

**AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ÜÇLEME (*MAHUR BESTE-HUZUR-
SAHNENİN DIŞINDAKİLER*) ROMANLARINDAKİ SON ÇEKİM
EDATLARININ İŞLEVSEL BAKIMDAN İNCELENMESİ**

Özer YAVAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Meriç GÜVEN

Uşak

Mart, 2018

**AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ÜÇLEME (MAHUR BESTE-HUZUR-
SAHNENİN DIŞINDAKİLER) ROMANLARINDAKİ SON ÇEKİM
EDATLARININ İŞLEVSEL BAKIMDAN İNCELENMESİ**

Özer YAVAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Meriç GÜVEN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mart, 2018

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ÜÇLEME (*MAHUR BESTE-HUZUR-SAHNENİN DIŞINDAKİLER*) ROMANLARINDAKİ SON ÇEKİM EDATLARININ İŞLEVSEL BAKIMDAN İNCELENMESİ

Özer YAVAŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart, 2018

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Meriç GÜVEN

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışmada, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında geçen “son çekim edatları” işlevsel yönden incelenmiştir. Çalışmada romanlardaki edatlar işlevlerine göre sınıflandırılmış ve romanlardan seçilen örnek cümleler üzerinde gösterilmiştir. Her bir son çekim edatı için verilen teorik bilgi ve gösterilen örnek cümle yanında romanlarda geçen edatların sayıları ve kullanım sıklıkları da belirtilmiştir. Romanlardaki edatlar tespit edildikten sonra tasnifi edilmiş ve edatlar tablo, şekil ve grafiklerden yararlanılarak nicel yönden karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma ile hangi edatın hangi romanda kaç kez ve ne sıklıkla geçtiği gösterilmek istenmiştir.

Edatların tasnifinde, Muharrem Ergin (2013)'in *fonksiyonlarına göre son çekim edatları* sınıflandırması esas alınmış ve edatlar o başlıklara riayet edilerek incelenmiştir. Bununla birlikte Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarında tarafımızdan

tespit edilen edatlar da göz önünde bulundurularak “model tasnife” bazı ekleme ve çıkarmalar da yapılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde edatların tanımlanması yapılmış, edatlara verilen isimler, edatların hangi ölçütlere göre ve ne şekilde sınıflandırıldıkları anlatılmıştır. Bu bölümde edatların farklı isimlerle ve farklı sınıflandırmalarla da karşımıza çıkabilecekleri gösterilmiş ve Muharrem Ergin’in tasnifi ile diğer tasnifler arasındaki benzer ve farklı yönler ortaya konmuştur. Konumuzun son çekim edatları olmasına rağmen bu bölümde daha çok ve daha genel olarak edatlar üzerinde durulmuştur. Böylelikle son çekim edatlarının edatlar konusunun hangi kategorisinde olduğunun görülmesi ve gösterilmesi amaçlanmıştır. İkinci bölümde, ilk bölümdeki genel tanım ve sınıflandırmalardan sonra, işlevlerine göre tasnif ettiğimiz son çekim edatları, son çekim edatı gibi kullanılan isimler ve son çekim edatlarına yardımcı tâbirler incelenmiş ve incelenen her konu başlığının altında Ahmet Hamdi Tanpınar’ın romanlarından seçilen örnek cümlelere yer verilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında kullandığı son çekim edatlarının sayıları tespit edilmiş ve bu sayılar çeşitli tablo, şekil ve grafiklerle sunulmuştur.

Çalışma ile Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında kullandığı son çekim edatları işlevsel yönleriyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Edat, Son Çekim Edatı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Roman, Muharrem Ergin.

ABSTRACT

A FUNCTIONAL INVESTIGATION OF POSTPOSITIONS IN THE TRILOGY
(*MAHUR BESTE-HUZUR-SAHNENIN DISINDAKILER*) OF AHMET HAMDI
TANPINAR

Özer YAVAŞ

Department of Turkish Language and Literature

Social Sciences Institutes Uşak University, March, 2018

Advisor: Asst. Prof. Dr. Meriç GÜVEN

In this study, prepared as a master's thesis, "inflected postpositions" have been studied in terms of function in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels *Mahur Beste*, *Huzur* and *Sahnenin Dışındakiler*. In the study, the postpositions in the novels have been classified according to their functions and shown on the sample sentences selected from novels. The number of the postpositions in the novels and the usage frequency of them have been determined along with the theoretical knowledge given and the example sentences shown for each inflectional suffix postposition. Postpositions in the novels have been classified after they have been identified and the postpositions have been compared in terms of the quantitative aspect by using tables, figures, and graphics. By means of comparison, it has been aimed to show how many times, how frequently and in which novel each postposition is used.

While sorting the postpositions, the study has been grounded on Ergin (2013)'s classification of postpositions according to their functions and the

postpositions have been evaluated by those titles. In addition to this, various additions and removals have also been made in the “model classifications” considering the postpositions detected in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels by us.

The study consists of three main sections. In the first part, the postpositions have been defined and the names given to the postpositions, according to which criteria and how they are classified have been explained. In this part, it has been shown that the postpositions can come up with different names and different classifications. Similar and different aspects of Muharrem Ergin's classification and other classifications have been revealed. Although our subject is postpositions, adpositions are more and more generally addressed in this section. Thus, it is aimed to see and to show in which category the postpositions are within the subject of the adpositions. In the second part, after the general definitions and classifications of the first chapter, the postpositions classified according to their functions, the names used as postpositions and the auxiliary terms of the postpositions are examined and the example sentences selected through Ahmet Hamdi Tanpınar's novels are given place under each title examined. In the third and last part, the number of the postpositions used in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels, *Mahur Beste*, *Huzur* and *Sahnenin Dışındakiler*, were determined and these numbers are presented in various tables, figures, and graphs.

In this study, the postpositions in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels, *Mahur Beste*, *Huzur* and *Sahnenin Dışındakiler*, have been analyzed in terms of their functional aspects.

Keywords: Adposition, Postposition, Ahmet Hamdi Tanpınar, Novel, Muharrem Ergin.

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 144008040 No'lu öğrencisi Özer Yavaş'ın "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Üçleme (*Mahur Beste-Huzur-Sahnenin Dışındakiler*) Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının İşlevsel Bakımdan İncelenmesi" adlı tezi 13/03/ 2018 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Meriç GÜVEN	
Üye	: Prof. Dr. Ahmet AKÇATAŞ	
Üye	: Doç. Dr. Ayşe Nur SIR DÜNDAR	
Üye	: Doç. Dr. Zekerya BATUR	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT	

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Dilimizde edatlar için farklı isimler kullanılmış, farklı tanımlar ve sınıflandırmalar yapılmıştır. Biz de bu çalışmada edatların ne çeşit kelimeler olduklarına, cümledeki işlevlerinin neler olduğuna, edatlara ne gibi isimler verildiğine, edatların hangi kıstaslar göz önünde bulundurularak sınıflandırıldıklarına, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın son çekim edatlarını hangi işlev ve sıklıklarla kullandığına yer vereceğiz.

Bu çalışmadaki amacımız dilcilerin konuya olan farklı bakış açılarını vermek ve daha sonra Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında geçen son çekim edatlarını işlevsel olarak incelemektir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanları üzerinde inceleme yapacağımız son çekim edatlarının bulunduğu çok sayıda örnek cümle barındırmaktadır. Bu durum bize geniş bir çalışma alanı sunmaktadır.

Başta bu çalışmayı hazırlamamda bana destek olan, beni yönlendiren ve değerli vaktini bana ayıran danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Meriç GÜVEN'e, lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince üzerimde emeği olan bütün hocalarıma ve aileme sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Özer YAVAŞ

Uşak, 2018

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Özer YAVAŞ

Doğum Yeri ve Tarihi : Savaştepe, 27.10.1991

Lisans Öğretimi : Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Demirci Eğitim
Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İletişim

Telefon : 0 534 666 5527

e-posta adresi : ozeryvs@gmail.com

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
ŞEKİL, FORMÜL VE TABLOLAR LİSTESİ.....	xvi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xxiii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: EDATLAR VE EDATLARIN ÇEŞİTLERİ.....	3
1.1. EDATLAR.....	3
1.1.1. Edatlara Verilen İsimler.....	4
1.1.2. Edatların Tanımlanması.....	4
1.1.3. Edatların Çeşitleri.....	8
1.2. LİTERATÜR TARAMASI.....	19
1.3. YÖNTEM.....	23
2. BÖLÜM: SON ÇEKİM EDATLARI, SON ÇEKİM EDATI GİBİ KULLANILAN İŞİMLER VE SON ÇEKİM EDATLARINA YARDIMCI TÂBİRLER.....	25
2.1. SON ÇEKİM EDATLARI.....	25
2.1.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları.....	25
2.1.1.1. Beraber.....	25
2.1.1.1.1. Birliktelik İşlevi.....	25
2.1.1.1.2. Karşıtlık İşlevi.....	27

2.1.1.2. Birlikte.....	28
2.1.1.2.1. Birliktelik İşlevi.....	28
2.1.1.2.2. Araç Olma İşlevi.....	29
2.1.1.3. İle.....	29
2.1.1.3.1. İle.....	30
2.1.1.3.1.1. İlgili Olma İşlevi.....	30
2.1.1.3.1.2. Birliktelik İşlevi.....	31
2.1.1.3.1.3. Araç Olma İşlevi.....	32
2.1.1.3.1.4. Tarz Belirtme İşlevi.....	34
2.1.1.3.1.5. Sebep İşlevi.....	35
2.1.1.3.2. –İA.....	36
2.1.1.3.2.1. İlgili Olma İşlevi.....	36
2.1.1.3.2.2. Birliktelik İşlevi.....	38
2.1.1.3.2.3. Araç Olma İşlevi.....	39
2.1.1.3.2.4. Tarz Belirtme İşlevi.....	41
2.1.1.3.2.5. Sebep İşlevi.....	42
2.1.1.3.3. –İyİA.....	43
2.1.1.3.3.1. İlgili Olma İşlevi.....	43
2.1.1.3.3.2. Birliktelik İşlevi.....	45
2.1.1.3.3.3. Araç Olma İşlevi.....	46
2.1.1.3.3.4. Tarz Belirtme İşlevi.....	48
2.1.1.3.3.5. Sebep İşlevi.....	49
2.1.2. Sebep Edatları.....	51
2.1.2.1. Diye.....	51
2.1.2.1.1. Sebep İşlevi.....	51
2.1.2.1.2. Amaç İşlevi.....	52
2.1.2.2. İçin.....	53
2.1.2.2.1. Sebep İşlevi.....	54
2.1.2.2.2. Amaç İşlevi.....	55
2.1.2.2.3. İlgili Olma İşlevi.....	56
2.1.2.2.4. Özgünlük İşlevi.....	57
2.1.2.2.5. Süre İşlevi.....	59

2.1.2.3. Üzere.....	60
2.1.2.3.1. Amaç İşlevi.....	60
2.1.2.3.2. Tarz Belirtme İşlevi.....	61
2.1.3. Benzerlik Edatları.....	62
2.1.3.1. Çeşit.....	62
2.1.3.2. Gibi.....	64
2.1.3.2.1. Benzerlik İşlevi.....	64
2.1.3.2.2. Karşılaştırma İşlevi.....	65
2.1.3.2.3. Örnek Sıralama İşlevi.....	67
2.1.3.2.4. Aynı Olma İşlevi.....	68
2.1.3.2.5. Tarz Belirtme İşlevi.....	69
2.1.3.2.6. Tahmin İşlevi.....	70
2.1.3.2.7. Diğer İşlevleri.....	71
2.1.3.3. Türlü.....	71
2.1.4. Başkalık Edatları.....	73
2.1.4.1. Başka.....	73
2.1.4.2. Gayri.....	74
2.1.4.3. Maada.....	75
2.1.4.4. Ziyade.....	75
2.1.5. Diğer Hâl Edatları.....	76
2.1.5.1. Ait.....	76
2.1.5.1.1. Aitlik İşlevi.....	76
2.1.5.1.2. İlgili Olma İşlevi.....	78
2.1.5.2. Dair.....	79
2.1.5.3. Göre.....	80
2.1.5.3.1. Durum İşlevi.....	80
2.1.5.3.2. Özgünlük İşlevi.....	82
2.1.5.3.3. Sebep İşlevi.....	83
2.1.5.3.4. Tahmin İşlevi.....	84
2.1.5.3.5. Karşılaştırma İşlevi.....	84
2.1.5.3.6. Diğer İşlevleri.....	84
2.1.5.4. Karşı ¹	85

2.1.5.4.1. Karşıt Olma İşlevi.....	85
2.1.5.4.2. Zaman İşlevi.....	87
2.1.5.5. Nazaran.....	87
2.1.5.6. Nispetle.....	88
2.1.5.7. Rağmen.....	88
2.1.6. Miktar Edatları.....	89
2.1.6.1. Derece.....	89
2.1.6.2. Kadar ¹	91
2.1.6.2.1. Miktar İşlevi.....	91
2.1.6.2.2. Derecelendirme İşlevi.....	92
2.1.6.2.3. Zaman İşlevi.....	93
2.1.6.2.4. Karşılaştırma İşlevi.....	95
2.1.6.2.5. Yaklaşık Olma İşlevi.....	96
2.1.6.2.6. Denk Olma İşlevi.....	97
2.1.6.2.7. Sıralama İşlevi.....	97
2.1.7. Zaman Edatları.....	99
2.1.7.1. Başlayarak.....	99
2.1.7.2. Beri.....	100
2.1.7.3. Böyle.....	102
2.1.7.4. Evvel.....	102
2.1.7.5. İtibaren.....	104
2.1.7.6. Önce.....	105
2.1.7.7. Sonra.....	106
2.1.8. Yer ve Yön Edatları.....	108
2.1.8.1. Aşağı.....	108
2.1.8.2. Doğru.....	109
2.1.8.2.1. Yer-Yön İşlevi.....	109
2.1.8.2.2. Zaman İşlevi.....	110
2.1.8.3. İçeri.....	112
2.1.8.4. Kadar ²	112
2.1.8.5. Karşı ²	114
2.1.8.6. Sıra.....	114

2.1.8.7. Yana.....	115
2.2. SON ÇEKİM EDATI GİBİ KULLANILAN İSİMLER.....	115
2.2.1. Hâlde.....	115
2.2.2. Karşılık.....	116
2.2.3. Mukabil.....	117
2.3. SON ÇEKİM EDATLARINA YARDIMCI TÂBİRLER.....	118
2.3.1. Bakıma.....	118
2.3.2. Bakımdan.....	119
2.3.3. Bakımından.....	119
2.3.4. Dolayısıyla.....	120
2.3.5. Hakkında.....	120
2.3.6. Suretiyle.....	122
2.3.7. Suretle.....	122
2.3.8. Tarafından.....	123
2.3.9. Taraftan.....	125
2.3.10. Üzerine.....	126
2.3.11. Yandan.....	127
2.3.12. Yüzden.....	128
2.3.13. Yüzünden.....	129
3. BÖLÜM: SON ÇEKİM EDATLARI, SON ÇEKİM EDATI GİBİ KULLANILAN İSİMLER VE SON ÇEKİM EDATLARINA YARDIMCI TÂBİRLERİN SAYISAL VERİLERLE ANALİZİ.....	131
3.1. BULGULAR.....	131
3.1.1. Son Çekim Edatlarının Kümelerle Gösterimi.....	131
3.1.1.1. Venn Şeması Yöntemi.....	131
3.1.1.2. Liste Yöntemi.....	133
3.1.2. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Tablolarla Gösterimi.....	136
3.1.2.1. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	136

3.1.2.2. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Kullanım Sıklıkları.....	145
3.1.3. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Grafiklerle Gösterimi.....	155
3.2. YORUMLAR.....	205
3.3. ÖNERİLER.....	206
SONUÇ.....	207
KAYNAKÇA.....	211

ŞEKİL, FORMÜL VE TABLOLAR LİSTESİ

Şekil 1. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Venn Şemalarıyla Gösterimi.....	132
Tablo 1. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları.....	136
Tablo 2. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları.....	138
Tablo 3. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları.....	138
Tablo 4. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebep Edatlarının Sayıları.....	139
Tablo 5. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları.....	139
Tablo 6. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Sayıları.....	140
Tablo 7. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları.....	140
Tablo 8. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Sayıları.....	141
Tablo 9. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Sayıları.....	142
Tablo 10. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları.....	143
Tablo 11. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları.....	143
Tablo 12. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	144
Formül 1. Edatların Kullanım Sıklıkları.....	145
Tablo 13. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	146
Tablo 14. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	147
Tablo 15. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	147
Tablo 16. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebep Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	148

Tablo 17. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	148
Tablo 18. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	149
Tablo 19. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	150
Tablo 20. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	151
Tablo 21. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	151
Tablo 22. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	152
Tablo 23. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	153
Tablo 24. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Romanların Sayfa Sayılarına Oranları.....	154

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Oranları.....	155
Grafik 2. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları.....	155
Grafik 3. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları.....	156
Grafik 4. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları.....	156
Grafik 5. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları.....	157
Grafik 6. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları.....	157
Grafik 7. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebep Edatlarının Oranları.....	158
Grafik 8. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebep Edatlarının Sayıları.....	158
Grafik 9. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Oranları.....	159
Grafik 10. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları.....	159
Grafik 11. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Oranları.....	160
Grafik 12. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Sayıları.....	160
Grafik 13. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları.....	161
Grafik 14. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları.....	161
Grafik 15. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Oranları.....	162
Grafik 16. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Sayıları.....	162
Grafik 17. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Oranları.....	163
Grafik 18. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Sayıları.....	163

Grafik 19. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları.....	164
Grafik 20. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları.....	164
Grafik 21. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları.....	165
Grafik 22. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları.....	165
Grafik 23. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları.....	166
Grafik 24. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	166
Grafik 25. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarının Oranları.....	167
Grafik 26. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları.....	167
Grafik 27. MB Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları.....	168
Grafik 28. MB Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları.....	168
Grafik 29. MB Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları.....	169
Grafik 30. MB Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları.....	169
Grafik 31. MB Romanındaki Sebep Edatlarının Oranları.....	170
Grafik 32. MB Romanındaki Sebep Edatlarının Sayıları.....	170
Grafik 33. MB Romanındaki Benzerlik Edatlarının Oranları.....	171
Grafik 34. MB Romanındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları.....	171
Grafik 35. MB Romanındaki Başkalık Edatlarının Oranları.....	172
Grafik 36. MB Romanındaki Başkalık Edatlarının Sayıları.....	172
Grafik 37. MB Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları.....	173
Grafik 38. MB Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları.....	173
Grafik 39. MB Romanındaki Miktar Edatlarının Oranları.....	174
Grafik 40. MB Romanındaki Miktar Edatlarının Sayıları.....	174
Grafik 41. MB Romanındaki Zaman Edatlarının Oranları.....	175
Grafik 42. MB Romanındaki Zaman Edatlarının Sayıları.....	175
Grafik 43. MB Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları.....	176
Grafik 44. MB Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları.....	176

Grafik 45. MB Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları.....	177
Grafik 46. MB Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları.....	177
Grafik 47. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları.....	178
Grafik 48. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	178
Grafik 49. H Romanındaki Son Çekim Edatlarının Oranları.....	179
Grafik 50. H Romanındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları.....	179
Grafik 51. H Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları.....	180
Grafik 52. H Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları.....	180
Grafik 53. H Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları.....	181
Grafik 54. H Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları.....	181
Grafik 55. H Romanındaki Sebep Edatlarının Oranları.....	182
Grafik 56. H Romanındaki Sebep Edatlarının Sayıları.....	182
Grafik 57. H Romanındaki Benzerlik Edatlarının Oranları.....	183
Grafik 58. H Romanındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları.....	183
Grafik 59. H Romanındaki Başkalık Edatlarının Oranları.....	184
Grafik 60. H Romanındaki Başkalık Edatlarının Sayıları.....	184
Grafik 61. H Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları.....	185
Grafik 62. H Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları.....	185
Grafik 63. H Romanındaki Miktar Edatlarının Oranları.....	186
Grafik 64. H Romanındaki Miktar Edatlarının Sayıları.....	186
Grafik 65. H Romanındaki Zaman Edatlarının Oranları.....	187
Grafik 66. H Romanındaki Zaman Edatlarının Sayıları.....	187
Grafik 67. H Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları.....	188
Grafik 68. H Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları.....	188
Grafik 69. H Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları.....	189
Grafik 70. H Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları.....	189

Grafik 71. H Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları.....	190
Grafik 72. H Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	190
Grafik 73. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarının Oranları.....	191
Grafik 74. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları.....	191
Grafik 75. SD Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları.....	192
Grafik 76. SD Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları.....	192
Grafik 77. SD Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları.....	193
Grafik 78. SD Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları.....	193
Grafik 79. SD Romanındaki Sebep Edatlarının Oranları.....	194
Grafik 80. SD Romanındaki Sebep Edatlarının Sayıları.....	194
Grafik 81. SD Romanındaki Benzerlik Edatlarının Oranları.....	195
Grafik 82. SD Romanındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları.....	195
Grafik 83. SD Romanındaki Başkalık Edatlarının Oranları.....	196
Grafik 84. SD Romanındaki Başkalık Edatlarının Sayıları.....	196
Grafik 85. SD Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları.....	197
Grafik 86. SD Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları.....	197
Grafik 87. SD Romanındaki Miktar Edatlarının Oranları.....	198
Grafik 88. SD Romanındaki Miktar Edatlarının Sayıları.....	198
Grafik 89. SD Romanındaki Zaman Edatlarının Oranları.....	199
Grafik 90. SD Romanındaki Zaman Edatlarının Sayıları.....	199
Grafik 91. SD Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları.....	200
Grafik 92. SD Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları.....	200
Grafik 93. SD Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları.....	201
Grafik 94. SD Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları.....	201
Grafik 95. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları.....	202
Grafik 96. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	202

Grafik 97. MB, H ve SD Romanlarındaki Bütün Son Çekim Edatlarının Sayıları.....	203
Grafik 98. MB, H ve SD Romanlarındaki Bütün Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları.....	204
Grafik 99. MB, H ve SD Romanlarındaki Bütün Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları.....	204

SİMGELER VE KISALTMALAR

EKS	: Edatların Kullanım Sıklıkları
ES	: Edat Sayısı
H	: Huzur
Kadar¹	: Miktar Edatı
Kadar²	: Yer ve Yön Edatı
Karşı¹	: Diğer Hâl Edatı
Karşı²	: Yer ve Yön Edatı
MB	: Mahur Beste
SD	: Sahnenin Dışındakiler
SS	: Sayfa Sayısı
t.y	: Tarihi Yok
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve Benzeri

GİRİŞ

Edatların tanımlanmasıyla ilgili, dil bilimciler tarafından yazılmış olan eserlere baktığımızda bir görüş birliği olduğunu söyleyebiliriz. “Dilbilimciler edatların anlamları olmayan, ancak kelimeleri birbirine bağlayan kelimeler oldukları hususunda birleşmektedirler.” (Ferah, 2004, s. 1170). Ancak edatların sınıflandırılmasıyla ilgili olarak aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Edatların sınıflandırılmasında ve bu sınıfların isimlendirilmesinde bazı farklılıklar mevcuttur.

Ahmet Hamdi Tanpınar edebiyat çevresi, akademisyenler ve sanat erbabı tarafından edebiyatımızdaki en iyi romancılardan birisi olarak gösterilmektedir. Romanı son derece başarılı olan Tanpınar’ın aynı zamanda şiir, deneme, hikâye gibi türlerde de eserleri vardır. Çok yönlü bir yazar olan Tanpınar’ın bu özelliği ile ilgili öğrencisi Mehmet Kaplan: “Geniş okuyucu kitlesinin eserlerini yakından tanımadığı Ahmet Hamdi Tanpınar, çok cepheli bir şahsiyetti. Şiir, roman, hikâye ve deneme sahalarda tekrar tekrar okunacak ve her okuyuşta insanın ruhunu zenginleştirecek eserler verdi.” (Kaplan, 2015, s. 221); Hayati Develi ise: “Türkiye Türkçesi, Asya’dan taşıdığı İslam medeniyeti içerisinde geliştirdiği entelektüel birikimle Yunus Emre’den beri eserler vererek rüştünü ispat etmiş; şiiriyetini (hem söyleniş/söyleyiş güzelliğini, hem de kendisiyle şiir söylenebilme imkânını) asırlar boyunca ilerletmiş; Fuzulî ile, Baki ile, Nedim ile, Şeyh Galib ile ve nihayet Ahmed Haşim ve Yahya Kemal ile her asra bir zirve bırakarak bugüne kadar gelmiş; nesirde de tepe noktasına -bence- 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Refik Halid’in, Yahya Kemal’in, Ruşen Eşref’in ve Tanpınar’ın kaleminde ulaşmıştır.” (Develi, 2015, s. 93) demiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın eserleri üzerinde çok sayıda çalışmanın olması dil ve ifadesindeki mükemmeliyeti ile ilgilidir. Nitekim Mehmet Kaplan: “Tanpınar, bunların dışında daha birçok eser bırakmıştır. Bunların hepsi, bence, en küçük cümlelerine varıncaya kadar kıymetlidir. Böyle söyleyişimin sebebi, Tanpınar’ın, kelimeler üzerinde düşünen ve dili sanatkârâne bir şekilde kullanan büyük bir “üslûpçu” olmasıdır. Halit Ziya ve Ahmet Haşim’den sonra ve hatta bu ikisinden de

büyük ve zengin bir “dil ustası”dır Tanpınar.” (Kaplan, 2015, s. 197) demiştir. Eserleri üzerinde bu kadar çok çalışılmasının sebeplerinden birisinin de dildeki ustalığı olduğunu söyleyebiliriz.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanları, romanların konuları ve romanlardaki karakterler bakımından benzerlikler göstermektedir. Bu benzerliklerden dolayı bu romanları “*Üçleme*” romanlar olarak değerlendirebiliriz. Romanlarda anlatılan olaylar farklı zaman dilimlerinde geçse de romanlardaki karakterler çeşitli akrabalık ve tanışıklıklar aracılığıyla birbiriyle ilişkilidir.

1. BÖLÜM: EDATLAR VE EDATLARIN ÇEŞİTLERİ

1.1. EDATLAR

“*Edat*, dilbilgisinin en belirsiz terimlerinden birisidir; neyi anlattığını belleğimizde canlandırmamız oldukça zordur.” (Balcı, 2003). Yine de edatların, tek başlarına anlamları olmayan ancak bir araya geldikleri kelime ya da kelime gruplarıyla bir anlam kazanan veya bir araya geldiği kelime ya da kelime gruplarına bir anlam kazandıran biçim birimler olduklarını söyleyebiliriz. Bu yüzden bir kelimenin edat olup olmadığının anlaşılması için içinde bulunduğu yapıyla birlikte ele alınması doğru olacaktır. “Modern dilciler, daha doğrusu üslup âlimleri dilde, münferit bir kelimenin bulunmadığını söylerler. Konuşulan veya yazılan dil, cümlelerden ibarettir ve cümleler birbirini takip ederler. Bundan dolayı bir kelimeyi tek başına ele almak ve onu içinde bulunduğu çevreden “context”ten ayrı mütalaa etmek, dilin mahiyetine aykırı suni bir davranış tarzıdır. Her kelime içinde bulunduğu metne göre mâna kazanır.” (Kaplan, 2014, s. 168).

Edatların, anlamca birbirine yakın olacak şekilde, birçok tanımı yapılmıştır. Dil bilimciler tarafından yapılan bu tanımlara geçmeden önce edatlara verilen farklı isimleri açıklamanın daha yerinde olacağını düşünüyoruz. Çünkü edatlar tanımlanırken ve sınıflandırılırken edatlara verilen bu farklı isimlerin de kullanıldığını göreceğiz.

“Edatlar ad görevinde kullanılmadıkları sürece, iyelik ve durum gösterme ekleri almazlar ve çekime girmezler. Bu durum aslında edatların oluşmaları ile ilgilidir. Türkçede doğrudan doğruya edat türeten ek yoktur. Bunun için dil ya başka dillerden alıntılama yoluna yahut da başka bir yola, kalıplaşma yoluna başvurmuştur. Kalıplaşmanın oluşumu da şöyle gelişmiştir denebilir: Bildiğimiz gibi, ad çekimi ekleri, dilin geçici görev yüklenen öğeleridir. Ancak, bunların sayısı ve işlevleri oldukça sınırlıdır. Oysa, sözdeki ilişki türleri çok çeşitlidir. İşte ad çekimi ekleri ile karşılanamayan bu geçici işlevler için edatlar devreye girmiştir. Türkçede edat

türeten ekler bulunmadığı için de dil bu göreve en elverişli şekillerden yararlanmıştır. Bunlar da belirli bazı ad çekimi ekleri almış adların veya zarf-fiillerin kalıplaşma evresinden geçerek bir anlam aşınmasına uğramasıyla oluşmuştur. Ad çekimi ekleri ile edatlar arasındaki görev paralelliği, ad çekimi veya zarf-fiil ekleri ile genişletilmiş bulunan ve başlangıçta özel anlamlar taşıyan kelimelerin, yavaş yavaş birer kalıplaşma sürecinden geçerek anlam aşınmasına uğramaları, onları edatlara dönüştürmüştür. Böyle bir aşınma sürecinden geçen kelimeler de anlamlı kelimeler sınıfından çıkıp görevli kelimeler sınıfına girmiştir.” (Korkmaz, 2014, s. 896-897).

Bazı edatlar, aldıkları çeşitli ekler aracılığıyla veya hiç ek almadan yalın hâllerleriyle, cümlede isim ya da farklı kelime türleri olarak kullanılabilirler. Örneğin *böyle* kelimesi ismin ayrılma hâl ekinden sonra gelip zaman belirttiğinde edat olarak kullanılıyorken; bir isimden önce gelip ismi belirttiğinde sıfat, fiil ya da fiilimsilerden önce gelip fiil ya da fiilimsileri belirttiğinde ise zarf olarak karşımıza çıkabilmektedir.

1.1.1. Edatlara Verilen İsimler

Edatların tanımlanması ve sınıflandırılması konusundaki çeşitlilik edatların isimlendirilmesinde de vardır. *Metin Oluşturmada Edatların Yeri* (2010) isimli doktora tezinde Ahmet Isparta edatlar için kullanılan bu isimleri bir tablo hâlinde sunmuştur. Tabloda sadece edatlara verilen isimlere yer verilmemiştir. Bunun yanında isimlere, fiillere, zamirlere, sıfatlara, zarflara, bağlaçlara ve ünlemlere verilen isimlere de yer verilmiştir. Tabloyu incelediğimizde isimler için 2, fiiller için 4, zamirler için 4, sıfatlar için 5, zarflar için 4, bağlaçlar için 6, ünlemler için 3 farklı isim kullanılıyorken edatlar için 11 farklı isim kullanıldığını görüyoruz. Tabloya göre edatlara verilen isimler sırasıyla *edat*, *harf*, *çekim edatı*, *son çekim edatı*, *ilgiç*, *ilgeç*, *takı*, *son takı*, *son ek*, *artlaç* ve *önleç*dir. Ayrıca bu isimlerden başka Jean Deny (2012) edatlar için, parantez içinde, *aygıtlar* ismini kullanmıştır. Bu isimler arasında *edattan* sonra en yaygın kullanılanı *ilgeç*dir.

1.1.2. Edatların Tanımlanması

Burada öncelikle edatların dil bilimciler tarafından nasıl tanımlandıkları üzerinde duracağız. Sonrasında ise birçok kaynakta edatların bir alt başlığı olarak gösterilen son çekim edatlarının üzerinde duracağız.

“Tek başına anlamı olmayan, sonuna geldiği sözle cümledeki diğer kelimeler arasında ilişki kuran kelime türü, ilgeç: *Ev gibi huzur köşesi olmaz. Çocuk sabaha karşı uyudu.*” (Türk Dil Kurumu[TDK], 2011, s. 754).

“Edatlar mânâları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına mânâları yoktur. Hiç bir nesne veya hareketi karşılamazlar. Fakat mânâlı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler. Onun için mânâlı kelimeler olan isimlerin ve fiillerin yanında edatlara da vazifeli kelimeler diyebiliriz.” (Ergin, 2013, s. 348). Ergin (2013) edatların birlikte kullanıldığı kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin kullanışlarına ve ifade kabiliyetlerine yardım ettiklerini vurgulamaktadır. Bu yüzden de isim ve fiilleri asıl kelimeler, edatları ise yardımcı kelimeler olarak görmektedir.

Zeynep Korkmaz *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*'nde (2014) edatların yalnız başlarına anlamları olmadığını, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunduğunu, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümledeki öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözler olduğunu belirtmiştir. “Edatlar eklendikleri, ad, sıfat, zamir gibi ad soylu kelime veya kelime grupları ile bir edat grubu oluştururlar; bu edat grupları cümlede adlardan önce sıfat, sıfat ve fiillerden önce zarf görevi yaparlar. İyelik ve durum ekleri alarak ad gibi kullanılırlar.” (Korkmaz, 2014, s. 895).

“Arapça bir kelime olan *edat* “âlet” ve “vasıta” demektir. Onun gramerdeki mânâ ve yerini tespit ederken de bu aslî mânâsını göz önünde bulundurmak gerekir. Nitekim, bir gramer unsuru olarak da “*edatlar tek başlarına mânâları olmayıp, ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmağa yarayan*” “âlet sözler”dir, “vasıtalar”dır. Daha müşahhas bir ifade ile anlatmak gerekirse, denilebilir ki *edatlar* dilin mantıkî kuruluşunu teşkil eden cümle yapısının “harcı”dır.” (Hacıeminoğlu, 2015, s. XII).

“Edatlar, bağlı bilgilerin ve ilişkilerin adlarıdır. Bu özellikleriyle, sözlük birimleri arasında apayrı bir yere sahiptirler. Dilde bağımsız olarak var olamayan, yani kendi başlarına kullanılamayan edatlar, söz, söz öbeği ve cümle gibi dil birimleriyle kullanılabilen ve onlara değişik anlam renkleri katan veya onları çekime sokan sözlük veya söz dizimi birimleridir. Başka bir deyişle, edatlar, ortaya

çıkabilmeleri için bir başka varlığa (v + v) veya eyleme (v + e) gerek duyan bilgilerin adlarıdır. Bu yüzden tek başlarına kullanılamazlar. Bu bakımdan, edatlar birer bağlı birimdir, çünkü varlık + varlık veya varlık + eylem ilişkisinde ortaya çıkan ‘bulunma, yön, sınır, benzerlik, neden, sonuç, vb.’ gibi bilgilerimizin adları, ancak bağlı birimler olabilirler ve bu bilgilerin var oluşları, ancak varlık + varlık veya varlık + eylem ilişkisi ile gerçekleşebilir.” (Karaağaç, 2012, s. 432-433).

Edatlar buldukları yapıda üstlendikleri görevler dikkate alınarak da tanımlanabilmektedirler. Süleyman Efendioğlu (2006) edatların kalıplaşmış, donmuş veya manaca aşınmış sözler oldukları için dilde anlam elemanı olarak değil sadece görev elemanı olarak kullanıldığını belirtmiştir.

“Edatlar, başlıbaşlarına anlamları olmayan, ancak anlamlı kelimelere, takımlara, kelime öbeklerine ulandıkları ya da bir cümleye girdikleri zaman çeşitli anlam ilgileri kuran ve böylece kendi anlamları sezilen kelimelerdir: Sınav **için** (çalış-) – araba **ile** (git-) – **acaba** kim geldi? – **eğer** hava açarsa... - eve **kadar** (git) – **öğleye** kadar (uyu-) ... vb.” (Ediskun, 2010, s. 284).

“Edatlar, kelimeler arasında bağlantı sağlayan, ilgi kuran kelimelerdir. Anlamları olmayan, sadece gramer görevleri bulunan kelimelerdir. Kelime grupları oluştururlar. Cümlede anlamların güçlenmesine yardım ederler.” (Demirci ve Kabahasanoğlu, 2009, s. 61).

“Anlamlarının eksikliği yüzünden tek başına bir hükme hedef olamayan veya haklarında hüküm verilemeyen, esasen nefislerindeki mahsur anlam da, takib ettikleri isim soylu kelimedenden sonra meydana çıkabilen sözlere edat denir.” (Bilgegil, 2009, s. 215).

“Yalnız başına bir anlam taşımayan; ancak, isim ve isim soylu kelimelerden sonra gelerek sonuna geldiği kelimeyle cümledeki başka kelimeler arasında anlam ilişkisi kuran, gramer görevli müstakil kelimelerdir.” (Berkil, 2003, s. 1).

Yukarıda belirttiğimiz gibi edatları farklı isimlendiren dil bilimciler de vardır. Tahsin Banguoğlu *Türkçenin Grameri*'nde (2015) edatlar için “taki” ismini kullanmıştır. Takıları, isimlerden sonra gelen ve onların söziçinde başka unsurlarla ilişkilerini kuran kelimeler olarak tanımlamıştır ve takıların başlıbaşına bir kavramı karşılamayıp iki kavram arasındaki ilişkiyi belli etmeye yaradığını belirtmiştir.

“Sözcükler arasında ilgi kuran sözcüklere ilgeç denir. İlgeçler, bir sözcükten sonra gelir ve bu sözcük ile öteki sözcükler arasında ilgi kurar.” (Hengirmen, 2006, s. 167).

“İlgeçler bağımsız anlam taşımazlar. İki kavram arasında ilişki kurarlar. Anlam ve görevleri tümce içinde buldukları sözlerle belirlenir.” (Bozkurt, 1995, s. 131).

“Sözcükler, kavramlar arasında anlam ilgisi kurmaya yarayan ve ancak bu görevleri için kullanılan sözcüklere İLGEÇ denir.” (Gencan, 2001, s. 473).

Edatların isimlendirilmesi konusunda olan görüş ayrılıkları son çekim edatlarının isimlendirilmesinde de varlığını sürdürmektedir. Necmettin Hacıeminoğlu (2015), *son çekim edatları* isimlendirmesini doğru bulmamaktadır. “Türkçenin bünyesine uygun olmayan diğer bir husus da, çekim edatlarının yanlış isimlendirilmesidir. Bilindiği gibi Avrupalı Türkologlar kendi dillerinin husûsiyetine kıyasla Türkçedeki çekim edatlarına **postposition** ‘sona gelen edaf’ adını vermektedirler. Bu, **préposition**’un ‘öne gelen edat’ zıddı kabûl edilerek düşünülmüş bir *terim*dir. Bizim gramercilerimiz de umûmiyetle bu ismi benimsemişlerdir: Hâlbuki Türkçede bir ‘öne gelen edat’ veya ek olmadığına, bütün ek ve edatlar tabîî olarak, sona geldiğine göre, bunlar için ‘son çekim edatı’ tâbîrini kullanmak da hatâlıdır. Çünkü bu, ister istemez, bir de ‘ön çekim edâtı’nın mevcûd olduğunu zannettirmektedir. Onun içindir ki biz ‘son çekim edâtı’ tâbîrini yanlış buluyor ve sadece ‘çekim edatı’ demekle yetiniyoruz.” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 1). Ancak biz Muharrem Ergin’in (2013) isimlendirme ve sınıflandırmasını esas alacağımız için *son çekim edatları* tabirini kullanacağız.

“Bunlar işletme eki vazifesi gören edatlardır. İsimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hallerini yaparlar. Fonksiyonları bakımından bu edatları hal eklerine benzetebiliriz. Hal ekleri ismin nominal hallerini, isim hallerini; son çekim edatları ise ismin adverbial hallerini, zarf hallerini meydana getirirler. Böylece her ikisi de ismi isim dışı münasebete hazırlarlar. İsim bu münasebete hal ekleriyle doğrudan doğruya isim, son çekim edatları ile ise zarf fonksiyonu içinde girer. Şu halde son çekim edatları hal eklerinin, isim çekim eklerinin tamamlayıcıları, yardımcıları, onların vazife ortakları durumundadırlar. Gerçekten isim çekim ekleri ismin belirli, sayılı hallerini karşılarlar. Bu belirli haller dışında ismin bir çok zarf hâli vardır. Bu

zarf hallerinin ancak bir ikisi hal ekleri tarafından karşılanabilir. Geriye kalan bir çok zarf hallerini yapabilecek hal ekleri yoktur. İşte hal ekleri ile karşılanamayan bu zarf hallerini son çekim edatları yaparlar. Bunlara kısaca *çekim edatları* da diyebiliriz.” (Ergin, 2013, s. 365-366).

1.1.3. Edatların Çeşitleri

Edatların sınıflandırılması, üzerinde tam anlamıyla görüş birliğine varılamayan bir konudur. Dil bilimciler edatları farklı kıstasları göz önünde bulundurarak sınıflandırmışlardır. Bunlar; yapı, köken, kullanılış, işlev gibi kıstaslardır.

Süleyman Efendioğlu (t.y) edatların sınıflandırılmasıyla ilgili yazmış olduğu makalesinde şu iki sorunun üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir:

1. Edat nedir, hangi kelimeler edat olarak değerlendirilmelidir?
2. Edatların görevlerine ve yapılarına göre tasnifi nasıl olmalıdır?

Bu bölümde, özellikle ikinci soruya cevap bulabilmek için, dil bilimcilerin edatların sınıflandırılması konusundaki düşüncelerine yer vereceğiz.

Muharrem Ergin (2013), edatların üç çeşit olduğunu söylemektedir. Yine bu üç çeşit edatı da kendi içinde sınıflandırmaktadır:

1. Ünlem edatları

- ❖ Ünlemler
- ❖ Seslenme edatları
- ❖ Sorma edatları
- ❖ Gösterme edatları
- ❖ Cevap edatları

2. Bağlama edatları

- ❖ Sıralama edatları
- ❖ Denkleştirme edatları
- ❖ Karşılaştırma edatları
- ❖ Cümle başı edatları
- ❖ Sona gelen edatlar

3. Son çekim edatları

- ❖ Kullanışlarına göre son çekim edatları
 - Yalın hâl ile birleşenler
 - Datif hâli ile birleşenler
 - Ablatif hâli ile birleşenler
- ❖ Fonksiyonlarına göre son çekim edatları
 - Vasıta ve beraberlik edatları
 - Sebep edatları
 - Benzerlik edatları
 - Başkalık edatları
 - Diğer hâl edatları
 - Mikdar edatı
 - Zaman edatları
 - Yer ve yön edatları

Zeynep Korkmaz (2014) da edatları üç sınıfa ayırmaktadır. Bu sınıflandırmayı maddeler hâlinde şu şekilde gösterebiliriz:

1. Yapı ve kökenleri bakımından edatlar

- ❖ Türkçe kökenli edatlar
 - Ad kökenli edatlar
 - Fiil kökenli edatlar
- ❖ Yabancı kökenli edatlar

2. Kullanılış biçimleri bakımından edatlar

- ❖ Yalın durum isteyen edatlar
- ❖ Zamirlerden sonra ilgi durumu isteyen edatlar
- ❖ Yönelme durumu isteyen edatlar
- ❖ Çıkma durumu isteyen edatlar

3. Görevleri bakımından edatlar

- ❖ “Aitlik” ve “İlgili olma” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Benzerlik, tıpkılık, denklik” ilişkisi kuranlar

- ❖ Belirtme yoluyla “başkalık” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Beraberlik” veya “vasıta” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Miktar” ve “derece” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Uygunluk, denklik” ve “nispet” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Sebeup, maksat, gaye, hedef” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Karşılık, karşılaştırma, zıtlık” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Yön gösterme” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Öncelik, sonralık ve zaman” ilişkisi kuranlar
- ❖ “Şüphe, tatmin, aşırılık, pekiştirme” bildiren *ki* edatı
 - “Duraksama, tahmin ve şüphe bildirme” görevi ile
 - “Pekiştirme, aşırılık bildirme” görevi ile

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), edatların yapı, menşe ve mahiyet bakımından beş gruba ayrıldığını söylemektedir:

1. Fiilden türeyenler
2. İsimden türeyenler
3. Yapısı ve menşei bilinmeyenler
4. Taklidi söz mahiyetinde olanlar
5. Yabancı asıllı olanlar

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), edatları ayrıca mânâ ve vazifelerine göre 10 gruba ayırmıştır:

1. Çekim edatları
2. Bağlama edatları
3. Kuvvetlendirme edatları
4. Karşılaştırma-Denkleştirme edatları
5. Soru edatları
6. Çağırma-Hitap edatları
7. Cevap edatları
8. Ünleme edatları (ünlemler)
9. Gösterme edatları
10. Tekerrür edatları

Jean Deny (2012), edatları üçe ayırmaktadır:

1. İlgiler (Edatlar)

- ❖ Adların yalın hâlini ve birtakım zamirlerde ilgi hâlini alan edatlar
 - İle ve siz edatları
 - İçün edatı
 - Karşılaştırma edatları
 - ✓ Niteleyici (veya tarzlık) karşılaştırma edatları
 - ✓ Miktarlık ve karşılaştırma edatları
 - Yalın hâlini alan yer edatları
- ❖ Yönelme hâlini destekleyen edatlar
 - Sınırlayışlı edatlar
 - Yönelme hâlini destekleyen öteki edatlar
- ❖ Ayrılma hâlini destekleyen edatlar
 - Ayrılma hâlini destekleyen zaman edatları
 - Ayrılma hâlini destekleyen yer edatları
 - Sebep edatları
 - Ayrılma hâlini destekleyen yön edatları
 - Ayrıksılık edatları
- ❖ Hem edat hem çekim eki +CA
- ❖ Edatlık deyimler

2. Bağlaçlar

3. Ünlemler

- ❖ Çağrılı ünlemler
- ❖ Dokunaklı ünlemler

Tahsin Banguoğlu (2015), edatları *takılarda istem* başlığı altında dört grupta incelemiştir:

1. Kim hâli isteyen takılar
2. Kime hâli isteyen takılar
3. Kimden hâli isteyen takılar
4. Adı katkı alan takılar

Ayrıca Tahsin Banguoğlu (2015), edatları yapılarına göre de *takıların yapısı* başlığı altında yine dörde ayırmıştır:

1. Kök olan takılar
2. İsimden üreme takılar
3. Fiilden üreme takılar
4. Yer yön adlarından takılar

Konuyla ilgili yazılmış bir makaleye göre ise (Karaağaç, 2009) edatlar üçe ayrılmaktadır:

1. Çekim edatları

- ❖ Yer ve yön bildirenler
- ❖ Zaman bildirenler
- ❖ Benzerlik bildirenler
- ❖ Yaklaşma, amaç ve neden bildirenler
- ❖ Uzaklaşma, ayrılık, başkalık ve sonuç bildirenler
- ❖ Karşılaştırma, nitelik ve nicelik bildirenler
- ❖ Birliktelik ve araç bildirenler
- ❖ Sınırlandırma bildirenler

2. Bağlama edatları

- ❖ Sıralayıcı bağlama edatları
- ❖ Açıklayıcı bağlama edatları

3. Ünlem edatları

- ❖ Seslenme edatları
- ❖ Soru edatları
- ❖ Cevap edatları

Tuncer Gülensoy (2000), edatları üç başlık altında incelemiştir:

1. Ünlem edatları

- ❖ Ünlemler
- ❖ Seslenme edatları

- ❖ Sorma edatları
- ❖ Gösterme edatları
- ❖ Cevap edatları

2. Bağlama edatları

- ❖ Sıralama edatları
- ❖ Denkleştirme edatları
- ❖ Karşılaştırma edatları
- ❖ Cümle başı edatları
- ❖ Sona gelen edatlar

3. Son çekim edatları

- ❖ İsimlerle eksiksiz olarak birleşenler
- ❖ Zamirlerin genitif hâlleri ile birleşenler
- ❖ İsimlerin ve zamirlerin datif hâli ile birleşenler
- ❖ İsimlerin ve zamirlerin ablatif hâli ile birleşenler

Nurettin Koç (1996), edatların, yapılarına göre, altı başlık altında toplanabileceğini belirtmektedir:

1. Yalın İlgeçler
2. Yönelmeli İlgeçler
3. Çıkmalı İlgeçler
4. Bağlamalı İlgeçler
5. Eylem Çekim Ekleriyle Kullanılan İlgeçler
6. Eylemsi Ekleriyle Kullanılan İlgeçler

Edatların sınıflandırılmasıyla ilgili yukarıda da görüldüğü gibi birçok farklı görüş bulunmaktadır. Biz bu farklı görüşlerden, bazı küçük değişiklikler yaparak, Muharrem Ergin'in (2013) yapmış olduğu sınıflandırmayı esas alacağız ve ileriki bölümlerde de bu sınıflandırmaya bağlı kalarak tezimizi oluşturacağız.

Öncelikle tezimizin konusunun Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında geçen son çekim edatlarının işlevsel yönden incelenmesi olduğunu göz önünde bulunduracağız. Yani yapacak olduğumuz

sınıflandırmada da edatları işlevlerine (fonksiyonlarına) göre sınıflandırıp sadece bu başlık altında inceleyeceğiz. Yapacak olduğumuz sınıflandırmada yine sadece bu romanlarda geçen, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kullanmış olduğu edatlara yer vereceğiz. Bu durumda işleyecek olduğumuz edatları şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. Vasıta ve beraberlik edatları: *Berberer, birlikte, ile.*

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), Farsça olan *beraber* edatının Batı Türkçesinde çok sık kullanılan bir edat olduğunu belirtmiştir. “Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlıcada hem vasıta hâli ile, hem de verme hâli ile kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde ise yalnız vasıta hâli ile kullanılmaktadır. Umumiyetle cümlenin zarfıdır.” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 13). *Berberer* edatına Zeynep Korkmaz *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*'nde (2014) *yabancı kökenli edatlar* bölümünde Arapça edatlar arasında yer vermiştir.

Birlikte edatı vasıta hâlimden sonra kullanılmaktadır ve *bir-lik-te* şeklinde türemiştir.

Muharrem Ergin'e göre (2013), *ile* edatı *il-* fiilinin *-e* ile yapılmış gerundium şeklidir ve başlangıçtan beri edat olarak kullanılmaktadır. Muharrem Ergin (2013) *ile* edatının isimlerin yalın ve zamirlerin genellikle genitifli hâliyle kullanıldığını belirtmektedir. “Fakat Batı Türkçesinde Eski Türkçenin bu akkuzatifli şekli yerini başlangıçtan beri umumiyetle genitifli şekle bırakmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı sahasında bu hep böyle olmuştur. Azeri sahasında ise her iki şekil de bulunmakta, eski akkuzatifli şeklin yanında yeni genitifli şekil daha çok kullanılmaktadır. Bu değişiklik Türkçede eski ve yeni devreler arasındaki başlıca sentaks değişikliklerinden biridir. Bu edatların zamirlerin genitifleri ile birleşmelerine bugün artık çok dikkat etmek, itina göstermek, Türkçeyi iyi bilmeyenlerin, Türkçenin hakkını vermeyenlerin yanlışlıklarına düşmemek gerektir. *benle, kimle* gibi şekillerin yanlış ve Türkçesizlik olduğunu, doğrusunun *benimle, kiminle, senin için, benim gibi, bizim kadar* şekillerinde olması gerektiğini unutmamak lâzımdır. Eskiden şiirde vezin icabı ve bugün halk dilinde bazan *ben gibi, sen gibi, benle, senle* kullanışlarına da rast geliriz. Fakat umumî durumun ve yazı dilinin bu kullanıştan uzak olduğu bilinmelidir.” (Ergin, 2013, s. 368).

2. Sebep edatları: *Diye, için, üzere.*

Tuncer Gülensoy'a göre (2011), *diye* edatı Eski Türkçede *ti-yin* şeklinde olup *té-* fiilinden türemiştir.

Muharrem Ergin (2013), *için* edatının *uç* isminin instrumental şekline dayandığını ifade etmiştir: *uç-u-n*. “Eski Türkçede böyle olan edat Batı Türkçesine de *uçun* şeklinde geçmiş, sonra *üçün, için* şekillerini aldıktan sonra Osmanlıcanın sonlarında bugünkü *için* şekline girmiştir. Bugün Azeri sahasında *uçun* şekli hâlâ kullanılmakta, diğer Anadolu ağızlarında da *üçün, için* şekilleri yaşamaktadır.” (Ergin, 2013, s. 370).

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), *üzere* edatının Türkçenin farklı sahalarda *özre / özere / üzre* şekillerinin olduğunu ve bu edatın Batı Türkçesinde çekim edatı, mekân zarfı ve tarz zarfı olarak da kullanıldığını belirtmiştir.

3. Benzerlik edatları: *Çeşit, gibi, türlü.*

“Mânâ bakımından bir benzetme edatı olan *çeşit*, umumiyetle bu sıfatı ile birlikte, kalıplaşmış olarak kullanılır. Böylece, bu *çeşit* şeklinde kalıplaşmış olan bu sözün bir çekim edatı olduğu, bu gibi, bu tarz, bu şekil, bu nevi, bu türlü, bu kabil ifadeleri ile karşılaştırılınca daha iyi anlaşılır. Ancak, yukarıda zikredilen sözler içinde bu *çeşit* ibaresi diğerlerine nispetle daha yeni ve daha az yaygın olanıdır: “Köklü tedbirler alınamazsa bu *çeşit* hadiseler önlenemez.” “Yalnız ben değil, bu *çeşit* insanları kimse sevmez.”” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 30).

Gibi edatı Muharrem Ergin'e göre (2013), *kip* kelimesinin *kip-i* iyelik şeklinden çıkmıştır. “Azeri sahasında *kibi* ve *kimi* şekillerinde görülür. Eski Anadolu Türkçesinde instrumentalli *gibin* şekline de rastlanır.” (Ergin, 2013, s. 371).

Necmettin Hacıeminoğlu'na göre (2015), *türlü* edatı *tür + lü* şeklinde türemiştir. *Gibi, çeşit, böyle* anlamlarına gelmektedir. Genelde yalın hâl ile, bazen de ilgi hâli eki almış sözlerle kullanıldığını belirtmiştir.

4. Başkalık edatları: *Başka, gayri, maada, ziyade.*

“Eski Türkçedeki *özge*'nin mukabili olan *başka*, nadir olarak Harezmi sahası metinlerinde, daha sonra da Batı Türkçesinde görülen bir edattır. Eski Anadolu

Türkçesinde ve Osmanlıcada özge ile yan yana kullanılmış, 19. asırdan sonra ise özge'nin de yerini almıştır. Menşe bakımından baş-ğa yahut baş-ı- -ğ-a şekillerinde izah etmek mümkün olmakla beraber, kesin bir hüküm vermek henüz imkânsızdır.” (Hacıeminoğlu, 2015, s.12).

“Arapça gayr sözü Batı Türkçesinde, gibi < kip + i, kimi < kim + i; ba'zı < ba'z + ı örneklerine uyarak gayri şeklini almış ve çekim edatı olarak kullanılmıştır. Eski Anadolu devresinden bugünkü Türkçeye kadar, geniş bir kullanılışı vardır.” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 39).

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), *maada* edatının Arapça olduğunu, Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde çıkma hâli ile kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca Muharrem Ergin (2013) bu edatın bugün az kullanıldığını ve kaybolmak üzere olduğunu ifade etmiştir.

Necmettin Hacıeminoğlu'na göre (2015), Arapça olan *ziyade*, *-den fazla* anlamına gelmekte olup Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde çekim edatı gibi kullanılmaktadır.

5. Diğer hâl edatları: *Ait*, *dair*, *göre*, *karşı*¹, *nazaran*, *nispetle*, *rağmen*.

Ait edatı Arapça kökenli bir edattır. Muharrem Ergin (2013), *ait* edatına *kullanışlarına göre son çekim edatları* bölümünde *datif hâli ile birleşenler* arasında yer vermiştir.

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), *dair* edatının Arapça olduğunu, Batı Türkçesinde çekim edatı olarak görüldüğünü ve ismin verme hâli ile birlikte kullanıldığını belirtmiştir.

Tuncer Gülensoy (2011), *göre* edatının < *gör-e* < *kör-* şeklinde türediğini belirtmiştir. “*göre* Türkçenin asıl edatlarından biridir ve *gör-* fiilinin *-e* gerundiumundan gelir.” (Ergin, 2013, s. 371).

Necmettin Hacıeminoğlu'na göre (2015), *karşı* edatının *çarşu* / *çarşı* < *çarş-u* < *çar-ı-ş-u* şeklinde türemiştir. “Bu söz çekim edatı olarak Kaşgarlı'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Eski Türkçede, Uygur ve Karahanlı metinlerinde bu vazifeyi *utru* edatı görmektedir. Kaşgarlı'da *çarşu* mânâsında kullanılan bir de *çaru* sözü vardır ki, bu bize *çarşu*'nun ilk şekli gibi görünmektedir. Yapı bakımından

birincisi *çar-*, ikincisi de *çarış-* fiilinden değişik eklerle yapılmış birer zarf-fiil olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 52).

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), Arapça olan *nazaran* edatının *göre*, *nisbetle* gibi anlamları olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde verme hâli ile kullanıldığını ifade etmiştir.

Nispetle edatı da tıpkı *nazaran* edatı gibi Arapça kökenlidir. Bu edat anlamca ve yapıca *nazaran* ve *göre* edatlarıyla benzerlik göstermektedir.

Rağmen edatı Arapça kökenlidir. Necmettin Hacıeminoğlu (2015), *rağmen* edatının Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde çekim edatı olarak kullanıldığını, aynı zamanda isimlerin ve zamirlerin verme hâli ile birleştiğini belirtmiştir.

6. Miktar edatları: *Derece, kadar*¹.

“*Derece* kelimesi *bu*, *şu*, *o* işaret ve *ne* soru zamirlerinden sonra *kadar* edatının yerine geçer ve işaret zamirleri ile ilgili kelimeler arasında “*derece*” ilişkisi kurar.” (Korkmaz, 2014, s. 910).

Arapça olan *kadar* edatı Necmettin Hacıeminoğlu’na göre (2015), Eski ve Orta Türkçede yoktur, Harezmi ve Anadolu metinlerinde görülmektedir. Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde daha yaygın kullanılmaktadır. *Kadar* edatı için Muharrem Ergin ise şu ifadeleri kullanmıştır: “Arapça asıllıdır. Eskiden *ğadar* yerine bilhassa işaret zamirlerinden sonra *rütbe*, *mertebe*, *miğdar*, *derece* gibi miktar ifade eden Arapça kelimeler de kullanılırdı: *bu rütbe*, *şol mertebe*, *ol miğdar*, *o derece* misallerinde olduğu gibi. *derece* bugün de kullanılmaktadır.” (Ergin, 2013, s. 371-372).

7. Zaman edatları: *Başlayarak, beri, böyle, evvel, itibaren, önce, sonra*.

Zeynep Korkmaz (2014), *başlayarak* edatının Arapça *itibaren* edatının yerini tutan edatlaşmış bir zarf-fiil olduğunu söylemektedir.

Tuncer Gülensoy (2011), *beri* kelimesinin Orta Türkçede kullanıldığını ve *bērū~bé:rū* şeklinde türediğini belirtmiştir.

Necmettin Hacıeminoğlu'na göre (2015), *böyle* edatı aslında sıfattır ancak zarf olarak kullanılmaktadır. Kelimenin *bu + y + ile < bu + ile* şeklinde türediğini ifade etmiştir.

Evvel edatı öncelik belirten Arapça bir edattır. “Daha çok zaman zarfı olarak kullanılır. Eski Türkçedeki “öñ, öñdün” mukabili olarak Batı Türkçesinin Eski Anadolu devresinden itibaren çekim edatı olarak da kullanılmıştır. Bilhassa Türkiye Türkçesinde bu kullanım yaygındır.” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 39).

İtibaren edatı genelde bir başlangıç belirten Arapça kökenli bir edattır.

Önce edatı Tuncer Gülensoy'a göre (2011), *ilk olarak, başlangıçta* anlamlarına gelmektedir. Eski Türkçede *öñrâ* olarak da kullanılan edat, *ön + ce* şeklinde türemiştir.

Tuncer Gülensoy'a göre (2011), *sonra* edatı *daha ileri bir zamanda, daha uzak ve ileri bir yerde* anlamlarına gelmektedir. Bu edat *son(g) + ra* şeklinde türemiştir.

8. Yer ve yön edatları: *Aşağı, doğru, içeri, kadar², karşı², sıra, yana.*

Aşağı edatı Necmettin Hacıeminoğlu'na göre (2015), *aşağa < aşığ + a < aşığ + a < aşığ + ga < aşı-ğ + ga* şeklinde türemiştir.

Tuncer Gülensoy (2011), *doğru* edatının Eski Türkçe ve Orta Türkçede *toğru ~ toğrı* olarak kullanıldığını ve kelimenin *toğ-ur-u* şeklinde türediğini belirtmiştir.

“Eski Türkçede bir mekân zarfı olarak kullanılan *içeri > içkerü*, Batı Türkçesinde *içerü > içeri* şekliyle umumiyetle mekân zarfı, seyrek olarak da çekim edatı gibi kullanılmıştır” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 43). *İçeri* edatı ismin çıkma hâliyle kullanılmaktadır.

Tuncer Gülensoy (2011), *dizi* veya *düzen* anlamlarına gelen sıra kelimesinin *sır-a* şeklinde türediğini belirtmektedir. *Sırmak* Orta Türkçe'de eşek palanındaki teyelti anlamına gelmektedir.

Necmettin Hacıeminoğlu (2015), *yana* edatının daha çok Batı Türkçesinde görüldüğünü, hem mekân ve cihet zarfı hem de çekim edatı olarak kullanıldığını ve bu edata Eski Türkçede az rastlanıldığını ifade etmiştir.

Bu sınıflandırmanın yanında son çekim edatı gibi kullanılan isimler olan *hâlde*, *karşılık* ve *mukabil*; son çekim edatlarına yardımcı tâbirler olan *bakıma*, *bakımdan*, *bakımından*, *dolayısıyla*, *hakkında*, *suretiyle*, *suretle*, *tarafından*, *tarafıtan*, *üzerine*, *yandan*, *yüzden* ve *yüzünden* ögelerine de iki ayrı başlık altında yer verilmiştir.

Yukarıdaki sınıflandırmaya göre *karşı* edatı hem diğer hâl edatları hem de yer ve yön edatları başlığı altında yer almaktadır. Aynı şekilde *kadar* edatı da hem miktar edatları hem de yer ve yön edatları başlığı altında yer almaktadır. Bu durumun sebebi *karşı* ve *kadar* edatlarının her iki başlık altında da farklı işlevlere sahip olmasıdır. Bu yüzden bu iki edat hem örnek cümlelerin yer alacağı ikinci bölümde hem de istatistiksel verilerin gösterileceği üçüncü bölümde, yukarıdaki sınıflandırmada da olduğu gibi, birbirinden bağımsız edatlar olarak değerlendirilecektir.

1.2. LİTERATÜR TARAMASI

Edatlar yapı, işlev ve anlam bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik de edatlar üzerine yapılan çalışmalarda farklı yöntem ve yaklaşımları beraberinde getirmektedir. Edatların çeşitleri bölümündeki yapılan farklı sınıflandırmalar da bu durumun bir göstergesi niteliğindedir. Bazı çalışmalarda edatların yapılarına dikkat çekilirken bazı çalışmalarda ise edatların anlamları öne çıkarılabilmektedir. Bazı çalışmalarda günümüz Türkçesinde kullanılan edatlar incelenirken bazı çalışmalarda ise Türkçenin farklı dönemlerinde kullanılan edatlar incelenmiştir. Bazı çalışmalara Türkiye Türkçesinde kullanılan edatlar konu olurken bazı çalışmaların konusu Türkçenin farklı saha ve lehçelerinde kullanılan edatlar olabilmektedir.

Edatların incelenmesindeki bu çeşitlilikten yola çıkarak çalışmamızın bu bölümünde daha önce edatlarla ilgili yazılmış makaleler, hazırlanmış doktora ve yüksek lisans tezleri hakkında kısaca bilgiler verilerek söz konusu tezlerle çalışmamızın benzerlik ve farklılıkları üzerinde durulacaktır. Ayrıca çalışmamızın evrenini Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanları oluşturduğu için bu bölümde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserleri üzerinde yapılan çalışmalardan da bahsetmemizin yerinde olacağını düşünüyoruz.

Çalışmamız bir yüksek lisans tezi olduğu için öncelikle konuyla ilgili hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerine yer vereceğiz ve bu işe çalışmamızla benzerlikler gösterdiğini düşündüğümüz tezlerle başlayacağız. Emre (2009) hazırlanmış olduğu tezde Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanındaki çekim edatlarını yapı ve işlev bakımından incelemiştir. Şeker (2012) Aalı Tokombayev'in *Kanduu Cıldar* manzumesindeki edatları incelemiştir. *Kanduu Cıldar* Kırgız Türkçesiyle yazılmış bir manzumedir. Demir (2014) *Abdullah Tukay'ın Şiirlerinde Çekim Edatları ile Bağlama Edatları* isimli bir tez hazırlamıştır. Yeloğlu (2011) Abdullah Kadiri'y'in Özbek Türkçesiyle yazılmış olan *Ötken Künler* romanındaki edatlar üzerinde çalışmıştır. Ayrıca Can (2012)'in da Uriye Edemova'nın *Aydın Gecede* romanında geçen Kırım Tatar Türkçesindeki edatları incelediği bir çalışması vardır. Zal (1999) ise hazırlanmış olduğu *Kırgız Türkçesinde Edatlar* isimli çalışmasında Cengiz Aytmatov'un *Cemile* romanındaki edatları incelemiştir. Buradan yola çıkarak benzer çalışmaların Türkçenin farklı lehçelerinde yazılmış eserleri üzerinde de yapıldığını söyleyebiliriz.

Türkçenin farklı lehçelerinde kullanılan edatların incelendiği çalışmalar da vardır. Temiralieva (2001)'nin *Kırgız Türkçesinde Bağlama Edatları* isimli bir çalışması vardır. Benzer şekilde Aydın (2014) *Başkurt Türkçesinde Edatlar* isimli bir tez hazırlamıştır. Ayrıca Alkaya (2002)'nin da *Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar* isimli bir doktora tezi vardır.

Bazı çalışmalarda, bizim çalışmamızda da olduğu gibi, edatlar eserler üzerinden incelenirken bazılarında herhangi bir eser taranmadan edatların sadece bir türü veya iki farklı dildeki kullanımları, benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir. Örneğin İpek (2009b) *Türkçede Pekiştirme Edatları* isimli hazırlanmış olduğu doktora tezinde edatların bir türü olan pekiştirme edatlarını incelemiştir. Younes (2008) *Arapça ve Türkçede Soru Edatları-Karşıtsal Çözümleme* isimli tezinde edatların bir türü olan soru edatlarını ele almış ve iki farklı dildeki kullanımları üzerinde durmuştur. Pak (2010) *İngilizce ve Türkçede Yer ve Zaman Edatlarının Karşılaştırılması* isimli çalışmasında aynı şekilde bu edatların iki farklı dildeki kullanımlarını açıklamıştır. Bu çalışmalar da bizlere edatlarla ilgili genel çalışmalar yapılabildiği gibi doğrudan edatların bir türü üzerinde de çalışılabileceğini göstermektedir.

Edatların; isim, sıfat, zarf, zamir, bağlaç gibi farklı sözcük türleriyle birlikte incelendiği çalışmalar da vardır. Örneğin Çolak (2013) *Çağdaş Saha (Yakut) Edebiyatı Üzerine Bir Gramer İncelemesi (Sıfat, Zamir, Zarf, Edat)* isimli tezinde edatları sıfat, zamir ve zarflarla birlikte ele almıştır. Yine Vatan (2009) *Türkçe Konuşan 2.5-9 Yaş Aralığındaki Kekeme Çocukların Kullandıkları İsimler, Sıfatlar, Zarflar, Edatlar, Bağlaçlar ve Zamirlerdeki Takılmalarının Biçim ve Cümledeki Konum Açısından İncelenmesi* isimli bir tez hazırlamıştır. Bu tezde de edatlar çeşitli sözcük türleriyle birlikte incelenmiştir.

Konuyla ilgili hazırlanan tezler genel olarak edatlarla ya da edatların bir türüyle ilgili olabildiği gibi yalnızca bir edatla ilgili de olabilmektedir. Mutlu (2014) *Ebüzziyâ Tevfik'in 'Ne Edatı' İsimli Eseri ve Ne Edatı Üzerine Tartışmalar* çalışmasında özel olarak ne edatı üzerinde incelemelerde bulunmuştur. İsluoğlu (2008) ise *Şiirde "Gibi" Edatının İşlevi ve İlköğretim II. Kademe Türkçe Öğretiminde Kullanılma Boyutu* isimli çalışmasında gibi edatı üzerinde durmuştur.

Edatlarla ilgili yapılan çalışmaların çeşitlilik gösterdiğini yukarıda belirtmiştik. Örneğin Köse (2007) *Anadolu ve Rumeli Ağzlarında Edatlar* isimli bir tez hazırlamıştır. Yine edatlar çeviribilime de konu olmuştur ve Gezer (2012)'in *Türkçeden İngilizceye Edat Çevirileri Esnasında Alınan Çeviri Kararları* isimli bir çalışması vardır.

Buraya kadar olan bölümde edatlarla ilgili yapılan çalışmalara değindik. Bu bölümde ise çalışmamızın evrenini oluşturan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste, Huzur ve Sahnenin Dışındakiler* romanları ve diğer eserleri üzerinde yapılmış çalışmalara yer vereceğiz. Ahmet Hamdi Tanpınar eserleri üzerinde en çok çalışılan yazarlarımızdan birisidir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın farklı eserleri üzerinde yapılan söz dizimi ve söz varlığı çalışmaları vardır. Süzer (2016) *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanını, Demen Coşkun (2014) ve Demir (2005) *Huzur* romanını, Aslan (2012) *Erzurumlu Tahsin* öyküsünü söz dizimi açısından incelemişlerdir. Onaran (2011) Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarındaki söz varlığını, Uysal (2007) Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Edebiyat Üzerine Makaleler*'indeki kelime grupları ve söz varlığını incelemiştir. Ayrıca Sancı Uzun (2010)'un *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama*

Enstitüsü” Adlı Eserinin Sözvarlığı ve Eserin Sözcükbilim Açısından İncelenmesi isimli bir doktora tezi vardır.

Yukarıda belirttiğimiz tezlerin yanı sıra; Aydın (2004) *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Saatleri Ayarlama Enstitüsü” Adlı Romanındaki Fiil ve Sıfat Fiil Gruplarının İncelenmesi*, Gaddar (2008) *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Huzur” Romanında Ad ve Eylem Öbeklerinde Niteleyiciler*, Yıldız (2004) *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Mahur Beste” Adlı Romanındaki Fiiller* isimli tezler hazırlamışlardır.

Yukarıda değindiğimiz yüksek lisans ve doktora tezlerinin yanı sıra konumuzla ilgili yazılmış çeşitli makaleler de kavramsal çerçevemizi oluşturmamızda önemli bir yer tutmuştur. Tıpkı konuyla ilgili hazırlanan tezlerde olduğu gibi yazılan makalelerde de konuya yaklaşım bakımından farklılıklar görülmektedir.

Konuyla ilgili Gencan (1967) *Edat Tümleçleri*, Dizdaroğlu (1968) *Edat Tümleçleri Üzerine*, Demiray (1968) *Edatlar Üzerine*, Kara (2009) *Edat ve Zarf Üzerine Bazı Düşünceler* isimli makaleler yazmışlardır. Bu makalelerin dışında edatların bir türü ya da doğrudan bir edatla ilgili yazılmış makaleler de vardır. Örneğin Korkmaz (t.y) *Uçun-Üçün-İçin vb. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine*, İpek (2009a) *Divânü Lugâti’t-Türk’te Geçen Enklitik Edatları*, Küçük (t.y) *Türkçede Şüphe Bildiren Ki Edatı Üzerine*, Tekin (t.y) *Daha Zarfı ve da/de Edatı Hakkında*, Ölker (2014) *İçin Edatının Standart Dışı Kullanımı*, Sev (2012) *Türkiye Türkçesinde Gibi Edatıyla Kurulan Benzetmeli Anlatımlar*, İlker (2008) *Manisa Merkez Köylerinde Davrı/Davırı Edatı*, Nalbant (2012) *Üçün ve İçin Edatları Üzerine Yeni Bir Değerlendirme* isimli makaleler yazmışlardır. Ayrıca İpek (2012)’in, konuyla ilgili daha farklı kaynaklara ulaşmamızda bizlere yardımcı olabilecek, *Türkiye Türkçesinde Edatlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi* isimli bir çalışması vardır.

Yapmış olduğumuz bu literatür taraması sonucunda hem edatlar hem de Ahmet Hamdi Tanpınar’ın eserleri üzerine çeşitli çalışmalar yapıldığını söyleyebiliriz.

1.3. YÖNTEM

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Burada kısaca bu bölümleri oluştururken izlediğimiz yönteme değineceğiz.

Birinci bölümde edatların ne oldukları, nasıl sınıflandırıldıkları ve edatlara ne gibi isimlerin verildiği üzerinde durulmuştur. Bu bölümde amacımız asıl konumuza gelmeden önce edatlar hakkında uzman görüşlerine yer vermek, böylece bir kavramsal çerçeve oluşturmak ve konumuzun bu çerçeve içindeki yerini belirtmektir.

İkinci bölümde son çekim edatları, son çekim edatı gibi kullanılan isimler ve son çekim edatlarına yardımcı tâbirler edatların çeşitleri konusunun sonundaki taslağa uygun şekilde sınıflandırılmış ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarından seçilen son çekim edatlarının bulunduğu örnek cümleler her edatın kendi alt başlığında sıralanmıştır. Son çekim edatları alfabetik sıralama esas alınarak alt başlıklar hâlinde verilmiştir. Örneğin zaman edatları sırasıyla *başlayarak*, *beri*, *böyle*, *evvel*, *itibaren*, *önce* ve *sonra* şeklinde verilmiştir. Açılan her alt başlıkta uygun görülen yerlerde edat hakkında kısaca bilgi verildikten sonra romanlardan seçilen örnekler sıralanmıştır. Örnek cümlelerde edat ve edatın içinde bulunduğu yapının tamamı italik yazılmıştır. Edat ise hem italik hem de kalın yazılmıştır. Bu sayede edata ve içinde bulunduğu yapıya dikkat çekilmiştir. *İle*, *için*, *kadar*¹, *gibi* vb. edatlar çok fazla kullanıldıkları ve tezde bütün örneklere yer vermek zor olduğu için her edata romanlardan beşer örnek cümle seçilmiştir. Böylece her romanda yeterli örnek bulunması durumunda her alt başlıkta toplam 15 örnek cümleye yer verilmiştir. Örnekler verilirken romanların kronolojik sıralaması esas alınmış ve bölüm boyunca bütün alt başlıklarda bu sıralama takip edilmiştir. Bu sıralamaya göre önce *Mahur Beste*, sonra *Huzur* ve son olarak da *Sahnenin Dışındakiler* romanlarından seçilen örneklere yer verilmiştir. Bir romandan edata uygun verilebilecek 5 örnek cümle yoksa sadece elde olanlar yazılmıştır. Hiç örnek olmaması durumunda ise diğer romanlardaki örnekler, yine kronolojik sıralamaya göre, yazılmıştır. Bir romana ait örnek cümleler kendi içlerinde sıralanırken de sayfa sayıları göz önünde bulundurulmuş ve örnekler romanın başından sonuna doğru olacak şekilde verilmiştir. Söz konusu örnekler seçilirken cümlelerin yapı ve anlamca çeşitlilik göstermesine de dikkat edilmiştir. Özellikle fazla kullanılan edatlarda seçme şansımız diğer edatlara göre daha yüksek olmuştur.

Romanlardan örnek seçilen cümlelerin arasında olumsuz cümle, soru cümlesi, ünlem cümlesi, basit cümle, birleşik cümle, devrik cümle vb. her türlü cümle türünün bulunmasına özen gösterilmiştir. Birden fazla işlevi olan edatlarda ise edat hakkında bilgi verildikten sonra örnekler sıralanırken her işlev için ayrı bir alt başlık açılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise taranan ve tespit edilen edatların sayıları venn şemaları, tablolar ve grafiklerle sunulmuştur. Bu bölümde bilgiler istatistiksel olarak verilirken genelden özele doğru bir sıra izlenmiştir. İlk olarak kesişen venn şemalarıyla hangi romanda hangi edatların olduğu gösterilmiştir. Burada romanlar birer küme ve edatlar da bu kümelerin elemanları olarak kabul edilmişlerdir. Böylece sadece bu venn şemalarına bakarak bile edatların romanlar üzerindeki dağılımlarının kolayca görülebilmesi amaçlanmıştır. Hemen sonrasında edatların sayılarını ve sayfa sayılarına göre kullanım sıklıklarını gösteren tablolara yer verilmiştir. Edatların kullanım sıklıkları belirlenirken elde edilen oranlara söz konusu romanda geçen edat sayısının romanın sayfa sayısına bölünmesi sonucunda ulaşılmıştır. Oranların bulunduğu bu tabloların hazırlanmasında romanların sayfa sayılarının edatların sayıları üzerindeki etkisinin kalkması amaçlanmıştır. Örneğin bir edat *Mahur Beste* ve *Huzur* romanlarında eşit sayıda kullanılsa da kullanım sıklığı aynı değildir. *Huzur* romanının sayfa sayısı daha çok olduğu için söz konusu edatın *Mahur Beste* romanında daha sık kullanıldığını söyleyebiliriz. Son olarak bu veriler grafiklerle gösterilmiştir. Hazırlanan dairesel grafiklerle edat çeşitlerinin ve edatların kendi içlerindeki oran olarak dağılımları, sütun grafiklerle ise edatların sayıları gösterilmiştir. Bu bölümde izlenen genelden özele yöntemi tablo ve grafikler hazırlanırken de dikkate alınmıştır. Önce bütün romanlarda geçen edat çeşitleri hakkında sayısal veriler sunulmuştur. Sonra bu edat çeşitleri için ayrı ayrı tablo ve grafikler hazırlanıp edatlar hakkında sayısal veriler sunulmuştur. Bu yöntem daha sonra her üç roman için de, yine kronolojik sıralama esas alınarak, uygulanmıştır. Bu tablo ve grafikler bize sadece edat çeşitleri ve edatlar arasında değil, aynı zamanda romanlar arasında da karşılaştırma yapma imkânını sunmaktadır.

2. BÖLÜM: SON ÇEKİM EDATLARI, SON ÇEKİM EDATI GİBİ KULLANILAN İSİMLER VE SON ÇEKİM EDATLARINA YARDIMCI TÂBİRLER

Bu bölümde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında geçen son çekim edatlarını sınıflandırıp romanlarda hangi görev ya da görevlerle kullanıldıklarına ve romanlardan seçtiğimiz örnek cümlelere yer vereceğiz. Bazı son çekim edatlarının *-gibi*, *için*, *ile* vb.- cümle içinde birden çok görevleri olabilmektedir. Bu gibi edatların her işlevi için ayrı alt başlıklar açıp örnekleri bu başlıklar altında sıralayacağız.

2.1. SON ÇEKİM EDATLARI

2.1.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları

Bunlar *beraber*, *birlikte* ve *ile* edatlarıdır.

2.1.1.1. Beraber

Beraber edatı genellikle *ile* edatının ekleşmiş hâlleri olan *-la* ve *-yla*'dan sonra gelerek cümleye birliktelik ve karşıtlık anlamı katar.

2.1.1.1.1. Birliktelik İşlevi

“Sevdiği kitaplarını oraya, yorganın içinde bir kenara toplar, sonra *onlarla beraber*, tıpkı oyuncağı ile beraber yatan ve onu kucaklamak için zaman zaman tatlı uykusundan uyanan bir çocuk gibi, onlarla koyun koyuna yatardı.” (Tanpınar, 2015, s. 13).

“Ata Molla, kim bilir nasıl bir hevesle, belki de Behçet'ten başka çocuğu olmayan İsmail Molla'yı kıskandırmak için, yahut *çok sevdiği küçük kızıyla beraber* bir araba gezintisi yapmak veya sadece İsmail Molla'ya beğendirmek için onu da yanına alarak Arnavutköyü'ne gelmişlerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 40).

“Bu Müslümanlığın çehresi, otuz kırk senede *bütün etrafıyla beraber* değişir; ramazan sofrası, cami sebili, Fatih kahveleri, Küçükpazar çarşısı, Divanyolu...” (Tanpınar, 2015, s. 96).

“Adile Hanım, Sadberk’in evlendiği seneye kadar konakta kaldı, sonra *damadıyla beraber* ayrıldı.” (Tanpınar, 2015, s. 121).

“Hayat kimsenin etrafında dönmez, *herkesle beraber* yürür.” (Tanpınar, 2015, s. 158).

“Zeynep, annesinin yattığı hastahaneye *büyük annesiyle beraber* gelmiş, sonra getirmesini unuttuğu hediyeyi hatırlamış, hiç kimseye haber vermeden hastahanenin önünde babasını beklemek ve ona söylemek için dışarı çıkmış ve kim bilir neler düşünen küçük çocuk kafasının bir dalgınlık anında ölüm kendisini birdenbire kapmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 18).

“*Annesi, üç kadın ve kendisinden çok küçük iki çocukla beraber* arabanın içindeydiler.” (Tanpınar, 2014, s. 30).

“Orada, büyük ölüm ağacının altında *babasıyla beraber* yatması daha iyi ve daha güzeldi.” (Tanpınar, 2014, s. 39).

“Beni *onunla beraber* görenler, kim bilir ne derler?” (Tanpınar, 2014, s. 123).

“Ve kendi yalanını bir an *bizimle beraber* yaşa; bizim gibi yaşa.” (Tanpınar, 2014, s. 315).

“Buna da sebep yine aileden olan Talat Bey’in bestelediği ve *Doktor Refik’le beraber* çok sevdikleri Mahur Beste’yi kendi kendine yavaş yavaş mırıldandığını işitmesi olmuş derler.” (Tanpınar, 2012, s. 9).

“Bu, etrafın, bütün hayat ve terbiye sisteminin, elebaşları bazen altı ayda, bazen daha erken değişmesine, birkaç defa mihver değiştirmesine rağmen memleketin iç politikasının beni, *bütün yaşdaşlarımla beraber* inandırdığı bir şeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 49).

“Sabiha’nın *Leylâ ile beraber* ayak oyunu öğrendiğini sen biliyor muydun?” (Tanpınar, 2012, s. 119).

“Kudret Bey de, Sabiha da sizin bu işte *bizimle beraber* olmanızı istiyorlar.” (Tanpınar, 2012, s. 299).

“Paşa mektubunda, bütün işleri hâllendiğine göre artık kâtime ihtiyacı kalmadığını, zaten bildiğim gibi yakında seyahate çıkacağını, *maaşım ile beraber*, bir iki küçük hediye gönderdiğini, onları kabul edersem çok mesut olacağını söylüyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 309).

2.1.1.1.2. Karşılıklı İşlevi

“O sene babası, hünkârın ani bir kararıyla Mekke kadılığı verilerek, İstanbul’dan uzaklaştırıldı, İsmail Molla Bey’in *çok ölçülü olmakla beraber*, bir yandan da pervasız olan mizacı, her türlü entrikanın -dışında hiçbir zevkini ihmal etmemek şartıyla- o sağlam yaşayışı, çoktandır dikkati çekmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 27).

“Yoksa *hiçbir tabiatını sevmemekle beraber*, Ata Molla ile kız alıp vermekte onu rahatsız edecek bir şey yoktu.” (Tanpınar, 2015, s. 40).

“*Bununla beraber*, bu evlenmede kendisini memnun eden bir taraf da yok değildi.” (Tanpınar, 2015, s. 52).

“*Derslerine daha az devam etmekle beraber*, hayatı hemen hemen eski çerçeve içinde geçiyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 78).

“*Muntazam olmamakla beraber* o zamanın gençleri içinde kendisine imtiyazlı bir yer yapacak kadar okudu yazdı.” (Tanpınar, 2015, s. 123-124).

“Sis *eskisi gibi olmamakla beraber* gene devam ediyor; ışık inci rengi bir imbikten süzülerek geliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 145).

“İkisi de *alaturka musikiyi çok sevmekle beraber*, muayyen makamlardan öteye pek az geçerlerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 159).

“*Hiçbir iş yapamayacağını bilmekle beraber*, bir şeyler yapmağa çalışır, sonunda kapının önünde tıpkı ilk günde olduğu gibi sabırsızlıkla beklerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 177).

“*Daha genç yaşta ve başka şekillerde olmakla beraber*, onun keder ve

kıskançlığında kendi çocukluğunun yalnızlığına benzer bir hâl vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 230-231).

“Onun için, *harbi sevmemekle beraber* harpten korkmuyorum ve bekliyorum.” (Tanpınar, 2014, s. 379).

“*Kadın ve genç kız dostluklarına çok alışkın olmakla beraber*, onlardan daima kaçmışım.” (Tanpınar, 2012, s. 26).

“*Onun kadar ıstıraplı olmamakla beraber* Sabiha’nın o senelerinde buna benzer bir hâl vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 47).

“Zaten dostumuz *sık sık düşmekle beraber*, düştüğü yerden kalkmasını bilen cinstendi.” (Tanpınar, 2012, s. 97).

“Konuşma *biraz acele olmakla beraber* çok kibardı.” (Tanpınar, 2012, s. 194).

“Onun da burnu, Kudret Bey’inki gibi marifetli bir burundu ve o da, *başka şekilde olmakla beraber* sözlerini burnunun hareketleriyle tamamlıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 240).

2.1.1.2. Birlikte

Birlikte edatı ile edatından sonra gelerek cümleye birliktelik ve araç olma anlamı katar.

2.1.1.2.1. Birliktelik İşlevi

“Bütün ömrünce *kendisiyle birlikte* yaşayacağı insandan cömert bir harekette kendini denemesini, onun terbiyesini alarak içten gelişmesini, kendisinde aşkın yerini tutacak bir hayranlık duygusunu doğurmasını istiyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 71).

“Gençliğinde *babamla birlikte* hovardalık ederlermiş.” (Tanpınar, 2015, s. 116).

“Agop Efendi, ertesi sabah konağa *Soloski adında bir ahabı ile birlikte* gelmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 124).

“Birdenbire çıplak ayaklarıyla çok yumuşak, cıvık bir şeye bastığını hissetti

ve onunla **birlikte** alt kata kadar yuvarlandı.” (Tanpınar, 2015, s. 139).

“Her gece küçük evi *Ali ile birlikte* dolaşırlar, ocağa, mangallara bakarlar, közleri söndürürler, sıcak külün üzerine ağır bakır eşya korlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 141).

“Çok defa kapalı duran bir dükkânın kepengi önünde, Rus işi semaver borusu, kapı topuzu, otuz sene evvel o kadar moda olan sedef bir kadın yelpazesinin dağınık parçaları, büyükçe bir saate mi yoksa bir gramofona mı ait olduğu kestirilemeyen birkaç alet, nasılsa *buraya kadar bölünmeden, parçalanmadan, gelmiş bazı şeylerle birlikte* yere serilmiş -kim bilir neyi- bekliyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 58).

2.1.1.2.2. Araç Olma İşlevi

“Bununla beraber, bu hikâyeler, onların tatmin edilmemiş kadın hayatına bir hasta odasına açık pencereden *rüzgârla birlikte* dolan sokak uğultusu gibi, onun bu tabiatın sesini dinlemeye, onun sıcak aydınlığında kendisini, hayatı tanımağa davet ediyorlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 68).

2.1.1.3. İle

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Üçleme” romanlarında en çok kullandığı vasıta ve beraberlik edatı olan *ile*; bulunduğu cümleye ilgili olma, birliktelik, araç olma, tarz belirtme ve sebep anlamları katar. *İle* edatı cümlede karşımıza sadece *ile* olarak çıkmaz. Ünlüyle biten kelimelerden sonra geldiğinde bazen sondaki ünlü düşer ve –*yla* veya –*yle* olarak da kullanılabilir. Ayrıca ünsüzle biten kelimelerden sonra geldiğinde de bazen geldiği kelimeye eklenerek –*la* veya –*le* şeklinde kullanılabilir.

İle edatının yukarıda da belirttiğimiz gibi birden çok işlevi vardır. Bu işlevlerden en yaygın kullanılanının birliktelik işlevi olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında ilgili olma ve araç olma işlevleri de yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda *ile* edatının bulunduğu cümle okuyucuya birden çok anlam çağrıştırabilmektedir. Örneğin “*Debreli Hasan’ın içeri girmesiyle* herkes ayağa kalktı.” cümlesinde akla ilk olarak sebep anlamı gelebilir. Bu cümledeki *ile* edatını kaldırıp cümleyi sebep bildiren *için* edatıyla tekrar kurabiliriz. “*Debreli Hasan içeri girdiği için* herkes ayağa kalktı.” *İle* edatıyla kurulan cümle ayrıca zaman kavramını da çağrıştırabilmektedir. Bunun da yanlış olmadığını cümleden *ile* edatını kaldırıp

yerine zaman bildiren *sonra* edatını ekleyerek gösterebiliriz. “*Debreli Hasan içeri girdikten sonra* herkes ayağa kalktı.”

Son çekim edatı olan *ileyle* bağlama edatı olan *ileyi* birbirine karıştırmamak gerekir. Bağlama edatı olan *ile* cümlede birbirine denk olan kelime ya da kelime gruplarını bağlar. Son çekim edatı olan *ile* ise bir kelime ya da kelime grubundan sonra gelir ve onlara yukarıda da belirttiğimiz işlevler aracılığıyla çeşitli anlamlar kazandırır.

2.1.1.3.1. İle

2.1.1.3.1.1. İlgili Olma İşlevi

“Onlara göre Molla Bey, bundan yirmi sene evvel *Târidil Hanımefendi ile* aralarında başlayan ve dedikodu yüzünden iki komşu yalının arasında bütün münasebetlerin kesilmesiyle biten bir muaşakayı henüz tamamiyle unutmamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 21).

“Yoksa hiçbir tabiatını sevmemekle beraber, *Ata Molla ile* kız alıp vermekte onu rahatsız edecek bir şey yoktu.” (Tanpınar, 2015, s. 40).

“Ata Molla, *İsmail Molla ile* sık sık darılır, sonra yine barışır.” (Tanpınar, 2015, s. 48).

“Sadece *Abdülhamit ile* meşgul oluyorlar.” (Tanpınar, 2015, s. 88).

“Talih dediğiniz şey gözünüzde bir muayyeniyet kazandı, *içinizde işleyen bir yığın mekanizma ile* karşılaştınız.” (Tanpınar, 2015, s. 151).

“Fakat *Sabiha ile* adamakıllı uğraşacak birisi lâzımdı.” (Tanpınar, 2014, s. 12).

“İhsan’ın, *bu kiracı ile* münasebeti, bilinen bir şeyi beyhude tecrübe etmenin makul olamayacağı hikmetine dayanırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 14).

“Hele *mazi ile* bağlarımızı kesmek, garba kendimizi kapatmak!” (Tanpınar, 2014, s. 99).

“*Yeni tanıştıkları yat sahibi zengin İsveçli ile* anlaşana kadar Fahir’in sevgisi ona lâzımdı.” (Tanpınar, 2014, s. 106).

“*Nişanlısı ile* de böyle bir kaza yüzünden ayrılmışlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 109).

“Çünkü başkaları *kendisi ile* meşgul oluyor.” (Tanpınar, 2012, s. 32).

“Onun *kadın meselesi ile* alâkası ne?” (Tanpınar, 2012, s. 70).

“Bakalım, gelirse eğer *Fatma Hanım ile* tanıştıracam!” (Tanpınar, 2012, s. 71).

“Onun için *Leylâ ile* çok dosttular.” (Tanpınar, 2012, s. 107).

“Bu yüzden *kapı bir komşusu bulunan ve Madam Elekciyan’ın tek kızı Agavni’ye deli gibi âşık bulunan Yahudi delikanlısı ile* aralarında kavga eksik olmazdı.” (Tanpınar, 2012, s. 231).

2.1.1.3.1.2. Birliktelik İşlevi

“Abilasının torununu sonuna kadar, tek başına *kim olduğunu bilmediği bir hizmetçi ile* oturtamazdı ya...” (Tanpınar, 2015, s. 9).

“*Kendisinden birkaç yaş küçük olan bu kız çocuğu ile*, onu eğlendirmek için oyun oynamış, kâğıttan oyuncaklar yapmış, bebeklerine ince sesiyle ninniler söylemişti.” (Tanpınar, 2015, s. 55).

“Adile Hanım, *merhum süpürgeciler kâhyasının haremi Büyüdidil Hanımefendi ile* beraber Esmâ Sultan’ın yetiştirmelerindendi.” (Tanpınar, 2015, s. 117).

“Soloski, yedi yıl önce *karısı, çoluk çocuğu ile* Türkiye’ye hicret etmiş, bir müddet Mızıka-ı Hümayun’da üçüncü kemancı olarak çalışmış, sonra kendisinin pek bilmediği bir mesele yüzünden çıkarılmış bir Leh subayı idi.” (Tanpınar, 2015, s. 124).

“*Her akşam buluştukları birkaç dostu ile* koltuk meyhanelerinde biraz rakı içer, geceyi tesadüfe göre geçirir, sabahleyin humarın şekline, ağırlığına göre, tutmayacağını kendisinin de bildiği birkaç tövbe ile vazgeçer, akşamüstü belki de yapacak bir iş olmadığı için, yeniden ve büyük bir ciddiyetle işe başlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 132).

“Burada *Sabiha ile* beraber yattık.” (Tanpınar, 2014, s. 19).

“On iki sene evvel karısı ölünce, *bir türlü evlenemeyen oğlu ile* beraber kardeşinin evine gelmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 164).

“*Macide ile* kol kola yürüyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 205).

“*Onun getireceği bir köpek yavrusu ile* nasıl oynayabilirdi?” (Tanpınar, 2014, s. 229).

“Bonapart nam general haber gönderdi kim, benim padişahım, *yedi derya dolusu asker ile* imdadına gelirim...” (Tanpınar, 2014, s. 372).

“Kudret Bey’in, *kardeşleri ile* Boğaziçi’nde oturan hanımı bir sene evvel ölmüştü.” (Tanpınar, 2012, s. 66).

“Hırka-i Şerif alayı gibi küçük bir kız *dört hizmetçi ile* sokağa çıkar mı?” (Tanpınar, 2012, s. 105).

“Yahut *hanım ile* yukarda tavra oynar.” (Tanpınar, 2012, s. 191).

“Bir an her şey, hepsi bittikten sonra *paşa ile* kol kola ocağa atılışımızı düşündüm.” (Tanpınar, 2012, s. 290).

“*Bu Gürcü Yahudisi ile* o zamanlar sık sık gittiğimiz İkbâl Kırathanesi’nde konuşurduk.” (Tanpınar, 2012, s. 311).

2.1.1.3.1.3. Araç Olma İşlevi

“Adanalı bir ders şerikimiz vardı, o bahsederdi, diye *sudan birkaç cümle ile* işi kapatmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 84).

“Bu latîfeye o “Sabri Hoca ancak öldüğü zaman *sıcak su ile* yıkanır” cevabını vermişti.” (Tanpınar, 2015, s. 90).

“En çetin fıkıh meselesini, hazırladığım bir fetva ile hallettiğim bir günün sonunda, evimin kapısında *yanlış yanlış bir Arapça ile* dua eden, abanî sarıklı kör dilenciye gıpta ettim.” (Tanpınar, 2015, s. 95).

“*Araba ile* Küçükpazar’dan geçiyordum.” (Tanpınar, 2015, s. 97).

“*Birkaç masum “retouche” ile* her şeyi altüst edebilirdiniz.” (Tanpınar, 2015, s. 151).

“Nuran’ı bahçedeki nar ağacının dibinde, kahvaltı masasında tasavvur etmek, yahut kendi eliyle düzelttiği çiçek tarhlarının arasında, saçları, başının üstüne *bir iki firkete ile* toplanmış, beyaz sabahlığı Pompei fresklerini andıran kıvrımlarla vücudunun inhinalarını kavramış geziniyor düşünmek, Mümtaz’ın yalnızlığını başka türlü dolduran hazlar oluyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 173).

“Onun için *bir araba ile* Atik Valide’ye, oradan Orta Valide’ye gittiler.” (Tanpınar, 2014, s. 180).

“Maamafih bu hâli benim hoşuma gitmiyor, *deve kervanı ile* seyahat gibi ağır ve yorucu geliyor...” (Tanpınar, 2014, s. 182).

“*Hiçbir azdırıcı ile* kendilerini çıldırtmamışlar, saf bir idealin etrafında, içlerindeki hayatın henüz uyanmış mahmur günlerinden yığın yığın baharlar açmakla kalmışlar, sanatlarını bir benliğin behemehâl ikrar vasıtası olarak değil, büyük bütünde kaybolmanın tek yolu tanımışlardı, işin garibi muasırları da bunu böyle görmüşlerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 279).

“Saadetimizi, huzurumuzu ancak *bu düşünce ile* elde edebiliriz.” (Tanpınar, 2014, s. 310).

“Bir gün ustaların öğle tatilinden istifade ederek *elime geçirdiğim rende ile* uflaya puflaya yontmağa çalıştığım bir pervaz tahtasını görünce “Dur, demişti. Mademki bu işler hoşuna gidiyor. Bari doğru dürüst yap! Hem etrafa hem kendine faydan olsun!” diye yanıma yaklaşmış ve bana hiç üşenmeden marangozluğun ilk sırlarını öğretmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 17).

“İlahî bitince durup dinlenir; sonra *değneği ile* etrafı araştırır, tekrar ilahîsine başlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 63).

“Tekrar *o yosun rengi ışık çizgisi ile* kirpiklerinin arasından bana baktı.” (Tanpınar, 2012, s. 108).

“Belki de bu evden çıkar çıkmaz ilk rast geldiğim تنها koyda kendimi denize atar, yahut da *ilk elime geçirdiğim tabanca ile* beynimi patlatırım!” (Tanpınar, 2012, s. 169).

“Her şeyi teker teker, bir kuyudan *kova ile* su çeker gibi öğrenecektim.” (Tanpınar, 2012, s. 218).

2.1.1.3.1.4. Tarz Belirtme İşlevi

“Çekmecesi her cinsten kırmızı, beyaz, yeşil kurdela, iyi vurulmuş, altın veya gümüş sikkelerle, alacaklı pusulaları arasından kendisine *şeytanî bir istihza ile* bakan bir yığın madalya ile doluydu.” (Tanpınar, 2015, s. 43).

“Sarı, cılız yüzünde mavi gözleri *garip bir neşe ile* daima gülen bir çocuk...” (Tanpınar, 2015, s. 83).

“Suyun içinden *bin itina ile* çıkardığı ekranı iki eliyle yukarıya kaldırıyor, “Buz çiçekleri sanıyorum...” diye odanın içinde dolaştırıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 105).

“Kendisi ise, *büyük bir tevazu ile* ve pardesüsünün yahut ceketinin düğmelerini çözüp yeniden ilikleyerek: “Bendenizde fikr-i takib vardı.” derdi.” (Tanpınar, 2015, s. 110).

“Öyle ki musluk başından döner dönmez, sabahtan akşama kadar afyon tarlasında otlamış bir at gibi, yeniden baygın esnemeler üzerine çöküyor, *gittikçe şiddetini artıran bir horultu ile* ilk fırsatta uyuyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 112).

“Herkes, *İhsan’ın hastalığının verdiği üzüntü ile* uyuyor, onunla uyanıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 11).

“Genç kadın hep *o sessiz gülüşü ile* onu dinliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 84).

“Fakat Nuran’ın yüzünü ve dudaklarını kulağının dibinde hissettiği ve sesinin *arzu ile* değiştiğini bu kadar yakından duyduğu anda iş değişmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 140).

“Emin Bey hep beraber geçtikleri tecrübenin ardından gibi İhsan’a tebessüm etti, sonra Tefik Bey’e *tatlı bir gülümseme ile* neyini tekrar ağzına götürdü.” (Tanpınar, 2014, s. 289).

“Kendisinde bu değişikliği *merak ve endişe ile* takip ediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 363).

“Mahallede hemen herkes bu refaha *şüphle ile* bakıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 59).

“İlk dikkatimi çeken, henüz tamir edilmiş perdesiz pencerelerin, boyanmamış alelâde tahtadan pervazlarıyla, eski ve çok daha iyi tahtadan *itina ile* yapılmış kasaları arasındaki tezat oldu.” (Tanpınar, 2012, s. 180).

“Bunu *büyük bir irade ile* söylemişti.” (Tanpınar, 2012, s. 194).

“Gül şairinin bir ucu kalkık kaşlarının altından insana *çocukça bir neşe ile* bakan gözleri, el işaretleri hoşuma gitti.” (Tanpınar, 2012, s. 240).

“*İştihâ ile*, hırsıyla, şüpheyile, zaman zaman şüphesiz vicdan azabıyla bakıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 275).

2.1.1.3.1.5. Sebep İşlevi

“Etrafındaki yalnızlık *bu genç ve güzel kadının vücudu ile* değişecek, evin içinde yepyeni ve sade şiirden bir haya esecekti.” (Tanpınar, 2015, s. 11).

“Bu gece, *bu kahkaha ile* bütün o hülyaların, o saadet hülyalarının kapısı kapanmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 59).

“*Bu evlenme ile* Adile’nin haznedarlık ümitleri kökünden yıkılmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 119).

“Agop Efendi’yi de *bu vesile ile* tanımıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 125).

“Hatta *hafızasının garip bir oyunu ile*, bir âşığı olduğunu unutmuştu bile...” (Tanpınar, 2015, s. 137).

“Akla ve hayata dönüşü, *Sabiha’nın doğuşu ile* olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 18).

“Bazıları günlerce onu aynı halet-i ruhiye içinde bunaltır, hiddetten kine, en siyah ölüme kadar götürüp getirir, sonra *bir küçük çağrı, basit bir vesile ile* yerini bir başkasına terk eder, o zaman kıskançlıktan kısılmış yüz, hiddetten bozulmuş nabız birdenbire değişir; dayanılmaz bir merhamet içini parçalar, omuzları genç kadına karşı işlediğini sandığı günahların ağırlığıyla çöker, kendini zalim, anlayışsız, hodbin bulur, kendinden ve hayatından utanırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 65).

“Mümtaz’ın kafasında bu cümle *Nuran’ı kaybetmek korkusu ile* bin bir kılığa girmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 224).

“Suat’ın mektubunu okurken onun *humma ile* sararmış parmaklarının sayfalar üzerinde gezindiğini gözüyle görür gibi olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 238).

“*Kaç muharebe ile* bu hâle geldik?” (Tanpınar, 2014, s. 365).

“Ben de *bu vesile ile* ilk defa kadın giyinmesinde estetik müşavirliği yapmıştım.” (Tanpınar, 2012, s. 40).

“Bu küçük hadise, çünkü birdenbire *bu kaza ile* Bettina’nın Kudret Bey’i o kadar üzen münasebetsizliği küçük ve çok ehemmiyetsiz bir hadise olmuştu; Kudret Bey’e kendisini toparlamak için muhtaç olduğu zamanı vermişti.” (Tanpınar, 2012, s. 97).

“Sadece *bu gelişi ile* çemberi kırıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 224).

“İstanbul’un çapraşık yollu, mescitli, bakkallı küçük mahallelerinde, o tahtadan kutu gibi evlerde, her ne pahasına olursa olsun haysiyetini muhafaza etmeğe, çocuklarını okutmağa, karısını, kızını iyi giyindirmeğe, temiz kıyafetle gezmeğe, misafir kabul etmeğe, *şu ve bu vesile ile* sağa sola, aile şerefiyle mütenasip hediye vermeğe mecbur insanlar, çoğu eski imparatorluğun rütbe ve nişan sahibi memurları, bir usta elinden çıkmış gibi düzgün zevki ile İstanbul’u ve hayatını benimsemiş insanlar kıt kanaat, gözyaşlarını içlerine akıtarak yaşıyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 246).

“Etraftaki ağırlığı gideririm ümidiyle, onlara muhakemenin tafsilâtını belki de kendimden bahsetmek ihtiyacıyla, *bu vesile ile* yazdığım yazıdan da bahsederek anlattım.” (Tanpınar, 2012, s. 280).

2.1.1.3.2. –IA

2.1.1.3.2.1. İlgili Olma İşlevi

“Ata Molla’nın *Yıldız’la* en sıkı münasebette bulunduğu yıllardaydı.” (Tanpınar, 2015, s. 49).

“Doğduğundan üç yıl sonra karısı hastalanmış, bu yüzden *çocukla* hemen

hemen kendisi meşgul olmuş gibiydi.” (Tanpınar, 2015, s. 51).

“Daha Ruhsar’la iki kelime konuşmamış olan, sıkılğan, mahçup, başını yemek tabağından her kaldırışında “*seninle* bir ahbap olsak, yüzümden yukarı başıma toplanan bu kandan bir kurtulsam” diye bakan küçük Refik’in gözleri bile ağabeyisini dinlerken parıl parıl yanıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 115).

“Fakat bu hikâye, süpürgeciler kâhyasının evinden ziyade *Halit Bey’in babası Nuri Bey’le* alâkalıydı.” (Tanpınar, 2015, s. 123).

“Fakat *sizin gibi sihirbazla* bu cinsten mâniaların ne değeri olur?” (Tanpınar, 2015, s. 154).

“İhtiyar hizmetçi, *Ahmet’le* şöyle böyle meşgul olabilirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 12).

“*Bu adamlarla* ne diye alay ediyorum?” (Tanpınar, 2014, s. 56).

“Sonra Nuran’ın babası çocukken hastalanacak, annesi Aziz Mahmut Hüdaî Efendi’ye adayacak, büyüyünce pîrin dergâhına girecek, orada *babamla* dost olacaklar.” (Tanpınar, 2014, s. 167).

“Nitekim Suat, Nuran *Fahir’le* sevişince hemen o da evlenmiş, genç kadından çok uzaklara gitmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 236).

“Nuran’ın vaat ettiği saate kadar çalışmak, *bir şeylerle* oylanmak kabildi.” (Tanpınar, 2014, s. 330).

“Hocalarından bahsediyor, fikrin *hayatla* münasebeti olması lüzumunu söylüyor, “Az okuyoruz, hatta hiç okumuyoruz ve galiba hiç de düşünmüyoruz” diye şikâyet ediyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 45).

“*Kayınbiraderlerinizle* olan davalarınızı, her şeyi kendisine bırakmadınız, ilk nasihatlerini dinlemediniz diye size darıldığı için kaybetmediniz mi?” (Tanpınar, 2012, s. 100-101).

“*Sündüs Hanım’la* yakın akraba olan Nuri Âdil bunların başında geliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 131).

“Bütün taşkınlıklarına rağmen *Fransızlarla* vaziyetimiz iyi.” (Tanpınar, 2012,

s. 181).

“Kendisine, babama olan borcunu babama göndermesinin daha doğru olacağını, mamafih derhal ona yazarak parayı iade ettiğini bildireceğimi, iş meselesine gelince *ticaretle* hiç alâkam olmadığını, hele hürriyetimi muhafaza hususunda kararımın hiç değişmeyeceğini birkaç kelimedede anlattım.” (Tanpınar, 2012, s. 297).

2.1.1.3.2.2. Birliktelik İşlevi

“Meselâ bu yatağın üstünde *bir yığın kitapla* yatmasına kim razı olurdu?” (Tanpınar, 2015, s. 13).

“Behçet Bey, Necip Paşa’nın evini dolduran o sarışın, güzel kızların, karısı Târîdil Hanımefendi’nin ihtimamla seçtiği, dikkatle yetiştirdiği cariyelerin nerede olduklarını, *kimlerle* yaşadıklarını, memleketin hangi köşesinde öldüklerini bilmiyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 19).

“Bu iş *bir avuç insanla* yapılmaz.” (Tanpınar, 2015, s. 78).

“Sonra *misafirlerle* oturmuşlar, başka şeylerden söz açmışlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 102).

“Biraz sonra Nergis Ayşe, *arkasında kahve ve çubuk taşıyan hizmetçilerle* gelir, misafire “hoş geldin” der, sonra da gece arkadaşının seçilmesini temin edecek kadın akını başlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 134).

“Mümtaz, bir yaz evvel bu sokaklarda, belki bugünkülerden birinde, *Nuran’la* dolaştığını, Kocamustafapaşa’yı, Hekimalipaşa’yı gezdiklerini düşünüyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 22).

“Arkasından *kaplumbağa yavrusu kabuğu, ayın on beşinde sırça şişeye doldurulan yedi çeşme suyu, kırk nar tanesi, safran ve karabiberle* gece yarısı ateşte kaynatılan, taze kiraz dalıyla iyice karıştırılıp, duası okunduktan sonra kırk gün güneşe asılan bir büyü tarifi.” (Tanpınar, 2014, s. 55).

“O şimdi her akşam elinde *son derece iyi sarılmış zarif bir paketle* eve geliyor, bir meyveyi kabuğundan soyar gibi ambalajını sıyrıyor, prospektüsü açıyor, yalnız tam müminlerin, kâinatın muntazam işleyişini karşılarına konmuş bir saat gibi

gördükleri zamanlar dudaklarında ve gözlerinde parıldayan ışıkla, tebessüm ve hayranlıkla onu okuyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 169).

“Dün gece *karımla* beraberdim; buraya da doğru Paşabahçe’den geliyorum.” (Tanpınar, 2014, s. 306).

“Yarın akşam *dostlarla* size geleceğiz!” (Tanpınar, 2014, s. 328).

“Babamın yerinde bir başkası olsaydı, *annemle* on gün oturmaya razı olmazdı...” (Tanpınar, 2012, s. 30).

“Bu, etrafın, bütün hayat ve terbiye sisteminin, elebaşları bazen altı ayda, bazen daha erken değişmesine, birkaç defa mihver değiştirmesine rağmen memleketin iç politikasının beni, *bütün yaşdaşlarımla* beraber inandırdığı bir şeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 49).

“İbrahim Bey *sizinle* beraber miydi?” (Tanpınar, 2012, s. 150).

“Yuneşka Tarlabası’ndaki bu evde, *İda isminde şimalli bir kadınla* beraber oturuyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 249).

“Ailesi ve kerimesi yakın akrabasından Kerim Paşalara gece misafirliğine giden Paşa; o geceyi evinde *eski bir aile dostu olan İhsan Bey’le* geçirmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 327).

2.1.1.3.2.3. Araç Olma İşlevi

“Behçet Bey bunu bilmediği gibi, bir gece *kayıkla* yalının önünden geçerken, kayığın içine, ta ayaklarının ucuna, o büyük ve kırmızı gülü bunlardan hangisinin attığını da fark etmemişti.” (Tanpınar, 2015, s. 19).

“Küçük ve gergin bir maden üzerine *çekişle* vurur gibi bir sesi vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 25).

“Sonra tekrar başlıyoruz, gene tabaka tabaka soyunuyoruz, *tırnaklarımızla* derimizi yüzer gibi bir şeyler daha atıyoruz.” (Tanpınar, 2015, s. 91).

“Nihayet kayınbabası onu talebeliğinde derse çalışırken uyumamak için burnuna kara biber çektiğini, hatta bir gece tabanını *kalemtırışla* yarıp tuz ektiğini, o acı sayesinde nasıl sabaha kadar çalışarak en çetrefil miras meselelerini öğrendiğini

söyledi.” (Tanpınar, 2015, s. 113).

“Duvardan *kancalı bir değnekle* kafesi indirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 147).

“İhsan vaktinde hastahaneye yetişebilmek için bir türlü araba bulamamış, *tramvayla* gelmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 19).

“Dükkâncı eliyle peykenin bir tarafında üst üste *sicimle* bağlı, eski meşin ciltli bir kitap dizisini gösterdi.” (Tanpınar, 2014, s. 52).

“Uyanır uyanmaz kayığa atlıyor, sırasına göre *yelkenle*, bazen motorla iskeleye geliyor, orada balık avlamağa çalışıyor, kahvede kitap okuyor, ihtiyar bahçıvanlarla ve semtin eskileriyle konuşuyor, çok bunaldığı, denizde iş bulamadığı zamanlar, yukarılara çıkıyor, Nuran’ın evinin etrafından uzak durmak şartıyla tepelerde dolaşüyor, Boğaz baharının o sert rüzgârında kır çiçeklerinin, otların arasında geziniyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 129).

“Yarın *ince bir kerpetenle* ana rahminden kopacak çocuğu...” (Tanpınar, 2014, s. 247).

“Cilt kanserini *bıçakla* kazırsın.” (Tanpınar, 2014, s. 376).

“Ah Yarabbim, bak şimdi de *en sevdiğim yastığımla* masayı temizleyecek!” (Tanpınar, 2012, s. 96).

“Vâkıa manzarası çok latif, kendisi de genişçe ve bahçesi büyük, meyvası bol ama çuval dolusu -evet, İbrahim Bey servetini artık *çuvalla* ölçüyordu- para döktüğümüz hâlde henüz ne tamirini, ne de döşemesini ikmal edebildik!” (Tanpınar, 2012, s. 166).

“Sırtında siyah kadifeden, beli *bir kemerle* sıkılanmış bir ceketle, zıhları çıkarılmış eski bir süvari pantolonu vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 180).

“Ekrem Bey dünyaya ve içine *simsiyah bir gözlükle* bakıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 201).

“Babama geldiğim günlerde çok hararetli mektup yazmış, ondan sonra hep *telgrafla* muhabere etmiştik.” (Tanpınar, 2012, s. 269).

2.1.1.3.2.4. Tarz Belirtme İşlevi

“Bu yüzdendir ki Molla Bey, muayyen müddeti iki defa yenilemek suretiyle, Hicaz’da kaldığı beş yıl zarfında oğlunun “Velinimet-i biminnetim, sebeb-i hayatım, candan aziz pederim efendim” diye başlayan uzun, çocukça, her yıl biraz daha büyümesine, tahsilinin ilerlemesine rağmen, gerçekten çocukça yazılmış mektuplarını, *mizacının emrettiği istihfafla* okumaktan çekindi.” (Tanpınar, 2015, s. 32-33).

“Bir dakika içinde ve *büyük bir soğukkanlılıkla* bu baba dostunu kurtarmak için elinden geleni yapmağa karar verdi.” (Tanpınar, 2015, s. 38).

“Fakat şimdi, bu sıcak bahar kokulu memlekette, bu eşraf konağında, kendisini tanımayan babası, nerdeyse bir köşede eline iki mecediye sıkıştırmağa kalkacak kadar kendisine yukardan, *kibirle* bakan üvey kardeşinin yanında, onları ilk defa hatırlıyordu, ilk defa anasının hayatındaki sefaleti, acıyı, kardeşinin veremle kemirilmiş yüzünü olduğu gibi görüyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 83).

“Alışamadığı yemek masasına -bu masa gelin hanımın şerefine o gece ilk defa kurulmuştu- *zahmetle* oturdu.” (Tanpınar, 2015, s. 117).

“Nuri Bey *telâşla* giyindi, onların arasına katıldı.” (Tanpınar, 2015, s. 136).

“Zaten İhsan Bey Adasında herkesin yaptığı hoş görünür, her fantezi, her merak, kahkaha ile değilse bile *tebessümle* karşılanırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 16).

“Sabaha karşı tam uyandığı zaman kendisini genç kızın kolları arasında, çenesi küçük çenesine dayanmış, bütün uzviyetiyle kendisine sahip buldu, gözleri yüzüne *garip bir ısrarla* açılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 30).

“Bazen genç kadına bu eski şeylerin meftunu çocuğun kendisini *zorla* bir katakomba tıkmak istediği şüphesi geliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 183).

“Mümtaz'a *alayla* baktı!” (Tanpınar, 2014, s. 262).

“*Nefretle*, kıskançlıkla, her kelimeye içinden ayrı ayrı itirazlar ederek dinliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 338).

“Küçük sahil şehri halkına, bütün milletimiz gibi *sabır ve emniyetle* beklemek

kalıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 14).

“Babam ilk önce bana, kayıkçıya, sonra da denize, sanki ya kendisini, ya beni, yahut da bana bu münasebetsizliği ilham eden kayıkçıyı atmak istiyormuş gibi, bilhassa, denize *hiddetle* baktı.” (Tanpınar, 2012, s. 53).

“Sabiha *kendine mahsus sokulganlıkla* körün yanma yaklaştı, torbasını düzeltti, sakosunun yakasını çekti.” (Tanpınar, 2012, s. 64).

“Böyle olmadı, ilk bakışta yekpare imiş hissini veren cüssesinde birdenbire bulduğu mafsallarla, çok muntazam bir reverans yaptı, sonra sağ elini *büyük bir azimle* uzatarak dostumun elini Sakine Hanım’dan teslim aldı.” (Tanpınar, 2012, s. 92).

“Kalabalık yüzünden içeriye girmek kabil olmadığı için büyükçe bir halk kitlesiyle beraber bu safhaları, ağızdan ağza *hayret veren bir çabuklukla* yayılan haberlerle medhalden takip ediyorduk.” (Tanpınar, 2012, s. 263).

2.1.1.3.2.5. Sebep İşlevi

“Az kalsın, “Bereket versin, öldü de kurtuldum...” diyecekti, fakat kız kardeşinin *bu ölümle* perişan yüzü, birdenbire ışığı kararmış bir lamba gibi yaşayışı, aradaki zaman fasılasına rağmen, kendisine bugün olmuş bir şey gibi göründü.” (Tanpınar, 2015, s. 13).

“*Bu itibarla* yalıya hiç girmemiş, oradan kendisini her tesadüfünde hürmetle selâmlayan bir harem ağası ile bir iki uşaktan başka hiç kimseyi tanımamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 19).

“Bununla beraber yalı onun hayatına, annesinin misafirlerinin anlattıklarıyla, *hizmetçilerin sokaktan getirdikleri dedikodularla* her gün bir başka çehreye girerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 20).

“Oğlum, *sevk-i kaza ve kaderle* kızım Atiye ile evleniyorsun.” (Tanpınar, 2015, s. 51).

“*Bu ölümle* bütün bu servetin kendisine kalacağını biliyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 80).

“Yüzü *talihten gördüğü bu son ihanetle* küskünleşmiş, kendi kendine “Ahmak herif...” diyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 89).

“İnsanlık ölü kalıplardan ancak *böyle bir yangınla* kurtulur...” (Tanpınar, 2014, s. 100).

“Daha dün sabah vapurda uzaktan gördüğü, sonra *bir tesadüfle* tanıdığı kadınla şimdi İstanbul’a çıkmış, bir başka vapurla Boğaz’a gideceklerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 121).

“*Bu itibarla* onu ve etrafındakileri görmeyi istiyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 162).

“*Kendi ölümümüzle* bütün meseleler hallediliyor; fakat sevdiğimizimizin yanımızdan gitmesiyle insan temelinden yıkılıyor.” (Tanpınar, 2014, s. 205).

“*Benim mevcudiyetimle* ne kadar zahmetin, hatta belki de imkânsızlığın üstünden atlıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 94).

“Sesini, *şöhretin hemen hemen eşiğinde gelen bir hastalıkla* kaybetmiş eski bir muganniye olan mürebbiyesi ve piyano hocası Matmazel Caroline ile anlaşamadıkları tek nokta, nasıl bir netice vereceği bilinmeyen bu hadiseyi Leylâ’nın biraz da bir macera gibi telakki etmesiydi.” (Tanpınar, 2012, s. 106).

“Sabiha’da ise garip hırslar, iştihalar beliriyor, onu dinlerken adeta *içten verilen kararlarla* çehresi sertleşiyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 121).

“*Bu itibarla* İhsan’ın hesapları doğru idi.” (Tanpınar, 2012, s. 195).

“*Bu itibarla* onu Sakine Hanım’a benzetir ve bazı hazların insana içtimaî merdivenin her basamağında nasip olduğunu düşünerek şaşırırdım.” (Tanpınar, 2012, s. 234).

2.1.1.3.3. –yla

2.1.1.3.3.1. İlgili Olma İşlevi

“Sonra kocasının orada yatağın çarşafına başını gömüp ağladığını görünce, o hasta yüzde daha mânalı olan bîçare bir tebessümle, fazla kederin yeri olmadığını, Behçet Bey’e bu “darülmihen” de bir kadının en az lâzım şey olduğunu, *kitaplarıyla*,

saatleriyle, ciltleriyle bundan böyle istediği gibi meşgul olabileceğini, hiç kimsenin kendisini artık rahatsız etmeyeceğini ilâve etmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 15).

“Mektepte arkadaşları *kendisiyle* alay ederken o çalışmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 60).

“Üç dört yaşında iken annesi hastalanmış, bir daha da *çocuklarıyla* meşgul olmamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 66).

“Bu avizenin, altındakiler kadar *imparatorluğun kaderiyle* sıkı sıkıya alâkalı bir hikâyesi vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 92).

“Fakat *insanların işiyle* alâkam eksildi.” (Tanpınar, 2015, s. 100).

“Nuran, *eski kocasıyla* barışmıştı; her yerde, her zaman olagelen bir iş için, bu kadar tereddüde, mânalı bakışmağa ne lüzum vardı?” (Tanpınar, 2014, s. 77).

“Halbuki sizin komşunuz Vani Efendi, o kalkıyor, *insanoğlunun huzuruyla*, saadetiyle oynuyor.” (Tanpınar, 2014, s. 134).

“Hakikatte dünden beri *Nuran’ın bu davetiyle* meşguldü.” (Tanpınar, 2014, s. 253).

“Mümtaz onun ayakları dibinde belki de *bir ölü kemiğiyle* oynayan küçük erkek çocuğa bir parça bir şey verdi.” (Tanpınar, 2014, s. 359).

“Bir nevi sadece müşahit şahsiyetle *etrafiyle* temas eder gibiydi.” (Tanpınar, 2014, s. 385).

“Akrabamızdan Tefik Bey onu *İttihat ve Terakki’nin birkaç ileri erkânıyla* tanıştırmıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 122).

“Bunlar hakikatte *tiyatro sanatıyla* ufak bir alâkası olan şeyler bile değildi.” (Tanpınar, 2012, s. 131).

“Onlar aşkı, sporu düşünüyorlar, *yaşlarının tabii istiyakları ve meseleleriyle* meşgul oluyorlar, kurulmuş bir hayatın imkânlarından istifade ederek çalışıyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 154).

“Sadrazam Paşa’nın, mahdumlarının yeni yaptırdıkları konak için *İngiltere’ye*

ısmarlanan mobilyalar meselesiyle meşgul oldum.” (Tanpınar, 2012, s. 197).

“*Yuneşka ve kardeşiyle* münasebetim dahi, Sabiha meselesinde beni pek ilerletmedi.” (Tanpınar, 2012, s. 252).

2.1.1.3.3.2. Birliktelik İşlevi

“Selâmlığında kendi havasınca yaşayan Necip Paşa’ya mukabil o da her akşam *haremden seçilmiş birkaç ahababı ve seneden seneye kadrosu yenileşen cariyeleriyle* erkek tecessüsünün hiçbir tarafından sızmadığı bir mahremiyet içinde yaşardı.” (Tanpınar, 2015, s. 20).

“Ata Molla, kim bilir nasıl bir hevesle, belki de Behçet’ten başka çocuğu olmayan İsmail Molla’yı kıskandırmak için, yahut *çok sevdiği küçük kızıyla* beraber bir araba gezintisi yapmak veya sadece İsmail Molla’ya beğendirmek için onu da yanına alarak Arnavutköyü’ne gelmişlerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 40).

“*Yeni bulduğu uşağıyla* akşama kadar selâmlığında satranç oynuyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 52).

“Bir gün *ahbablarından biriyle* çetin bir partiye girmişlerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 53).

“*Güvendiği değerleriyle* baş başa kalsın da, ne olursa olsun...” (Tanpınar, 2015, s. 63)

“Zeynep, annesinin yattığı hastahaneye *büyük annesiyle* beraber gelmiş, sonra getirmesini unuttuğu hediyeyi hatırlamış, hiç kimseye haber vermeden hastahanenin önünde babasını beklemek ve ona söylemek için dışarı çıkmış ve kim bilir neler düşünen küçük çocuk kafasının bir dalgınlık anında ölüm kendisini birdenbire kapmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 18).

“*Evin çocuklarıyla* beraber çıkıp geziyorlar, portakal bahçelerine, Karaoğlan’a gidiyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 34).

“Onu dinlerken maddemizden ayrılıyor ve bu yüzden ölüm, kendini bir uçta, bütün kâinatla mutabakat hâlinde idrakten ibaret bir hayatın önünde, onun tılsımlı aynası, *güler yüzlü kardeşiyle* sarmaş dolaş yaşayan mahzun yüzlü kardeşi oluyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 161).

“Yetmiş dört yaşına rağmen çok güzel ve geniş sesi vardı; hâlâ her akşam içiyor, genç ve güzel kadınların hiç olmazsa dostluğundan hoşlanıyor, bazı sonbahar geceleri *semt kayıkçılarıyla* kılıç avına bile çıkıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 166).

“*Annesiyle* beraber alelâde bir kubbe altında ve bir yığın çini içinde yatıyor.” (Tanpınar, 2014, s. 260).

“Rahmetli validenin ısrarı yüzünden onun hatırasına hürmeten yıllarca kahrını çektim, *bir su kırbasıyla* beraber yaşadım.” (Tanpınar, 2012, s. 57).

“Mahallemize *Fransız mürebbiyesi, dadısı, babasının emektar uşağıyla* gelmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 105).

“Ama yine hayatım *başka biriyle* geçecek!” (Tanpınar, 2012, s. 109).

“Muhtar, yanında *son derecede güzel ve çok iyi giyinmiş bir Rus kadınıyla* biraz ilerimizde şampanya içiyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 253).

“Kalabalık yüzünden içeriye girmek kabil olmadığı için *büyükçe bir halk kitlesiyle* beraber bu safhaları, ağızdan ağıza hayret veren bir çabuklukla yayılan haberlerle medhalden takip ediyorduk.” (Tanpınar, 2012, s. 263).

2.1.1.3.3.3. Araç Olma İşlevi

“Tülleri üzmeden, pembe atlasları büzüp buruşturmadan, kadifelerin ağır işlemlerini *turnaklarıyla* bozmadan ceketleri iliklemesini, çözmesini bilirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 58).

“Geçenlerde *Berlin yoluyla* Paris’ten döndü.” (Tanpınar, 2015, s. 100).

“O, sadece ince dudaklarını iyiden iyiye kısararak kaşıyla, *gözüyle* karşısındakine düşüncesini anlatırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 120).

“Küçüklüğünde İsmail Paşa’nın konağında paşa ağasının, itibarlı uşakların artığıyla geçinen cılız, zavallı bir ahır uşağı iken eline geçen o tepesinden süs gibi boyuna asılmak için *çiviyle* delinmiş mahmudiye altınını kendisine yastık vazifesini gören kıl yem torbasının arasına katlayıp üzerine başını koyduğu geceden beri Agop Efendi için altın veya gümüş her hangi bir parayı tek başına tasavvur etmek imkânsızdı.” (Tanpınar, 2015, s. 127).

“O gece sabaha kadar uyumamış, bu tek altını çoğaltmağa çalışmış, *soğukta buz kesmiş parmaklarıyla* durmadan saymış, saydıkça unutmuş, unuttukça yeniden başlamış, sonra hayal zihinden göze geçmiş, ilkin ahırdaki bütün yemlikleri, bütün ahır, nihayet selâmlık dairesinin bir köşesinden başka bir tarafını görmediği koca konağı onlarla doldurmuş, yeni doğmuş bahar güneşi gibi sapsarı bir servet dünyasında sabahı etmişti...” (Tanpınar, 2015, s. 127).

“Arkasından kaplumbağa yavrusu kabuğu, ayın on beşinde sırça şişeye doldurulan yedi çeşme suyu, kırk nar tanesi, safran ve karabiberle gece yarısı ateşte kaynatılan, *taze kiraz dalıyla* iyice karıştırılıp, duası okunduktan sonra kırk gün güneşe asılan bir büyü tarifi.” (Tanpınar, 2014, s. 55).

“İhsan’ın kendisine söylediğine göre, genç kadının ölüm döşeginde Mahur Beste’yi mırıldandığını duyunca ağzına *eliyle* birkaç defa vurmuştu, belki de böylece bu ölüme sebep olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 61).

“Hakikatte Tefvik Bey babasının yıldız hokkasıyla, *kıl uçlu kalemiyle* ve ince fırçasıyla ve bir nevi korku ve kaçışa benzeyen renk aramalarıyla süslenmiş eşyayı ararken küçük bir koleksiyon sahibi olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 164).

“Tefvik Bey, on seneden beri doğru dürüst denize çıkmamış, yüksek sesle şarkı söylememiş, eğlence âlemlerinde görünmemiş, *yalı çocuklarıyla*, eskiden olduğu gibi sağa sola mektup göndermemişti.” (Tanpınar, 2014, s. 214).

“Nuran cevap olarak *çenesiyle* mahzun bir işaret yaptı.” (Tanpınar, 2014, s. 259).

“Daha ziyade kelimeleri *incecik dişleriyle* ısırır gibi konuşan ve bazen de geniş ve avize gibi etrafı ışık içinde bırakan Fahriye mi, Suat mı idi hiç farkında değildim.” (Tanpınar, 2012, s. 27).

“Bazı akşamları eve *kira faytonuyla* dönerdi ki bu bizim mahallede pek az görülen şeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 59).

“*Bastonunun ucuyla* inadına kapalı gökyüzünü işaret etti.” (Tanpınar, 2012, s. 83).

“Hiç *ceketinizin eteğiyle* bu iş olur mu?” (Tanpınar, 2012, s. 96).

“Aydınlık kartalının bilinmez bir yerden üzerimize hücum ettiği, bizi *mücevher kanatlarıyla* hırpaladığı, kör ettiği, parıltılı uçurumlarda yuvarlayıp tükettiği saatler...” (Tanpınar, 2012, s. 170).

2.1.1.3.3.4. Tarz Belirtme İşlevi

“Evet, tıpkı ölüleri gibi, babası İsmail Molla Bey, annesi Şefika Hanımefendi, karısı Atiye Hanım gibi, hayatında kimi *bir şimşek çabukluğuyla* bir an çakıp sönmüş, kimi bir yıldız gibi mahrekinde devrini tamamladıktan sonra çekilip gitmiş, kimi de vaktiyle bu eski aynanın sahibi olan Necip Paşa ailesi gibi sadece uzaktan, bir isim, bir şöhret ve bir yığın tadılmamış saadet hâlinde tanıldıktan sonra unutulmuş yüzlerce insan gibi, o da, orada, artık tehlikeli davetini görmemek için gözlerini sınıksıkı yumduğu bu derinlikte kaybolabilirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 23).

“Molla, bu iki kutbun birinden öbürüne her an *bir çekirge çevikliğiyle* atlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 42).

“İmtihan edilen bir mektepli ürkekliğiyle yüzü kıpkırmızı, zevk ve heyecandan bitkin; kesik, karışık bir sürü cümleyle ona elindeki işi anlatır; renklerin güzelliğinden, çizgilerden, yıldızlardan, süsten, motiften bahsederdi.” (Tanpınar, 2015, s. 62).

“Babâli’deki vazifesini büyük bir ehliyetten ziyade *kalp rahatıyla* gören ve dünyada İstanbul’da kendi keyfince yaşamaktan başka hiçbir şeye bağlı olmayan Nuri Bey, bu tayin üzerine istifasını vererek resmî hayattan ayrılmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 124).

“Dükkânın loşluğu içinde, sıvanmış kolları, beyaz takkesiyle ayakta *bir sahabe edasıyla* duruyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 147).

“Birdenbire babasını olduğu gibi karşısında gördü ve bu hayal ona, bir daha onu görmeyeceğini, sonuna kadar onun varlığından uzak kalacağını, *bir insanı bir daha görmemenin, sesini bir daha işitmemenin, bir daha hayatına girmemenin keskin ve yenilmez acısıyla* ona hatırlattı.” (Tanpınar, 2014, s. 31).

“Kiracı, küçük dükkânda *ilk defa doğuracak bir kedi yavrusunun sancılı telâşıyla*, her şeyden, duvarlardan, çuval çuval nalbur eşyasından, kasalardaki çivilerden, tavandan aşağı asılmış bir yığın öteberi hevenginden imdat umar gibi,

ellerini ovuşturarak geziniyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 70).

“İkisi de *bir tanıdık çıkıp rahatlarını bozmasın endişesiyle* etrafa gizli gizli bakıyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 115).

“*Bir yıldız süratiyle* dönen bir çember gibi dönüyor, döndükçe her şey göçüyor, renk ve şeklini kaybediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 248).

“*Korkuyla* Suat’ın tekrar ve bir yudumda boşalttığı kadehine baktı.” (Tanpınar, 2014, s. 302).

“Bu yağmurlu geceyi, kendi ışıkları içinde *bir yumruk sertliğiyle* bekleyen bu zırlılar işgal altındaki şehrin hayatını anlatmaya kâfiydi.” (Tanpınar, 2012, s. 9).

“Yazık ki bu isyan ve inkârın sebeplerini *layıkıyla* izah bizce imkânsızdır.” (Tanpınar, 2012, s. 39).

“Ve ben *garip, hiç duymadığım kadar kuvvetli bir saadet hissiyle* ölmek istiyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 112).

“*Muvaffak olmuş sanatkâr gururuyla* bana ancak iltifat etti.” (Tanpınar, 2012, s. 248).

“İштиha ile, hırsla, *şüpheye*, zaman zaman şüphesiz vicdan azabıyla bakıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 275).

2.1.1.3.3.5. Sebep İşlevi

“Ata Molla tarafı, bütün işlerin *Behçet Bey’in teşebbüsüyle* olduğu kanaatindeydi.” (Tanpınar, 2015, s. 39).

“Beş dakika sonra Ata Molla, *hünkârın ayağa kalkmasıyla* konuşmanın bittiğini anladı.” (Tanpınar, 2015, s. 50).

“*Onun bu susmasıyla* etraftaki sessizlik büyüyor, uyutucu bir su gibi dört yanını alıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 57-58).

“Giresun’dan ayrılacağı gün, o da *hocasının zoruyla* annesine vedaa gitmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 82).

“İkide bir *şiddetli ağrının tesiriyle* yüzünü buruşturarak içini çekiyor, fakat

Molla Bey kendisine baktıkça yüzündeki ıstırap ifadesini derhâl yeniyor, “Ey Sezar, senin için her fedakârlığa hazırım.” der, gibi itaatli, iradeli bakışlarla kayınbabasına bakıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 113).

“*Onun gelişiyile* evin hayatı derhal değişti.” (Tanpınar, 2014, s. 42).

“*Bu acıyla* başını kaldırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 108).

“O tesadüften birkaç gün sonra *Sabih'in ısrarıyla* girdikleri kahvede Nuran için “Bilmezsin Mümtaz ne hissiz kadındır” demişti.” (Tanpınar, 2014, s. 158).

“Fakat *Fahir'i ona tercih etmesiyle* aralarında her şeyin kapandığını sanıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 235).

“Ve tekrar *birtakım hadlerin, engellerin arkasında yaşamının acılığıyla* içi burkuldu.” (Tanpınar, 2014, s. 405).

“Fakat garip bir şekilde ve çok çabuk bu işgal, belki de siyasî rekabetler yüzünden, ve şüphesiz biraz da *İtalyan mizacının tesiriyle* bir opera-komik çeşnisi almıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 14).

“Çünkü *Meşrutiyet ilânıyla* hayli değişiklikler olmuştu.” (Tanpınar, 2012, s. 19).

“*Onun gelişiyile* mektebin ve biraz da kafamızın muvazenesi alt üst oldu.” (Tanpınar, 2012, s. 45).

“Taksim caddesinin, ta Sirkeci'den kabararak gelen, *Noel haftasıyla* artmış ışık ve gürültüsü içinde sabahleyin Süleyman Bey'in bana söylediği cümleyi hatırlamağa çalışıyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 273).

“*Tevfik Paşa kabinesinin gelmesiyle* İstanbul'da peydahlanan mutedil havanın kolay kolay bozulmayacağını, bunun iyi ve fena taraflarını anlattı.” (Tanpınar, 2012, s. 291).

2.1.2. Sebep Edatları

Bunlar *diye*, *için* ve *üzere* edatlarıdır.

2.1.2.1. Diye

Diye edatı cümlede kullanıldığı duruma göre sebep ya da amaç bildiren bir görev üstlenir.

2.1.2.1.1. Sebep İşlevi

“Fakat aksi kadın, *baba yâdigârıdır, yerinden kaldıramam diye* bir türlü ona yakından göstermeye razı olmamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 24).

“İsmail Molla'nın felâketini bilen yakınlarından birisi sırf *gadre uğramış adamın gönlünü almağa vesile olur diye* Behçet Bey'i tavsiye etmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 39-40).

“Bu belki onu tüketebilirdi; fakat bu kadar güzel bir şeyin içinde onunla beraber tükenmek mukadderse bundan *ne diye* kaçmalıydı?” (Tanpınar, 2015, s. 64).

“Neyse, anlatırken o kadar rüyalıydınız ki *o büyüden belki bir şey bana da geçer diye* sizi olduğunuz gibi takip ettim.” (Tanpınar, 2015, s. 155-156).

“*Onun ölümüne sebep olduğunuzu zannederim diye* mi?” (Tanpınar, 2015, s. 156).

“*İşlerimiz iyi gitmiyor diye*, tanrılara kızmayalım, demişti.” (Tanpınar, 2014, s. 47).

“Elin budalasına *ne diye* selâm verecekmişim?” (Tanpınar, 2014, s. 89).

“Planı *bir gün lâzım olur diye*, ezberlemek istiyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 137).

“*Benden iki yaş büyük diye* üzülüyor; halbuki ben onu bazen çocuğum gibi seviyorum!” (Tanpınar, 2014, s. 258-259).

“Bir gün Boğaz'da hep beraber gezinirken bir köpek yavrusunu, *şartlarına göre fazla mesut diye* denize attı.” (Tanpınar, 2014, s. 324).

“*Ne diye çıktın?*” (Tanpınar, 2012, s. 33).

“Dün akşam, *uğrarsın diye* bekledim.” (Tanpınar, 2012, s. 43).

“Bak şimdi *şu Kudret Bey gelecek diye* bayağı sevindim.” (Tanpınar, 2012, s. 62).

“Kayınbiraderlerinizle olan davalarınızı, *her şeyi kendisine bırakmadınız, ilk nasihatlerini dinlemediniz diye* size darıldığı için kaybetmediniz mi?” (Tanpınar, 2012, s. 100-101).

“Son zamanlarda *onu unutuyorum diye* korkmağa başlamıştım; büyük kızımın ölümünden sonra...” (Tanpınar, 2012, s. 111).

2.1.2.1.2. Amaç İşlevi

“Üç gün sonra Paşa ilkin müfettişlikle Rumeli’ye gönderiliyor, sonra da, *romatizmalarını tedavi etsin diye*, Bursa’da oturmağa memur ediliyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 68).

“Her akşam, kendisine ayrılan mükellef selâmlık odasındaki yatağa, *işlemeleri yüzünü yırtmasın diye* bir tarafa attığı yastığın yerine yorganın bir ucunu başının altına kıvrıp yatarken, “Yarın sabah kendimi onlara anlatırım.” diye karar verir, fakat sabah olur olmaz, cerre çıkmış softa sıfatıyla kendisine hürmet eden, sofralarında yer ayıran bu insanları, hele öteki anasını ve kendini hatırlamadan ölen karısına, oğluna ağlayan bu ihtiyarı, onların kendi içinde geçen şeylerden habersiz hâllerini görünce bundan vazgeçerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 81).

“*Etrafımdaki hava değişsin diye.*” (Tanpınar, 2015, s. 156).

“Harp olursa *bir işe yarayayım diye* kursa yazıldım.” (Tanpınar, 2014, s. 21).

“Yemleri *biraz kalksınlar, bir parça etrafında kanat şakırtısı olsun diye* çok yüksekten, elini başının üstüne kaldırarak döküyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 49).

“Adeta sanki *komşular işitmesin, görmesin diye* her taraf iyice kapandıktan, bütün pencereler kat kat örtüldükten sonra yapılan o harem eğlencelerine benziyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 155).

“Halbuki cami açıldığı zaman, *valde sultanın ve haremin geldiğini*

görmesinler diye çarşı kapatılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 181).

“Adamın alnından iri ter taneleri akıyordu; tam Mümtaz’ın yanı başında *bu damlalar gözlerini örtmesin diye*, eliyle alnını silmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 364).

“Bu merakım, babamı ve beni çok seven mutasarrıfın pek hoşuna gittiği için, *beni korusun diye* maiyetime bir de jandarma onbaşısı vermişti.” (Tanpınar, 2012, s. 15).

“Babası müezzin olan Muzaffer aksırırdı, hocaların her söylediğini arka sıradan ve tecvid-i Arabî üzere yüksek sesle tekrarlar, Adil taklit yapar, 327 Hüseyin *tuhaflık olsun ve dersin ağırlığı üstümüzden gitsin diye* ikide bir şamata ile burnunu siler veya aksırırdı.” (Tanpınar, 2012, s. 51).

“Ellerini *bu az bulunur, sade iyilik olan varlık tutsun ve kendisini ileriye, nurlu ufuklara götürsün diye* meçhule doğru uzattı; gözlerini beklediği yardımın sabırsızlığı içinde tıpkı çocukken dinlediğim masallardaki "yum gözünü" deyince yuman kahramanlar gibi sımşık yumdu.” (Tanpınar, 2012, s. 80-81).

“*İhsanların evinden görülmeyeyim diye* tekrar geldiğim yoldan dönerek arka sokağa girdim.” (Tanpınar, 2012, s. 138).

“Beykoz’da, kazancına ellerinin emeğiyle geniş bir şekilde yardım ettikleri hâlde, belki de *fazla israfa alışıp ahlâkları bozulmasın diye*, kıt kanaat geçindirdiği oldukça kalabalık bir ailesi vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 234).

2.1.2.2. İçin

İçin edatı cümleye sebep, amaç, ilgili olma, bir kişiye ya da duruma özgü olma veya süre anlamı katar. *İçin*, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın en çok kullandığı sebep edatıdır. Sebep ve amaç işlevi en yaygın kullanımıdır. Amaç işleviyle kullanıldığında cümleden *için* edatını kaldırıp yerine *amacıyla, maksadıyla, gayesiyle* gibi kelimeleri getirebiliriz. Cümlenin anlamında herhangi bir değişiklik olmuyorsa *için* edatının amaç işleviyle kullanıldığını söyleyebiliriz. İlgili olma işleviyle kullanıldığında ise *için* edatı cümleye *ile ilgili, hakkında, -A dair* gibi anlamlar kazandırır. *İçin* edatı bir kişiye ya da duruma özgü olma anlamıyla kullanıldığında sadece sonrasına geldiği yapıdaki kişi ya da durum için geçerli olduğu anlamına gelir. Örneğin “Kitapçığın arkasında *sınava girecek adaylar için* yazılmış kurallar vardı.” cümlesinde kitapçığın

arkasına yazılmış kuralların sadece sınava girecek adaylara özel olduğunu düşünebiliriz. *İçin* edatı süre işleviyle kullanıldığında zaman bildiren bir ifadeden sonra gelir ve cümleye *-İğInA, -IUğUnA* anlamı katar.

2.1.2.2.1. Sebep İşlevi

“Bu suretle bu büyük ev, değişen zamanın içinde, tasfiye edilmiş zevk ve âdetiyle, artık son günlerini yaşayan bir ırkın adeta *devamı için* çalışırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 21).

“*Evinin bir kısmını ona kiraladığı için* pişmandı bile...” (Tanpınar, 2015, s. 24).

“*Babasıyla darıldığı için* memleketinden kaçmış, Tirebolu’da evlenmiş, çok zengin bir Adanalının çocuğuydu.” (Tanpınar, 2015, s. 75).

“*Eski süpürgeciler kâhyası olan babasının elde kalan servetiyle yaşamağı tercih ettiği için*, bir memuriyet kabul etmediği gibi, babasının Bahçekapı’daki zahire şirketine de yıllardır bir kere olsun uğramamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 106).

“*Eski tecrübesizliği geçtiği için* parasını öyle hemen istemiyor, borçlusunun iyi zamanını kolluyor, hatta borcunu kendisine ödeyebileceği kazançlı vaziyetler bile hazırlamaya çalışıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 128).

“Mümtaz ise, *baba mirası olduğu için* bir türlü bu kirayı aklından çıkaramayan yengesini kırmak istemezdi.” (Tanpınar, 2014, s. 14).

“*Bir ihtirasın, çok derine geçmiş bir hayat tecrübesinin arasından etrafa baktığı için*, gördüklerini daha iyi anlıyor, görüş zaviyelerini ayarlamasını biliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 68).

“Nuran, *eski hocasının ısrarına dayanamadığı için* bu değişikliği kabul etti.” (Tanpınar, 2014, s. 159).

“Hayır; fakat *böyle olduğu için* çok mesuduz!” (Tanpınar, 2014, s. 228).

“Her türlü peygamberlikten, hatta davetten uzaktı; *böyle olduğu için* daha tesirliydi.” (Tanpınar, 2014, s. 405).

“Filhakika Molla Bey *hakkı olan meşihati elde edemediği için* kahrından

ölmüştü.” (Tanpınar, 2012, s. 8).

“Dübârâ Mehmet ise *-numarası 22 olduğu için* böyle derdik- Nuri Bey’in hediyesi olan Karagöz takımından kalanlarını benden almış, Karagöz oynatırdı.” (Tanpınar, 2012, s. 51).

“İşte benim, *Sabiha ile evlendiği için* sevmeğe mecbur olduğum insan böyle bir insandı.” (Tanpınar, 2012, s. 165).

“*Yaşayamayacağını bildiğim için* öldürdüm.” (Tanpınar, 2012, s. 210).

“Paşanın uşağı, *hanımlarla beraber olduğu için* evde yalnız aşçı kadın bulunuyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 327).

2.1.2.2.2. Amaç İşlevi

“Sevdiği kitaplarını oraya, yorganın içinde bir kenara toplar, sonra onlarla beraber, tıpkı oyuncağı ile beraber yatan ve *onu kucaklamak için* zaman zaman tatlı uykusundan uyanan bir çocuk gibi, onlarla koyun koyuna yatardı.” (Tanpınar, 2015, s. 13).

“*Bu işi kökünden halletmek için* Ata Molla’nın kızını derhâl evlendirmeye karar vermişti.” (Tanpınar, 2015, s. 39).

“Nihayet, *o senenin ramazanını geçirmek için* Adana’ya geldi, babasının konağında kendini tanıtmadan kaldı.” (Tanpınar, 2015, s. 80).

“Hatta büyük amcası *bu minnet duygusunu göstermek için* ona büyük kızını vermeyi teklif etti.” (Tanpınar, 2015, s. 109).

“Artık Agop Efendi, *parasını arttırmak için* kimseye emanet etmedi.” (Tanpınar, 2015, s. 128).

“*Bu düşünceden kurtulmak için* tekrar hastabakıcı meselesine döndü.” (Tanpınar, 2014, s. 12).

“Genç kadın belli ki *rahat yürüyebilmek için* en sona kalmağı tercih etmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 93).

“Derhal söze başlamaz, avını gözüne kestirdikten sonra *onu şaşırtmak için*

siner, bir köşeye çekilir, ona bütün serbestîsini verir, sonra karşısındakinin bütün hürriyeti içinde kendisini en rahat bulduğu anda birdenbire hücum eder, hiç kımıldamasına imkân vermez.” (Tanpınar, 2014, s. 155).

“Akşamüstü Beyoğlu’nda bir kahvede dinleniyorlar, yahut herkes *işini görmek için* ayrılıyor, sonra vapurda buluşuyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 200).

“Ve Mümtaz *onu kaçırmamak için* bazen bütün gün, bazen da Nuran’ın gelmesi ihtimali olmayan saatler hariç, üç dört gün üst üste evinde beklerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 330).

“Mektepten döner dönmez *Sabiha’yı bulmak için* sokağa fırlardım.” (Tanpınar, 2012, s. 29).

“Siz onunla evlenmek isterken o size belki de *alay etmek ve haddinizi bildirmek için* bu Hollandalı kadını teklif etti.” (Tanpınar, 2012, s. 101).

“Güya *okumak için* geldiğim bu memlekette, hiç kendi kendime kalamayacak mıydım?” (Tanpınar, 2012, s. 182).

“Biraz sonra Sakine Hanım *gitmek için* kalktı.” (Tanpınar, 2012, s. 211).

“Bu mektubun, daha ziyade *beni korumak için* yazıldığını çok sonra anladım.” (Tanpınar, 2012, s. 309).

2.1.2.2.3. İlgili Olma İşlevi

“*Paşa hazretleri için* de çok kibirli diyorlar.” (Tanpınar, 2015, s. 70).

“*Senin için* ne hülyalar kurmuş, ne saltanatlar düşünmüştüm...” (Tanpınar, 2015, s. 121).

“Küçük Adalı kızın kökünden biçilmiş bir zambak gibi alev, duman içinde hâlâ kulaklarında çınlayan feryatla gözlerinin önünde devrilişinde yavaş yavaş *bütün hayatı için* bir ders bulmağa başlamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 141-142).

“Bu sefer, bu aranmaktan, yoklanmaktan hoşlanmayan adam, üst üste haber gönderiyor, hâl hatır soruyor, hanımefendinin, olmazsa beylerden birinin behemehâl gelmelerini, kendisini görmelerini istiyor, dükkânın arkasında *eski konağın müştemilâtından olan bakımsız kısımla üstündeki iki oda için* konuşacağını, kontratın

geciktğini söylüyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 13-14).

“On vapurunu kapıcının karısının *ikinci kattakiler için* anlattığı şeyler yüzünden kaçırmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 86).

“Tabii herkes gibi bende de *birçok şeyler için* o müphem korku var.” (Tanpınar, 2014, s. 117).

“Bunlarla ancak mitinglerde *kadın hukuku için* konferans verilebilirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 122).

“Nuran *bahçe için* güzel bir proje yaptı...” (Tanpınar, 2014, s. 258).

“O zaman Doktor Adil Bey’in babama *İstanbul için* anlattığı şeylere hak verdim.” (Tanpınar, 2012, s. 14).

“*Annen için* böyle şeyleri nasıl söyledin?” (Tanpınar, 2012, s. 30).

“Yıllardan sonra ben büsbütün başka şekilde ve *hayatım için* çok mühim olan bir şeyi, saadetin ta kendisini reddettim.” (Tanpınar, 2012, s. 73).

“Muhlis Bey bana *pansiyon için* bir yığın malûmat verdi.” (Tanpınar, 2012, s. 225).

“*Bu cinayet meselesi için* düşündüklerinizi soracaktım.” (Tanpınar, 2012, s. 305).

2.1.2.2.4. Özgülük İşlevi

“*Behçet Bey için* bu hizmetçi meselesi çok mühimdi.” (Tanpınar, 2015, s. 9).

“Cariyeleri *Târidil Hanımefendi için* bir yetiştirme ve zevk gururu idiler.” (Tanpınar, 2015, s. 20).

“*Büyük bir okuyucu olan Molla Bey için* kitap da kadın gibi bir şeydi; yani okunduktan sonra başından atılırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 29-30).

“Hani geçen kış *Abdurrahman Beylerin düğünü için* senden aldığım elbise.” (Tanpınar, 2015, s. 103).

“O kutuyu ben *sizin için* açtım.” (Tanpınar, 2015, s. 151).

“Bunlar mânasını anlamadan, içini ümitsizlikle, hınçla dolduran, o zamana kadar farkına varmadan yaşadığı hayatı, küçük, nazlı, iyilikle dolu hayatı birdenbire kendisi **için** çok katı, çok zalim ve anlaşılmaz yapan kelimeler, cümlelerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 28).

“*Mümtaz için* bu ders evde de devam ediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 43).

“Bu, *herkes için* aşağı yukarı böyle olmalıydı.” (Tanpınar, 2014, s. 72).

“Fakat bu kıskançlığı *genç adam için* daha elîm yapan şeyler de vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 172).

“Bir cenuplu mektep arkadaşı, *şehirlerinin kurtuluş bayramı için* bir abayı 50 altına yaptırmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 343).

“İstanbul mahallelerini *her nesil için* yeni baştan denebilecek şekilde vücuda getiren bu yirmi otuz senelik merhaleleri tarihî hadiseler hazırlarlar.” (Tanpınar, 2012, s. 15).

“*Bu hoyrat, hovarda, ikbal düşkününü paşa çocukları için* Kudret Bey, frenk biçimi sakalıyla, dikkatini, daha ziyade göze çarpmamasına sarf ettiği kibar kıyafetiyle, musiki merakıyla, hülâsa bütün Kudret Bey taraflarıyla, parasından başka her şeyi, bütün hüviyeti ihmal edilmesi, hor ve küçük görülmesi icap eden bir şeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 66).

“Muhtar Üsküdar’da *İtalyan işgal kuvvetleri için* bir çamaşırhane açtı.” (Tanpınar, 2012, s. 167).

“İstanbul’da Mütareke yıllarının tarihine, *divanharp kararıyla idam edilen Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey için* yaptıkları cenaze merasimiyle o kadar parlak şekilde giren Askerî Tıbbiye talebesinden mühim bir kalabalık da benim gibi içeriye giremeyenlerin arasındaydı.” (Tanpınar, 2012, s. 263).

“*Muhtar için* ehemmiyetli olan şey, o sabah evime gelip beni görmesi, bu işlerden bana bahsetmiş olmasıydı.” (Tanpınar, 2012, s. 300).

2.1.2.2.5. Süre İşlevi

“Agop Efendi’nin görüşü doğru çıkmış, Ali Paşa’nın sadaretinin sonlarına doğru kurulan “Saraciye Şirketi” bu işi tamamiyle eline aldığı gibi, ıslah edilen Simkeşhane de Leh sırmasının üstünlüğünü, *bir zaman için* bile olsa, ortadan kaldırmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 131).

“Bununla beraber sizinle ülfetimi *bir müddet için* kesmeğe mecbur kaldım.” (Tanpınar, 2015, s. 152).

“Macide iyileştikten sonra, *iki sene için* gittiği Fransa’da bile ağabeyisinin tesiri devam etmiş, hatta daha iyisi bu yeni muhitte ve o kadar cazip şeyler arasında biraz da bu tesir yüzünden ilk sarhoşluklardan kurtulmuş, vakit israf etmemişti.” (Tanpınar, 2014, s. 24-25).

“İyi silinmiş camlarının arkasından geçmiş zaman gözleriyle önlerine yayılmış eşyaya, her kıvılcığı bu camları *bir an için* zapteden sokağın kalabalığına bakıyor gibiydiler.” (Tanpınar, 2014, s. 58).

“Fakat iskelede Nuran’la ve bilhassa kızıyla karşılaşması, onu *birkaç gün için* bazı prensiplerinden fedakârlık etmeğe mecbur ediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 106).

“Sonra *üç gün için* geleceklerini vaat etti.” (Tanpınar, 2014, s. 208).

“Mümtaz’la beraber, hiç olmazsa *bir müddet için* bir arada görünmemeğe karar vermişlerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 328).

“Babam benim *iki hafta için* Göztepe’de kalmamı istiyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 113).

“*On gün için* Behçet Beylere gittim.” (Tanpınar, 2012, s. 113).

“Şimdilik *yaz için* Ada’dayız ama, bir ay sonra ineceğiz.” (Tanpınar, 2012, s. 144).

“Paşa’nın çok muntazam, her cinsten hadiseye üstüne binilecek bir at gibi bakan ve insana bu yüzden değiştirdiği kıymetlerle acayip bir emniyet veren, sakin, vakarlı devlet adamı çehresi, imparatorlukların yıkılışından, devletlerin çöküşünden sonra bile, bu yıkılan ve çöken şeylerin özü, varlıklarının tek hikmetiymiş gibi

gazetelerde, gündelik vak'alar arasında ara sıra meydana çıktıkları zaman adeta eski günlerin ehemmiyetiyle benimsediklerini görüp şaşırduğumuz, o her türlü çizgi veya modanın üstünde bir devrin bir zümreye biçtiği çehre, *bir an için*, otuz yıl evvelinden gelen bu akisle değişti.” (Tanpınar, 2012, s. 284).

“Böylece Kudret Bey’i, benim ve belki de Muhlis Bey’in, İhsan’ın tesirlerinden, *bir müddet için* olsun uzak tutabilirdi.” (Tanpınar, 2012, s. 301).

2.1.2.3. Üzere

Üzere edatı sebepten çok amaç bildiren bir edattır.

2.1.2.3.1. Amaç İşlevi

“Başmabeyinciye etekledi, sonra *Ata Molla'nın elini öpmek üzere* ona doğru yürüdü.” (Tanpınar, 2015, s. 38).

“Esmâ Sultan, sırf kendi nezareti altında yetiştirdiği, terbiyesine dikkat ettiği bu cariyeyi, isterse, kardeşine hediye edebileceğini ima etmiş, fakat padişah, babaca bir iltifattan ileriye gitmemiş, iki gün sonra da, *genç cariyeye verilmek üzere* bir elmas iğne yollamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 118).

“Mümtaz belki evlenme işlerini çabuklaştırır diye bu projelere seviniyor, sonbaharda kiracılar çıktıktan sonra *gidip bakmak üzere* adresleri alıyor, Nuran Emirgân’daki evin bahçesi ve döşemesi üzerinde kurduğu hülyalar boşa gitmesin diye, “Şimdilik durun, diyordu. Ben bir daha günlerce oturup onları düşünemem...”” (Tanpınar, 2014, s. 218).

“Gitmeden evvel babama icap ederse kendisinden yarın *kiracılara vermek üzere* biraz para isteyeceğini de çitlatmıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 59).

“Bu fikrimi pek beğendi ve sonra *lâyihayı beyaza çekmek üzere* bana dikte etti.” (Tanpınar, 2012, s. 199).

“Sonunda, konuşmaya hevesli olmadığımı görünce *gitmek üzere* kalktı.” (Tanpınar, 2012, s. 297).

“Çalışma odasında konuşurlarken Paşa birdenbire *bir şey almak üzere* aşağıya inmiş, arkasından da üç el silâh sesi işitilmiştir.” (Tanpınar, 2012, s. 327).

“Gazete, bir ara nasılsa eve giren katilin alt katta gizlenmiş olması ihtimalinden bahsederek, paşanın *serinletici bir şey aramak üzere* aşağıya indiği zaman “mel’netini icra etmek fırsatını” bulduğunu söylüyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 327).

2.1.2.3.2. Tarz Belirtme İşlevi

“Fakat ne kadar geniş ve kuvvetli, ne kadar çabuk akıyordu; etrafında ne varsa hepsini, *Behçet Bey de içinde olmak üzere*, hepsini beraberinde alıp götürüyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 26).

“Sırtında yırtık bir cepken, ayakları dizlerine kadar zift, kum içinde evden eve koşar, dul kadınların, asker babalarının, böyle bedava bir yardımcıyı bulduktan sonra elini hokka kaleme sürmekten vazgeçen muhtarın mektuplarını, senetlerini yazar, onları yerlerine götürür, geç kalırsa azarlanır, vaktinde yetişse, “Eline, ayağına sağlık!” kabilinden bir cümleye bile nail olmadan, *ilk ihtiyaçta gene çağrılmak üzere* baştan savulurdu...” (Tanpınar, 2015, s. 76).

“Az sonra girdiği mason locasındaki dostlarının teşvikiyle Fransızca öğrenmeye başladığı zaman, Dilsiz Hoca lakabı, *Dinsiz Hoca şeklini almak üzere* yeniden hatırlandı.” (Tanpınar, 2015, s. 76).

“Ayrıca, *başta Şirvanizade Rüştü Paşa olmak üzere*, bazı vezirlerin konaklarına devama başlamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 77).

“Kaynanası, ihtiyar kalfa, sütineler *-evde biri kendisinin, biri babasının olmak üzere* iki sütüne vardı- hizmetçiler, hepsi uzun soğuklardan, kapalı havalardan sonra güneşe kavuşmuş otlar gibi, birdenbire değişmişler; ihtiyarlar gençleşmiş, gençler yeniden kendi yaşlarını bulmuşlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 115).

“Öbür taraf *çok taklit ve baştan savma olmak üzere* bugündü; ancak küçük tezgâh ve imalâthane işlerine, ucuz gümrük eşyasına, taklit modalara rastlanırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 46).

“Kül rengi bir tıkıklık, akışı bile belli olmayan bir nehir gibi, *başta kendi varlığının şuuru olmak üzere*, her şeyi alıp götürürdü.” (Tanpınar, 2014, s. 63).

“Nuran, kayık ışıklarının siyah, mor kadifelerde mahpus elmaslar gibi parıldadığı sulara, biraz ötede *bir yeni balıkçı kümesiyle kırılmak üzere* onların bittiği yerde başlayan o şeffaf karanlığa, vapur dalgalarından, küçük çalkantılardan, bu aydınlık yüklü gölgenin bin türlü akisle size doğru yükselişine, sizi alıp götürecekmış gibi etrafı sarmasına, velhâsıl döşemeleri çok cilâlı renkli ve ışıklı bir sarayda yalnız akisten, parıltıdan, ışık sarsıntularından ibaret, onların küçük nağmeden, musiki cümlelerinden büyük ve müstakil varyasyonlara kadar yükselişinden bir dünyada yaşıyormuş hissini veren bu lüfer gecelerine çocukluğundan beri bayılırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 211).

“Okuduğu ve beğendiği şairler, *başta Poe ve Baudelaire olmak üzere* hepsi “asla”nın prensi değil miydiler?” (Tanpınar, 2014, s. 296).

“İstanbul mahalleleri yirmi, otuz senede bir çehre değiştire değiştire yaşarlar ve günün birinde park, bulvar, yol, sadece yangın yeri, “hâlî arsa” *geleceğe ait çok zengin ve iç açıcı bir proje olmak üzere* birdenbire kaybolurlar.” (Tanpınar, 2012, s. 14).

“Aynı fabrikadan çıkmış iki tuğla kadar birbirine benzeyen hocalar, kıyafet değiştirmiş zabıta memurları gibi aramızda dolaşan mubassırlar, kendi dar çerçevesinde adeta “makam-ı sadareti” taklit eden, bize ancak donanma için iane toplandığı günlerde ikinci kat merdivenin başından hiç de övemeyeceğim bir şive ile nutuk veren ve yine oradan Londra’da yapılan zırhlılar için “*nümune-i imtisal*” *olmak üzere* başımızın üstüne doğru “bir adet gümüş mecdiye” fırlatan müdürümüz, hepsi bana, bu bitmez tükenmez çocukluk yüzünden, içinden geçmeye behemehal mecbur olduğum bir makinenin dişleri gibi geliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 50).

“Şimdi *başta ben olmak üzere* herkesle alay eder gibiydi.” (Tanpınar, 2012, s. 204).

2.1.3. Benzerlik Edatları

Bunlar *çeşit, gibi ve türlü* edatlarıdır.

2.1.3.1. Çeşit

Çeşit edatı bulunduğu cümleye benzerlik anlamı katar.

“Bilgi, tecrübe, hikmet, bütün ömrünce peşinde koştuğu şeylerin hiçbiri, hatta *her çeşit* çehresiyle aşk ona şimdi çok donuk görünüyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 65).

“*Her çeşit* siyasî entrikanın doludizgin gittiği bu devirde her muhitten emin adama ihtiyaç vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 77).

“Kendisini altınla temas hâline getirecek her işe girdi, *her çeşit* ticarete başvurdu, fakat ona kavuşamadı.” (Tanpınar, 2015, s. 131).

“Nasıl bütün İstanbul, *her çeşit* ve her türlü modasıyla, en gizli, en umulmadık taraflarıyla buraya akıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 59).

“Bunlar gibi Peşte’ye birkaç saatlik bir yerde eski bir tabiiimizin şatosunda geçirdiği hafta tatili, o yüksek arkalıklı koltuklar, cins av köpekleri, atlar, hakiki bir hasattan ziyade Marta Egerth’in yarı operet filmleri için hazırlanmış dekorlara benzeyen harman yerleri, hülasa tatlı musiki ve ucuz tahassüsün *bin bir çeşit* lezzetleri, Viyana kahveleri, narin edalı kadınlar, Mozart’a ait kulaktan dolma malumat, hepsi hafızasından silinmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 169).

“Bu dünyada türlü türlü hazlar, *başka çeşit* düşünceler de vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 183).

“Böylece bütün âyin ilk cümlelerde -yahut beyitlerde- dinlenen o berrak ve muhteşem ferahfezanın hasreti içinde *bir çeşit* kozmik seyahat oluyor, kulak tattığı hazzı -veya ruh, bir lahza kendisini kamaştıran mâvera şevkini- daima hatırlıyor, her cümlede ona yaklaştığını sanıyor, seviniyor, fakat bu sevinci duyar duymaz, ebedî hasret ve yolculuk -Nevanın veya rastın veya acemin daha hafif veya sadece değişik bir perdesinde- yeniden başlıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 285).

“*Yetmiş çeşit* milletten insanın hep birden eğlendiği bu birkaç yüz metre uzunluğundaki cadde, kendi tevekkülünün ve ıstırabının gecesine kapanmış eski İstanbul’un yanı başında bugünün ekzotik romanlarında hikâyesini okuduğumuz bir nevi Şanghay veya Singapur gibi asıl maddesine çok derinden yabancı, haşin, köksüz ve gürültülü parlıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 246).

2.1.3.2. Gibi

Gibi edatı bulunduğu cümleye benzerlik, karşılaştırma, örnek sıralama, aynı durumu belirtme, tarz ve tahmin gibi anlamlar katar.

Gibi edatının bazı işlevleri birbiriyle örtüşebilmektedir. Yani *gibi* edatı kullanıldığı bir cümlede birden çok işleve sahip olabilmektedir. Bu durumun sebebi de *gibi* edatının bazı işlevlerinin anlamca birbirine yakın olması olabilir. Örneğin benzerlik ve aynı olma işlevleri anlamca birbirlerine oldukça yakındır. Bu yüzden bu iki işlevin ayrımının yapılması zordur. Aynı olma işleviyle kullanıldığı cümlelerde *tıpkı*, *aynı* gibi kelimeler belirleyici olabilmektedir. Cümlede karşılaştırma işleviyle kullanıldığında iki kişi, olay, zaman, yer veya herhangi bir durumun kıyaslanması söz konusudur. Örnek sıralama işlevinde ise aynı türden şeyler sıralandıktan sonra *gibi* edatı getirilir. Bunlar kişi, yer, zaman, olay ya da durum olabilmektedir. Tarz belirtme işlevinde bir durumun nasıl ya da ne şekilde olduğu belirtilmektedir.

2.1.3.2.1. Benzerlik İşlevi

“Birdenbire içinden o eski kin, ta Atiye Hanım’la evlendiği günden başlayan ve kırk beş sene, *toprağın altındaki maden yangınları gibi* sessiz sadasız, bazı küçük fırlayışların dışında hiçbir iz göstermeden çoğalan, biriken büyük kin tekrar coştı.” (Tanpınar, 2015, s. 10).

“Oğlunun üst üste yazdığı mektuplarda üşenmeden, yorulmadan saydığı muvaffakiyetlerine rağmen Molla Bey hâlâ onu beğenmiyor, *yuvasında kuzgun yavrusu bulmuş bir leylek gibi*, bu girişken, mütevazı, her hâliyle göz içine bakan mahlûktan tiksiniyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 34).

“İyi ama, *arслан gibi* üç oğlu var.” (Tanpınar, 2015, s. 47).

“Şüphesiz firketelerle, bir yığın buklelerle başının üzerine toplanmış kumral saçları ile, garip meyve pembesi rengiyle dik yakalı yeşil kadife elbisesinin içinde *bir gül yaprağı gibi* fişkırان bu yüz, tamamiyle kendisinin değildi.” (Tanpınar, 2015, s. 102).

“Onun bütün çatık kaşlı prensipleri, titizlikleri bu küçük çocuğun karşısında *güneş altında kar gibi* eriyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 123).

“Bu ağustos sonu sabahı bütün sokaklar *bir fırın ağzı gibi* insanı kapıyor, çiğniyor, yutuyor, sonra kendisinden bir sonrakine geçiriyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 21).

“Ses bu hayat artıklarının üstünde *geniş, aydınlık bir çadır gibi* açılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 59).

“Tebessümü, bu yüzden *bir bıçak ağzı gibi* inceydi.” (Tanpınar, 2014, s. 123).

“Sanki delinen ciğerle beraber bu on senelik veya daha eski aşk da *bir yanardağ gibi* patlamış, Koch basili yerine bir yığın ateşli kelime, şikâyet ve yalvarma savuruyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 235).

“*Bir duvara atılmış gevşek bir buz parçası gibi* görünmez zerreler hâline giriyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 337).

“Yine bir akşamüstü onu bizim kapının önünde *bir kedi yavrusu gibi* büzülmüş oturur gördüm.” (Tanpınar, 2012, s. 33).

“Sandalımız en önde, *muzaffer Akdeniz çıkışlarından birinden bir yığın ganimetle dönen bir kaptan paşa gemisi gibi* gurur ve azametle yol alıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 172).

“Sabiha’nın bu sözü kafamın içinde *bir ok gibi* dolaşıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 219).

“Kopmuş rezeleri yüzünde *saçma yemiş kuş kanadı gibi* sarkan pancurlarının arkasında boş ışığa, ebediyen yabancı bir göz gibi bakıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 257).

“Karşı evlerin pencerelerinde ışıklar *henüz açılmış yaralar gibi* parlıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 313).

2.1.3.2.2. Karşılaştırma İşlevi

“Behçet Bey artık *eskisi gibi* saat seslerini teker teker fark etmiyordu; sadece içinde her şeklin, her rengin çalkandığı sıcak bir çağlayan durmadan akıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 26).

“Fakat Abdülhamit devrinde, *Aziz devri gibi* parlak ihsanlar yoktu.”

(Tanpınar, 2015, s. 43).

“Bununla beraber, *her doğuş gibi*, bu da zahmetliydi.” (Tanpınar, 2015, s. 83).

“*Her zamanki gibi* bedbindi.” (Tanpınar, 2015, s. 88).

“*Eskisi gibi* zayıf mı?” (Tanpınar, 2015, s. 103).

“Omuzları *birincisi gibi* katılaşmazdı; adeta çökerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 17).

“Babası *her akşam yaptığı gibi* büyük kesme billur lambanın şişesini çıkarmış, onu yakmağa çalışıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 26).

“Zaten Kandilli’de otursalar bile, o sessizlik ve tenhalık içinde *yazın olduğu gibi* rahatça buluşmalarına imkân yoktu.” (Tanpınar, 2014, s. 228).

“*Sizin gibi* evimde, gündelik işlerimin arasında değilim ki...” (Tanpınar, 2014, s. 301).

“Yüzün *şimdiki gibi* güzeldi, hatta daha mahzun olduğun için daha güzeldin.” (Tanpınar, 2014, s. 414).

“Tanıdığım hiç kimse, sevdiği yaşlılarla *onun gibi* konuşmasını bilmezdi.” (Tanpınar, 2012, s. 64).

“*Şimdiki gibi* değil, şimdi sade ağlamak istiyorum.” (Tanpınar, 2012, s. 112).

“Fakat bahçe kapısının üstünden incir ağacı, *çocukluğumdaki gibi* meyve yüklü dallarını sarkıtıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 138).

“Onlar da aşağı yukarı *ötekiler gibi* yaşıyorlar ve hayatlarını kazanıyorlar.” (Tanpınar, 2012, s. 217).

“Artık *bir hafta evvel olduğu gibi* onu hatıraların yarı şiir dünyasında görmüyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 219).

2.1.3.2.3. Örnek Sıralama İşlevi

“*Cilt, minyatür, yazı gibi* bazı yerli şeylerin dışında üslûptan, işten pek anlamazdı.” (Tanpınar, 2015, s. 17).

“*Doktor çağırmak, eczahaneye reçete götürüp ilaç getirmek, komşunun evinden telefon etmek gibi* şeyler bir tarafa bırakılırsa, bu haftayı hemen hemen ya hastanın başı ucunda, yahut da kendi odasında, kitap okuyarak, düşünerek, yeğenlerini avutmağa çalışarak geçirmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 11).

“Birkaç seneden beri *kontratı yenilemek, kiralari almak gibi* işleri yüklenen Mümtaz, onu hatta dükkânında ve karşısında iken bile görmenin ne kadar güç olduğunu bilirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 13).

“*Roche, Bayer, Merck gibi* firmalar onun hayatının belli başlı yardımcılarıdır.” (Tanpınar, 2014, s. 171).

“Meselâ *Elizabet devri, Viktorya devri gibi*.” (Tanpınar, 2014, s. 259).

“*İkinci bir ev kirası, döşeme masrafı gibi* şeyler ilk defa genç adamı tabii kazancının dışında yeni imkânlar aramağa sevk etti.” (Tanpınar, 2014, s. 327).

“*Gün, hafta, ay gibi* zaman bölümlerinin yanında bir de hadiselerin iklimi vardır ki, hemen öbürleri kadar, hatta daha fazla insanların hayatını içine alırlar.” (Tanpınar, 2012, s. 59).

“Bir tarafın getirdiği maddî nimetleri, öbür tarafın *şöhret, asalet, güzellik, iyi tahsil, görgü, zekâ, mevki, bağlanma kabiliyeti gibi* meziyetleriyle birleştirmeğe çalışırdı.” (Tanpınar, 2012, s. 74).

“Bu itibarla Kudret Bey’in *Jean Paul Sartre, Jaspers, Gabriel Marcel gibi* bu felsefe mektebinin muasır filozoflarından çok evvel doğmuş olması yahut Heidegger ve Kierkegaard gibi onlardan daha evvelkilerini tanımış olmaması, hatta adlarını işitmiş bile olmaması burnunun tam bir “*existentialiste*” olmasına bir mâni teşkil etmez.” (Tanpınar, 2012, s. 99).

“Merdivenin sağ tarafındaki duvara, içinde *kuru fasulye, nohut gibi* şeyler bulunması lâzım gelen çuvallar dayanmıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 181).

“*Muvazene, itilâf, hüsnumuşeret gibi* kelimeler ağzından düşmezdi.” (Tanpınar, 2012, s. 194).

2.1.3.2.4. Aynı Olma İşlevi

“Fakat nereden geldiği belli olmayan bir ışığı kendisinde toplayarak saf ve cilalı billur, büyük ve uzak suların bazı mehtapsız gece saatlerindeki esmer maden parıltısıyla, tıpkı *bilinmeyen bir kadere açılan bir yol gibi*, müphem ve tılsımlı parıldıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 18).

“Ve yine tıpkı *bir orkestra şefi gibi*, bu acayip konserin sazlarını hem bir bütün olarak tadıyor, hem de teker teker tanıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 24).

“Son zerresine kadar erkek olan bu mağrur yaradılıştta, bu gece, o eski ve ezeli kadın, tabiatın büyük aslı birdenbire *bir yara gibi* kanamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 32).

“Yastığın üzerinde, cinsini bilmediği bir maden gibi külçelenen saçlarını yavaşça öptü, sonra o nu rahatsız etmek korkusuyla geriye, yatağın öbür ucuna çekildi ve tıpkı *inine çekilmiş yaralı bir hayvan gibi*, hiç kımıldanmadan orada kıvrılıp kaldı...” (Tanpınar, 2015, s. 61).

“Atiye bu sohbetlerdeki kalabalık içinde, tıpkı *bir masal dinliyormuş veya kitap okuyormuş gibi* kendisini kaybeder, onların hayatını, talihini benimserdi.” (Tanpınar, 2015, s. 68).

“Kaç defa Mümtaz, tıpkı, *şurada sekiz, on kulaç su kaldı; ayaklarım karaya bastığı, kollarım toprağı kucakladığı zaman bütün yorgunluklarım bitecek diye düşünen bir yüzücü gibi*, onu bir selâmet toprağı, geçilmesi lâzım bir karşı yaka gibi görmüştü.” (Tanpınar, 2014, s. 72).

“Bu Don Juan, *trajedide olduğu gibi*, birdenbire mazisine lâyük bir sonla fırtına ve şimşek ışıkları arasında kaybolmadığı için kendisini -belki de bu kısa ve mânâsız jestin altına- gömmüştü.” (Tanpınar, 2014, s. 216).

“*Ateş gibi*; fakirlik insanı güzelleştirir ve asilleştirir.” (Tanpınar, 2014, s. 267).

“Taksi sesleri, kornalar, çok rutubetli havada keskinliklerini kaybetmişler,

yüksek bir yerden atılan bir şilte gibi yayılıyorlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 335).

“Sonra seni oraya *bir İsa gibi* gerdiler...” (Tanpınar, 2014, s. 414).

“Yine *arka sokaklardan birinde oturan Moralılar gibi* İkinci Mahmut devrinde mahalleye gelmişlerdi.” (Tanpınar, 2012, s. 15).

“*Ağır ağır, hiç acele etmeden, varılacak yere behemehal varmayı kafasına koymuş hikâyenin kaplumbağası gibi* konuşurdu.” (Tanpınar, 2012, s. 18).

“Bina, *bütün o kıyının yalıları gibi* çukurda kaldığı için en üst katından giriliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 179).

“Alâiyeli Ahmet’in gözleri de *bu çingeneninkiler gibi*, deppoydaki hapishanenin karanlığından insanı çıldırtacak şekilde apaçık bakıyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 275).

“Bilirsiniz ki, sizi *evlâdım gibi* severim.” (Tanpınar, 2012, s. 297).

2.1.3.2.5. Tarz Belirtme İşlevi

“Eskisi o kadar uzak, o kadar efsanevî bir âlemde ki; Behçet Bey orada, bu âlemin her şeyi değiştiren ve güzelleştiren büyülü ışığı altında kendisini *istediği gibi* tahayyül edebilirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 10).

“O *bildiği ve tanıdığı gibi* gece devam ediyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 59).

“Musiki dinlerken, *kendini bütün talihi idare eden bir meleğe bırakır gibi* bir hâli vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 64).

“Fakat önünde kendiliğinden açılan bu yolda *gerektiği gibi* yürüyemedi.” (Tanpınar, 2015, s. 85).

“Koyun Ali Ağa sokağını *eliyle koymuş gibi* buldu.” (Tanpınar, 2015, s. 135).

“*Sözünü bitirmekten âciz gibi* durdu.” (Tanpınar, 2014, s. 20).

“Kiracı, küçük dükkânda ilk defa doğuracak bir kedi yavrusunun sancılı telâşıyla, *her şeyden, duvarlardan, çuval çuval nalbur eşyasından, kasalardaki çivilerden, tavandan aşağı asılmış bir yığın öteberi hevenginden imdat umar gibi*, ellerini ovuşturarak geziniyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 70).

“Mümtaz, *hiç istemeden girdiği bu karışık bahisten çıkmak ister gibi* etrafına bakındı.” (Tanpınar, 2014, s. 135).

“Mümtaz, halk havalarının kendine has, elle tutulur ıstırabını *bir devaya kavuşmuş gibi* dinledi.” (Tanpınar, 2014, s. 325).

“Bir daha *içini geceye boşaltır gibi* nefes aldı.” (Tanpınar, 2014, s. 402).

“Orada *istediğin gibi* yıkan!” (Tanpınar, 2012, s. 57).

“Babam, onların evine *babasının evine gider gibi* gidiyor.” (Tanpınar, 2012, s. 107).

“Sonra odanın ortasında *ne yapacağını bilmeyen bir adam gibi* durdu.” (Tanpınar, 2012, s. 116).

“Hemen hepsi yavaş sesle, *fısıldar gibi* konuşuyorlar, yahut sessizce önlerine bakıyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 153).

“*Bir şey söylemek ister gibi* bana baktı.” (Tanpınar, 2012, s. 293).

2.1.3.2.6. Tahmin İşlevi

“Bir cami, bir kahve, bir Pazar yeri, köprü başı, bir düğün alayı, hele, her cinsinden musiki *beni ölümden kurtarıyor gibi* geliyor bana...” (Tanpınar, 2015, s. 98).

“Düşün bir kere; bir kedi için on yedi yaş, bir insan için *şöyle böyle yüz elli falan gibi* bir şey olur.” (Tanpınar, 2015, s. 116).

“Bana daha ziyade *insanlığın felâketi hazırlanıyor gibi* geliyor.” (Tanpınar, 2014, s. 100).

“Fakat istisnaları *devrin üstünde gibi* görünüyor.” (Tanpınar, 2014, s. 134).

“Öbürleri *kendilerini aldatıyorlar gibi* geliyor bana...” (Tanpınar, 2014, s. 134).

“Yalnız hürriyet meselesinden bahsederken takındığı tavır, sonra sözleri, *sabahleyin aldığı havadisle alâkalı gibi* görünüyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 61).

“Bana *mübalâğa ediyorsunuz gibi* geliyor.” (Tanpınar, 2012, s. 123).

“Bana musikimiz, *tek bağlantı noktası gibi* geliyor.” (Tanpınar, 2012, s. 127).

“Bu işte *İhsan’ın canını sıkırlar gibi* geliyor, bana, dedi.” (Tanpınar, 2012, s. 328).

2.1.3.2.7. Diğer İşlevleri

“Behçet Bey *bunu bilmediği gibi*, bir gece kayıkla yalının önünden geçerken, kayığın içine, ta ayaklarının ucuna, o büyük ve kırmızı gülü bunlardan hangisinin attığını da fark etmemişti.” (Tanpınar, 2015, s. 19).

“Eski süpürgeciler kâhyası olan babasının elde kalan servetiyle yaşamağı tercih ettiği için, *bir memuriyet kabul etmediği gibi*, babasının Bahçekapı’daki zahire şirketine de yıllardır bir kere olsun uğramamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 106).

“Doğumun haftasında Adile Hanım, *anasının babasının elinden çocuğu kaptığı gibi* üst kattaki odasına çekildi.” (Tanpınar, 2015, s. 122).

“Evin içindekiler ne olduğunu daha doğru dürüst kestiremeden, Nuri Bey’in akşam üzeri o kadar hürmet ve riayet görerek, kalbi sabırsızlıktan çarpa çarpa çıktığı büyük selâmlık merdivenin çatısı *olduğu gibi* çökmüştü.” (Tanpınar, 2015, s. 136).

“Düşün bir kere, *Dede gibi* bir adamı yetiştirmişsin, Seyid Nuh, Ebubekir Ağa, Hafız Post gibi adamlar gelmiş, muazzam eserler vermişler.” (Tanpınar, 2014, s. 86).

“Nitekim ertesi sabah, şuraya buraya serpiştirilmiş yedi sekiz cümleden gayrisi *olduğu gibi* çıktı.” (Tanpınar, 2012, s. 268).

“Nihayet resmi *olduğu gibi* gardroba koydum.” (Tanpınar, 2012, s. 294).

2.1.3.3. Türlü

Türlü edatı anlam olarak çeşit edatına çok yakındır. Tıpkı *çeşit* edatı gibi cümleye benzerlik anlamı katar.

“Behçet Bey, Atiye Hanım’ın kendisiyle yaşamaktan *bir türlü* hoşlanmadığını, kocasından hatta nefret ettiğini iyice biliyordu.” (Tanpınar, 2015, s.

15).

“Bunu öğrenmek onun için gerçek bir ferahlama, *her türlü* sevinç olmuştu.” (Tanpınar, 2015, s. 35).

“O gecenin ertesi günü büsbütün *başka türlü* geçmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 104).

“Bir başka kolaylık da hamamın iki natırının Nergis Ayşe’ye bağlı olması, eski hanımlarına *her türlü* kolaylık göstermeye hazır bulunmalarıydı.” (Tanpınar, 2015, s. 134).

“Bana *bir türlü* Atiye’den, Doktor Refik’ten bahsetmediniz.” (Tanpınar, 2015, s. 156).

“Sabiha’nın *iki türlü* ağlaması vardır.” (Tanpınar, 2014, s. 17).

“*Kaç türlü* rüya ve kaç cins uyku vardı burada...” (Tanpınar, 2014, s. 59).

“Şimdi sevdiği kızı için, en aşağı *yetmiş beş türlü* felâket düşünür.” (Tanpınar, 2014, s. 127).

“Mümtaz’ın bu gecedен hatırladığı son hayal Nuran’ın bu gül tufanı içinden ve onların üst üste akislerini taşıyan, yorgun, süzölmüş, *birkaç türlü* düşüncede parça parça, fakat sakın tebessümünde birleşen yüzüydü.” (Tanpınar, 2014, s. 326).

“*Her türlü* peygamberlikten, hatta davetten uzaktı; böyle olduğu için daha tesirliydi.” (Tanpınar, 2014, s. 405).

“Niçin kadere bu kadar bağlı olan insanlar, *bir türlü* ona razı olmaz?” (Tanpınar, 2012, s. 36).

“Bize çok küçük, çok ölçülü kımıldanışlar, yer değiştirmelerle, *her türlü* çehre farkının üstünden sahiplerine benzeyen bir yığın karikatürler çizdi, mimikler ve taklitler yaptı.” (Tanpınar, 2012, s. 102).

“*Başka türlü* olmasını aklınız nasıl alabiliyor?” (Tanpınar, 2012, s. 144).

“O, *envai türlü* pazarlık etmeden onu vermez, üstünde taşır...” (Tanpınar, 2012, s. 161).

“Her ne şekilde olursa olsun, bir saat sonra, ben *başka türlü* bir adamdım.”
(Tanpınar, 2012, s. 322).

2.1.4. Başkalık Edatları

Bunlar *başka, gayri, maada* ve *ziyade* edatlarıdır.

2.1.4.1. Başka

Başka edatı Ahmet Hamdi Tanpınar’ın en çok kullandığı başkalık edatıdır ve cümleye *bunun haricinde, bunun dışında* gibi anlamların verilmek istendiği durumlarda kullanılır.

“Şirvanîzade’nin sadrazamlığı sırasında küçük bir kadı iken Saray’ın ve Babîâli’nin bütün ısrarlarına rağmen verdiği hüküm, *kendisinden başka* herkesi şaşırtmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 35).

“Annesiyle *dadısından başka* hiç kimse, hatta o kadar sevdiği babası bile, onu beğenmemişti.” (Tanpınar, 2015, s. 60).

“Unutmaktan *başka* çaremiz yok.” (Tanpınar, 2015, s. 93).

“Zaten siz, bu eski aileler, *her ihtimali kollamaktan başka* ne yaparsınız?”
(Tanpınar, 2015, s. 100-101).

“Zaten çoktan beri, yıllar var ki *sizden başka* bir şey düşündüğüm yok.”
(Tanpınar, 2015, s. 150).

“Etraf sapsarıydı ve *arabalarının gürültüsünden, arabanın içinde ağlayan üç yaşındaki kızın sesinden başka* hiçbir ses yoktu, kendisi arabacının yanındaydı, arkasında dün akşam sabaha kadar onu kucaklayan, bilmediği bir iştahı onun kapalı vücudunda yakan genç kız ve onun tam karşısında da ne olduğunu, hatta ne olacağını bilmediği annesi vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 31).

“Sesi, şimdiye kadar hiç tanımadığı bir irade ile *bu iki maddeden başka* yeryüzünde ne varsa hepsini ilga ediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 71).

“İstanbul’da *birkaç ecza deposundan başka* doğrudan doğruya ecza fabrikalarıyla temasa girmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 170).

“Fakat bu karşılaşmalar *yukarıda yer yer bahsettiğimiz sahnelerden başka* bir netice vermedi.” (Tanpınar, 2014, s. 355).

“Sizden *başka* kimsesi var mı?” (Tanpınar, 2014, s. 394).

“O zamanlar *Nuri Bey’den başka* konak halkından pek az insanı tanıyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 25).

“*Kitaplarına cilt yapmaktan, saat tamirinden ve İstanbul’a indikçe mezat yerlerinden öteberi eşya yahut yazma kitap almaktan başka*, hiçbir şey düşünmüyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 114).

“*Defter-i Hakanî vazifesinden aldığı maaştan başka* epeyce bir geliri de vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 156).

“Bunu *benden başka* kim yapabilir?” (Tanpınar, 2012, s. 214).

“Zaten evin içinde *madamdan başka*, o da muayyen günler, hemen hiç kimse buraya giremezdi.” (Tanpınar, 2012, s. 316).

2.1.4.2. Gayri

Anlamca ve yapıca *başka* edatıyla çok yakındır.

“Geceyle sokak fenerleri, *mehtaptan gayri* her ışık garip bir durgunluk kazanmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 199-200).

“Süleyman Bey, *zevk ve eğlenceden gayri* işlerde kendisini bir nevi gurbet diyarında, belki de mutlak pişmanlıkta hisseden insanlardandı.” (Tanpınar, 2012, s. 35).

“Aralarında *size okuduklarımdan gayri* birçok not vardır.” (Tanpınar, 2012, s. 281).

“Kendisine, o gün iki defa geçirdiğim hafif baygınlığı, *o yaşadığı andan gayri* anda uyanışı anlattım.” (Tanpınar, 2012, s. 283).

2.1.4.3. Maada

Maada edatı anlamca ve yapıca *başka* ve *gayri* edatlarıyla benzerlik gösterir.

“*Nişan hediyeleri arasındaki kolalı gömlek düğmelerinden maada*, altın namına onlardan bir şey görmedim.” (Tanpınar, 2012, s. 57).

2.1.4.4. Ziyade

Ziyade kelime olarak çok, fazla gibi anlamlara gelmektedir. Edat olarak kullanıldığında ise cümleye *bundan çok*, *bunun dışında*, *bunun haricinde* gibi anlamlar katar.

“*Kitabı okumaktan ziyade*, onunla meşgul olmasını severdi.” (Tanpınar, 2015, s. 30).

“Sonunda daima Behçet Bey’in muhtaç olduğu şeyin *nasihattan ziyade* iyi bir dayak olduğuna karar veren Ata Molla’nın bu içten konuşmalarla beslenen, gelişen kını yıllarca, ölümüne kadar sürdü.” (Tanpınar, 2015, s. 52).

“*Bir gelinden ziyade*, zalim bir nezri yerine getirmek için talihin kucağına atılmış bir kurbana benziyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 56).

“İpincecik boynu üstünde zayıf başı, değneğe geçirilmiş tüysüz bir kuş tesiri yapıyor, *korkutmaktan ziyade* güldürüyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 122).

“Babıâli’deki vazifesini *büyük bir ehliyetten ziyade* kalp rahatıyla gören ve dünyada İstanbul’da kendi keyfince yaşamaktan başka hiçbir şeye bağlı olmayan Nuri Bey, bu tayin üzerine istifasını vererek resmî hayattan ayrılmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 124).

“Hamal *yükten ziyade* sırtındakinin havalesinden mustarıptı.” (Tanpınar, 2014, s. 62).

“Fakat bunu *sıhhi bir endişeden ziyade*, içkiye hayattaki yerini vermek için yapardı.” (Tanpınar, 2014, s. 95-96).

“Zaten Nuran *söylediklerinden ziyade* tebessümü ile, bakışı ile konuşur, dinler, kabul veya reddederdi.” (Tanpınar, 2014, s. 169).

“Bu hâliyle Emin Bey *devrinin en büyük musikişinasından ziyade* -gümrük, posta işleri gibi- şehrin umumî hayatından adeta uzakta kalmış görünen bir bürokrasinin o görünmez, fakat çok çalışkan memurlarından birine benziyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 277).

“İçinde, *fecirden ziyade* yanı başındakinin parıltısı içinde yürüyormuş duygusu vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 415).

“Bütün hâliyle *bir misafirden ziyade* bir kapana tutulmuş herhangi bir mahlûka benziyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 35).

“Ona göre bir aile için *evlâttan ziyade*, damat mühimdi.” (Tanpınar, 2012, s. 74).

“Asıl başarısına gelince, *bunların politika işlerinden ziyade* kadın muhitlerinde elde edildiği aşıkardı.” (Tanpınar, 2012, s. 195).

“Gözleri, *görmekten ziyade* yalvarıyor, zaman zaman da kaçacak bir yer arar gibi etrafına bakınıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 258).

“Belki *dinlenmekten ziyade*, kaçmak, bir şey düşünmemek için bunu istiyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 294).

2.1.5. Diğer Hâl Edatları

Bunlar *ait*, *dair*, *göre*, *karşı*, *nazaran*, *nispette* ve *rağmen* edatlarıdır. Bu edatlar tek bir başlık altında toplanmayıp buldukları cümlede birbirlerinden farklı işlevler üstlenen edatlardır. Örneğin buradaki *ait* ve *dair* edatları işlev olarak birbirlerine yakinken *nazaran* ve *rağmen* edatları birbirlerinden uzaktır.

2.1.5.1. Ait

Ait edatı cümleye aitlik ve ilgili olma anlamları katar. Eklendiği yapıya *...hakkında*, *...ile ilgili* gibi anlamlar yükler.

2.1.5.1.1. Aitlik İşlevi

“İşte Behçet Bey bu odayı *kendisine ait* olan şeylerle vücuda getirmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 14).

“Fakat bütün bu geçici duygular, isyanlar tükenince, kuvvetli akıntının alıp götürdüğü bir sandal gibi onun peşinden yürür, gerçekten *kendisine ait* bir bakışını, bir gülüşünü yakalayabilmek için çırpınır dururdu.” (Tanpınar, 2015, s. 62).

“Benim tecrübeme gelince o *bana ait* bir şeydir.” (Tanpınar, 2015, s. 101).

“Bu kurdele iki seneden beri süs olmaktan çıkmış, evin içinde, *ona ait* bir müessese hâline gelmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 17).

“Güneşte çimentosu düzlenmiş duvarın kenarında, *sokağa ait* bir şeymiş gibi bekliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 69).

“Mümtaz, bu kararın daha ziyade *Nuran'a ait* olduğunu iyi biliyordu; Adile Hanım erkeklere pek kıymazdı.” (Tanpınar, 2014, s. 91).

“Fatma'da, babasının kendilerini bıraktığı günden beri insanlara karşı emniyetsizlik, *kendisine ait* her şeyi kaybetmek korkusu tabiî hâl olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 172).

“Yüzü iskelenin demir parmaklığında, sanki *kendisine ait* her şeyle bu demir parmaklığı arasından temas ediyormuş gibi karşı sahile, ucunda Nuran'ın bulunduğu yerlere, bir talih mahpusu gibi bakıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 249).

“Çünkü bu seslerin *kime ait* olduğunu bilmiyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 27).

“Süleyman Bey, Ekrem Bey'den “bizim ailenin yetiştirmesi” diye bahseder, Şişli'deki evlerine *kendisine ait* bir yermiş, karısının çiftliklerinden birini yoklamaya gidiyormuş gibi giderdi.” (Tanpınar, 2012, s. 107).

“Onun için tanıdığı erkeklere, uzviyetini *kendisine ait* olmayan bir şey gibi teslim eder ve sonra sanki çok uzaklardan, adeta zihnindeki bir noktadan bir türlü anlamadığı, sırrına varamadığı bu didişmeyi, merakla, hatta merhametle seyrederdi.” (Tanpınar, 2012, s. 249).

“Birdenbire hatırıma zalim bir şüphe geldi; acaba bu eşyanın içinde *Sabiha'ya ait* bir şey de var mıydı?” (Tanpınar, 2012, s. 318).

“Ben vaktinde yetişmezsem her şey mahv ü perişan olacak, bütün ümitler - Yarabbim *kimlere ait* ve ne cins ümitler!- yıkılacak, telâfisi imkânsız felâketler bir sel gibi etrafı alacaklardır.” (Tanpınar, 2012, s. 319).

2.1.5.1.2. İlgili Olma İşlevi

“Ramazan eğer *halkın hayatına ait*, eğer Müslümanlık halkın ise, bırakın istediği gibi onu geçirsin, ona kendi istediği şekli versin.” (Tanpınar, 2015, s. 97).

“Halit Bey, dede mirası evinde, geniş karyolası içinde, baş ucunda Mecelle, cüzdan cüzdan senet, ilâm sureti, istinabe müsveddesi dinlenirken, bu geniş ağacın kök saldıği yerlerde siyah cübbeli, beyaz sarıklı, nur yüzlü hâkimlerin; titiz, pinti evkaf müdürlerinin; uyanık, dalavereci avukatların; parmakları tütün dumanı, mürekkep lekesiyle boyanmış zayıf, kirli yakalı, düzelmemiş sakallı zabıt kâtiplerinin onun açtığı davalarla meşgul olduklarını; zayıf petrol lambası ışığında *bu davalara ait* dosyalar üzerinde cigara üstüne cigara içerek düşündüklerini; kibirli ecnebi konsoloslarının bile, zaman zaman onlar için mahkemelere gitmeğe yahut cerbezesi, parlak gözlüklerinden okunan tercümanlarını göndermeğe mecbur olduklarını düşündükçe, gerçekten eşsiz bir hazzın bütün vücudunu bir saadet sıtması gibi sardığını hissedirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 109-110).

“Buna mukabil bu vehme kapıldığından beri *mesleğine ait* birçok meraklardan kurtulmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 168).

“Bu bozuk sinir cihazı *iyi ve kötüye ait* kıymet hükümlerinin üstünde bir nevi kulak estetiği ile yaşıyor denebilir.” (Tanpınar, 2014, s. 207).

“Fatma’nın hırçınlığı *geleceğe ait* ümitlerinden bir zaman için olsa bile vazgeçmeleri lâzım geldiğini öğretmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 232).

“Sonradan *bugüne ait* hatıralarını toplamağa çalışırken o anda Suat’ın yüzünün fırtına altında bir orman gibi karıştığını düşünmüştü.” (Tanpınar, 2014, s. 293).

“İlk önce, *Tevfik Bey’e, annesine veya Fatma’ya ait* bir fena havadis işiteceğim zannıyla korktu.” (Tanpınar, 2014, s. 392).

“Fakat ne talihsizliği, ne de yüzünden okunan hastalığı -verem olduğunu biliyorduk- *anlattığı şeylere ait* en ufak teferruatı bile ihmal etmesine hiç de mâni olmuyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 37).

“Dersiniz ki, Anadolu’da mücadele varken, *şehre ait* işlerden gayrisıyla uğraşan, Millî Mücadele’nin aleyhinde vaziyet alan bir hükümetle işbirliği yapmak istemiyor.” (Tanpınar, 2012, s. 143).

“Böyle bir mektupta, elbette ki Sabiha’nın evlenme hikâyesinden, *bizim eski hayatımıza ait* şeylerden o kadar fazla, yahut lüzumu kadar bahsedilemezdi.” (Tanpınar, 2012, s. 166).

“Ona evlerinden çıktığım andan beri başımdan geçenleri -Sabiha’ya *ait* olanlardan başkasını tabî- olduğu gibi anlattım.” (Tanpınar, 2012, s. 186).

“O gün bana öyle geldi ki, Muhlis Bey, *bana ait* her şeyi biliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 322).

2.1.5.2. Dair

Dair edatı cümleye ilgili olma anlamı katmaktadır. Yine *ait* edatında olduğu gibi bulunduğu cümleye *...hakkında, ...ile ilgili* gibi anlamlar yükler.

“Babası, bütün gün akşama kadar *peşinden koştuğu yük arabasına dair* bir haber geldiği zannıyla koşmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 25).

“Ve *Polonya meselesine, Alman iktisadî hayatına dair* son okuduğu makaleleri başından sonuna kadar onlara anlatmağa karar verdi.” (Tanpınar, 2014, s. 111).

“Üst üste bütün hafta ve belki ay, Avrupa gazetelerinde *dünya vaziyetine dair* okuduğu şeyleri anlatmağa başlar.” (Tanpınar, 2014, s. 155).

“Yoksa *çocukluğuna dair* anlattığı şeyler, sandığından daha fazla mı içine işlemiş...” (Tanpınar, 2014, s. 183).

“Bununla beraber yemeklerin güzelliğini metheden birkaç sözden başka *yemeğe dair* bir şey söylemedi.” (Tanpınar, 2014, s. 281).

“Hatta ne pencerelerinin sayısı ve birbirleriyle aralıkları, ne çıkmaları, *içinin*

vaziyetine **dair** dışardan bana bir fikir vermezdi.” (Tanpınar, 2012, s. 25).

“Böylece, Sabiha'nın nerde olduğunu öğrenmek için geldiğim evden *ona dair* tek bir soru sormadan çıktım.” (Tanpınar, 2012, s. 151).

“*Babama dair* bitmez tükenmez sualler sordu ve sık sık buluşacağımızı vaat etti.” (Tanpınar, 2012, s. 204).

“Sonra ikide bir *komşuların ahvaline dair* bana haber vermene ne lüzum var?” (Tanpınar, 2012, s. 237).

“Kudret Bey, Sabiha ile Muhtar'ın ayrılmalarına ciddi nazarıyla bakmıyor, Muhtar'dan *matbaa işine dair* aldığı kısa haberlerin sevinciyle geçiniyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 310).

2.1.5.3. Göre

Göre edatının birden çok işlevi bulunmaktadır. Bunlar durum, kişiye özgü olma, sebep, tahmin, karşılaştırma ve diğer işlevlerdir. *Göre* edatı, kişiye özgü olma işleviyle kullanıldığında herhangi bir kişinin bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini belirtir. Sebep işleviyle kullanıldığında ise *için*, *diye* gibi doğrudan sebep bildiren edatlardan farklı olarak cümlede belirtilen sebebe bağlı olarak bir çıkarımda bulunma anlamı vardır. Örneğin “*Ödevlerini bitirdiğine göre* şimdi arkadaşlarınla oynayabilirsin.” cümlesindeki *göre* edatı cümleye sebep bildirmenin yanında bir çıkarımda bulunma, bir sonuca varma anlamı da katmaktadır. *Göre* edatı karşılaştırma işleviyle kullanıldığında *nazaran* ve *nispetle* edatlarına çok yakın bir anlam taşımaktadır. Ancak Ahmet Hamdi Tanpınar *nazaran* ve *nispetle* edatlarını çok az kullandığı gibi cümleye karşılaştırma anlamı veren *göre* edatını da çok az kullanmıştır.

2.1.5.3.1. Durum İşlevi

“Bu düşmanlık *Molla'nın o hafta içindeki ihtiyaçlarına, ödeyeceği borca, alacağı eşyaya, bahçesinin düzeltilme masrafına, vereceği hediyeye göre* azalır, eksilir fakat tükenmezdi.” (Tanpınar, 2015, s. 43).

“Atiye'nin, ince kaşlarını kaldırarak, yüzünün mânasını her an değiştire değiştire, *sırasına göre* küçük kahkahalarla veya dikkatlerle anlattığı havadisleri,

mânâsız dedikoduları dinlerken kendisini çok ehemmiyetli bir şeyin karşısında, adeta hakikatlerin hakikatini yakalamak üzereymiş gibi sanırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 65-66).

“Bu çılgılık, *karşısındakinin ümit derecesine göre* artardı.” (Tanpınar, 2015, s. 86).

“*Rütbesine göre* Beyefendi, yahut saadetlû Abdülhamit Paşa hazretleri.” (Tanpınar, 2015, s. 89).

“Her akşam buluştukları birkaç dostu ile koltuk meyhanelerinde biraz rakı içer, geceyi tesadüfe göre geçirir, sabahleyin *humarın şekline, ağırlığına göre*, tutmayacağını kendisinin de bildiği birkaç tövbe ile vazgeçer, akşamüstü belki de yapacak bir iş olmadığı için, yeniden ve büyük bir ciddiyetle işe başlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 132).

“O zaman Mümtaz kocaman bir cildi yakalıyor, odanın bir köşesinde kendisi için konulan masanın başına geçiyor, *işine göre*, saatlerce, Halet Efendi'nin hayatını, Habsburg hanedanının filân sefirle İstanbul'a gönderdiği hediyeleri, yahut Mısır seferinin mukaddemelerini İhsan için hazırlıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 43).

“Uzviyetinde bir gizli zehirlenme vardı; *onun değişikliklerine göre* etrafla konuşuyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 63).

“Günün saatleri *alacağı ilaçlara göre* taksim edilmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 172).

“Kedilerin, yahut insan terbiyesine hiç alışık olmayan bir çöl veya orman hayvanının koklama hissi gibi bir his onda gelişmişti ve bu hayvanlar nasıl eşyada sadece koklamakla birtakım hassalar keşfederlerse, Macide de dinleyerek insanlarda öyle manevi hassalar keşfeder, *ona göre* kıymet biçerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 206-207).

“Bir gün Boğaz'da hep beraber gezinirken bir köpek yavrusunu, *şartlarına göre* fazla mesut diye denize attı.” (Tanpınar, 2014, s. 324).

“Etrafında olup bitenlerden hissesini, *hareketin şiddetine ve mahiyetine göre* alırdı.” (Tanpınar, 2012, s. 21).

“Yaşıma **göre** epeyce okuyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 68).

“Filhakika oturdukları evin altındaki balıkhanede karısı, beş çocuğu, iki damadı, bir gelini ve yedi yaşında bir torunu sabahtan akşama kadar çalışırlar, *mevsimine göre* palamut, uskumru, lüfer tuzlarlar, fiçılara doldururlar, kayıkhaneye yanaşan kayıklara yüklerlerdi.” (Tanpınar, 2012, s. 235).

“Ve bu davetin kuvveti *şartlara ve şahsa göre* değişiyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 243).

“İkisi de çürük ağızlarında zalim bir şey olan bir tebessümle gülüyorlar, kınası eskimiş, yarı kırçıl, yarı beyaz saçları omuzlarında ve başlarının tepesinde, *oyunun ritmine göre* dalgalanıyor, yersizlikten birinin adeta bir kadide benzeyen, öbürünün teşbih böceği gibi yuvarlak vücutlarının hareketleri adeta birbirine karışıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 270).

2.1.5.3.2. Özgülük İşlevi

“Bu kadın bütün hayatını lokma lokma zaptetmiş ve kendisine Behçet Beyefendi’ye, bazı küçük meraklarını, *Şerife Hanım’a göre* deliliklerini serbestçe tatmin edebilmekten başka bir hürriyet bırakmamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 10).

“Bunun dışında *Behçet Bey’e göre* eskiliğin başka bir mânası olamazdı.” (Tanpınar, 2015, s. 17).

“*Onlara göre* Molla Bey, bundan yirmi sene evvel Târidil Hanımefendi ile aralarında başlayan ve dedikodu yüzünden iki komşu yalının arasında bütün münasebetlerin kesilmesiyle biten bir muaşakayı henüz tamamiyle unutmamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 21).

“*Ona göre* ömrün büyük tecrübesi bu idi.” (Tanpınar, 2015, s. 71).

“*Soloski’ye göre*, Nuri Bey gerçekten dünya işlerini bırakmalıydı.” (Tanpınar, 2015, s. 143).

“Ayrıca, bu kira hikâyesi, bu iç içe yaşayan insanların hayatında, *Mümtaz’a göre* İhsan Bey Adasında bir yığın latîfeye vesile olurdu.” (Tanpınar, 2014, s. 14).

“*Fahir’e göre* Nuran ruhen tembeldi.” (Tanpınar, 2014, s. 80).

“*Mümtaz’a göre* Sabih, gazetelerin efkâr-ı umumiye dediği kaç başlı olduğunu bilmediğimiz o acayip ve efsanevî mahlûkun kuyruk tarafını temsil eder.” (Tanpınar, 2014, s. 157).

“*Ona göre* mutfağın esas malzeme idi.” (Tanpınar, 2014, s. 167).

“*Birincilere göre* Tevfik Bey, karısına hayatında hiçbir zulmü esirgememiş bir ifritti.” (Tanpınar, 2014, s. 215).

“*İsmail Efendiye göre* hadise, ağacın dibindeki evliyaya her sabah bir Fatiha okumak suretiyle olmuştu.” (Tanpınar, 2012, s. 24).

“*Ona göre* babası, annesinin yüzünden hayatı alt üst olmuş bir bîçare idi.” (Tanpınar, 2012, s. 30).

“*Ona göre* bir aile için evlâttan ziyade, damat mühimdi.” (Tanpınar, 2012, s. 74).

“Çünkü *ona göre* her ilim en fazla kırk sayfalık bir defterde hülâsa edilebilirdi.” (Tanpınar, 2012, s. 231).

“Çünkü milyonlarca insanın hepsinin *kendine göre* bir mantığı vardır.” (Tanpınar, 2012, s. 317).

2.1.5.3.3. Sebep İşlevi

“Sefalet ömrün en acı tecrübesi olduğuna *göre*, onun fırınında pişmiş olanların bu kadorcık gurura hakları vardı..” (Tanpınar, 2015, s. 84).

“*Altı seneden beri bütün hayatını doldurduğuna göre*, hiç de küçümsenecek bir iş değildi bu.” (Tanpınar, 2014, s. 170).

“*Ne kurtarıcı düşüncenin, ne de ermenin kapısı kapanmayacağına, Allah’a giden yollar daima açık olduğuna göre*, olması lâzım.” (Tanpınar, 2014, s. 203).

“*Evleneceğimize göre*, onun da ehemmiyeti yok.” (Tanpınar, 2014, s. 342).

“Fakat *ayakta kalması, yıkılmaması için hiçbir gayrette bulunmadığıma göre* bu teessürümden fazla bahsetmeğe hakkım yok.” (Tanpınar, 2012, s. 12).

“*Haftanın diğer günleri çalışacağıma göre* hafta ortasında bu dinlenmeye

benim de ihtiyacım var.” (Tanpınar, 2012, s. 79).

“Paşa mektubunda, *bütün işleri halledildiğine göre* artık kâtime ihtiyacı kalmadığını, zaten bildiğim gibi yakında seyahate çıkacağını, maaşıyla beraber, bir iki küçük hediye gönderdiğini, onları kabul edersem çok mesut olacağını söylüyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 309).

2.1.5.3.4. Tahmin İşlevi

“*Bir daha adını duymadığıma göre* dediğini yapmış olacak.” (Tanpınar, 2012, s. 225).

2.1.5.3.5. Karşılaştırma İşlevi

“Bununla beraber, vaziyet *benim geldiğim zamana göre* çok değişmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 242).

2.1.5.3.6. Diğer İşlevleri

“Ata Molla, kırk iki yıl mütemadiyen önüne uzattığı her senedi imzalayarak, eski süpürgeçiler kâhyasının servetinin mühim bir kısmını *kendi heveslerine göre* harcamasına imkân veren ve on beş senedir hastalanıp odasından çıkmadığı için istediği gibi yaşamasını temin eden bu kadını kolay kolay kıramazdı.” (Tanpınar, 2015, s. 51).

“O hâlde *çocuksuz hayatlarına göre* yaşayacaklardı.” (Tanpınar, 2015, s. 72).

“Yusuf Ağa da, *işittiğime göre*, başıbozuk binbaşısı Yorganyüzü Osman Ağa'nın kardeşi imiş.” (Tanpınar, 2015, s. 149).

“Biraz da *kendilerinden önce doğan bu aşk hikâyesine göre* şahsiyetlerini hazırlamışlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 157).

“Halbuki zaman bu iç fırtınasında birçok şeyleri durgunlaştırmış, *kendi mantığına göre* seçtiği bir yığın lüzumsuz geçiciyi atmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 66).

“O, Boğaz'ın tabii vasıtası, her saat başvurulmuş çare, *her mizaca göre* spor, eğlencedir.” (Tanpınar, 2014, s. 129).

“Hepsini, kendilerinden çok evvel, geçmiş bir takvim yaprağına ait bir

akşama benzeyen bu aşk macerası terbiye etmiş, onlara ve etrafındakilere *yaradılışlarına göre* ayrı ayrı kederler hazırlamıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 149).

“Macide için insan sesi *başka ölçülere göre* ayrılırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 206).

“Fakat *kendisine göre* bir cazibesi, bir nevi zekâsı olduğu muhakkak.” (Tanpınar, 2014, s. 255).

“*Şerife Hanım’ın rivayetine göre*, Behçet Bey ölümünden biraz evvel karısının ağzını bir ipek yastıkla tıkar.” (Tanpınar, 2012, s. 9).

“Bir kere okumaya başlayıp da yarı yolda kalanlar için, hiç olmazsa *bizimkilere göre*, ancak bu iki meslek vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 52).

“Yani memleketimizi uzaktan, *bu fikirlere ve bu meselelere göre* düşünmeğe başladım.” (Tanpınar, 2012, s. 124).

“*Memuriyet hikâyesi yalan olduğuna göre* o kadar münakaşa niçindi?” (Tanpınar, 2012, s. 161).

“Hele eğlence, içki, hovardalık ve bilhassa *benim burada bu sabah vakti bulunuşuma göre*, yalnız kendi işine bakması maddeleri muhakkak onun için değildiler.” (Tanpınar, 2012, s. 180).

2.1.5.4. Karşı¹

*Karşı*¹ edatı bulunduğu cümlede hem karşıt olma hem de zaman belirtme işleviyle kullanılabilir.

2.1.5.4.1. Karşıt Olma İşlevi

“Ondan beri hemen her gece, rüyasında bu Kur’an’ın etrafında Behçet Beyefendi’nin *babasına karşı* ancak uyanarak muzaffer çıktığı bir mücadele olurdu.” (Tanpınar, 2015, s. 8).

“İşte bütün ömrünce *nefsine karşı* hürmetten başka hiçbir içtimaî imanı olmayan bir adam, sırf bu sevgi sayesinde her şeyin satın alındığı bir devirde hür, başıboş ve her yandan saygı göyerek yaşamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 35).

“*Buna karşı* biz ne yapacağız?” (Tanpınar, 2015, s. 99).

“Birçok davalarda az çok bir tasarruf hakkı aldığı mülkleri elden çıkarmış, *anne tarafına karşı* bir han yüzünden açtığı dava neticesinde oturduğu konağı, dayılarının, teyzelerinin veresesinden âdeta yeni baştan satın almağa mecbur olmuştu.” (Tanpınar, 2015, s. 110).

“Fakat *İsmail Paşa*’ya *karşı* muamelesi hiç değişmemiş, onun karşısında hep Hasan’ın tekmeleri altından kendisini kurtardığı gün ayaklarına kapanan çocuk olarak kalmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 130).

“Ne yapsın ki Nuran’ı, *Muazzez’e karşı* müdafaa etmesi lâzımdı.” (Tanpınar, 2014, s. 77).

“Adile bu neşeli kavis ve iyi beslenmiş atların bahar sabahı keyfini *şahsına karşı* bir hakaret sayıp saymamak için bir müddet düşündü ve hızlı hızlı, topuklarını, zaten gevşemiş asfaltı adeta delmek ister gibi, sert sert basarak yürüdü.” (Tanpınar, 2014, s. 103).

“İstiraplı günlerinde Nuran’ın *kendisine karşı* kayıtsızlıklarını fark ettiği zamanlarda, onları teker teker sayar ve yaşardı.” (Tanpınar, 2014, s. 139).

“*Ona karşı* garip bir düşmanlığı vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 328).

“*Bilmediği, tanımadığı bir davaya karşı* harp edecek; belki de ölecek!” (Tanpınar, 2014, s. 365).

“Fakat *ona karşı* senelerden sonra içimde garip bir dargınlık başladı.” (Tanpınar, 2012, s. 73).

“Asıl anlaşlıkları nokta ise *Sakine Hanım’a karşı* aldıkları garip ve ısrarlı tenkit vaziyeti idi.” (Tanpınar, 2012, s. 106-107).

“Biz burada sadece *herhangi bir ihtimale karşı* müdafaa vaziyetindeyiz.” (Tanpınar, 2012, s. 162).

“Bunlar *haklı davalara karşı* şimdi bir kutup oluyorlar.” (Tanpınar, 2012, s. 228).

“Diğer taraftan *hanedana ve İstanbul’daki hükümete karşı* açık bir aksülamel başladı.” (Tanpınar, 2012, s. 323).

2.1.5.4.2. Zaman İşlevi

“Kim onları *sabaha karşı* o yaylıya koymuş, kendisini arabacının yanına oturtmuştu?” (Tanpınar, 2014, s. 27).

“*Sabaha karşı* tam uyandığı zaman kendisini genç kızın kolları arasında, çenesi küçük çenesine dayanmış, bütün uzviyetiyle kendisine sahip buldu, gözleri yüzüne garip bir ısrarla açılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 30).

“Annesi o hafta içinde bir gece *sabaha karşı* öldü.” (Tanpınar, 2014, s. 39).

“1197’de mecmua sahibinin mahdumu Abdülcelâl Bey, iki günlük bir rahatsızlıktan sonra, rebülâhirin on yedinci gecesini *sabaha karşı* vefat etmişti; bereket versin hemen birkaç ay sonra kerimesi Emine Hanım doğmuştu; bu hadiseleri geniş bir sene idi; defterin sahibi sütkardeşi Emin Efendi’ye saraç dükkânı açmış, kendisi de bu kadar yıllık mazuliyetten sonra Kapanıdaki Eminliği’ne tayin edilmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 54).

“Rasim Bey üstümdeki odada, *sabaha karşı* ailemiz içinde o kadar meşhur olan, fakat benim o zamana kadar doğru dürüst dinlemek fırsatını bulmadığım taksimlerinden birini yapıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 174).

“Ancak *sabaha karşı* bir iki saat uyuyabilmişim.” (Tanpınar, 2012, s. 255).

2.1.5.5. Nazaran

Nazaran edatının işlevi bulunduğu cümleye karşılaştırma anlamı katmaktır.

“Doktor Cemal... diyerek beni, *-alâkalıların birbirleriyle meşguliyetine nazaran*, daha ziyade etraftaki koltuklara, küçük masalar üstünde renkli ipek abajurları içinde, aydınlatmaktan ziyade sırf bu abajurların desenlerini aydınlatmak içinmiş gibi yanan lambalara tam önünde durduğum rahmetli Kerim Paşa’nın, başına takke gibi geçmiş fesi, istanbulini, hafif şişman gövdesi ve alaturka sakalın her çehreye getirdiği iyilik ifadesiyle, bütün sima, yaş, rütbe hususiyetlerinin üstünden Sait Paşa’ya, Kâmil Paşa’ya ve devrin bütün ricaline o kadar benzeyen fotoğrafisine, biraz ilerisinde kim bilir hangi türbeden bir kaza eseri olarak buraya düşmüş, kenarı

çerçevesi eski çinilere, hasır paspartudaki hatıra fotoğraflarına- takdim etti.” (Tanpınar, 2012, s. 92-93).

2.1.5.6. Nispetle

Nispetle edatı işlev olarak *nazaran* edatına çok yakındır. Aynı şekilde cümleye karşılaştırma, kıyaslama anlamı katar.

“Kudret Bey, *altı sene evvele nispetle* epeyce ihtiyarlamıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 200).

“O kadar itina ile büyüttüğü bıyıkları bile *cüssesine nispetle* -bu uzvun insan vücudunun bütününde asgarîye indirilmiş nispetine rağmen- küçücük kalıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 202).

2.1.5.7. Rağmen

Rağmen edatı içinde bulunduğu cümleye karşıtlık anlamı katar.

“*Şımarık ve alaycı tabiatına, kuru hiddetlerine rağmen* bu ihtiyar bekârı avutmasını bilirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 11).

“O yaradılıştan büyük ve kudretliydi; *ihtiyar yaşına rağmen*, sade bunu bilmek bütün ömrünce kendine hayran yaşamış olan bu adamı sevindirebiliyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 35).

“*Parasızlığına rağmen* vakarlı idi.” (Tanpınar, 2015, s. 77).

“*Buna rağmen*, biraz önceki ağırlık duygusundan kurtulduğu için daha iyi idi.” (Tanpınar, 2015, s. 139).

“Belki de beraberinizde taşıdığımız bu zaman yüzünden *maddî hüviyetinize rağmen* etrafınıza bir düşünce, bir ihsas, bir hatıra tesiri yapıyorsunuz.” (Tanpınar, 2015, s. 152).

“*Kısa ve ıstıraplı ömrüne, budalalığına ve hodbinliğine rağmen* bu sakat ve eksik doğmuş tanrı, bu emniyeti kendisi için tek ibadet bilirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 49).

“Fakat *çocuğunu çok sevmesine rağmen* ev, Fahir’i daima sıkılmış, karısının

sessiz, yumuşak ve kendi âlemine gömülmüş hayatını daima yadırgamıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 80).

“*Dış hayatının derbederliğine rağmen*, daima muvazene içinde yaşamış olan bu adam, kuvvetten düştüğünü görünce, kendisini bir nevi yaş tahdidine tutmuş, adeta kendi isteği, kendi kararıyla emekliye ayrılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 215).

“Asıl garibi *bu kadar tecrübeye rağmen* yaşanan hayata müdahale edememeliğimiz...” (Tanpınar, 2014, s. 260).

“Fena adam değilimdir ama, *cüsseme rağmen* küçük kaprislerim vardır.” (Tanpınar, 2014, s. 394).

“Her ağaçtan ufâk tefek düşmeler olur, düşenlerin kolu, dizi, başı yaralanır, ceviz ağacından, *o kadar yüksek olmasına rağmen* kimse düşmez, nâdir olarak düşen de, bir kedi yavrusu gibi derhal ayağa kalkardı.” (Tanpınar, 2012, s. 24).

“*Hafif bir şişmanlığa rağmen*, o plastik insanı çıldırtır.” (Tanpınar, 2012, s. 84).

“Onun için bu cümlelerle karşılaşır karşılaşmaz *içimi alt üst eden sarsıntıya rağmen* İhsan’ın yüzüne baktım.” (Tanpınar, 2012, s. 126).

“*Bütün taşkınlıklarına rağmen* Fransızlarla vaziyetimiz iyi.” (Tanpınar, 2012, s. 181).

“Galiba bu hisle olacak, İhsan, *Nâsır Paşa’ya verdiği söze rağmen* bir gün onun hatıratını ve vesikalarını bankadan almağa karar verdi.” (Tanpınar, 2012, s. 325).

2.1.6. Miktar Edatları

Bunlar *derece* ve *kadar*¹ edatlarıdır.

2.1.6.1. Derece

Derece edatı bulunduğu cümleye miktar ve derecelendirme anlamı katar.

“Halit Bey şişman, karayağız, *son derece* babayani, bununla beraber sevimli; kazandığı, harcadığı belli olmayan, daima neşeli veya hiddetli görünen, hülasa iki

had arasında durmadan gidip gelen bir rakkas, bir terazi mili gibi, sükûnet hâline pek az rastgelinir bir adamdı.” (Tanpınar, 2015, s. 106).

“Onun için hesabında *son derece* titizdi.” (Tanpınar, 2015, s. 126).

“Fakat, *son derece* rahattı.” (Tanpınar, 2014, s. 151).

“O şimdi her akşam elinde *son derece* iyi sarılmış zarif bir paketle eve geliyor, bir meyveyi kabuğundan soyar gibi ambalajını sıyrıyor, prospektüsü açıyor, yalnız tam müminlerin, kâinatın muntazam işleyişini karşılırlarına konmuş bir saat gibi gördükleri zamanlar dudaklarında ve gözlerinde parıldayan ışıkla, tebessüm ve hayranlıkla onu okuyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 169).

“Bununla beraber yaradılışından gelen bir zevkle *son derece* seçkin olmasını biliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 282).

“Yalnız Selim tek başına, küçücük boyu ile önde, iki kollarını kavuşturmuş *son derece* eğlenceli bir şey seyredenlerin çehresiyle konuşanlara bakıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 308).

“*Son derece* zalim ve asık bir çehre ile kendisiyle, Suat’la bütün hayatla ve yaklaştığını duyduğu ölümle alay ediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 324).

“Öne doğru çıkık alını *son derece* sakindi.” (Tanpınar, 2012, s. 18).

““Yarın belki Sabiha’yı görür, her şeyi öğrenir ve onun etrafından bir daha ayrılmam! Belki de bu evden çıkar çıkmaz ilk rast geldiğim تنها koyda kendimi denize atar, yahut da ilk elime geçirdiğim tabanca ile beynimi patlatırım! Fakat bu akşam, burada *son derece* sakin olmağa mecburum” diye düşünüyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 169).

“Ahmet Rıza Bey üslûbu kır ve biçimli hatta belâgatli sakalı, parlak, yumuşak, düşünceli ve bilhassa muhatabının söylediğine *son derece* dikkatli gözleri, geniş alını, ölçülü burnu ile, tabî zamanların belki de cazibesini yapan o küçük krizlerde, efkâr umumiye kendisini derhal kabul ettirecek politika adamlarındandı.” (Tanpınar, 2012, s. 193).

“Dört harp senesinin ve Cihad-ı Mukaddes’in İstanbul’dan çıkaramadığı bu *son derece* azimli talebe üzerinde, kendisini tanıdığım aylarda parasızlık aynı tazyiki

beyhude yere yapıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 231).

“Bu sözlerin Muhlis Bey’e *bu derece* tesir edeceğini bilmiyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 295).

2.1.6.2. Kadar¹

*Kadar*¹ edatı bulunduğu cümleye miktar, derecelendirme, zaman, karşılaştırma, yaklaşık olma ve denk olma anlamları katar.

2.1.6.2.1. Miktar İşlevi

“Kitapları yanmadan önce, hemen her gün, kendisine “*Bu kadar* serveti böyle kav gibi binada, bu kibrit kutusunda saklıyorsun; maazallah bir yangın, bir şey oluverir, mahvolursun!” diye nasihat vermişti.” (Tanpınar, 2015, s. 13).

“İlk önceleri Molla Bey buna üzülmüş, *o kadar* dua ile ve sonuna doğru Allah’ın kendisine bahşettiği oğlunu bu terbiyenin sakatlığından kurtarmağa çalışmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 29).

“Onun içindir ki *o kadar* yüz suyu dökerek kazandığı rütbe ve mevkilerde hoşlanılmayan ve her an yol gösterilmekten korkan bir misafir gibi yaşadı.” (Tanpınar, 2015, s. 41).

“Karısından tutun da, bir zaman oğluna Fransızca öğretmek için *o kadar* dedikoduya rağmen evine aldığı mürebbiyeyeye, Behçet’e Fransızca öğreteceği yerde ondan “fıkıh, feraiz” öğrenmeye kalkan o Parisli kadına kadar tanıdığı bütün kadınlar onun için sohbeta elverişli olmayan mahlûklardı.” (Tanpınar, 2015, s. 66).

“Bütün bunlar için Allah’a *ne kadar* şükretse azdı.” (Tanpınar, 2015, s. 131).

“Mümtaz ilk defa *bu kadar* kitapla bir yığın resim ve öteberi ile karşılaştığı zaman şaşırılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 41).

“Genç bir kaymakam iken Hareket Ordusu ile İstanbul’a girmiş, İttihat ve Terakki zamanında bir fırsatını bularak ticarete atılmış, üst üste birkaç defa iflâs etmiş, nihayetinde *kimseye muhtaç olmadan yaşayacak kadar* bir para ile işin içinden sıyrılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 163-164).

“Niçin *o kadar* çok ıstırap çekiyoruz; yani bütün dünya.” (Tanpınar, 2014, s.

273).

“*Bu kadar* ölüyü birden diriltmek doğru muydu?” (Tanpınar, 2014, s. 291).

“Nuran, açık turuncu cepken, mor kadife yelek, yine turuncu şalvar içinde, *o kadar* sırma ve işleme arasında bir mücevher gibiydi.” (Tanpınar, 2014, s. 342).

“Peki niçin *bu kadar* kavga ediyorlar?...” (Tanpınar, 2012, s. 33).

“Sonra *bu kadar* insanı nereden bulacağız?..” (Tanpınar, 2012, s. 130).

“Onun merdiven başlarında, bir zaman Kuşdili ve Şehzadebaşı tiyatrolarında *o kadar* alkış ve sevgi arasında oynadığı oyunlardan hatırında kalan tiradları büyük bir ciddiyetle tekrarlaması doyulamayacak şeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 233).

“*Zerre kadar* iffetten behresi olmayan bir mahlûk.” (Tanpınar, 2012, s. 237).

“Etrafımda *o kadar* ahmak insan vardı, küçük yaşımdan beri, beni her şeyden öyle bıktırdılar ki, can sıkıntısından ölmek için, ateşle oynamaktan başka çarem yoktu.” (Tanpınar, 2012, s. 304).

2.1.6.2.2. Derecelendirme İşlevi

“Şerife Hanım’ın bu evden gitmesi *o kadar* büyük bir değişiklikti ki, Behçet Beyefendi bunu düşünmeğe bile cesaret edemedi.” (Tanpınar, 2015, s. 10).

“*Garip denecek kadar* kuvvetli bir hafızası, alâkaları, küçük fakat ihtimamlı bir dikkati vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 33).

“Dostları, karısının *bu kadar* mukaddes bir yerde öldüğünü hatırlatarak onu boş yere teselliye çalışıyorlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 36).

“Fakat şimdi, bu sıcak bahar kokulu memlekette, bu eşraf konağında, kendisini tanımayan babası, *nerdeyse bir köşede eline iki meci diye sıkıştırmağa kalkacak kadar* kendisine yukardan, kibirle bakan üvey kardeşinin yanında, onları ilk defa hatırlıyordu, ilk defa anasının hayatındaki sefaleti, acıyı, kardeşinin veremle kemirilmiş yüzünü olduğu gibi görüyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 83).

“*Abdülhamit gibi bir ifriti doğuracak kadar* büyük.” (Tanpınar, 2015, s. 89).

“Birkaç seneden beri kontratı yenilemek, kiraları almak gibi işleri yüklenen

Mümtaz, onu hatta dükkânında ve karşısında iken bile görmenin *ne kadar* güç olduğunu bilirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 13).

“*Ağlayacak kadar* bedbahttı.” (Tanpınar, 2014, s. 98).

“Onun için ömrünün sonuna doğru gelse bile bu kurtuluşu bir nimet biliyor, onu *elinden geldiği kadar* ödemeğe çalışıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 215).

“Belki Farisî metin, belki ananenin kendisi, Tevfik Bey’in *o kadar* iyi tanıdığı sesini değiştirmiş, ona eski Selçuk camilerindeki çinilerin renklerini, içlerinde yollarını aydınlattıkları dualardan bir şey yanan kandilleri, eski rahlelerin zamanla aşınmış tahtalarını andıran bir tat vermişti.” (Tanpınar, 2014, s. 289).

“Fakat *korktuğu kadar* hırpalanmış değildi.” (Tanpınar, 2014, s. 362).

“Hatta *o kadar* haşarı olan, bir şeyi behemehal yapması için yasak edilmesi kâfi gelen Sabiha bile, bir kere olsun bu ağaca dokunmamıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 23).

“Bana bu sokaktan, bu seslerden çok uzakta, *erişemeyeceğim kadar* uzaklarda gibi görünüyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 62-63).

“*Elimden geldiği kadar* anlaşılır şekilde sözlerimi tekrarladım.” (Tanpınar, 2012, s. 134).

“*O kadar* itina ile büyüttüğü bıyıkları bile cüssesine nispetle -bu uzvun insan vücudunun bütününde asgarîye indirilmiş nispetine rağmen- küçücük kalıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 202).

“Burada benim pek az şeyim kalmıştı; halbuki bir taraftan da her şey orada, olduğu gibiydi ve bu, beni *tahammül edemeyeceğim kadar* sıkıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 226).

2.1.6.2.3. Zaman İşlevi

“Behçet Bey, Necip Paşa yalısının muhayyilesini o kadar zevkli hayallerle dolduran bu parlak ve lezzetli hayatını, musiki ile sazın giydirdiği bu bir yığın genç, güzel, hisli ve ürkek kadın kalabalığını ancak *on dokuz yaşına kadar* takip edebildi.” (Tanpınar, 2015, s. 27).

“Hayır, bu haltı kendisi işlememişti, hatta *o dakikaya kadar* haberi olmamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 39).

“Yeni bulduğu uşağıyla *akşama kadar* selâmlığında satranç oynuyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 52).

“Bütün gün, *vapur saatine kadar*, anasını bir daha görmek için eve dönmek istemiş, bunu yapmamak için kendi kendisiyle çekişmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 82).

“Adile Hanım, *Sadberk’in evlendiği seneye kadar* konakta kaldı, sonra damadıyla beraber ayrıldı.” (Tanpınar, 2015, s. 121).

“*Onun eline geçene kadar* Mümtaz, her şeye küskün, etrafa kapalı, gökten yalnız felâket bekleyen bir mahlûktu ve bunda da haklıydı.” (Tanpınar, 2014, s. 25).

“Bir düşünceyi, *en zalim şeklini alıncaya kadar*, kafasında evirip çevirmek itiyadı.” (Tanpınar, 2014, s. 193).

“Bu itibarla ilk ciddi ten tecrübesinde tesadüfün ihanetine uğrayanlar, *ömürlerinin sonuna kadar*, eğer tesadüf denkleri ile karşılaştırmazsa, mahzun arayışlarına devam edeceklerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 213).

“Orada *gece yarısına kadar* içtik; sonra Arnavutköyü’ne indik, saat üçe, dörde kadar orada kaldık.” (Tanpınar, 2014, s. 305).

“Düşüncem, yorgunluğu yüzünden bir türlü yatağına giremeyip odasında *sabaha kadar* dolaşan adama benzer.” (Tanpınar, 2014, s. 409).

“Gümrük nazırlarının konağının üzerimdeki tesiri *Sabiha’ların mahallemize taşındığı güne kadar* devam etti.” (Tanpınar, 2012, s. 27).

“*İhsan’ı tanıyana kadar* bilgisini şahsî tecrübe hâlinde bize veren insana tesadüf etmemiştim.” (Tanpınar, 2012, s. 54).

“*Sabaha kadar* Sabiha’dan nasıl ayrılacağımı düşündüm.” (Tanpınar, 2012, s. 132).

“*Saat beş buçuğa kadar* zihnim bu suallerle alt üst, Nâsır Paşa’yı dinledim.” (Tanpınar, 2012, s. 196).

“Hem ihtiyar adamı görecek, hem de kabilsse evde *cumaya kadar* istirahat edecektim.” (Tanpınar, 2012, s. 236).

2.1.6.2.4. Karşılaştırma İşlevi

“Böyle olduğu hâlde hiçbir arkadaşı, hatta en arkalılar bile, *onun kadar* ilerlememişti.” (Tanpınar, 2015, s. 60).

“Bu avizenin, *altındakiler kadar* imparatorluğun kaderiyle sıkı sıkıya alâkalı bir hikâyesi vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 92).

“Molla Bey, yemek odasını İngiliz usulü döşettiği zaman bu acı hatırayı oradan kaldırmağı çok düşünmüş, fakat rahmetli ağabeyisi “Bırak kalsın, eşyanın da bizde bir hakkı vardır. Bu evde hiç kimse *onun kadar* yaşamadı.” diye ısrar etmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 92).

“Gerçi bu yüzden yapılan işler, *Saraçhane’de çalışan ve sanatlarını baba mirası olarak öğrenmiş erkek işçilerinki kadar* nefis, dayanıklı olmuyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 125).

“Onun için İsmail Paşa’nın yeğeni *kendi öz evlâtları kadar* azizdi.” (Tanpınar, 2015, s. 142).

“Bu, belki *annesinin dalgın sükûtu kadar* acı bir şeydi.” (Tanpınar, 2014, s. 29).

“Ölüm bile *bizim kadar* kısır değildir.” (Tanpınar, 2014, s. 36).

“Ancak o zaman Mümtaz, Nuran’ın *düinkü kadar* neşeli olmadığını, dalgın, hatta mahzun olduğunu gördü.” (Tanpınar, 2014, s. 116).

“Pek az eser *onun kadar* ruhumuzdaki sonsuzluk iştıyakını, güneşe, aydınlatıcı ve yakıcı şeylere doğru kanatlanmayı verirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 161).

“Bu işleri *bizim kadar* bilir, fakat tiryaki meşreptir.” (Tanpınar, 2014, s. 162).

“O zaman Kasım Ağa taşın düştüğü yere birkaç saniye hüzünle sanki “sen de gittin gelmeyecek şeylerin dünyasına gömüldün; bir daha dönmen, güneşi görmen imkânsızdır...” der gibi uzun uzun bakar, sonra etrafında, bu mühim işi yeniden ve *eskisi kadar* başarıyla tekrarlamak için malzeme aramağa koyulurdu.” (Tanpınar,

2012, s. 16).

“Gün, hafta, ay gibi zaman bölümlerinin yanında bir de hadiselerin iklimi vardır ki, hemen *öbürleri kadar*, hatta daha fazla insanların hayatını içine alırlar.” (Tanpınar, 2012, s. 59).

“Fakat *o günkü kadar* beni şaşırtanını pek az hatırlarım.” (Tanpınar, 2012, s. 90).

“Reşit Paşa’nın bu beytini sanki davası *bu vezirinki kadar* haklı imiş gibi gurur ve azametle söylemişti.” (Tanpınar, 2012, s. 206).

“Şurasını da söyleyeyim ki, bu yazıyı artık *matbaadan çıktığım andaki kadar* beğenmiyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 280).

2.1.6.2.5. Yaklaşık Olma İşlevi

“*On beş gün kadar* evveldi.” (Tanpınar, 2015, s. 37).

“*Üç sene kadar* Avrupa merkezlerini dolaştı.” (Tanpınar, 2015, s. 75).

“İhsan *iki gün kadar* ateşten, hâlsizlikten, arka ağrılarından şikâyet etmiş, sonra birdenbire zatürree fevkalâdelik hâlini ilân etmiş, evin içinde korkudan, telâştan, üzüntüden, bir türlü ağızlarından düşmeyen ve bakışlardan eksilmeyen temennilerden saltanatını, o yıkım psikolojisini kurmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 11).

“*Bir ay kadar* olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 47).

“Fakat Nuran’ın tebessümü, başının üstüne bütün bir mevsim gibi toplanmış kumral saçları onu hayatın siyasetten, çekişmeden başka, onların çok üstünde, daha çok güzel ve daha iyiliğe götürücü ufukları olduğuna, saadetin bazen insana *bir metre kadar* yaklaşabileceğine, dünyanın zannedildiğinden çok iyi kurulduğuna inandırıyor.” (Tanpınar, 2014, s. 93).

“İşte benden *on iki yaş kadar* büyük olan İhsan Bey’i bu ev yapılırken tanıdım.” (Tanpınar, 2012, s. 17).

“*Altı ay kadar* orada bütün pişmanlık hisleriyle bağlı olduğu karısına ve kızma ateşli ateşli mektuplar gönderdikten sonra, birdenbire komşularından birinin kızıyla sevişerek onunla evlenir.” (Tanpınar, 2012, s. 37).

“Yukarıda bahsettiğim ve bana galiba *yarım milyon lira kadar* bir servete ve anlattığım o kötü itiyada mal olan konuşmadan altı, yedi ay evveldi.” (Tanpınar, 2012, s. 74).

“*Beş dakika kadar* Ali Kemal’in hâlâ konuştuğu gruba yaklaşıp dinledik.” (Tanpınar, 2012, s. 212).

“Muhtar’sa ihtiyar adamın yazma eserleri, yazı koleksiyonu, çini, çeşm-i bülbül gibi eski aile yadigârı eşyası ve bilhassa evinde yersizlikten üst üste bir kenara yığıldığı *on, on iki kadar* Ayvazovski ve Corot tabloları etrafında dolaşıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 252).

2.1.6.2.6. Denk Olma İşlevi

“Babası *zengin olduğu kadar* ikramdan hoşlanan bir adamdı.” (Tanpınar, 2015, s. 80).

“Mümtaz bu odalardan birinde dört beş çocuk ve *bir o kadar* kadınla beraber yatmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 27).

“Şurası muhakkak ki, Adile Hanım’ın *birleştirici tarafı kadar*, yangın söndürücü tarafı da vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 90).

“Onun da *Suat kadar* ve belki de daha fazla ıstırap çektiği belliydi.” (Tanpınar, 2014, s. 312).

“Saticı seslerini, sanki hakikaten gündelik hayatımızın -bu *faydalı olduğu kadar* rahatsız edici unsurları- o anda sınıftan geçiyormuş gibi yüksek sesle taklit eder ve sırrına bir türlü eremediğimiz bir maharetle hocalar, bunu dışarda oluyormuş zannederler ve şaşırırlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 51).

“Bu anı kaybetmek ihtimali, *kaybetmemek ihtimali kadar* kuvvetlidir.” (Tanpınar, 2012, s. 122).

2.1.6.2.7. Sıralama İşlevi

“Hâlbuki, sonunda bu gülünç olmağa başlayan saygı, bu hiçbir şeyi, en küçük teferruatı bile unutmayan vuzuhla, *damın kiremidinden dadının romatizmasına kadar* her şeyin üzerinde duran dikkat karşısında geniş ve gürültülü bir kakhaha savurmağı,

bütün bu mânâsız ve gülünç şeylerle alay etmeyi, oğlunun yüzüne karşı “Bırak bu budalalıkları yavrum, biraz adam ol, biraz geniş yaşa!” diye haykırmayı ne kadar isterdi.” (Tanpınar, 2015, s. 33).

“*Londra sefirliğine yeni tayin olunan imamdan şekerci Hacıbekir veya terzi Sotiri’ye kadar* biraz kazanabilen, biraz tutunan, biraz ad yapan herkesi kıskanırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 41).

“*Saraydan köylü kulübesine kadar*, şark son sözünü söylemedikçe hür olamayız, yaşadığımız zamana sahip olamayız.” (Tanpınar, 2015, s. 92).

“*En büyük sanat adamından en basit işçisine kadar* her kafa, her kol sonuna kadar velüttür.” (Tanpınar, 2015, s. 94).

“Bu, sıcak renklerin göz için *bir lezzetten, bir ruh miracına kadar* her imkânı denediği andı.” (Tanpınar, 2014, s. 120).

“*Çin’den Amerika’ya, İngiliz petrol siyasetinden Macar küçük arazi sahiplerinin çevirdiği dolaplara, Hitler’den Kral Zogo’ya ve Rıza Han’a, Orta Asya’dan Gandhi’nin oruçlarına kadar* her şey insanlığın talihi üzerinde bu son derecede uyanık hafızayı alâkadar eder.” (Tanpınar, 2014, s. 156).

“Yatağının baş ucundaki komodinin üstü her türlü desenle, sembolle süslü, *maden bilgisinden mitolojiye ve kozmolojiye kadar* uzanan kimi çok uzun, kimi bir şiir kitabının ismi gibi sadece telkin ile iktifa eden isimli şişelerle doludur.” (Tanpınar, 2014, s. 171).

“*Fazıl Ahmet Paşa’dan Baltacı’ya kadar* hepsinin meclisinde, ayakkabılarını eşikte çıkararak bir köşecikte dizüstü oturmağa mahkûm bir hayat mağlubu...” (Tanpınar, 2014, s. 185).

“Fakat Müslümanlıkta başlangıç günah fikrinin bulunmaması, şu cennetten kovulma hadisesi üzerinde Hıristiyanlıkta olduğu gibi durulmaması, bence *teolojiden sanata kadar* her sahada tesir yapmış bir keyfiyettir.” (Tanpınar, 2014, s. 303).

“Burada *politikadan aşka kadar* hayatın her sahasında tecrübe edilen, insan zaaflarının bir nevi yüksek istismar şekli vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 95).

“Kendisiyle izdivaç meselesine gelince, Kerim Paşa’nın ölümünden beri asıl

Kudret Bey'in Sakine Hanım'la evlenmek istediğini *Behçet dayıma kadar* herkes biliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 104).

“Bu şaşkınlığın içinde odada, *mavi, üstü yıldız hâreli duvar kâğıdına, ışığı altında Sabiha ile beraber o kadar gece geçirdiğimiz büyük, mavi abajurlu çalışma lambasına, duvardaki sarısı ve açık pembesi bol halısına kadar* her şey, acaba onlar da mı değiştiler? der gibi şüphe ile bakıyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 148).

2.1.7. Zaman Edatları

Bunlar *başlayarak, beri, böyle, evvel, itibaren, önce* ve *sonra* edatlarıdır.

2.1.7.1. Başlayarak

Başlayarak edatı bulunduğu cümleye zaman anlamı katar. Bazı durumlarda doğrudan zaman ifade etmeyen kelime ya da kelime gruplarından sonra da kullanılabilir. Örneğin “*Büyük halamdan başlayarak* bütün akrabalarımızı ziyaret ettim.” cümlesinde edattan önceki kelime grubu herhangi bir zaman bildirmemektedir. Bu cümleye zaman veya öncelik-sonralık anlamını katan *başlayarak* edatıdır. Cümlede önce büyük halanın daha sonra da diğer akrabaların ziyaret edildiği ifade edilmektedir. Yani *başlayarak* edatının daha çok ikiden fazla durum, olay, kişi ya da yerlerden özellikle ilkini belirtmek için kullanıldığını söyleyebiliriz.

“Fakat Langa Fatma'nın mutfağında *her gün yarı deli bir Arap'tan yumruk yiye yiye soğan soyduğu, havan dövdüğü, rakı kokusunun adeta iğrenç bir şey gibi yapıştığı bulaşık meze tabaklarını yıkadığı günlerden başlayarak* onları biriktirmek için çektiği eziyetleri de hatırlamıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 138).

“Ve bu değiştirici füsün, *oradan başlayarak* kademe kademe bütün hayata yayılırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 174).

“*Eski saraydan başlayarak* camileri, medreseleri, semt semt gezdiler.” (Tanpınar, 2014, s. 200).

“*Beylerbeyi'nden ve Kabataş'tan başlayarak* Telli Tabya'ya ve Kavaklar'a kadar iki kıyı boyunca uzanan, akıntı ağızlarında kümelenen bu aydınlık eğlence, bilhassa mehtapsız gecelerde yer yer küçük şehrayinler yapar.” (Tanpınar, 2014, s.

211).

“Nasıl Sakine Hanımefendi, biraz evvel Bettina’nın hatasını birdenbire icat ettiği bir kaza ile unutturmuşsa, o da güzel ve eğlendirici konuşmasıyla, gündelik politika üzerindeki derin dikkatleri ve düşünceleriyle, *Damat Ferit Paşa’dan başlayarak* o devir adamlarına dair anlattığı fıkralarla sebep olduğu rahatsızlığı, geçirdiği heyecanları, o anda içinden çok tenkit ettiğine emin olduğum kendi telâşını unutturmağa çalışıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 98).

“Onda, Elâgöz Mehmetefendi Camii’nin تنها ikinci saatlerinde Sabiha ile beraber *bir camın arkasından dinlediğimiz mukabelelerden başlayarak* bütün çocukluğumu, benim için o kadar aziz olan bir yığın şeyi birden buluyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 223).

“Mektup, lâyiha, resim, ne varsa hepsi, insan vücudu, insan kanıyla beslenen bir nevi kadîm tanrı gibi, içine her atılanı, kenarlarını kıvırdıktan, ortalarını çökerttikten sonra yalayıp yutan ocağa düşen her şey, muasırlarının o kadar ümitle, yıllarca sadece dirayet dolu bir mahfaza gibi gördükleri, *büyük ve âbidevî alnından başlayarak* bütün çehresini bir akşam kızılığına boyuyor, itinalı saç ve sakalı bıyığına, yorgun tenine bazen bir tunç heykel sağlamlığı veriyor, bazen onu tüy tüy dağıtıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 285).

2.1.7.2. Beri

Beri edatı belirli bir geçmişten başlayıp içinde bulunduğumuz ana kadar olan süreyi belirtmek için kullanılan bir zaman edatıdır.

“Daha ötede, yatağın biraz ilerisinde, *üç günden beri*, büyükçe bir koltuğa, yeni satın aldığı sedef ayna dayalı idi.” (Tanpınar, 2015, s. 14).

“Dedeleri *yedi sekiz kuşaktan beri* devlet hâzinesine sülük gibi yapışmış ve yerlerini ancak birbirine bırakmak şartıyla mukadder ölümle oradan ayrılmışlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 41).

“İnanır mısın, *o zamandan beri* fonografsız ramazanı aklım almıyor.” (Tanpınar, 2015, s. 97).

“*Saraya hediye edildiği günden beri* içinde çalkanan, acı söze, çatık kaşa,

harem ağası bastonuna rağmen onda yaşamak arzusunu besleyen belirsiz ümitler gerçekleşmek üzereydi.” (Tanpınar, 2015, s. 118).

“Daha fazlasına dayanamadı; gene gözlerini kapadı, *deminden beri* üzerinde sallandığı karanlık boşluğa kendini bıraktı.” (Tanpınar, 2015, s. 140).

“Bu kurdele *iki seneden beri* süs olmaktan çıkmış, evin içinde, ona ait bir müessesese hâline gelmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 17).

“Şurası var ki genç adam *yazın başından beri* hiç de tabii bir hayat yaşamıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 56).

“Nuran, *Mümtaz'ı tanıdığı günden beri*, bütün ömrünce Emirgân'da oturacak gibi hülyalar kurardı.” (Tanpınar, 2014, s. 189).

“*Kırk sekiz saatten beri* hayatı alabildiğine büyüyor, alabildiğine genişliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 247).

“*Doksan Üç Harbi'nden beri* bir yığın felâket, İstanbul'un yarısını köylü mü, şehirli mi olduğu bilinmeyen, fakirlikten, ihtiyaçtan başka, belli bir kategoriye girmeyen bu cins insanlarla doldurmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 365).

“Bunlar belki de, *haftalardan beri* içimde hapsettiğim gözyaşlarıydı.” (Tanpınar, 2012, s. 65).

“Çünkü “existence”, yani *varlık başlangıcından beri* mevcut olan bir şeydir.” (Tanpınar, 2012, s. 99).

“*Otelden çıktığımdan beri* karşılaştığım her şey bana, o kadar tanımadığım, yabancı olduğu çehre ile gelmişti ki...” (Tanpınar, 2012, s. 155).

“*Macerasını öğrendiğimden beri* ona ait her şey, benim için birdenbire yakıcı olmuştu.” (Tanpınar, 2012, s. 219).

“*Şişli'ye geçtiğimizden beri* gelmiyorsun!” (Tanpınar, 2012, s. 269).

2.1.7.3. Böyle

Böyle edatı içinde bulunduğumuz andan başlayıp genellikle belirsiz bir geleceğe kadar olan süreyi belirtmek için kullanılan bir zaman edatıdır. Anlamca, yine zaman bildiren, *sonra* edatına yakın olduğunu söyleyebiliriz.

“Sonra kocasının orada yatağın çarşaflarına başını gömüp ağladığını görünce, o hasta yüzde daha mânalı olan bîçare bir tebessümle, fazla kederin yeri olmadığını, Behçet Bey’e bu “darülmihen” de bir kadının en az lâzım şey olduğunu, kitaplarıyla, saatleriyle, ciltleriyle *bundan böyle* istediği gibi meşgul olabileceğini, hiç kimsenin kendisini artık rahatsız etmeyeceğini ilâve etmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 15).

“*Bundan böyle* karınla burada yatacaksın.” (Tanpınar, 2015, s. 55).

“Artık *bundan böyle*, her şeyi bu gülüşün istihfafi arasından görecek, onun uğursuz ışığında, siyah bir güneşin altında yaşar gibi yaşayacaktı.” (Tanpınar, 2015, s. 59).

“*Bundan böyle* kendi sarayında Bûyidil’in rahat bırakılmayacağı şüphesizdi.” (Tanpınar, 2015, s. 119).

“*Bundan böyle* İstanbul’da kalacak olan paşanın haremine o bakacaktı.” (Tanpınar, 2015, s. 129).

“Bol Ahenk lakabını hiç de haksız yere kazanmayan Tevfik Bey’in o akşam sofrada söylediği besteler ve şarkılar, adeta bende, *bundan böyle* şahsiyetimin temeli olacak bir kompleks yaratıyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 168).

“Fakat isimlerin tespit edildiğini, Muhtar’ın *bundan böyle* elinde bulunduğunu da bana anlatmıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 253).

2.1.7.4. Evvel

Evvel edatının işlevi bulunduğu cümleye zaman anlamı katmaktır. Genellikle geçmiş zaman bildiren cümlelerde kullanılmasına rağmen gelecek zaman bildiren cümlelerde de kullanılabilir. Örneğin “*Senin yanına gelmeden evvel* eve uğrayacağım.” cümlesi gelecek zaman bildirmektedir ve *evvel* edatı bu cümlede yapılacak işler arasında bir sıralama yapma işlevi görmektedir.

“Peşinde sürüklediği zevkle ve ihtirasla yaşanmış bir ömrün şöhretiyle, tıpkı *batmadan evvel* etrafı o sıcak hatıra güzelliğine boğan bazı akşam güneşleri gibi, güzel ve azametliydi.” (Tanpınar, 2015, s. 22).

“Kadınların giyinip süslenmekten sonra, *çıkmadan evvel*, aynalara son bir defa bakmaları kadar Behçet Bey’i eğlendiren ve düşündüren şey yoktu.” (Tanpınar, 2015, s. 23).

“*Üç gece evvel* oradaydı.” (Tanpınar, 2015, s. 56).

“*Bir hafta evvel* sakalımı düzelttirmemeliğim bugün bu külfetten kurtulmamı icap ettirmez.” (Tanpınar, 2015, s. 100).

“Atiye *birkaç gün evvel* ablasına uğramamış olsaydı onun memlekete döndüğünden bile haberi olmayacaktı.” (Tanpınar, 2015, s. 102).

“*Ondan evvel* annesi, annesinin annesi de aynı türküyü söylemişler ve aynı oyunu oynamışlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 23).

“*Ölmeden evvel* oğlundan su istemiş, sonra ona bir şeyler söylemeğe çalışmış; fakat bir türlü muvaffak olamamış, sonra yüzü birdenbire sapsarı kesilmiş, gözleri kaymış, dudakları bir iki defa titredikten sonra kaskatı kesilmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 39).

“Kulağına akıtılan bu sözler acayip bir sihirli gibi, *bir saniye evvel* sadece o anı süsleyen, derinleştiren, zenginleştiren duygular, birdenbire yakıcı şeylerin kudretini kazanmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 140).

“Saat altıda, Fakülte'den Taksim'e döndüğü zaman, *üç gün evvel* Adile Hanım takımının, Suat ve Nuran da beraber olmak şartıyla, İstanbul'un kalabalık bir gazinosunda geçirdikleri gecenin haberini aldı.” (Tanpınar, 2014, s. 332).

“Suat, *ölmeden evvel* bu konçertoyu dinlemişti.” (Tanpınar, 2014, s. 391).

“Prens'le muhabereye gelince, çok eski, yani *ilân-ı Meşrutiyet'ten evvel* Avrupa'da iken tanışmıştım.” (Tanpınar, 2012, s. 57).

“Bu çarşafarla *on sene evvel* kadınlar sokağa çıksaydı kıyamet kopardı!” (Tanpınar, 2012, s. 129).

“*Gitmeden evvel* hizmetçi kadınla bir daha konuştum.” (Tanpınar, 2012, s. 262).

“Paşam, elimden ne gelir, ben *saatin icadından evvel* doğmuş olanlardırım...” (Tanpınar, 2012, s. 279).

“*Ayrılmadan evvel* de ince bir hesap kâğıdıyla zarf içinde bir çek verdi.” (Tanpınar, 2012, s. 309).

2.1.7.5. İtibaren

İtibaren edatı zaman bildiren bir ifadeden sonra kullanılır ve söz konusu zamanın sonrasını belirtir.

“Karısı, *onunla evlendiği günden itibaren*, hayattaki bütün saadetini bu iradeye itaatta ve onun heveslerine katlanmada görmüştü.” (Tanpınar, 2015, s. 28).

“*Bu havadisi okuduğu günden itibaren* Molla Bey çılgına dönmüştü.” (Tanpınar, 2015, s. 54).

“*Vâkıa Atiye ile evleneceği andan itibaren* içini saran müphem ümitlerin hiçbiri gerçekleşmedi.” (Tanpınar, 2015, s. 55).

“Çocukluğunda daha bu daireye geçmeden, eski Beşiktaş sarayının bir insan ambarına benzeyen harem kısmında sekiz, on kız çocukla beraber yattıkları odasında *onu ilk gördüğü günden itibaren* belki de yaradılışlarındaki ayrılık yüzünden sevmiş ve nereden hangi tesadüfle aldığı bilinmeyen bir Halep çıbanı yüzündeki çizgilerini altüst edeli, kendisi için erişilmez bir diyar saydığı ikbal hülyalarını onun hesabına kurmağa başlamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 117).

“Ben *başından itibaren* bu işte sadece kaydetmekle iktifa ettiğimi, ancak çok lüzumlu yerlerde müdahale ettiğimi söylemişim.” (Tanpınar, 2015, s. 157).

“Ondan sonra *1197'den itibaren* başlayan bir yığın doğum, ölüm tarihi geliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 53-54).

“*O andan itibaren* muhayyilesi çalışmağa başlamıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 140).

“Halbuki insan *doğduğu günden itibaren* mağlûptur, şefkate muhtaçtır.”

(Tanpınar, 2014, s. 205).

“Bir bakımdan biz *başından itibaren* hürüz.” (Tanpınar, 2014, s. 303).

“*O dakikadan itibaren* serçeleri beslemek vazifesini üzerine almıştı.”
(Tanpınar, 2014, s. 350).

“Süleyman Bey kızına *yarından itibaren* çarşafsız çıkmamasını söyledi.”
(Tanpınar, 2012, s. 120).

“Bu düşünce ve hatıra bana, *sofraya oturduğumuz dakikadan itibaren* küçük Nuran’ın ısrarlarına dayanamayarak Tefvik Bey’in Mahur Beste’yi söylemeğe başladığı zaman gelmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 168).

“*Bugünden itibaren* iş arkadaşlığımız başladı...” (Tanpınar, 2012, s. 194).

“Doğrusunu isterseniz, birkaç vilâyet ötesinde bile, *geçen harbin son yılından itibaren* yalnız ondan bahsediliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 209).

“Okuyucu hatırlar ki, *başından itibaren* bu işe ehemmiyet vermemiştim.”
(Tanpınar, 2012, s. 325).

2.1.7.6. Önce

Önce edatının işlevi bulunduğu cümleye zaman anlamı katmaktır. Anlamca ve yapıca *evvel* edatıyla benzerlik gösterirler.

“Hiçbir moda ve yenilik yoktu ki İsmail Molla’nın gelini *herkesten önce* ondan hevesini almış olmasın.” (Tanpınar, 2015, s. 63).

“*Yüz yıl önce* bu memlekette herkes bizden yalnız adalet istiyordu.”
(Tanpınar, 2015, s. 99).

“Ruhsar, kalfa ile Ali Ağa’yı *eve gelmeden önce* tanımıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 117).

“*Halit Bey’den önce* Nuri Bey’den bahsedemez miydiniz sanki?” (Tanpınar, 2015, s. 155).

“Biraz da *kendilerinden önce* doğan bu aşk hikâyesine göre şahsiyetlerini hazırlamışlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 157).

“Mümtaz, Boğaz vapurunda *ilk önce* onun karşısında oturmak istediğini, sonra nedense bunu yapmadığı için kendisini Muazzez’in dişleri arasına attığını düşünüyor, tereddüdünü, utangaçlığını fark ettiyse, diye üzülyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 82).

“*İlk önce* aşağıya, Beylerbeyi’ne doğru indiler.” (Tanpınar, 2014, s. 131).

“*İlk önce* vapuru iskelede beklememek için Mihrimah Camii’ni dolaştılar, sonra Üçüncü Ahmet’in annesinin camiine girdiler.” (Tanpınar, 2014, s. 180).

“Sapsarı bir aydınlık içinde *ilk önce* yukarıya doğru çıkmak istedi.” (Tanpınar, 2014, s. 243).

“Orhan’la Nuri *ilk önce* Tamburacı Osman Pehlivan’ın yaydığı o güzel Rumeli türküsünü söylediler.” (Tanpınar, 2014, s. 324).

“Babam *ilk önce* bana, kayıkçıya, sonra da denize, sanki ya kendisini, ya beni, yahut da bana bu münasebetsizliği ilham eden kayıkçıyı atmak istiyormuş gibi, bilhassa, denize hiddetle baktı.” (Tanpınar, 2012, s. 53).

“Süleyman Bey *ilk önce* bana baktı.” (Tanpınar, 2012, s. 120).

“Tevfik Bey’in eniştesi ve babamın mektep arkadaşı Rasim Bey, *ilk önce* benim rakı içmeme itiraz etmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 166).

“Ne yalan söyleyeyim, ben *ilk önce* telâş ediyordum.” (Tanpınar, 2012, s. 212).

“Nâsır Paşa’nın sinirli hâlini *ilk önce* buna atfettim ve mutat şakamla özür diledim.” (Tanpınar, 2012, s. 279).

2.1.7.7. Sonra

Sonra edatı bulunduğu cümleye zaman anlamı katar. Anlamca *önce* ve *evvel* edatlarının karşıtı olduğunu söyleyebiliriz.

“Vakıa *bu gecedен sonra* yalının önünden bir daha geçmemiş ve nadir tesadüflerinde yalıda oturanların yüzüne bir kere olsun başını kaldırıp rahatça bakamamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 19).

“O gece, *yemekten sonra*, nasılsa Mahur Beste’den bahsedilmiş, Molla Bey hemen oracıkta, hâlâ güzel olan o dik sesiyle, eliyle yemek masasında tempo tutarak onlara bu her şeyin üstünde aşk türküsünü okumuş, sonra da Talât Bey’in hikâyesini anlatmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 69).

“Fakat *vedadan sonra* da bir türlü bırakmamış, lafa tutmuş, uzun uzun, dalgın dalgın yüzüne bakmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 82).

“Galiba Alman ve Fransız irfanının ortasında yaşamak için olacak, *on üç sene dışarda kaldıktan sonra*, İstanbul’a dönmeye razı oldu.” (Tanpınar, 2015, s. 100).

“*Tanzimat’tan sonra* efendisinin ısrarıyla daireden ayrıldı.” (Tanpınar, 2015, s. 130).

“*Ondan sonra* ta ertesi akşama kadar yekpare bir zaman vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 39).

“Mümtaz, *uzattığı parayı aldıktan sonra* adamın vaziyetini değiştireceğine, teşekkür etmek veya başka bir marifet göstermek için daha şaşırtıcı bir hâlê gireceğine inanır gibi bekledi.” (Tanpınar, 2014, s. 69).

“*İstakozdan sonra* düşünürüz...” (Tanpınar, 2014, s. 104).

“O kadar ki, *musiki bittikten sonra* tekrar Tefvik Bey ve Emin Dede, yine aynı makamın etrafında dolaşan besteleri ve semaîleri okurken Mümtaz evvelden tanıdığı bu eserleri, şimdi aynı ümitsizlik hissi içinde dinledi.” (Tanpınar, 2014, s. 295).

“*Bu havadisten sonra* Mümtaz’ın eve gitmesi çok güçtü.” (Tanpınar, 2014, s. 333).

“*Uzun süren bir kıştan sonra*, buzlar altında filiz süren otlar gibi her şey yeniden filizleniyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 13).

“Biraz sonra bir memur geldi, *uzun müzakerelerden sonra* kadınlar tarafı tahliye edildi.” (Tanpınar, 2012, s. 155).

“*Bir iki çurpınıştan sonra* geceki içkinin ve iki gecelik uykusuzluğun tesirinden kurtuldum.” (Tanpınar, 2012, s. 176).

“*Kudret Bey’den ayrıldıktan sonra* uzun bir müddet Sirkeci taraflarında dolaşım.” (Tanpınar, 2012, s. 219).

“Arada sırada sabırsızlığından ellerini alevin içine daldırıyor, isimler, fıkralar, hikâyeler birbirine karışıyor, benim uykusuzlukla, *bütün günün yorgunluğundan sonra* gelen bu acayip sporla ağırlaşan gözlerimin önünden, artık birbirinden ayıramadığım hayalleriyle bir lahza sonra kül olmak için geçiyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 287).

2.1.8. Yer ve Yön Edatları

Bunlar *aşağı*, *doğru*, *içeri*, *kadar²*, *karşı²*, *sıra* ve *yana* edatlarıdır.

2.1.8.1. Aşağı

Aşağı edatı bulunduğu cümleye yön anlamı katar. Genellikle belirli bir yer belirten kelime ya da kelime grubundan sonra gelerek yön belirtir.

“Nihayet bu ağırlık yavaş yavaş azaldı; *vücuttan aşağı* doğru kayan bir yorgan gibi bacaklarının üstünde toplandı, onun boş bıraktığı yere acının şuuru geldi.” (Tanpınar, 2015, s. 139).

“Bazen yerinde sadece bir. yangın arsası veya yeni yapılmış akvaryumla mukavva kutu, gemi küpeştesi arasında *baştan aşağı* korkuluksuz balkon, pencere, apartmanlar görüyorduk.” (Tanpınar, 2015, s. 154).

“Gerçekte ev *baştan aşağı* yanmış, siz dışarda kalmıştınız.” (Tanpınar, 2015, s. 155).

“Sadece silâh sesinin arkasından *yokuş aşağı* bir koşuşma olmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 25-26).

“Kiracı, küçük dükkânda ilk defa doğuracak bir kedi yavrusunun sancılı telâşıyla, her şeyden, duvarlardan, çuval çuval nalbur eşyasından, kasalardaki çivilerden, *tavandan aşağı* asılmış bir yığın öteberi hevenginden imdat umar gibi, ellerini ovuşturarak geziniyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 70).

“İşte Mümtaz, hayatını *baştan aşağı* değiştirecek olan kadını bu şartlar içinde, böyle bir yalnızlıkta tanımıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 81).

“*Baştan aşağı* bir aşkın olabilmek, bir aynanın içine iki kişi girip, oradan tek bir ruh olarak çıkmaktır!” (Tanpınar, 2014, s. 210).

“Orada bir umman kabarıyor, burada bir orman kül oluyor, yıldızlar birbirleriyle öpüşüyorlar, Mümtaz’ın elleri erimiş baldan imişler gibi *dizinden aşağı* akıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 292).

“Günlerimizi *baştan aşağı* şiir yapacak!” (Tanpınar, 2012, s. 82).

“İçindeki düşmanın, kendisini bir türlü olduğu gibi kabul etmesine, rahatça yaşamasına müsaade etmeyen yaradılıştaki zaafların karşısına her an olmak istediği kuvvetli insanı çıkartan, amansız mukayeseler yapan, ürpertici misaller gösteren, hükümler veren bu ikinci Kudret Bey’in onu *baştan aşağı* zaptettiği yüzünden okunuyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 87).

“Konuşması ise *baştan aşağı* sürprizdi.” (Tanpınar, 2012, s. 240).

“Kudret Bey *baştan aşağı* ihtilâç içindeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 254).

2.1.8.2. Doğru

Doğru edatının işlevi bulunduğu cümleye yer-yön ve zaman anlamı katmaktır.

2.1.8.2.1. Yer-Yön İşlevi

“Evinde bu yalıdan bahsedilmesini istemeyen İsmail Molla Bey’in bile, bazı yaz geceleri, *Arnavutköy sırtlarına doğru* set set yükselen bahçesinde Necip Paşalara en yakın bir kestane ağacının dibinde geciktiği olurdu.” (Tanpınar, 2015, s. 21).

“İsmail Molla’da her şey *büyük ve kuvvetliye doğru* giderdi.” (Tanpınar, 2015, s. 40).

“Mevsimine göre, ikindi veya akşam piyasasını, bir pencere arkasından iftar zamanını bekleyen sabırsız bir oruçlu gibi, dalgın dalgın seyreder, sonra *Bayezit’a doğru* yavaş yavaş yürürdü.” (Tanpınar, 2015, s. 106-107).

“*Evin öteki ucundaki dar harem merdivenine doğru* koştu.” (Tanpınar, 2015, s. 136).

“İşte bu kısa uyanışlardan birinde *ağızına doğru* bir testinin uzandığını gördü.” (Tanpınar, 2015, s. 140).

“Mümtaz bu gözleri görmemek için gözlerini tekrar kapadı ve korka korka *annesine doğru* döndü.” (Tanpınar, 2014, s. 30).

“Fakat başlayan bir dostluğu, onun *aşka doğru* yürüyüşünü adım adım seyretmeğe, iki tarafın biricik mahrem-i esrarı sıfatıyla bütün küçük sırları dinlemeğe, anlaşmazlıkları halletmeğe bayılırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 90).

“Bu, *sana doğru* gelmek olduğu için beni yormuyor.” (Tanpınar, 2014, s. 176).

“Sapsarı bir aydınlık içinde ilk önce *yukarıya doğru* çıkmak istedi.” (Tanpınar, 2014, s. 243).

“Avucunu *Mümtaz’ın burnuna doğru* uzattı.” (Tanpınar, 2014, s. 413).

“Ve onların *Aksaray’a doğru* kıvrıldığını görünce ben de rahatça yoluma devam ettim.” (Tanpınar, 2012, s. 13).

“Belki de *bize doğru* acele acele koşması, Kudret Bey’in ellerinden öyle yakalayıp genç kadının önüne adeta sürükleyerek getirmesi, iki tarafı birbirine bakmaya vakit bırakmadan tanıştırması, iyi niyetindeki bu isabetsizliği fark ettiği içindi.” (Tanpınar, 2012, s. 91).

“İlk önce koşarak *evin kapısına doğru* gitti.” (Tanpınar, 2012, s. 159).

“*Kadıköy iskelesine doğru* yürüdüm.” (Tanpınar, 2012, s. 291).

“Rakısını, başını, sanki saçlarını lambanın ışığında tutuşturmak istiyormuş gibi, *arkaya doğru* atarak içiyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 314).

2.1.8.2.2. Zaman İşlevi

“Hatta, *sonuna doğru* genç adamı müteessir ettiğini görünce, ara sıra Beyoğlu âlemlerinde eğlenmesi için verdiği nasihatlerden bile vazgeçmedi.” (Tanpınar, 2015, s. 33).

“Bir gün, *ikindiye doğru*, daireye uğrayan Behçet Bey, kendisini Mabeyn’den

istediklerini, sabahtan beri sağda solda aratıldığını, hemen gitmesi lâzım geldiğini öğrendi.” (Tanpınar, 2015, s. 37).

“Fakat *on, on iki yaşına doğru*, mahallenin bütün mektuplarını o yazardı.” (Tanpınar, 2015, s. 76).

“Fakat *sonuna doğru* bu çılgınlık, tıpkı ellerinde parmaklarını yaka yaka tutmamağa çalıştıkları mum dipleri gibi sönüverdi.” (Tanpınar, 2015, s. 105).

“Amcasının kuvvetli kollarıyla daima arkadan itildiği için *otuz yaşlarına doğru* beylikçiliği söylenmekteydi.” (Tanpınar, 2015, s. 124).

“*Gece yarısına doğru* büyük bir şamata ile uyandılar.” (Tanpınar, 2014, s. 28).

“*Eylül sonlarına doğru* lüfer avı Boğaz’ı tatmak için yeni bir vesile verdi.” (Tanpınar, 2014, s. 211).

“*Teşrin ortalarına doğru* saadetleri yavaş yavaş gölgelenmeğe başlamıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 225).

“*Sekize doğru* rakı sofrasına oturdular.” (Tanpınar, 2014, s. 230).

“Geçen büyük harpte babasıyla Konya’da iken akşamları uğradıkları istasyonda, nakliyat katarlarında sevk edilen askerler, *sabaha doğru* araba ile şehre sebze taşıyanlar hep bunu söylerlerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 377).

“Fakat eski konakları artık oturulacak hâlden çıktığı için yıktırmışlar ve *1909 sonlarına doğru* yeniden yaptırmışlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 15).

“*Nisana doğru* mahallemizin hayatı yeni bir havadisle kaydandı.” (Tanpınar, 2012, s. 56).

“İlk önce, *harbin sonuna doğru* fakir kadınlar çöpçü oldular.” (Tanpınar, 2012, s. 187).

“Öteki ise *Seferberlik’in sonlarına doğru* çıkan bir türkü idi.” (Tanpınar, 2012, s. 208).

“*Eylülün sonuna doğru* Ferit Paşa’nın yukarıda bahsettiğim çürütme hareketi başladı.” (Tanpınar, 2012, s. 240).

2.1.8.3. İçeri

İçeri edatı da tıpkı *aşağı* edatı gibi bulunduğu cümleye yön anlamı katmaktadır.

“Günlerce sağdan soldan tedirgin olan dostunun aleyhinde söylediklerini duyan Molla Bey, günün birinde ondan “Biraderimiz Molla Beyefendi’yi bugünlerde ziyaret etmek istiyoruz; müsaade buyururlar mı?” tarzında bir haber alır ve çok defa, haberi getiren adam daha konaktan ve yalıdan ayrılmadan, haberi yollayan mahçup ve ürkek, fakat reddedilemeyeceğinden emin, *kapıdan içeri* girerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 48).

“Öyle ki hamamdan elde bohçası çıkan her hangi bir kadın, kararlaştırdığı saatte kolaylıkla *evin bahçe kapısından içeri* girebilir, gene bohçası elinde evden fırlayan bir kadın da iki adımda hamamın kapısını natırın dost, âşinâ gülümsemesiyle kendisine açık bulurdu.” (Tanpınar, 2015, s. 134).

“Birkaç gün sonra Nuran, İclâl’in güle güle *evden içeri* girdiğini gördü.” (Tanpınar, 2014, s. 129).

2.1.8.4. Kadar²

Kadar² edatı iki yer arasında yön bildirme işleviyle kullanılır. Bazı durumlarda bu yerlerden ilki, yani bulunulan yer, cümlede açıkça belirtilmeyebilir. Örneğin “Dün gece *parka kadar* yürüdüm.” cümlesinde park varılan yerdir ve bahsettiğimiz iki yerden ikincisidir. Cümlede ilk yer yani çıkış noktası belirtilmemiştir ancak yine de bir çıkış noktası vardır.

“Şimdi Behçet Bey, iki eli *çenesine kadar* çektiği yorganın kenarına sımsıkı kilitlenmiş olduğu hâlde, odasında şuraya buraya dağılmış, irili ufaklı bir yığın saatin sesini, tıpkı gizlendiği bir köşeden yetiştirdiği orkestrayı dinleyen bir şef dikkatiyle dinliyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 24).

“Bu sözler üzerine Bağdatlı Süleyman Bey, hocaya korkaklığı yüzünden hem memlekete hizmet etmek, hem de *ayağına kadar* gelen fırsattan faydalanmak

istemediğini söyledi.” (Tanpınar, 2015, s. 79).

“O yarı eşkıya, yan mütegalibe, kendi nefesine düşkün, insan tarafı çok az, garip bir mahlûkla karşılaşacağını sanmış, hatta böylesi bir mahlûku görmek fırsatını kaçırmamak için *oraya kadar* gelmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 81).

“Bulgaristan, Şarkî Rumeli’ye oturmuş, Makedonya’da, Sırplarla Yunanlılarla sabah akşam dövüşüyor; Sırbistan kendisini *Selanik’e kadar* indirecek hadiseleri sabırsızlıkla bekliyor, Yunanlıların her yerde gözü var.” (Tanpınar, 2015, s. 99).

“*Eşiğe kadar* seni zorla getirdim.” (Tanpınar, 2015, s. 140).

“Hatta *şehrin dışındaki cevizliğe kadar* uzanmışlardı.” (Tanpınar, 2014, s. 34).

“Hatta çok rahatça ve aklına eserse Bitpazarı kapısından girer, *Bedesten’e kadar* o dolambaç yollardan yürürdü.” (Tanpınar, 2014, s. 46).

“*Eminönü’ne kadar*, ne yaptığını bilmeden, acele acele bu nizamsız düşüncelerin birinden öbürüne atlayarak gelmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 75).

“Her şeyin kendi yükü altında ezildiği bu saatte, el ele içlerindeki garip talih sezişiyle *Anadoluhisari’na kadar* geldiler.” (Tanpınar, 2014, s. 228).

“*Nerelere kadar* düşeceğim?..” (Tanpınar, 2014, s. 255).

“O bana *kumsala kadar* ancak yoldaşlık eder, orada salyalı ağzını eğerek -bu veda şekliydi- ayrılırdı.” (Tanpınar, 2012, s. 16).

“Fakat komşumuz, İstanbul’a gelmeden evvel *Paris’e kadar* şöyle bir uzanmayı tercih etmiş ve Hariciye Nezareti’nden izin de almıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 67).

“Onları bizzat kendim *Viyana’ya kadar* uzanarak ısmarlamıştım.” (Tanpınar, 2012, s. 197).

“Paşa, Kudret Bey’le beni *salonun kapısına kadar* götürdü.” (Tanpınar, 2012, s. 212).

“Fakat *İstanbul*'a **kadar** inmek bana güç göründü.” (Tanpınar, 2012, s. 305).

2.1.8.5. Karşı²

*Karşı*² edatının anlamca ve yapıca *doğru* edatıyla benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

“Nihayet onu söyledikten, *ömrünü kıran bu bîçarenin yüzüne karşı* gülerlek talihine olan isyanını haykırdıktan sonra, hiçbir saadet hülyasının rahat ve huzurunu bozmayacağı büyük uykuya dalmıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 15-16).

“Hâlbuki, sonunda bu gülünç olmağa başlayan saygı, bu hiçbir şeyi, en küçük teferruatı bile unutmayan vuzuhla, damın kiremidinden dadının romatizmasına kadar her şeyin üzerinde duran dikkat karşısında geniş ve gürültülü bir kahkaha savurmağı, bütün bu mânâsız ve gülünç şeylerle alay etmeyi, *oğlunun yüzüne karşı* “Bırak bu budalalıkları yavrum, biraz adam ol, biraz geniş yaşa!” diye haykırmayı ne kadar isterdi.” (Tanpınar, 2015, s. 33).

“Behçet, *yüzüne karşı* bu kadar haşın bir şekilde güldüğü için karısına gücenmemişti; onun acısı daha derindi.” (Tanpınar, 2015, s. 60).

“Denizlerin dibinde mercan adaları doğar, yıldızlar *aya karşı* rüzgârların dağıttığı nisan çiçekleri gibi, bir renk ve ateş kıvılcımında dağılırlar.” (Tanpınar, 2014, s. 73).

“*Kapıya karşı* oturmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 96).

“Bir kadın pencereyi açtı, yarı çıplak vücudu ile *geceye karşı* gerindi, çıplak kollarıyla saçlarını düzeltti.” (Tanpınar, 2014, s. 410).

“Ve birdenbire denizin ortasından *aya karşı* bu toprakta, bu şehirde yaşayanların sesi, kendi medeniyetimizin sesi, en geniş şekilde yükseldi.” (Tanpınar, 2012, s. 170).

2.1.8.6. Sıra

Sıra edatı bulunduğu cümleye yer ve yön anlamı katmaktadır.

“Vapura gelirken *peşleri sıra* konuşan iki fakir çocuğun geçim sıkıntısından bahsedişlerini duymuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 85).

2.1.8.7. Yana

Yana edatı bulunduğu cümleye yer ve yön anlamıyla birlikte *bakımından*, *açısından* gibi anlamlar da katmaktadır.

“Doğrusu Fahir, *Nuran’dan yana* üzülmene lüzum yok.” (Tanpınar, 2014, s. 234).

“Hayır; *sobadan yana* zenginiz ama...” (Tanpınar, 2014, s. 347).

2.2. SON ÇEKİM EDATI GİBİ KULLANILAN İSİMLER

Bunlar *hâlde*, *karşılık* ve *mukabil* isimleridir. Bu isimler doğrudan son çekim edatı olmamalarına rağmen cümlede son çekim edatı işlevi görmektedirler.

2.2.1. Hâlde

Muharrem Ergin’e göre (2013), *hâlde* ismi *-dik*, *-dik* ve *-acak*, *-ecek* partisiplerinin iyelik şekillerine getirilmektedir. Bulunduğu cümleye karşıtlık anlamı katmaktadır.

“Sanki bütün gece hep uyanıktı; bununla beraber, *üstüne yatmış olduğu sol kolu yüzünden hep rahatsız olduğu hâlde* bir türlü yerinden kımıldanamamış, sıkıntılı bir rüyanın durmadan değişen ve değiştikçe daha bunaltıcı olan bin türlü tuhafılığı ve azabıyla bu saati etmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 7-8).

“*Günlerce uğraştığı hâlde* hâlâ sesini düzeltememişti.” (Tanpınar, 2015, s. 24).

“Merdiven başında rastgeldiği Atıf Beyefendi (Tanzimat kısmı reisi ve kendisinin hâmisî) *ona hep güler yüz gösterdiği, onunla konuşmaktan hoşlandığı hâlde*, bu sefer selâmını şöyle bir alarak yürümüştü.” (Tanpınar, 2015, s. 37).

“*Böyle olduğu hâlde* hiçbir arkadaşı, hatta en arkalılar bile, onun kadar ilerlememişti.” (Tanpınar, 2015, s. 60).

“*Öyle olduğu hâlde* beni alıp götürdünüz.” (Tanpınar, 2015, s. 154).

“*Sesi, yalvarmağa çalıştığı hâlde* alay ediyor gibiydi.” (Tanpınar, 2014, s. 50).

“Kaçması kabil olduğu **hâlde** ben üzerimde bu töhmetle hiçbir yere gitmem demiş.” (Tanpınar, 2014, s. 117).

“Kediyi çok sevdiği **hâlde**, “Komşumuz fareleri ızzar eder.” diye evinde kedi bulundurmamış.” (Tanpınar, 2014, s. 203).

“Uçsuz bucaksız Asya'nın o kadar zenginliği içinde, *dünyanın en iyi giyinmiş milleti olduğumuz hâlde* çıırçıplak yaşıyoruz.” (Tanpınar, 2014, s. 270).

“Mümtaz karanlıkta gözlerinin kendi gözlerini aradığını hissetti ve *hiç istemediği hâlde* bakışını ondan kaçırdı.” (Tanpınar, 2014, s. 318).

“Aynı mektepte okudukları **hâlde**, elinden geldiği kadar ona rastlamamaya çalıştığını sonra öğrendim.” (Tanpınar, 2012, s. 26).

“O kadar çok konuşuyordu ki *siz ağzınızı açmadığınız hâlde* etrafınız sizi adeta bir geveze, bir laf ebesi, her şeye itiraz eden bir adam addetmeye başlamıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 101).

“O kadar görmek istediği **hâlde** onu görür görmez, utanır, yahut korkar.” (Tanpınar, 2012, s. 209).

“Bu işte beni teselli eden bir taraf varsa, *aylar geçtiği hâlde* beraberce hiçbir iş görmememizdi.” (Tanpınar, 2012, s. 270).

“Fakat onu kötü ve âdi bilmekten, *istemediğim hâlde* mesuttum.” (Tanpınar, 2012, s. 304).

2.2.2. Karşılık

Karşılık ismi de bulunduğu cümleye zıtlık, karşıtlık ve karşılaştırma anlamları vermektedir. Daha çok *buna karşılık* kalıplaşmış şekliyle kullanılmaktadır ve ismin yönelme hâl ekiyle birleşmektedir.

“Gerçi kendi çocukluğunun saadetini yıkan, anasının güzel gözlerini acının zehirli çeşmesi yapan bu adama karşı kalbinde hiçbir hınç yoktu; fakat *buna karşılık* onun yasım, acısını bir türlü ciddiye alamıyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 83).

“*Buna karşılık*, amcasının her güz başında evinin bahçesine küçük teneke kutulara istif ederek gömdüğü sarı, parlak altınların sayısı bir parça azaldı.”

(Tanpınar, 2015, s. 109).

“Nuri Bey’i işinde tutan şey, kullandığı ecnebi sırmasının parlaklığı ile, *Simkeşhane sırmasına karşılık* ucuzluğu idi.” (Tanpınar, 2015, s. 125).

“*Buna karşılık* geniş yaşamaktan hoşlanır; günlük, hatta bir haftalık, bir aylık kazancını bir gecede harcamaktan çekinmezdi.” (Tanpınar, 2015, s. 125).

“Fakat, *buna karşılık*, Nergis Ayşe’nin evine kendilerini göstermeden girip çıkmak isteyen kadınlar, hareketlerinde serbest kalırlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 134).

“Masalar, sandalyeler, boya ve cilâsı yer yer bozulmuş eski raflardaki renkli alkol şişeleri, *dışardan çok muntazam görünmelerine karşılık* baş başa vermiş uyuyor gibiydiler.” (Tanpınar, 2014, s. 243).

2.2.3. Mukabil

Anlamca ve yapıca *karşılık* ismine çok yakındır. Aynı şekilde ismin yönelme hâl ekiyle birleşmektedir.

“*Selâmlığında kendi havasınca yaşayan Necip Paşa’ya mukabil* o da her akşam haremde seçilmiş birkaç ahababı ve seneden seneye kadrosu yenileşen cariyeleriyle erkek tecessüsünün hiçbir tarafından sızmadığı bir mahremiyet içinde yaşardı.” (Tanpınar, 2015, s. 20).

“*Kendi içinde sarih olamamasına mukabil*, hadiseler karşısında pek de yanılmayan bir realite duygusu elde etmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 86).

“*Buna mukabil* küçük Refik, Adile Hanım’ı delicesine severdi.” (Tanpınar, 2015, s. 123).

“*Buna mukabil* bu vehme kapıldığından beri mesleğine ait birçok meraklardan kurtulmuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 168).

“Lâleyi fazla üslûp buluyor, *buna mukabil* menekşeye bayılıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 188).

“*Buna mukabil* türbe mimarîsizdi ve içinde dört asır hayata yattığı yerden tesir etmiş bir ölü vardı.” (Tanpınar, 2014, s. 203).

“Öteki avların bir nevi iş içinde pişme, *uzak seferler istemesine mukabil*, o bulunduğunuz yerde, hemen herkesle beraber yapılan oyundur.” (Tanpınar, 2014, s. 211).

“*Buna mukabil* Mümtaz’la ahbapça konuşuyor, yeni gitmeğe başladığı mektepten, arkadaşlarından bahsediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 229).

“*Buna mukabil* hususî hayatınızda burnunuz sizi daima korumak istedi.” (Tanpınar, 2012, s. 101).

“*Buna mukabil* Rumlar ve Ermeniler acayip bir şımarıklık içinde sağa sola küstahça bakıyorlar, çingar çıkarmak ister gibi davranıyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 153).

“*Buna mukabil* önümdeki evlerin damları üstünde, Boğaz’ın aşağı taraflarında sabahın sisleri hâlâ devam ediyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 175).

“Meselâ birincisinin ehemmiyetli vaziyetlerde *elini büyük bir azim ve irade ifadesiyle karnına vurmasına* -daha ziyade Paris’te şöhretine vesile olduğu söylenen Neron rolünden bir hatıra olmalı- *mukabil*, o çok kadınca bir ifade ile tombul ellerini, gittikçe ihtişamı artan göğsüne götürürdü.” (Tanpınar, 2012, s. 234).

2.3. SON ÇEKİM EDATLARINA YARDIMCI TÂBİRLER

Bunlar *bakıma, bakımdan, bakımından, dolayısıyla, hakkında, suretiyle, suretle, tarafından, taraftan, üzerine, yandan, yüzden ve yüzünden* tâbirleridir.

2.3.1. Bakıma

“*Bir bakıma* doğru.” (Tanpınar, 2015, s. 157).

“Böyle olması *bir bakıma* rahattı; çünkü üç şeyi düşünmek, hiçbir şeyi düşünmemektir.” (Tanpınar, 2014, s. 50).

“Yazı sanatımızın *bir bakıma* bozulması demek olan bu realizm üstünde Mümtaz sonraları çok düşündü.” (Tanpınar, 2014, s. 165).

“Çünkü hayatta *bir bakıma* göre her şey birbirinin aynıdır.” (Tanpınar, 2014, s. 186).

“Derin şekilde hatırladığımız her eserin altında, onunla temas ettiğimiz anın hususiyetleri, *bir bakıma* bu anın, musikiyi az çok hayatımıza nakletmekten ibaret olan macerası vardır.” (Tanpınar, 2014, s. 294).

“*Bir bakıma* göre bu çok doğru bir şeydi.” (Tanpınar, 2014, s. 328).

“Biz küçükler, *bir bakıma* zaruretlere baş eğmeyi öğrenmiş olan büyüklerden fazla, hazmedilmemiş mağlubiyetin acısı içindeydik.” (Tanpınar, 2012, s. 45).

“Burada kabahat *bir bakıma* göre tamamıyla burnunuzundur.” (Tanpınar, 2012, s. 101).

“*Bir bakıma* göre büyük bir faaliyet içindeydi.” (Tanpınar, 2012, s. 122).

“*Bir bakıma* göre hükümet elimizde.” (Tanpınar, 2012, s. 202-203).

“Bahsettiğim adam *bir bakıma* göre dünyanın en neşeli adamıydı.” (Tanpınar, 2012, s. 208).

2.3.2. Bakımdan

“Mümtaz, Nuran’ın aşkıyla bir kültürün mirasını yaşadığını, nevakârın nakış ve çizgisi daima değişen arabeskinde, Hafız Post’un rast semaî ve bestelerinde, Dede’nin uğultusu ömründen hiç eksilmeyecek büyük rüzgârında onun ayrı ayrı çehrelerini, aynı Tanrı düşüncesinin büründüğü değişiklikler gibi gördüğünü söylediği zaman, hakikaten bu toprağın ve kültürün asıl yapıcılarına *bir bakımdan* yaklaşıyor ve Nuran’ın fâni varlığı gerçekten, bir yeniden doğuşun mucizesi oluyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 223).

“*Bir bakımdan* biz başından itibaren hürüz.” (Tanpınar, 2014, s. 303).

2.3.3. Bakımından

“Şüphesiz *uzviyet bakımından* çok eğlenmişti; fakat velev ki onun için bile olsa, artık bazı mahrumiyetlere tahammül edemiyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 205).

2.3.4. Dolayısıyla

“Ancak o zaman, *teşrifatın icap ettirdiği tebrik dolayısıyla* gene karşılaştılar.” (Tanpınar, 2015, s. 50).

“*Gümrükler meselesi dolayısıyla* çıkan ve Mahmut Nedim Paşa’nın azliyle biten talebe hareketinde Sabri Hoca başta gelenlerdendi.” (Tanpınar, 2015, s. 78).

“Bir ayağı *yaz dolayısıyla* cemaânı kaldırılmış merdivenin bir basamağında, ilâve etti.” (Tanpınar, 2012, s. 163).

“Fakat *üzerimdeki mühim vazife dolayısıyla* olacak, reddettik.” (Tanpınar, 2012, s. 191).

“Her büyükçe kahvede tombala oynanıyor, muayyen saatlerde ışıklar kısılıyor, narin endamlı delikanlılar, Kafkas dansları, kadınlar ufak tefek plastik rakslar yapıyorlar, *semtleri dolayısıyla* daha kapalı, müşterisi daha az yerlere, hiç olmazsa gezici çalgıcılar uğruyorlardı.” (Tanpınar, 2012, s. 245).

“İşin garibi bu kadar mühim bir parayı emanet eden insanın o zamana kadar meydana çıkmaması, her zaman gazete dahi okumayan şahitlerin, sırf *semtlerinde geçen bir vak’a olması dolayısıyla* işten, o da çok sonra alâkadar olmalarıydı.” (Tanpınar, 2012, s. 265).

“Onun üzerine İhsan Kıraathanesi’nden vazgeçerek o civarda Kafkasyalı bir muhacirin yeni açtığı ve şenlenmesi için, *bahçesi dolayısıyla*, yazı beklediği küçük bir kahveye girdik.” (Tanpınar, 2012, s. 266-267).

2.3.5. Hakkında

“Vakıa Behçet Beyefendi zaman zaman *kiralının alınması, kontratların yapılıp yapılmaması hakkında* hizmetçisini tenvir etmez değildi, fakat ikisi de bunu sadece işin dış tarafını kurtarmak için olduğunu bilirlerdi.” (Tanpınar, 2015, s. 11).

“Bir gün *Yıldız’ın bizzat takip ettiği bir iş hakkında* izahat vermek için Behçet Bey saraya gitmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 54).

“Üstelik *hayat hakkında* kimseye açmadığı bir yığın fikri vardı.” (Tanpınar, 2015, s. 76).

“Sonra birdenbire *eski arkadaşı hakkında* bu kadar insafsızca bir hüküm vermiş olmaktan utandı.” (Tanpınar, 2015, s. 101).

“İşin garibi, frenk modasını İstanbul’a yayanlardan biri olan ve *dinsizliği hakkında* o kadar dedikodu edilen Naşit İbrahim Bey’in, şeyhinden bahsederken düştüğü telâşla bembeyaz plâstronunu, gömleğini enfiye lekeleri içinde bırakmasıydı.” (Tanpınar, 2015, s. 147).

“Bu perhiz yemeğini başına çıkartmasalardı, onlara *fok balıklarının yaşayış tarzı hakkında* bildiği şeyleri söyleyecekti.” (Tanpınar, 2014, s. 111).

“Sabih, ancak *gitmeyecekleri hakkında* teminat aldıktan sonra Almanya’daki son vaziyetler üzerindeki düşüncesini anlatmağa başladı.” (Tanpınar, 2014, s. 156).

“Tevfik Bey, o gün Mümtaz’a *babası ve eniştesi hakkında* epeyce izahat verdi.” (Tanpınar, 2014, s. 164).

“Mümtaz onun bu sanatlardan ve musikiden bahsedişini dinlerken daima halka yakın bir safiyeti muhafaza ettiğine, *güzel hakkında* büyük bir seçme kudreti olmadığına dikkat etti.” (Tanpınar, 2014, s. 282).

“Yazık ki, *serçelerin tat alma lezzetleri hakkında* hiçbir fikrimiz yoktur.” (Tanpınar, 2014, s. 350).

“Gün boyunca ya deniz kenarında uzanır, *dünyanın faniliği hakkında* uzun ve ruh besleyici murakabelere dalar, yahut da denize, olduğu yerde taş atmakla masum masum eğlenirdi.” (Tanpınar, 2012, s. 16).

“Ve nihayet *evlenmenin faydaları hakkında* uzun nutuklar dinlemeye başladım.” (Tanpınar, 2012, s. 77).

“Onun için sadece *müşterek dostlarımız hakkında* dedikodu yaptık.” (Tanpınar, 2012, s. 197).

“İhsan’la *tiyatro hakkında* tam değilse bile bazı noktalarda tama yakın bir fikir beraberliğimiz var.” (Tanpınar, 2012, s. 215).

“O sabah Süleyman Bey’in perişan hâlini, *muhakeme hakkında* düşündüğüm şeyleri, yazdığım yazıya kadar anlattım.” (Tanpınar, 2012, s. 269).

2.3.6. Suretiyle

“Bu yüzdendir ki Molla Bey, *muayyen müddeti iki defa yenilemek suretiyle*, Hicaz’da kaldığı beş yıl zarfında oğlunun “Velinimet-i biminnetim, sebeb-i hayatım, candan aziz pederim efendim” diye başlayan uzun, çocukça, her yıl biraz daha büyümesine, tahsilinin ilerlemesine rağmen, gerçekten çocukça yazılmış mektuplarını, mizacının emrettiği istihfafla okumaktan çekindi.” (Tanpınar, 2015, s. 32-33).

“Yeni tanzim edilmeye başlanılan kara ve deniz orduları içinde apolet, kılıç kayışı, kordon gibi sırmalı eşya yapmak *suretiyle* bir servet kazanılacağı fikrini Agop Efendi’ye söyleyen de Soloski idi.” (Tanpınar, 2015, s. 125).

“Orada genç, güzel cariyeler onu karşılarlar, aynı hürmetle, gene *iki koltuğuna girmek suretiyle*: “Buyurun sultanım, hoşgeldiniz civanım, şu taraftan aslanım!” diyerek büyük sofadan geçirirler, gelenin kılık kıyafetine, tavrına, vakarına uygun bir yatak odasına götürürler, baş köşeye oturturlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 134).

“İsmail Efendiye göre hadise, *ağacın dibindeki evliyaya her sabah bir Fatiha okumak suretiyle* olmuştu.” (Tanpınar, 2012, s. 24).

“Kudret Bey’in onlardan farkı, bu tezadı *kendisini daima göz önünde bulundurmak suretiyle* arttırmasıydı.” (Tanpınar, 2012, s. 87).

“Hakikatte meslek hayatında, *aldığı emirlerden zararsız telakki ettiklerini derhal yerine getirmek, kendisi için sonradan zararlı olacakları ise şahsını hiç ortaya atmadan, dostları vasıtasıyla merkeze bir daha sormak veya bekletmek suretiyle* zorla te’kîd ettirmekten başka mühim bir iş görmüş değildi.” (Tanpınar, 2012, s. 195).

2.3.7. Suretle

“O zaman bu sözleri dinlememiş, hatta merhum İbrahim Paşa ailesinin baba ocağı olan o koca konağa “kibrit kutusu”, “kav” gibi *hiçbir suretle* lâyük olmayan isimler vermesine gücenmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 13).

“*Bu suretle* bu büyük ev, değişen zamanın içinde, tasfiye edilmiş zevk ve

âdetiyle, artık son günlerini yaşayan bir ırkın adeta devamı için çalışırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 21).

“Sevebileceği o kadar genç arkadaşı arasında *hiçbir suretle* sevmeyeceğini bildiği, yalnız iyi arkadaş olacaklarını sandığı Fahir’le evlenmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 149).

“*Bu suretle* dostluklarını ilân ediyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 155).

“Ancak *o suretle* sayfa üzerinde kalmamak mümkün olur.” (Tanpınar, 2014, s. 198).

“Ancak *bu suretle* insanı bulabiliriz.” (Tanpınar, 2014, s. 263).

“*Bu suretle* ben de, Sakine Hanım’ın böyle günlere mahsus cömertliğinden hissemi almış oldum ve gireli henüz altı ay geçmeyen Tıbbiye’yi bir çırpıda bitirdim.” (Tanpınar, 2012, s. 93).

“Kâmil Paşa kabinesinin *hiçbir suretle* işin altından çıkamayacağını herkes biliyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 122).

“Kazanacağımız muhakkak olan zaferin böylece önünün kesilmesine *hiçbir suretle* razı değildim.” (Tanpınar, 2012, s. 196).

“Gürültülü ve heyecanlı oyunları, en trajik mevzuları zorla bir komedi hâline getiren ve *bu suretle* devrin epeyce mânâsız eserine, yalnız şahsî himmetiyle yarattığı bir planda ehemmiyet kazandıran bu sanatkârın ev sahibimiz üzerinde büyük bir tesiri vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 233).

“İşin garibi, bunu yaparken *hiçbir suretle* gizlemeye çalışmadığı bir sevinç duyuyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 285).

2.3.8. Tarafından

“İnsan hayatta, yapmak istediklerinin birçoğunun *evlâdı tarafından* yapılmasını isterdi.” (Tanpınar, 2015, s. 29).

“Düğün masrafı, fazlasıyla *hünkâr tarafından* verilmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 52).

“Hayat onun için ahenksiz, birbirini tutmayan, *günün hayatına cevap vermeyen bir yığın ölü kıymetler tarafından* idare ediliyor.” (Tanpınar, 2015, s. 91).

“Halit, herkes *tarafından* sevilmiş olmanın vergisini veriyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 116).

“Karısının aşırı kıskançlığı yüzünden evinde göz açamayan, hatta *yıllarca genç bir cariye yüzü görmeden yaşayan bir damat paşa tarafından* korunduğu söylenirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 132).

“Mümtaz’ın babası, S...’nin işgali gecesi, *oturdıkları evin sahibine düşman olan bir Rum tarafından* ve onun yerine öldürülmüştü.” (Tanpınar, 2014, s. 25).

“Ona her şey Nuran’la aralarındaki dargınlığın içinden geçerek, *onun tarafından* havası, rengi, mahiyeti bozularak geliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 63).

“Genç kadın *küçük bir ifrit tarafından* zaptedilmiş gibiydi.” (Tanpınar, 2014, s. 92).

“Yaşamak, *başkaları tarafından* muhasara altına alınmak, yavaş yavaş boğulmaktı.” (Tanpınar, 2014, s. 247).

“Öyle ki şubata doğru Mümtaz’a ayırdığı saatlerin çoğunun *öbürleri tarafından* zaptedildiğini görünce kendisi de şaşırılmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 327).

“Parasız kalınca *Viyanalı metresi tarafından* terk edilen Süleyman Bey Bosna’ya gelmiş ve orada şunun bunun yardımıyla sıkıntı içinde, karısının ve bir iki dostunun mabeyne dönmesi için ettikleri müracaatların neticesini beklemişti.” (Tanpınar, 2012, s. 36).

“Biri asker kıyafetli –nişanlarına bakılırsa belki de bir general,- üç vatandaşının yanında, *onlar tarafından* şımartılarak gelen bir Rus kadını yerinden kalkarak selâmladı.” (Tanpınar, 2012, s. 188).

“Sen bugün *çok zeki bir kadın tarafından* delice sevilmiş bir erkek göreceksin.” (Tanpınar, 2012, s. 192).

“Bize kapıyı, ilk bakışta bütün iyilik kabiliyetleri doğduğu gün, *ebesini tarafından* çalınmış hissini bırakan bir kadın açtı.” (Tanpınar, 2012, s. 260).

“Esbak Nafia nâzırı Abdünnâsır Nâsır Paşa Hazretleri dün akşam saat on buçuk sularında Nişantaşı’ndaki konağında *meçhul bir şahıs veya şahıslar tarafından* öldürülmüştür.” (Tanpınar, 2012, s. 327).

2.3.9. Taraftan

“Kendi ömrüyle *bir taraftan* bağlanan şeyler ve ona yabancı olanlar.” (Tanpınar, 2015, s. 14).

““Buyurun sultanım, hoşgeldiniz civanım, *şu taraftan* aslanım!” diyerek büyük sofadan geçirirler, gelenin kılık kıyafetine, tavrına, vakarına uygun bir yatak odasına götürürler, baş köşeye oturturlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 134).

“Bu kızılık *evin bulunduğu taraftan* geliyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 26).

“*Bir taraftan* güzel günlerinin hatırası zihninden ayrılmıyor; fakat o güneş doğar doğmaz, ayrılığın gecesi bütün azaplarıyla içinde kuruluyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 67).

“Mümtaz, bu beste ve ondan sonra şevki artan ihtiyar musiki üstadının söylediği türküleri, nefesleri dinlerken *bir taraftan* da Adile Hanım’ın kendilerine karşı hiç yere düşmanlığını düşünüyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 162).

“*Diğer taraftan* yeni ile garp ile münasebetimiz sadece akan bir nehre sonradan eklenmekle kalıyor.” (Tanpınar, 2014, s. 264).

“*Öbür taraftan* Yaşar’ın Mümtaz’ı kıskanması genç kadının başına birtakım genç erkek musallat etmişti.” (Tanpınar, 2014, s. 328).

“*Diğer taraftan*, İstanbul’da bizim muhitimizden daha açık tabakalarda birçok hısım akrabası vardı.” (Tanpınar, 2012, s. 47).

“Burada benim pek az şeyim kalmıştı; halbuki *bir taraftan* da her şey orada, olduğu gibiydi ve bu, beni tahammül edemeyeceğim kadar sıkıyordu.” (Tanpınar, 2012, s. 226).

“*Bir taraftan* da yatağa çivilenmiş gibiydim.” (Tanpınar, 2012, s. 291).

“*Bu taraftan* bakarsak, Muhtar haklı, fakat ben vakit geçirmek istemiyorum.” (Tanpınar, 2012, s. 306).

“*Diğer taraftan* İstanbul'da Millî Mücadele'ye aleyhtar olan zümrenin etrafında da büyük bir kaynaşma başlamıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 324).

2.3.10. Üzerine

“*Abdülmecit'in ölümü üzerine* dışarıya çırağ edilmiş saraylılardan olan Necip Paşa'nın karısı Târidil Hanımefendi, bu 1310 seneleri İstanbul'unun zevk ve moda itibarıyla en meşhur çehrelerinden biriydi.” (Tanpınar, 2015, s. 20).

“Behçet, *bu düşünce üzerine*, kendini unuttu, içinde, bu yanı başında sereserpile uyuyan kadın için çok derin bir taraf kanamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 60-61).

“*Bu sözler üzerine* Bağdatlı Süleyman Bey, hocaya korkaklığı yüzünden hem memlekete hizmet etmek, hem de ayağına kadar gelen fırsattan faydalanmak istemediğini söyledi.” (Tanpınar, 2015, s. 79).

“*Tanzimat'ın ilânı üzerine*, Anadolu eyaletlerinden birindeki vazifesine kendiliğinden nihayet veren İsmail Paşa İstanbul'a dönünce, yeğenini Babiâli'ye vermiş, iki yıl sonra Ahmet Nuri Bey Amedî kaleminin belli başlı gözde gençlerinden biri olmuştu.” (Tanpınar, 2015, s. 124).

“Babası ölmüş, annesi, *Ali'nin el altından gönderdiği haberler üzerine*, İstanbul'a gelmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 145).

“*Adamcağızın “hayır” cevabı üzerine* “O hâlde bir daha bana hastalıktan bahsetme, anladın mı?” cevabını vermişti.” (Tanpınar, 2014, s. 15).

“İki tarafın rızası ile olmasına rağmen -Fahir'e bu son dostluğu da göstermiş, *teklifi üzerine* beraberce geçimsizlik davası açmağa razı olmuştu- mahkemenin uzun sürmesi onu yormuştu.” (Tanpınar, 2014, s. 79).

“*Bu sözlerim üzerine* yüzü açıldı.” (Tanpınar, 2012, s. 80).

“*Babasının odaya girmesi üzerine* bahis yarıda kaldı.” (Tanpınar, 2012, s. 130).

“Kafkasya'da bir muharebede, doktoru olduğu piyade taburuna *zabitânın şahadeti üzerine* kumandanlık bile etti.” (Tanpınar, 2012, s. 178).

“*Onun üzerine* İhsan Kıraathanesi’nden vazgeçerek o civarda Kafkasyalı bir muhacirin yeni açtığı ve şenlenmesi için, bahçesi dolayısıyla, yazı beklediği küçük bir kahveye girdik.” (Tanpınar, 2012, s. 266-267).

“*Bu cevabım üzerine* İbrahim Bey, beş on dakika daha oturdu.” (Tanpınar, 2012, s. 297).

2.3.11. Yandan

“O sene babası, hünkârın ani bir kararıyla Mekke kadılığı verilerek, İstanbul’dan uzaklaştırıldı, İsmail Molla Bey’in çok ölçülü olmakla beraber, *bir yandan* da pervasız olan mizacı, her türlü entrikanın -dışında hiçbir zevkini ihmal etmemek şartıyla- o sağlam yaşayışı, çoktandır dikkati çekmişti.” (Tanpınar, 2015, s. 27).

“*Bir yandan* da memnundu.” (Tanpınar, 2015, s. 34).

“İşte bütün ömrünce nefsine karşı hürmetten başka hiçbir İçtimaî imanı olmayan bir adam, sırf bu sevgi sayesinde her şeyin satın alındığı bir devirde hür, başıboş ve *her yandan* saygı görerek yaşamıştı.” (Tanpınar, 2015, s. 35).

“*Her yandan* Abdülhamit aleyhine çalışanları işitiyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 72).

“*Bir yandan* da, babasının hısım akrabası ve uzun ikameti bir nevi tasarruf hakkı gibi kullanarak hiçbir şey ödemeyen kiracılar aleyhine bir sürü dava açtı.” (Tanpınar, 2015, s. 108).

“*İki yandan* beş ayak merdivenle kapısına çıkılıyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 22).

“O yaz ikindisinde böcek sesleri, tek tük kanat şakırtısı ve avare çocuk yaygaraları arasında, ne yapacağım bilmez gibi güzelliğine kapanan manzara, küçük meyilli tümsekler, *iki yandan* denize doğru kayan bahçeler, bostanlar, eski köşkler, ağaç kümeleri ve onların tozlu yeşilini çok koyu bir neftide sıralayan serviler ve hepsinin üstünde, geniş, sonsuz gökyüzüyle birdenbire uykusundan silkinmiş, Nuran’ın sesinden Tab’î Mustafa Efendi’nin hüznünü kabullenmiş, onunla genç adamın tenine yapışmıştı.” (Tanpınar, 2014, s. 179).

“*Öbür yandan* da bir iç harbi var.” (Tanpınar, 2012, s. 227).

2.3.12. *Yüzden*

“*Bu yüzden* dışından bir şenlik gecesine benzeyen konağın hayatı, içinden bir vicdan azabı gibi ağırdı.” (Tanpınar, 2015, s. 42).

“*Bu yüzden* kendini mustarip, biçare buluyor, her şeye kızıyor, her şeye düşman oluyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 45).

“*Bu yüzden*, yenilik taraftarı paşalar, bu kuvvetin başka ellere geçmemesi için çok uyanık duruyorlar, onu hem başıboş bırakmıyorlar hem de kontrol sayesinde bu kuvvetin kendi fikirleri aleyhinde bir hareketinden çekinmiyorlardı.” (Tanpınar, 2015, s. 74).

“*Bu yüzden* aralarında kavga eksik olmaz; hiç olmazsa uzaktan uzağa düşman düşman bakışırlar.” (Tanpınar, 2015, s. 116).

“Gerçi *bu yüzden* yapılan işler, Saraçhane’de çalışan ve sanatlarını baba mirası olarak öğrenmiş erkek işçilerinki kadar nefis, dayanıklı olmuyordu.” (Tanpınar, 2015, s. 125).

“*Bu yüzden*, demin Mümtaz’ın genç kadına bakış tarzını gördüğü zaman, onları üç gün sonra sofrasında birleştirmek için verdiği karardan derhal dönmüştü.” (Tanpınar, 2014, s. 90).

“Belki de *bu yüzden* hislerimden ziyade aklımla yaşamak istedim.” (Tanpınar, 2014, s. 117).

“Hatta *bu yüzden* güveyi girdiği zaman yattığı odayı vermemeği bile düşünmüşlerdi.” (Tanpınar, 2014, s. 216).

“Ve belki de *bu yüzden*, her hangi bir şey yapmak için mektupları yavaş yavaş yırttı.” (Tanpınar, 2014, s. 236).

“Âdemoğlu sakardı, *bu yüzden* hakikaten talihsiz oluyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 304-305).

“Çünkü *bu yüzden* hareket ve düşünce hürriyetimizi kaybediyoruz, lüzumsuz maceralara sürükleniyoruz.” (Tanpınar, 2012, s. 46).

“İşte *o yüzden* bir daha evlenemedim.” (Tanpınar, 2012, s. 83).

“*Bu yüzden* kapı bir komşusu bulunan ve Madam Elekcian’ın tek kızı Agavni’ye deli gibi âşık bulunan Yahudi delikanlısı ile aralarında kavga eksik olmazdı.” (Tanpınar, 2012, s. 231).

“Bu yazı üzerinde bu kadar ısrarım, *bu yüzden*, hemen ertesi sabah Muhtar’ın beni ziyarete gelmesi yüzündendir.” (Tanpınar, 2012, s. 268).

“*Bu yüzden* kendisini vaktiyle gücendiren İspanya kralına epeyce sıkıntı çektirdi.” (Tanpınar, 2012, s. 287).

2.3.13. Yüzünden

“Garip bir muvazenesizlik içinde, aylarca çalışarak hazırladığı şeyi beş dakikada ve *ani bir hiddet yüzünden* yahut sadece hevesine kapılarak bozabilirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 41).

“Bir müddet dul yaşadktan sonra annesi yeniden evlenmiş, üst üste birkaç çocuk daha doğurmuş, *onların yüzünden* evde daimî bir misafir gibi duran ilk oğlunu, zaman zaman adını hatırlamayacak derecede unutmuştu.” (Tanpınar, 2015, s. 75).

“İşin kötüsü, *makam hırsınız yüzünden* memleketteki birliği bozuyorsunuz.” (Tanpınar, 2015, s. 79).

“Bûyidil, ikinci Mahmut’un kız kardeşinde kaldığı bir gece, padişahın hususî hizmetinde bulunmuş, ona haremde abdest alırken havlu tutmuş; *güzelliği, terbiyesi yüzünden* iltifat görmüştü.” (Tanpınar, 2015, s. 117-118).

“*Karısının aşırı kıskançlığı yüzünden* evinde göz açamayan, hatta yıllarca genç bir cariye yüzü görmeden yaşayan bir damat paşa tarafından korunduğu söylenirdi.” (Tanpınar, 2015, s. 132).

“Sefil, perişan mahalleler, *yoksulluk yüzünden* bir insan çehresini andıran eski evler arasından geçiyordu.” (Tanpınar, 2014, s. 24).

“*Hâlsizliği yüzünden* bu cüzama tutulmuş, yer yer onun tarafından yenmiş evlerden birinin duvarına dayanmağa mecbur oldu.” (Tanpınar, 2014, s. 69).

“Bizim ailede *ihitirastarı yüzünden* etrafını mustarip eden çoktur.” (Tanpınar, 2014, s. 117).

“*Bu zaaf yüzünden* bir gün Mümtaz’ı, kendisine o kadar lâzım olan, kendisine o kadar muhtaç olan Mümtaz’ı kaybedebilirdi.” (Tanpınar, 2014, s. 210).

“*Bu fena huylar yüzünden* işleri ne kadar karıştırdığınızı hâlâ anlamadınız mı?” (Tanpınar, 2014, s. 416).

“Fakat garip bir şekilde ve çok çabuk bu işgal, belki de *siyasî rekabetler yüzünden*, ve şüphesiz biraz da İtalyan mizacının tesiriyle bir opera-komik çeşnisi almıştı.” (Tanpınar, 2012, s. 14).

“Ona göre babası, *annesinin yüzünden* hayatı alt üst olmuş bir bîçare idi.” (Tanpınar, 2012, s. 30).

“Şüphesiz onun da yanıldığı, hatta *o keskin realizmi yüzünden* yanıldığı olurdu.” (Tanpınar, 2012, s. 74).

“İstanbul'un muhalefetten temizlenmesi sırasında *bu makaleler yüzünden* o da nefyedilmişti.” (Tanpınar, 2012, s. 201).

“*Senin yüzünden* bazı sevdiğim şeylerden mahrum olsam bile, yine seni severim.” (Tanpınar, 2012, s. 237).

3. BÖLÜM: SON ÇEKİM EDATLARI, SON ÇEKİM EDATI GİBİ KULLANILAN İSİMLER VE SON ÇEKİM EDATLARINA YARDIMCI TÂBİRLERİN SAYISAL VERİLERLE ANALİZİ

Çalışmamızın bu bölümünde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında tespit ettiğimiz son çekim edatlarının sayılarını çeşitli şekil, tablo ve grafiklerle göstereceğiz.

3.1. BULGULAR

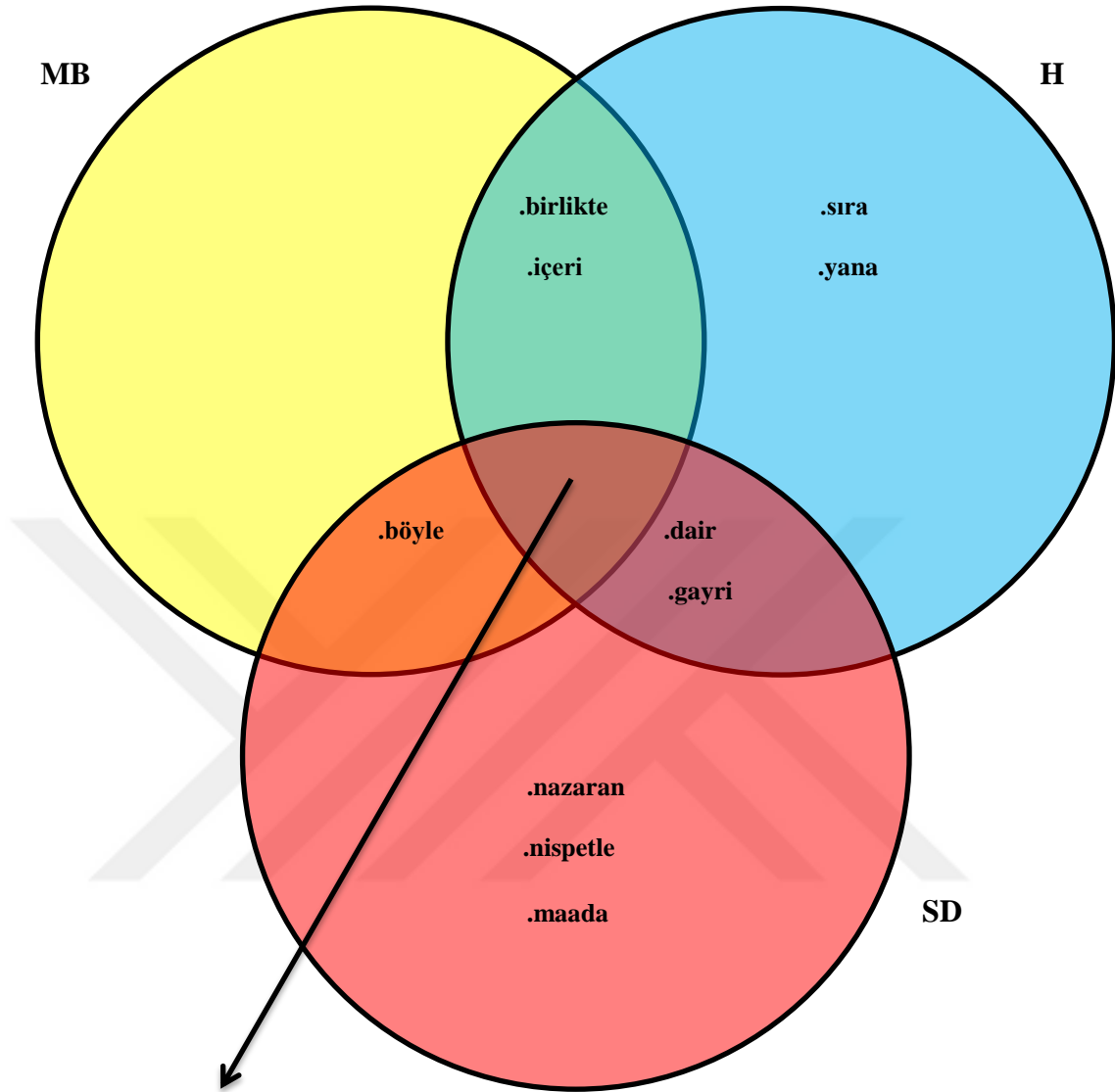
3.1.1. Son Çekim Edatlarının Kümelerle Gösterimi

Son çekim edatlarını kümelerle gösterirken, hem *venn şemaları yönteminde* hem de *liste yönteminde*, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelemiş olduğumuz romanlarını birer küme ve bu romanlarda geçen son çekim edatlarını da bu kümelerin elemanları olarak kabul edip kümeleri isimlendirmede, romanların baş harflerinden yola çıkarak, *Mahur Beste* için MB, *Huzur* için H ve *Sahnenin Dışındakiler* için SD harfleri kullanılmıştır.

3.1.1.1. Venn Şeması Yöntemi

Venn şemaları kesişen üç küme hâlinde oluşturulmuştur. Bu kümelerden MB kümesi sarı, H kümesi mavi ve SD kümesi kırmızı renge boyanmıştır.

Tespit ettiğimiz son çekim edatlarının hemen hepsi her üç romanda da bulunmaktadır. Yani kesişim kümesinin eleman sayısının diğer kümelere göre daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Kesişim kümesi elemanlarının yazılması gereken alan yetersiz olduğu için kesişim kümesindeki elemanlar, bir ok işaretiyle gösterilerek, şeklin hemen altına yazılmıştır. Kesişim kümesi haricindeki diğer küme elemanlarının hepsi şeklin üzerine yazılmıştır.

.ait	.derece	.ile	.rağmen
.aşağı	.diye	.itibaren	.sonra
.başka	.evvel	.kadar ¹	.türlü
.başlayarak	.doğru	.kadar ²	.üzere
.beraber	.gibi	.karşı ¹	.ziyade
.beri	.göre	.karşı ²	
.çeşit	.için	.önce	

Şekil 1. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Venn Şemalarıyla Gösterimi

3.1.1.2. Liste Yöntemi

Liste yönteminde venn şemalarıyla gösterilen son çekim edatları kümelerine göre alfabetik olarak sıralanmışlardır. Her kümenin hemen altında ise o kümeye ait eleman sayıları belirtilmiştir. Ayrıca kümeler ve kümelere ait eleman sayıları yazılırken birbirleriyle karışmamaları için bu bölüm maddeler hâlinde yazılmıştır.

- ❖ MB = {ait, aşağı, başka, başlayarak, beraber, beri, birlikte, böyle, çeşit, derece, diye, doğru, evvel, gibi, göre, içeri, için, ile, itibaren, kadar¹, kadar², karşı¹, karşı², önce, rağmen, sonra, türlü, üzere, ziyade}

$$s(\text{MB}) = 29$$

- ❖ H = {ait, aşağı, başka, başlayarak, beraber, beri, birlikte, çeşit, dair, derece, diye, doğru, evvel, gayri, gibi, göre, içeri, için, ile, itibaren, kadar¹, kadar², karşı¹, karşı², önce, rağmen, sıra, sonra, türlü, üzere, yana, ziyade}

$$s(\text{H}) = 32$$

- ❖ SD = {ait, aşağı, başka, başlayarak, beraber, beri, böyle, çeşit, dair, derece, diye, doğru, evvel, gayri, gibi, göre, için, ile, itibaren, kadar¹, kadar², karşı¹, karşı², maada, nazaran, nispetle, önce, rağmen, sonra, türlü, üzere, ziyade}

$$s(\text{SD}) = 32$$

- ❖ MB \cup H \cup SD = {ait, aşağı, başka, başlayarak, beraber, beri, birlikte, böyle, çeşit, dair, derece, diye, doğru, evvel, gayri, gibi, göre, içeri, için, ile, itibaren, kadar¹, kadar², karşı¹, karşı², maada, nazaran, nispetle, önce, rağmen, sıra, sonra, türlü, üzere, yana, ziyade}

$$s(\text{MB} \cup \text{H} \cup \text{SD}) = 36$$

- ❖ MB \cup H = {ait, aşağı, başka, başlayarak, beraber, beri, birlikte, böyle, çeşit, dair, derece, diye, doğru, evvel, gayri, gibi, göre, içeri, için, ile, itibaren, kadar¹, kadar², karşı¹, karşı², önce, rağmen, sıra, sonra, türlü, üzere, yana, ziyade}

$$s(\text{MB} \cup \text{H}) = 33$$

- ❖ $MB \cup SD = \{\text{ait, a\u015fa\u011f\u0131, ba\u015fka, ba\u015flayarak, beraber, beri, birlikte, b\u00f6yle, \u00e7e\u015fit, dair, derece, diye, do\u011fru, evvel, gayri, gibi, g\u00f6re, i\u00e7eri, i\u00e7in, ile, itibaren, kadar}^1, \text{kadar}^2, \text{kar\u015f\u0131}^1, \text{kar\u015f\u0131}^2, \text{maada, nazaran, nispetle, \u00f6nce, ra\u011fmen, sonra, t\u00fcrly\u00fc, \u00fczere, ziyade}\}$

$$s(MB \cup SD) = 34$$

- ❖ $H \cup SD = \{\text{ait, a\u015fa\u011f\u0131, ba\u015fka, ba\u015flayarak, beraber, beri, birlikte, b\u00f6yle, \u00e7e\u015fit, dair, derece, diye, do\u011fru, evvel, gayri, gibi, g\u00f6re, i\u00e7eri, i\u00e7in, ile, itibaren, kadar}^1, \text{kadar}^2, \text{kar\u015f\u0131}^1, \text{kar\u015f\u0131}^2, \text{maada, nazaran, nispetle, \u00f6nce, ra\u011fmen, sıra, sonra, t\u00fcrly\u00fc, \u00fczere, yana, ziyade}\}$

$$s(H \cup SD) = 36$$

- ❖ $MB \cap H \cap SD = \{\text{ait, a\u015fa\u011f\u0131, ba\u015fka, ba\u015flayarak, beraber, beri, \u00e7e\u015fit, derece, diye, do\u011fru, evvel, gibi, g\u00f6re, i\u00e7in, ile, itibaren, kadar}^1, \text{kadar}^2, \text{kar\u015f\u0131}^1, \text{kar\u015f\u0131}^2, \text{\u00f6nce, ra\u011fmen, sonra, t\u00fcrly\u00fc, \u00fczere, ziyade}\}$

$$s(MB \cap H \cap SD) = 26$$

- ❖ $MB \cap H = \{\text{ait, a\u015fa\u011f\u0131, ba\u015fka, ba\u015flayarak, beraber, beri, birlikte, \u00e7e\u015fit, derece, diye, do\u011fru, evvel, gibi, g\u00f6re, i\u00e7eri, i\u00e7in, ile, itibaren, kadar}^1, \text{kadar}^2, \text{kar\u015f\u0131}^1, \text{kar\u015f\u0131}^2, \text{\u00f6nce, ra\u011fmen, sonra, t\u00fcrly\u00fc, \u00fczere, ziyade}\}$

$$s(MB \cap H) = 28$$

- ❖ $MB \cap SD = \{\text{ait, a\u015fa\u011f\u0131, ba\u015fka, ba\u015flayarak, beraber, beri, b\u00f6yle, \u00e7e\u015fit, derece, diye, do\u011fru, evvel, gibi, g\u00f6re, i\u00e7in, ile, itibaren, kadar}^1, \text{kadar}^2, \text{kar\u015f\u0131}^1, \text{kar\u015f\u0131}^2, \text{\u00f6nce, ra\u011fmen, sonra, t\u00fcrly\u00fc, \u00fczere, ziyade}\}$

$$s(MB \cap SD) = 27$$

- ❖ $H \cap SD = \{\text{ait, a\u015fa\u011f\u0131, ba\u015fka, ba\u015flayarak, beraber, beri, \u00e7e\u015fit, dair, derece, diye, do\u011fru, evvel, gayri, gibi, g\u00f6re, i\u00e7in, ile, itibaren, kadar}^1, \text{kadar}^2, \text{kar\u015f\u0131}^1, \text{kar\u015f\u0131}^2, \text{\u00f6nce, ra\u011fmen, sonra, t\u00fcrly\u00fc, \u00fczere, ziyade}\}$

$$s(H \cap SD) = 28$$

$$\text{❖ } MB' = \{\text{dair, gayri, maada, nazaran, nispetle, sıra, yana}\}$$

$$s(MB') = 7$$

$$\text{❖ } H' = \{\text{böyle, maada, nazaran, nispetle}\}$$

$$s(H') = 4$$

$$\text{❖ } SD' = \{\text{birlikte, içeri, sıra, yana}\}$$

$$s(SD') = 4$$

$$\text{❖ } (MB \cup H \cup SD) \setminus (MB \cap H \cap SD) = \{\text{birlikte, böyle, dair, gayri, içeri, maada, nazaran, nispetle, sıra, yana}\}$$

$$s((MB \cup H \cup SD) \setminus (MB \cap H \cap SD)) = 10$$

$$\text{❖ } [(H \cup SD)'] \cup [(MB \cup SD)'] \cup [(MB \cup H)'] = \{\text{maada, nazaran, nispetle, sıra, yana}\}$$

$$s([(H \cup SD)'] \cup [(MB \cup SD)'] \cup [(MB \cup H)']) = 5$$

$$\text{❖ } (H \cup SD)' = \{ \}$$

$$s((H \cup SD)') = 0$$

$$\text{❖ } (MB \cup SD)' = \{\text{sıra, yana}\}$$

$$s((MB \cup SD)') = 2$$

$$\text{❖ } (MB \cup H)' = \{\text{maada, nazaran, nispetle}\}$$

$$s((MB \cup H)') = 3$$

$$\text{❖ } [(MB \cap H) \setminus SD] \cup [(MB \cap SD) \setminus H] \cup [(H \cap SD) \setminus MB] = \{\text{birlikte, böyle, dair, gayri, içeri}\}$$

$$s([(MB \cap H) \setminus SD] \cup [(MB \cap SD) \setminus H] \cup [(H \cap SD) \setminus MB]) = 5$$

$$\text{❖ } (MB \cap H) \setminus SD = \{\text{birlikte, içeri}\}$$

$$s((MB \cap H) \setminus SD) = 2$$

$$\diamond (MB \cap SD) \setminus H = \{\text{böyle}\}$$

$$s((MB \cap SD) \setminus H) = 1$$

$$\diamond (H \cap SD) \setminus MB = \{\text{dair, gayri}\}$$

$$s((H \cap SD) \setminus MB) = 2$$

3.1.2. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Tablolarla Gösterimi

Bu bölümde incelenen romanlarda tespit edilen son çekim edatlarının sayıları ve bu edatların romanların sayfa sayılarına göre kullanım sıklıkları hazırlanan tablolar yardımıyla sunulacaktır. Tablolarda görülen “X” işareti, bulunduğu satır ve sütunun kesişiminde hiç edat olmadığı anlamına gelmektedir.

3.1.2.1. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

Tablo 1. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Vasıta ve beraberlik edatları	907	2026	1540	4473
Sebepler edatları	323	760	515	1598
Benzerlik edatları	464	1037	639	2140
Başkalık edatları	27	57	48	132
Diğer hâl edatları	94	252	171	517
Miktar edatları	266	635	507	1408
Zaman edatları	235	446	429	1110
Yer ve yön edatları	62	246	102	410
TOPLAM	2378	5459	3951	11788

Tabloya göre Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelediğimiz üç romanında en çok kullandığı edat türünün vasıta ve beraberlik edatları olduğu görülür. Vasıta ve beraberlik edatlarının çok kullanılmış olmasından birliktelik ve araç olma anlamı taşıyan çok sayıda cümle olduğu sonucuna ulaşırız. Çünkü incelediğimiz romanlarda en çok kullanılan son çekim edatı *iledir*. *İle* edatı en çok birliktelik ve araç olma işlevleriyle kullanılmıştır. Sebep edatlarının kullanılması, sebep-sonuç veya amaç-sonuç bildiren cümleler olduğunu göstermektedir. Ahmet Hamdi Tanpınar benzerlik edatlarından *gibi*yi kullandığı cümlelerde, genelde, söz sanatlarından *benzetmeye* başvurmuştur. Buradan da benzerlik edatlarının kullanımıyla *benzetme* söz sanatı arasında doğrudan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın en az kullandığı edat türü başkalık edatlarıdır. Diğer hâl edatları buldukları cümleye aitlik, ilgili olma, durum, özgü olma, sebep-sonuç, karşılaştırma, tahmin, zaman bildirme gibi anlamlar yüklerler. Bu edatların kullanılmasının anlam ve anlatıma bir çeşitlilik ve zenginlik kattığını söyleyebiliriz. Azlık-çokluk veya derece bildiren miktar edatları, kullanıldıkları cümlelerde belli bir ölçüyü ifade ederler. Zaman edatları, anlamı zaman ve öncelik-sonralık yönünden etkileyen edatlardır. Bu edatların belli bir olay örgüsü olan roman veya hikâye gibi türlerde sık sık kullanıldığını söyleyebiliriz. Çünkü bu türlerde anlatılan olayların zaman içinde belirli bir akışı vardır. Yazar okuyucuya bu akışı sunabilmek için zaman edatlarından yararlanır. Yer ve yön edatlarına da, tıpkı zaman edatlarına olduğu gibi, bir olay örgüsünün olduğu türlerde sıklıkla başvurulur. Çünkü bu türlerde olayın geçtiği zamanın yanında bir de olayın geçtiği yer ya da yerler vardır. Bu yerler arasında ilişki kurulabilmesi için de yer ve yön edatlarının kullanıldığını söyleyebiliriz.

Tablo 2. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Berberer	43	118	104	265
Birlikte	10	1	X	11
İle	854	1907	1436	4197
TOPLAM	907	2026	1540	4473

Berberer ve *birlikte* edatları genelde *ile* edatının ekleşmiş hâlinde sonra kullanılan edatlardır ve cümleye birliktelik ve karşıtlık anlamları katarlar. *İle* edatı ise Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, incelemiş olduğumuz romanlarında, en çok kullandığı edattır ve cümleye sadece birliktelik anlamı katmaz. Birliktelik anlamının yanında bulunduğu cümleye araç olma, ilgili olma, tarz belirtme ve sebep anlamları da katar. *İle* edatının diğer vasıta ve beraberlik edatlarından çok kullanılmasının sebebinin anlama kattığı çeşitlilik olduğu söylenebilir.

Tablo 3. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
İle	96	228	172	496
-la	216	556	405	1177
-le	195	424	409	1028
-yla	157	314	207	678
-yle	190	385	243	818
TOPLAM	854	1907	1436	4197

İle edatı cümlede sadece “ile” şeklinde bulunmamaktadır. Daha çok sonuna geldiği yapıya eklenerek kullanılmaktadır. Grafik 5’e göre, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın incelemiş olduğumuz romanlarında kullanılan *ile* edatlarının sadece %12’si eklenmemiş hâldedir. Geriye kalan %88’i ise sonuna geldiği yapıya eklenerek kullanılmıştır.

Tablo 4. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebep Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Diye	12	52	29	93
İçin	301	703	477	1481
Üzere	10	5	9	24
TOPLAM	323	760	515	1598

Sebep edatlarından en çok işlevi olan edat *için* edatıdır. *İçin* edatı cümleye sebep, amaç, ilgili olma, özgülük ve süre anlamı katar.

Tablo 5. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Çeşit	3	4	1	8
Gibi	395	914	550	1859
Türlü	66	119	88	273
TOPLAM	464	1037	639	2140

Ahmet Hamdi Tanpınar benzerlik edatlarından en çok *gibi* edatını kullanmıştır. *Gibi* edatı benzerlik işlevinin yanında daha birçok işleve sahiptir.

Anlamca ve yapıca yakınlık gösteren *türlü* ve *çeşit* edatları ise işlev yönünden *gibi* edatı kadar zengin değillerdir.

Tablo 6. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Başka	19	38	31	88
Gayri	X	1	3	4
Maada	X	X	1	1
Ziyade	8	18	13	39
TOPLAM	27	57	48	132

Tabloda gösterilen dört başkalık edatı da yapıca benzerlik gösteren edatlardır. İşlerinde en yaygın kullanılanı *başka* edatıdır.

Tablo 7. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Ait	5	59	37	101
Dair	X	10	15	25
Göre	27	68	37	132
Karşı ¹	24	66	31	121
Nazaran	X	X	1	1
Nispetle	X	X	2	2
Rağmen	38	49	48	135
TOPLAM	94	252	171	517

Diğer hâl edatları anlam ve yapı olarak tek çeşit edatlar değildir. İşlev olarak içlerinden en zengin olanı *göre* edatıdır. Durum, özgülük, sebep, tahmin, karşılaştırma gibi işlevleri vardır.

Tablo 8. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Derece	2	9	5	16
Kadar ¹	264	626	502	1392
TOPLAM	266	635	507	1408

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “Üçleme” romanlarında kullandığı miktar edatlarının tamamına yakını *kadar*¹ edatıdır. Çünkü *derece* edatının sadece derecelendirme işlevi varken; *kadar*¹ edatının miktar, derecelendirme, zaman, karşılaştırma, yaklaşık olma, denk olma, sıralama gibi işlevleri vardır.

Tablo 9. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Başlayarak	1	3	3	7
Beri	36	113	68	217
Böyle	6	X	2	8
Evvel	18	107	113	238
İtibaren	10	14	11	35
Önce	34	23	36	93
Sonra	130	186	196	512
TOPLAM	235	446	429	1110

Zaman edatları Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, incelediğimiz romanlarında, en çok kullandığı edat türlerinden birisidir. Bu edatlar buldukları cümlede zaman ve öncelik-sonralık ilişkisi kurarlar. Her ne kadar bu edatların hepsi zaman ve öncelik-sonralık ilişkisi kursalar da zamanın farklı dilimlerini belirttikleri için kendi içlerinde birbirlerinden ayrılırlar. *Başlayarak* ve *itibaren* edatları genelde bir olayın başlangıcına veya ilk çıkış noktasına dikkat çekmek için kullanılırlar. *Beri*, *böyle* ve *sonra* edatları belirli bir olayın sonrasında gerçekleşen ya da gerçekleşebilecek olan durumları belirtmek için kullanılır. *Evvel* ve *önce* edatları ise belirli bir olayın öncesinde gerçekleşmiş olan durumları belirtmek için kullanılır.

Tablo 10. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Aşağı	3	11	4	18
Doğru	29	156	70	255
İçeri	2	1	X	3
Kadar ²	25	72	27	124
Karşı ²	3	3	1	7
Sıra	X	1	X	1
Yana	X	2	X	2
TOPLAM	62	246	102	410

Yer ve yön edatları daha çok yön belirtme işleviyle kullanılan edatlardır. Tabloya göre bu edatlar arasında *doğru* ve *kadar²* edatları en yaygın kullanılanlarıdır.

Tablo 11. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Hâlde	16	14	23	53
Karşılık	7	1	X	8
Mukabil	3	7	4	14
TOPLAM	26	22	27	75

Hâlde, *karşılık* ve *mukabil* isimleri doğrudan son çekim edatı olmayan ancak cümleye kattıkları anlam bakımından son çekim edatlarıyla benzerlik gösteren isimlerdir. Bu isimlerin kullanılması son çekim edatlarının bazı işlevlerinin bu

isimler aracılığıyla da karşılanabileceğini göstermektedir. Yine de sayıca son çekim edatlarına göre çok daha az kullanılmışlardır.

Tablo 12. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	TOPLAM
Bakıma	1	8	8	17
Bakımdan	X	2	X	2
Bakımından	X	1	X	1
Dolayısıyla	2	X	10	12
Hakkında	15	11	17	43
Suretiyle	3	X	3	6
Suretle	2	4	10	16
Tarafından	7	27	11	45
Taraftan	2	27	26	55
Üzerine	20	2	11	33
Yandan	15	2	1	18
Yüzden	11	20	27	58
Yüzünden	32	38	35	105
TOPLAM	110	142	159	411

Son çekim edatlarına yardımcı tâbirler son çekim edatı gibi kullanılan isimlerle bazı benzerlikler gösterirler. Bu tâbirler de son çekim edatı olmamalarına rağmen, son çekim edatları gibi kullanılarak cümleyi belli işlevleriyle anlam yönünden etkilerler.

3.1.2.2. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Kullanım Sıklıkları

Taramış olduğumuz romanlarda tespit ettiğimiz edatların sayılarıyla ilgili yorum yaparken romanların sayfa sayılarını da göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Birçok edat, sayfa sayısı fazla olan romanlarda daha çok kullanılmasına rağmen bu durumun geçerli olmadığı örnekler de vardır. Romanların sayfa sayılarının bu duruma olan etkisini ortadan kaldırabilmek amacıyla hazırlanan bu bölümde bir romanda geçen edat sayısı romanın sayfa sayısına bölünerek bir değer ortaya çıkarılmıştır.

$$EKS \text{ (Edatların Kullanım Sıklıkları)} = \frac{ES \text{ (Edat Sayısı)}}{SS \text{ (Sayfa Sayısı)}}$$

Formül 1. Edatların Kullanım Sıklıkları

- ❖ *Mahur Beste* romanında kullanılan *göre* edatına ait kullanım sıklığı değerini bulmak için bu romandaki *göre* edatının sayısı olan 27'yi romanın sayfa sayısı olan 152'ye böleceğiz. $27 / 152 = 0,1776$
- ❖ *Huzur* romanında kullanılan *sonra* edatına ait kullanım sıklığı değerini bulmak için bu romandaki *sonra* edatının sayısı olan 186'yi romanın sayfa sayısı olan 409'a böleceğiz. $186 / 409 = 0,4547$
- ❖ *Sahnenin Dışındakiler* romanında kullanılan *gibi* edatına ait kullanım sıklığı değerini bulmak için bu romandaki *gibi* edatının sayısı olan 550'yi romanın sayfa sayısı olan 323'e böleceğiz. $550 / 323 = 1,7027$
- ❖ Her üç romanda da kullanılan *beraber* edatına ait kullanım sıklığı değerini bulmak için bu romanlardaki *beraber* edatının toplam sayısı olan 265'i romanların toplam sayfa sayısı olan 884'e böleceğiz. $265 / 884 = 0,2997$

Bu değer birçok edatta birin altında kalmasına rağmen, *ile*, *için*, *kadar*¹, *gibi* vb. çok kullanılan edatlarda birin üzerine çıkmaktadır. Ondalık sayılar olarak bulunan bu değerlerde virgülden sonraki bölüm genelde devirli sayı değildir. Bu

yüzden tablolarda bu değerlerin sadece virgülden sonra gelen ilk dört rakamı yazılmıştır.

Tablo 13. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Vasıta ve beraberlik edatları	5,9671	4,9535	4,7678	5,0599
Sebepler edatları	2,1315	1,8704	1,6006	1,8076
Benzerlik edatları	3,0526	2,5354	1,9783	2,4208
Başkalık edatları	0,1776	0,1393	0,1486	0,1493
Diğer hâl edatları	0,6184	0,6161	0,5294	0,5848
Miktar edatları	1,7500	1,5525	1,5696	1,5927
Zaman edatları	1,5460	1,0904	1,3281	1,2556
Yer ve yön edatları	0,4078	0,6014	0,3157	0,4638
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	15,6447	13,3471	12,2321	13,3348

Tabloda romanlara göre toplamdaki en yüksek değer olduğu roman Mahur Beste'dir. Bu romanda kullanılan edat sayısının diğer romanlara göre daha az olmasına rağmen bu romanın toplam değerinin diğer romanlardan daha yüksek olmasının sebebi romanın sayfa sayısının az olması veya sayfa sayısına göre kullanılan edat sayısının çok olmasıdır. Bu değerler bize sadece romanlarda kullanılan son çekim edatlarının sıklıklarını değil, aynı zamanda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir sayfada kullandığı son çekim edatlarının ortalama sayısını da vermektedir. Bulunan değerler tam sayı olmadıkları için yorum yapmak zor olsa da imkânsız değildir. Örneğin Mahur Beste romanının her sayfasında yaklaşık 6 tane vasıta ve beraberlik edatının kullanıldığını söylememiz mümkündür. Tabloya göre vasıta ve beraberlik edatlarının bulunduğu satırla Mahur Beste romanının bulunduğu

sütunun kesişimindeki değer 5,9671'dir. Bu değer Mahur Beste romanının bir sayfasında kullanılan ortalama vasıta ve beraberlik edatının sayısıdır. Yine de tablodaki birçok değer 1'in altında olduğu için bu tür yorumlar yapmak zor olacaktır.

Tablo 14. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Berber	0,2828	0,2885	0,3219	0,2997
Birlikte	0,0657	0,0024	X	0,0124
İle	5,6184	4,6625	4,4458	4,7477
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	5,9671	4,9535	4,7678	5,0599

Vasıta ve beraberlik edatlarının değerleri diğer edat türlerine göre çok daha yüksektir. Bu durumun sebebi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanlarında *ile* edatını diğer edatlara göre daha fazla kullanmış olmasıdır.

Tablo 15. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
İle	0,6315	0,5574	0,5325	0,5610
-la	1,4210	1,3594	1,2538	1,3314
-le	1,2828	1,0366	1,2662	1,1628
-yla	1,0328	0,7677	0,6408	0,7669
-yle	1,2500	0,9413	0,7523	0,9253
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	5,6184	4,6625	4,4458	4,7477

Tabloda gösterilen *ile* edatına ve *ile* edatının ekleşmiş hâllerine ait değerlerin arasında en yüksek olanların *-la* ve *-le* eklerinin değerleri olduğunu görüyoruz. Buradan yola çıkarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sessizle biten kelimelerden sonra gelen *ile* son çekim edatını daha çok ayrı bir kelime olarak değil, ek olarak kullandığı sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 16. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebep Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Diye	0,0789	0,1271	0,0897	0,1052
İçin	1,9802	1,7188	1,4767	1,6753
Üzere	0,0723	0,0244	0,0340	0,0271
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	2,1315	1,8704	1,6006	1,8076

Sebep edatlarına ait değerlerin gösterildiği bu tabloda romanlara göre toplam değerler her üç romanda ve genel toplam ortalamada 1'in üzerindedir. Bunun sebebi de için edatının Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanlarında en çok kullandığı son çekim edatlarından birisi olmasıdır.

Tablo 17. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Çeşit	0,0197	0,0097	0,0030	0,0090
Gibi	2,5986	2,2347	1,7027	2,1029
Türlü	0,4342	0,2909	0,2724	0,3088
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	3,0526	2,5354	1,9783	2,4208

Benzerlik edatlarındaki en yüksek değerler *gibi* edatına ait olan değerlerdir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sanatlı bir anlatımının olması ve söz sanatlarından *benzetmeyi* sıkça kullanması bu değerlerin yüksek olmasında etkilidir.

Tablo 18. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Başka	0,1250	0,0929	0,0959	0,0995
Gayri	X	0,0024	0,0092	0,0045
Maada	X	X	0,0030	0,0011
Ziyade	0,0526	0,0440	0,0402	0,0441
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	0,1776	0,1393	0,1486	0,1493

Tabloda da görüldüğü gibi *başka* ve *ziyade* edatları her üç romanda da kullanılmışken, *gayri* edatı *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında, *maada* edatı ise sadece *Sahnenin Dışındakiler* romanında kullanılmıştır. Edatların kullanım sıklıklarının gösterildiği tablolarda bir edatın sadece bir romanda kullanılması durumuyla ilk defa karşılaşırız. *Maada* edatının *Sahnenin Dışındakiler* sütunundaki değeri 0,0030 iken genel toplam ortalama sütunundaki değeri 0,0011'dir. Bunun sebebi *maada* edatının sayısı olan 1'in *Sahnenin Dışındakiler* sütununda bu romanın sayfa sayısı olan 323'e bölünürken, genel toplam ortalama sütununda her üç romanın toplam sayfa sayısı olan 884'e bölünmesidir.

Tablo 19. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Ait	0,0328	0,1442	0,1145	0,1142
Dair	X	0,0244	0,0464	0,0282
Göre	0,1776	0,1662	0,1145	0,1493
Karşı ¹	0,1578	0,1613	0,0959	0,1368
Nazaran	X	X	0,0030	0,0011
Nispetle	X	X	0,0061	0,0022
Rağmen	0,2500	0,1198	0,1486	0,1527
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	0,6184	0,6161	0,5294	0,5848

Diğer hâl edatlarından genel toplam ortalamadaki en yüksek değerler *rağmen*, *göre* ve *karşı*¹ edatlarının değerleridir. *Nazaran* ve *nispetle* edatları *göre* edatının da işlevlerinden birisi olan karşılaştırma işlevine sahiptirler. Ancak *nazaran* ve *nispetle* edatları Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanlarında en az kullandığı iki diğer hâl edatıdır. Ayrıca *göre* edatının da karşılaştırma işlevini çok az kullanmıştır. Bu durum bize Ahmet Hamdi Tanpınar'ın karşılaştırma yaparken diğer hâl edatlarından çok benzerlik ve miktar edatlarını kullandığını göstermektedir.

Tablo 20. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Derece	0,0131	0,0220	0,0154	0,0180
Kadar ¹	1,7368	1,5305	1,5541	1,5746
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	1,7500	1,5525	1,5696	1,5927

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanlarında en çok kullandığı son çekim edatlarından birisi de *kadar*¹ edatıdır. Bu edatın bu kadar çok kullanılması işlev yönünden çeşitlilik göstermesi ve anlatıma zenginlik katmasıyla ilişkilidir.

Tablo 21. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Başlayarak	0,0065	0,0073	0,0092	0,0079
Beri	0,2368	0,2762	0,2105	0,2454
Böyle	0,0394	X	0,0061	0,0090
Evvel	0,1184	0,2616	0,3498	0,2692
İtibaren	0,0657	0,0342	0,0340	0,0395
Önce	0,2236	0,0562	0,1114	0,1052
Sonra	0,8552	0,4547	0,6068	0,5791
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	1,5460	1,0904	1,3281	1,2556

Zaman edatlarına ait değerlerin gösterildiği tabloda *sonra* edatının değerlerindeki yükseklik dikkat çekicidir. *Sonra* edatının bu kadar çok

kullanılmasının sebebi olayların zaman içindeki akışlarının, genellikle, önden sona doğru sıralanması olabilir.

Tablo 22. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Aşağı	0,0197	0,0268	0,0123	0,0203
Doğru	0,1907	0,3814	0,2167	0,2884
İçeri	0,0131	0,0024	X	0,0033
Kadar ²	0,1644	0,1760	0,0835	0,1402
Karşı ²	0,0197	0,0073	0,0030	0,0079
Sıra	X	0,0024	X	0,0011
Yana	X	0,0048	X	0,0022
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	0,4078	0,6014	0,3157	0,4638

Yer ve yön edatları Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanlarında en az kullandığı edat türlerinden birisidir. Tablodaki bütün değerlerin 1'in altında olması da bunun bir göstergesidir.

Tablo 23. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Hâlde	0,1052	0,0342	0,0712	0,0599
Karşılık	0,0460	0,0024	X	0,0090
Mukabil	0,0197	0,0171	0,0123	0,0158
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	0,1710	0,0537	0,0835	0,0848

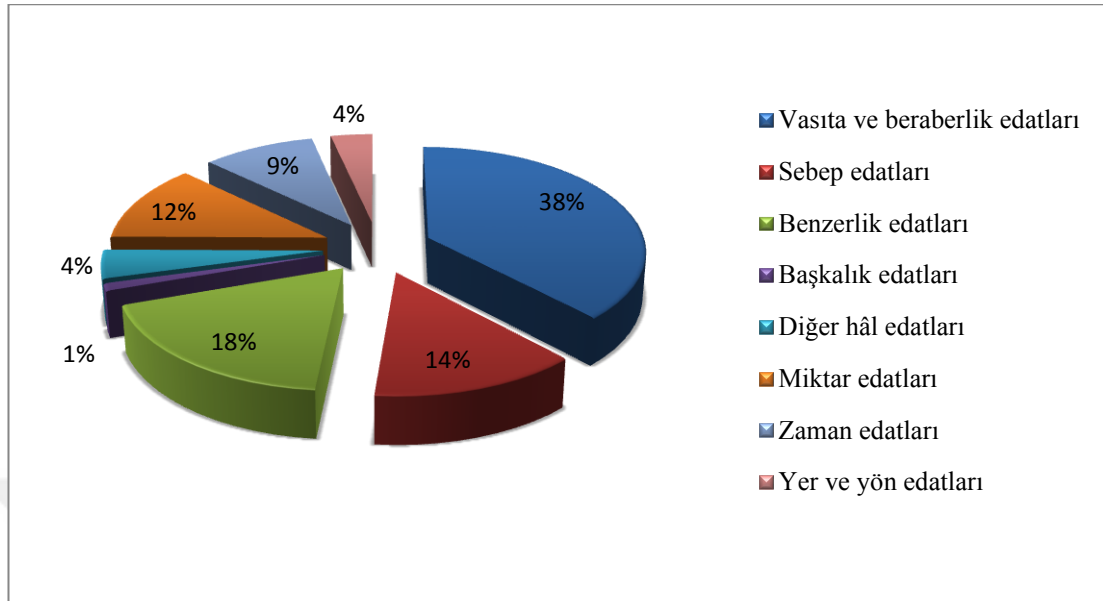
Son çekim edatı gibi kullanılan isimlerin kullanım sıklıklarının gösterildiği bu tabloda, tıpkı son çekim edatlarının kullanım sıklıklarını gösteren tabloda olduğu gibi, en yüksek değerler *Mahur Beste* romanının olduğu sütundur. *Sahnenin Dışındakiler* romanındaki son çekim edatı gibi kullanılan isimlerin sayıca daha fazla olmasına rağmen bu sütundaki değerlerin daha düşük olmasının sebebi yine romanların sayfa sayılarındaki farklılıkla ilgili bir durumdur.

Tablo 24. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Romanların Sayfa Sayılarına Oranları

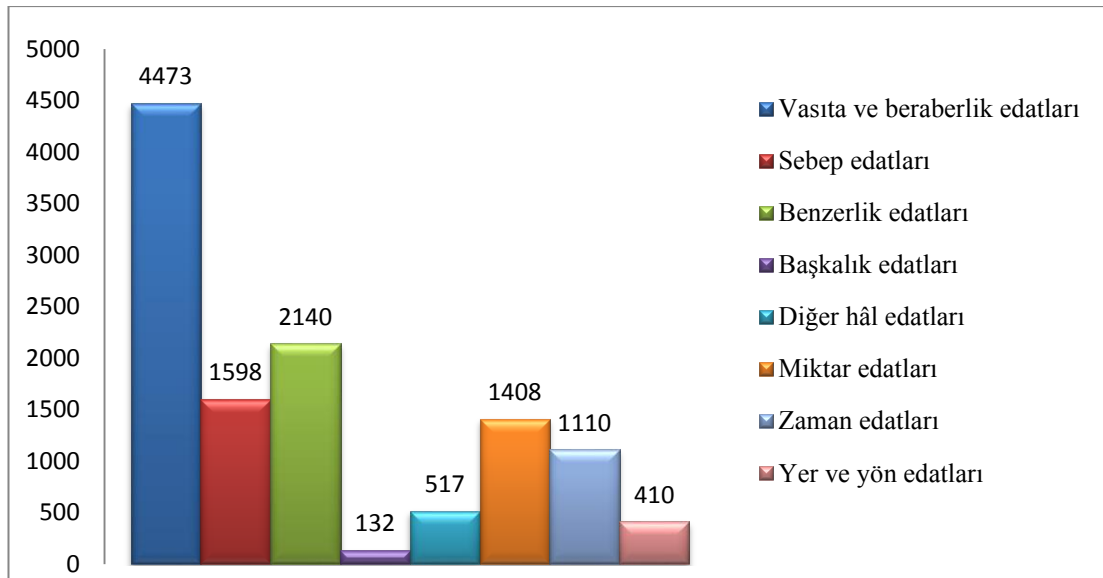
	Mahur Beste	Huzur	Sahnenin Dışındakiler	GENEL TOPLAM ORTALAMA
Bakıma	0,0065	0,0195	0,0247	0,0192
Bakımdan	X	0,0048	X	0,0022
Bakımından	X	0,0024	X	0,0011
Dolayısıyla	0,0131	X	0,0309	0,0135
Hakkında	0,0986	0,0268	0,0526	0,0486
Suretiyle	0,0197	X	0,0092	0,0067
Suretle	0,0131	0,0097	0,0309	0,0180
Tarafından	0,0460	0,0660	0,0340	0,0509
Taraftan	0,0131	0,0660	0,0804	0,0622
Üzerine	0,1315	0,0048	0,0340	0,0373
Yandan	0,0986	0,0048	0,0030	0,0203
Yüzden	0,0723	0,0488	0,0835	0,0656
Yüzünden	0,2105	0,0929	0,1083	0,1187
ROMANLARA GÖRE TOPLAM	0,7236	0,3471	0,4922	0,4649

Son çekim edatlarına yardımcı tâbirlerin arasında en yüksek değerler *yüzünden* tâbirinin olduğu satırdadır. *Yüzünden* tâbiri sebep bildiren bir tâbirdir. Buradan son çekim edatlarına yardımcı tâbirlerin daha çok sebep işleviyle kullanıldığını söyleyebiliriz.

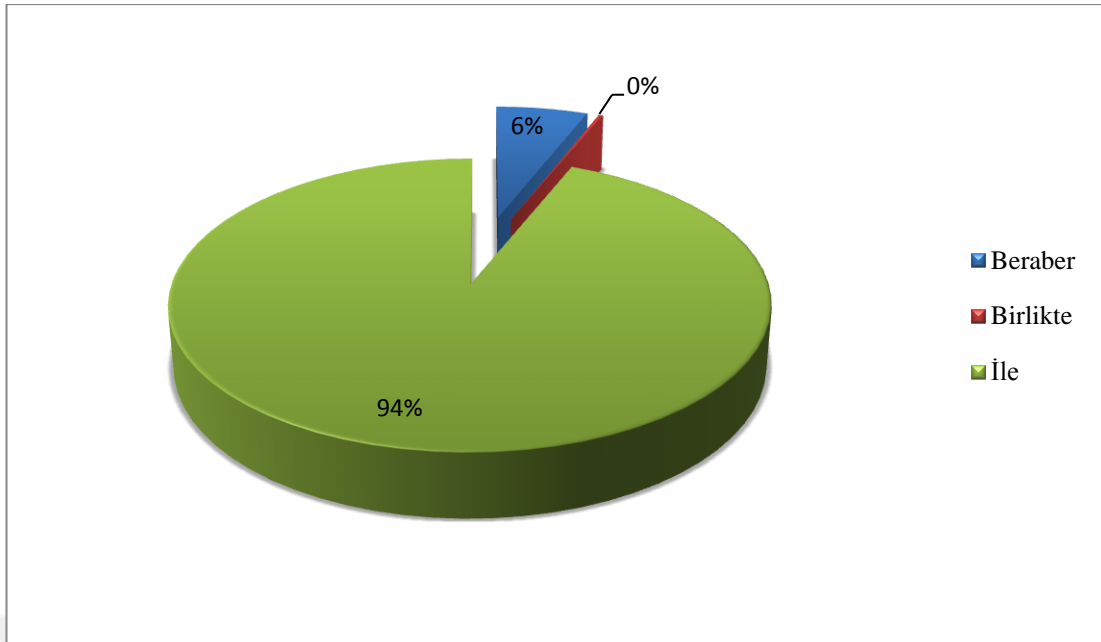
3.1.3. Son Çekim Edatları, Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler ve Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Grafikle Gösterimi

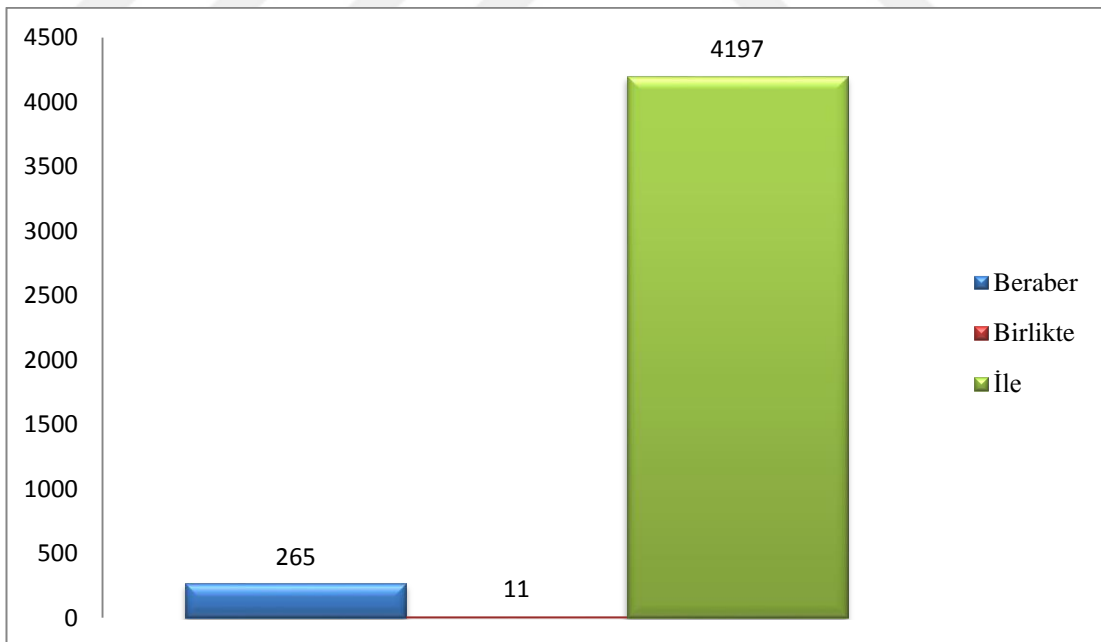
Grafik 1. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Oranları

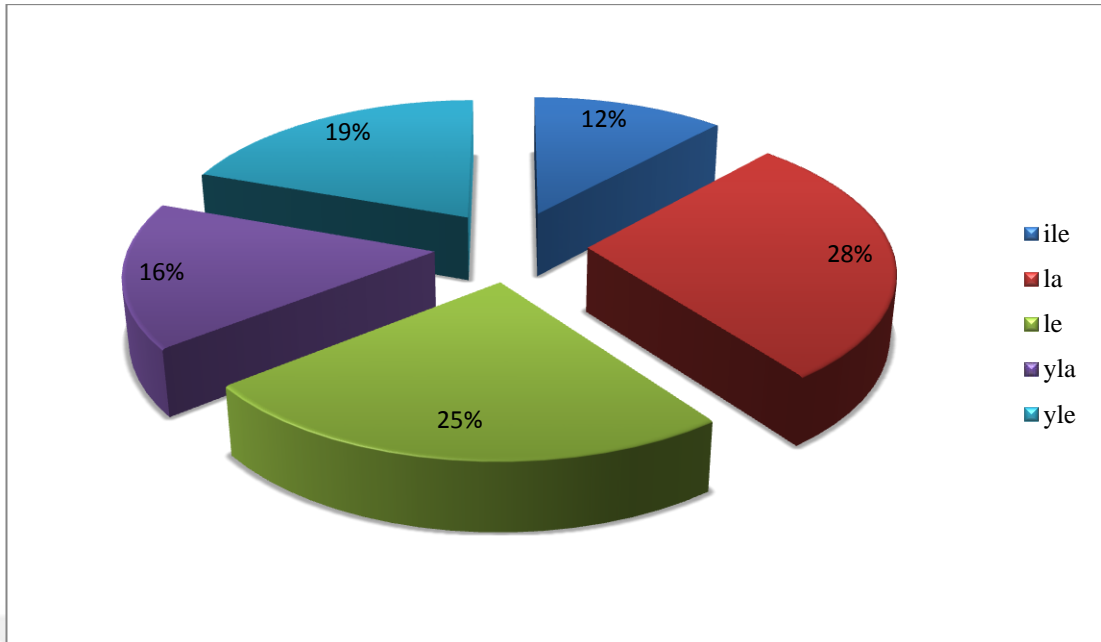
Grafik 2. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları

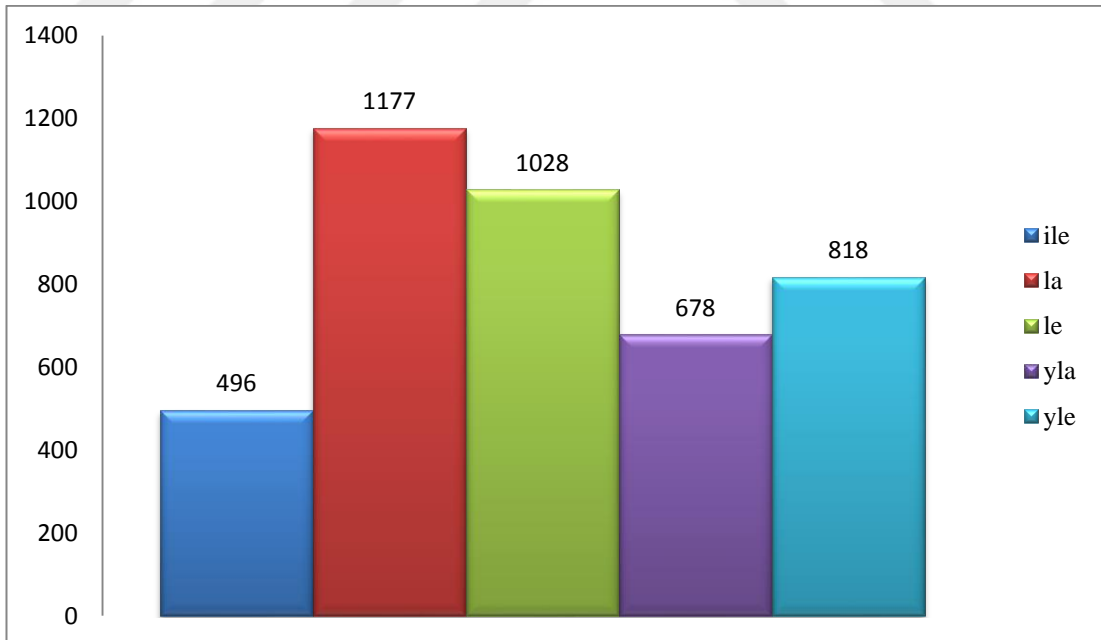
Grafik 3. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları

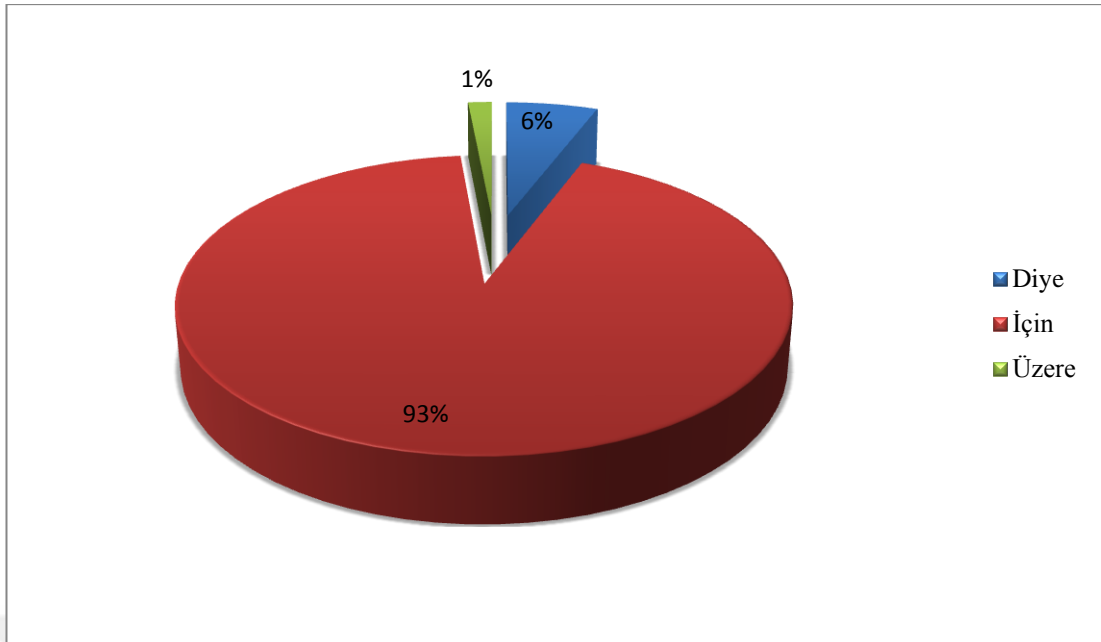
Grafik 4. MB, H ve SD Romanlarındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları

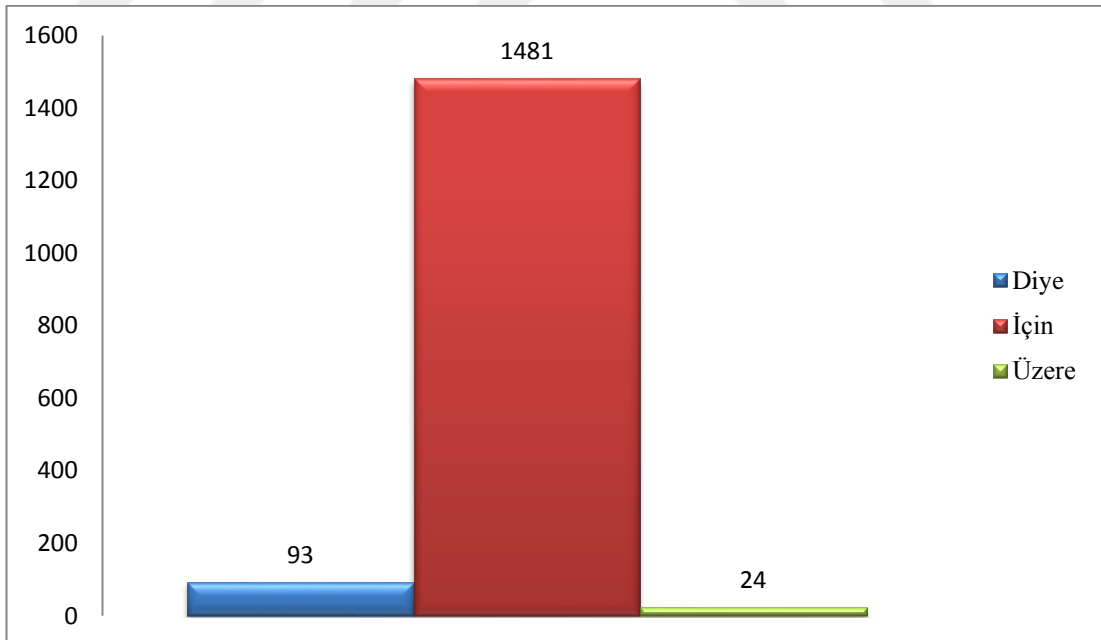
Grafik 5. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları

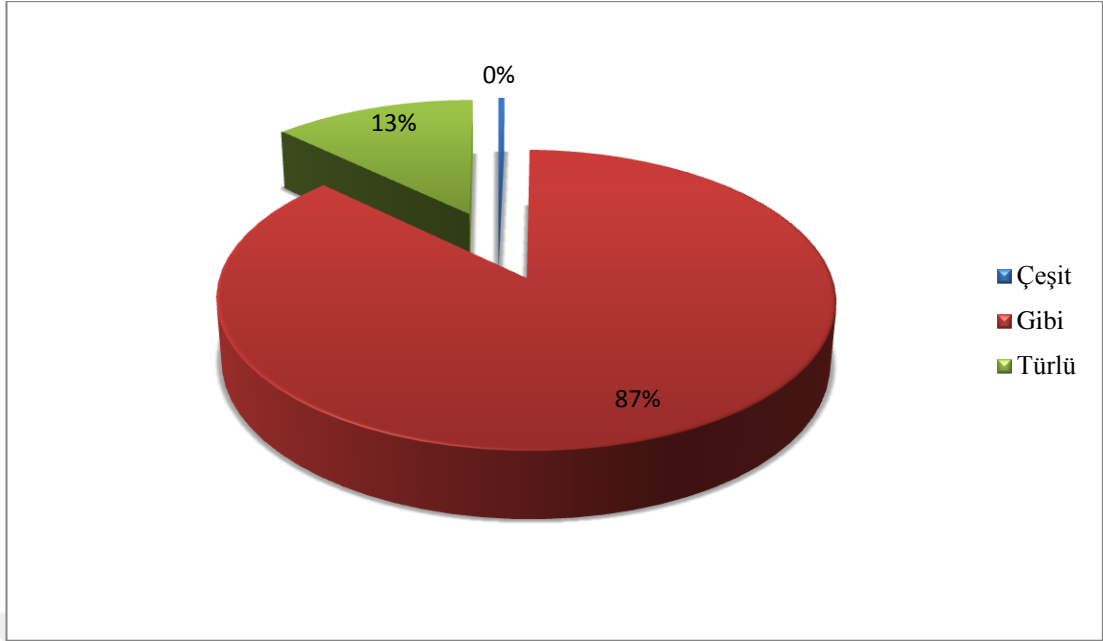
Grafik 6. MB, H ve SD Romanlarındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları

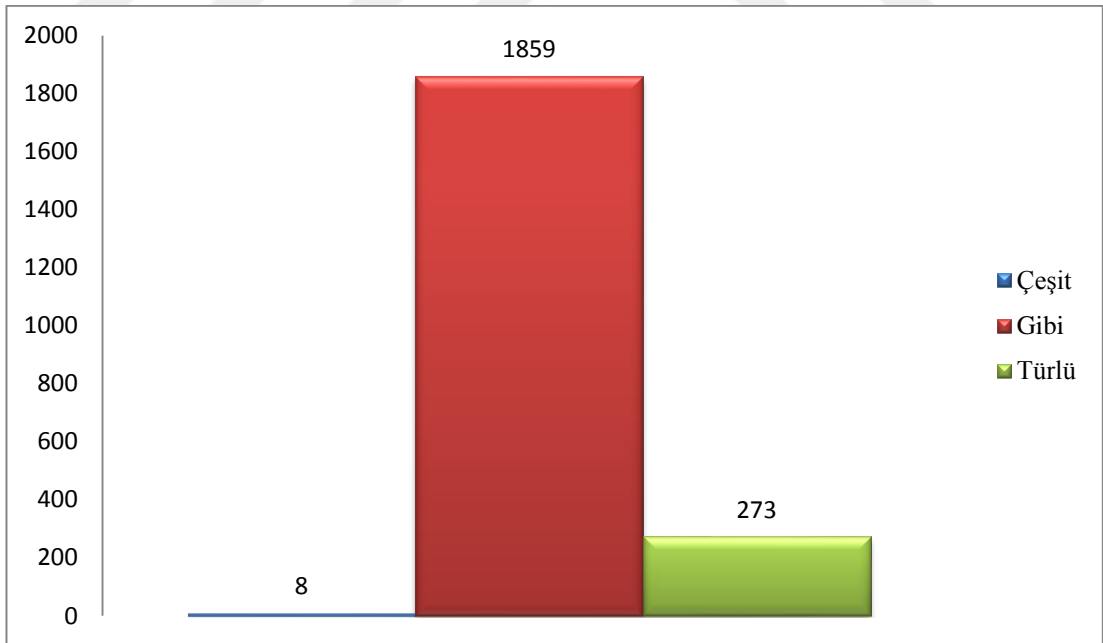
Grafik 7. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebebi Edatlarının Sayıları

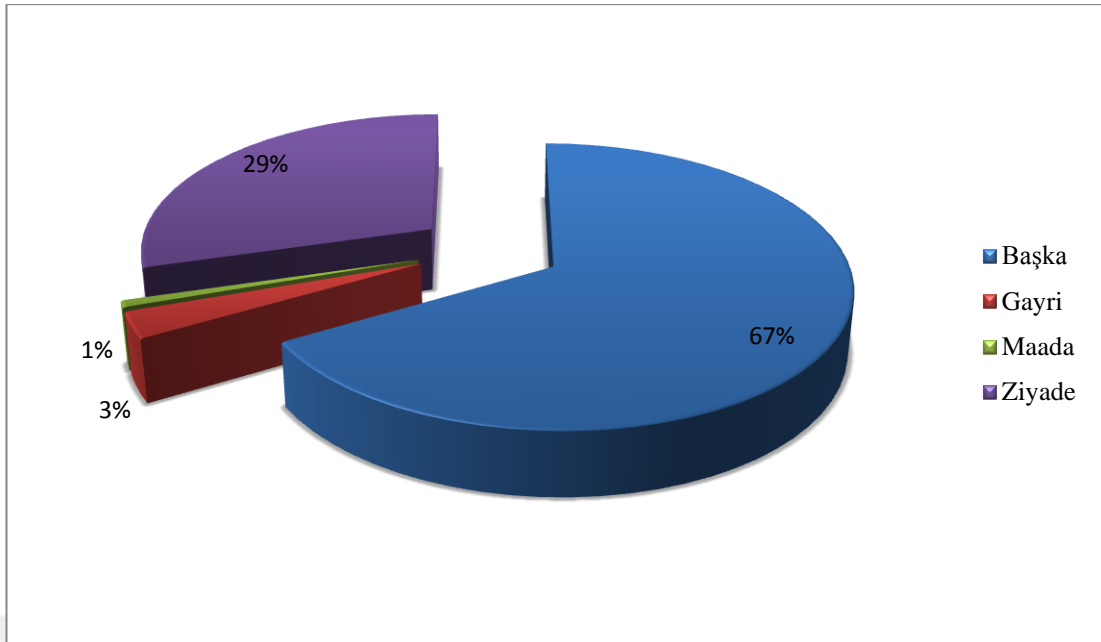
Grafik 8. MB, H ve SD Romanlarındaki Sebebi Edatlarının Sayıları

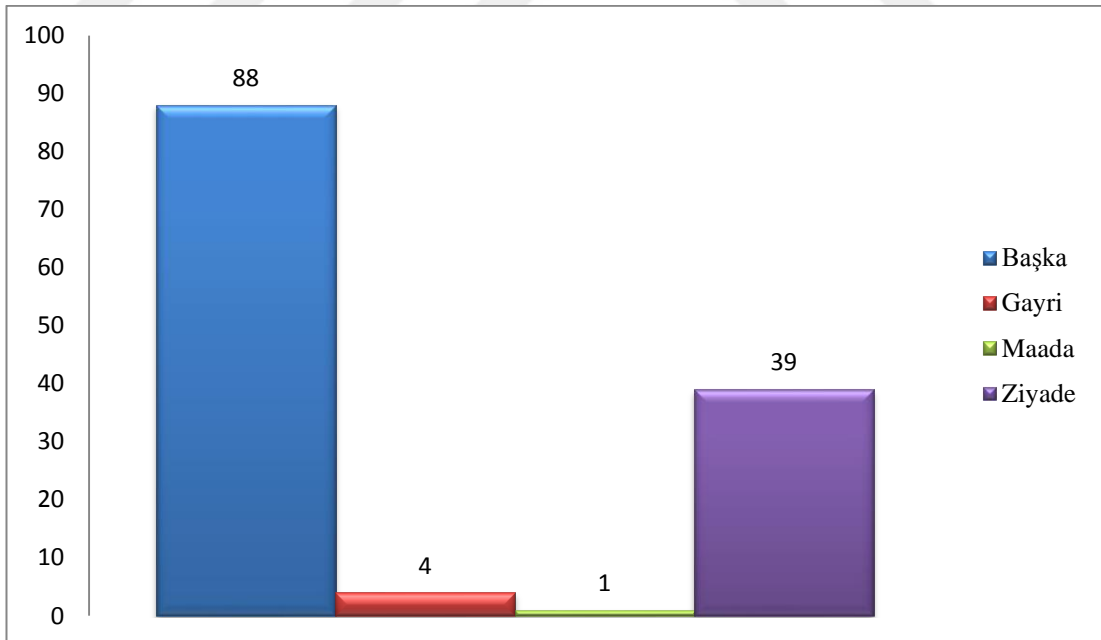
Grafik 9. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Oranları

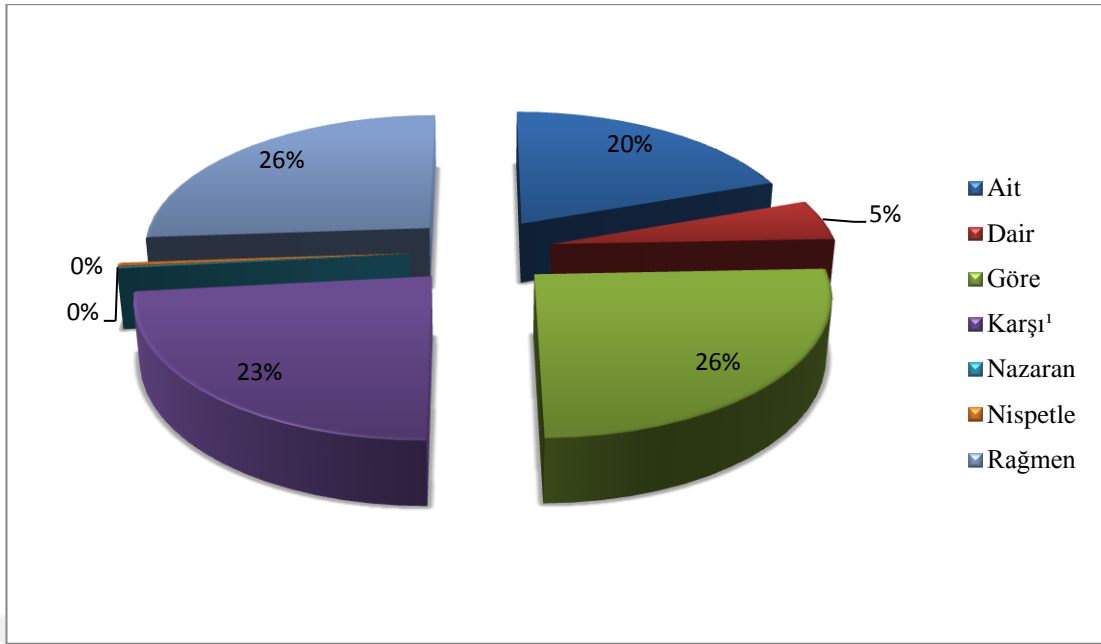
Grafik 10. MB, H ve SD Romanlarındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları

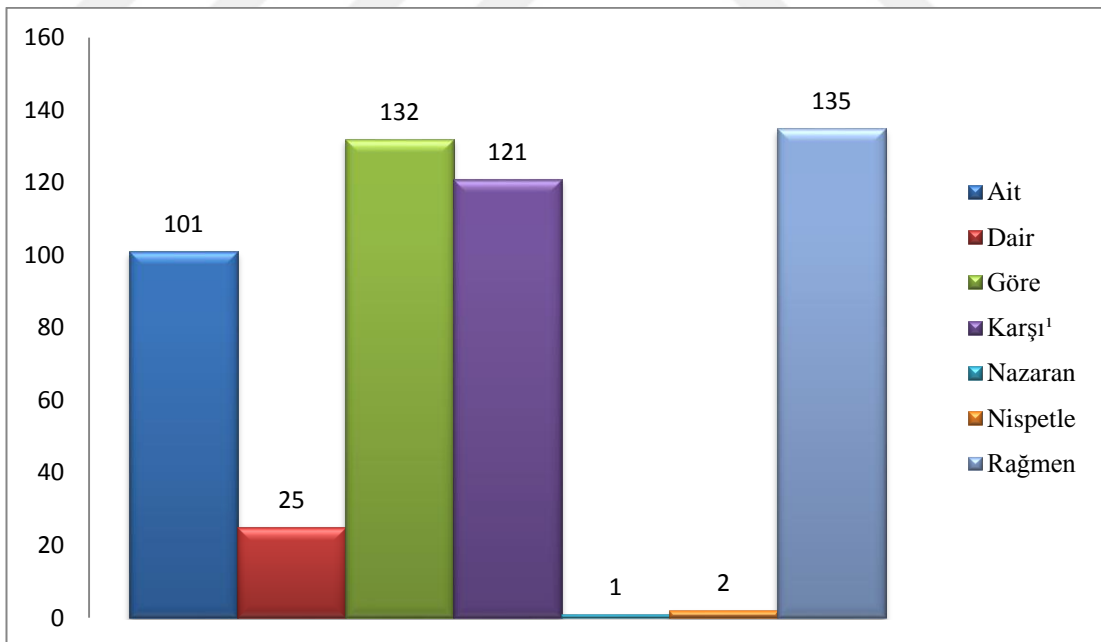
Grafik 11. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Oranları

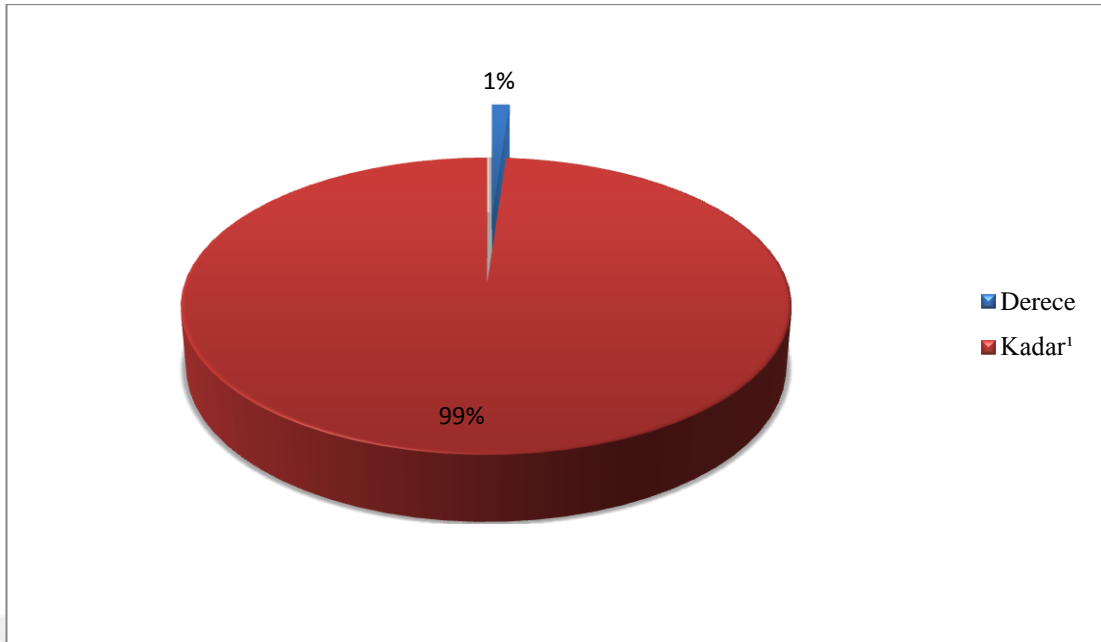
Grafik 12. MB, H ve SD Romanlarındaki Başkalık Edatlarının Sayıları

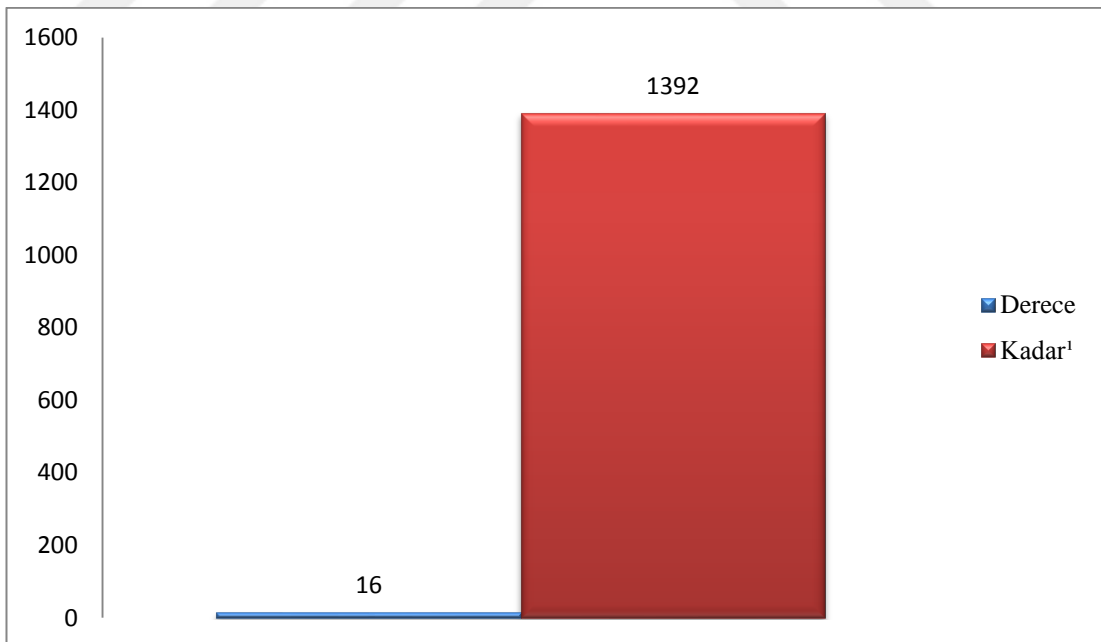
Grafik 13. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları

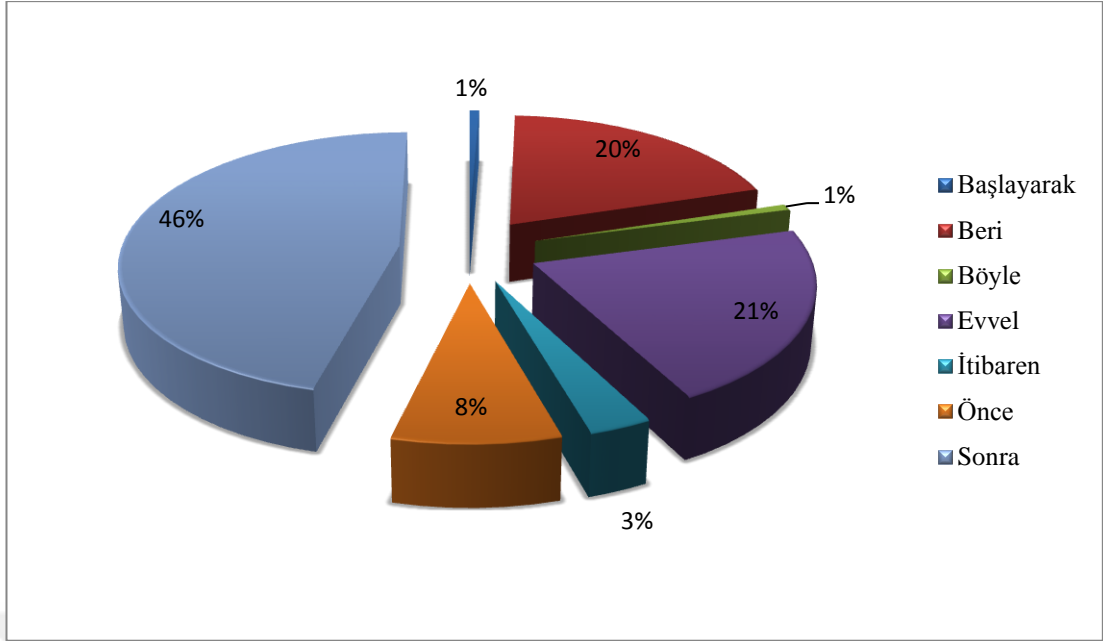
Grafik 14. MB, H ve SD Romanlarındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları

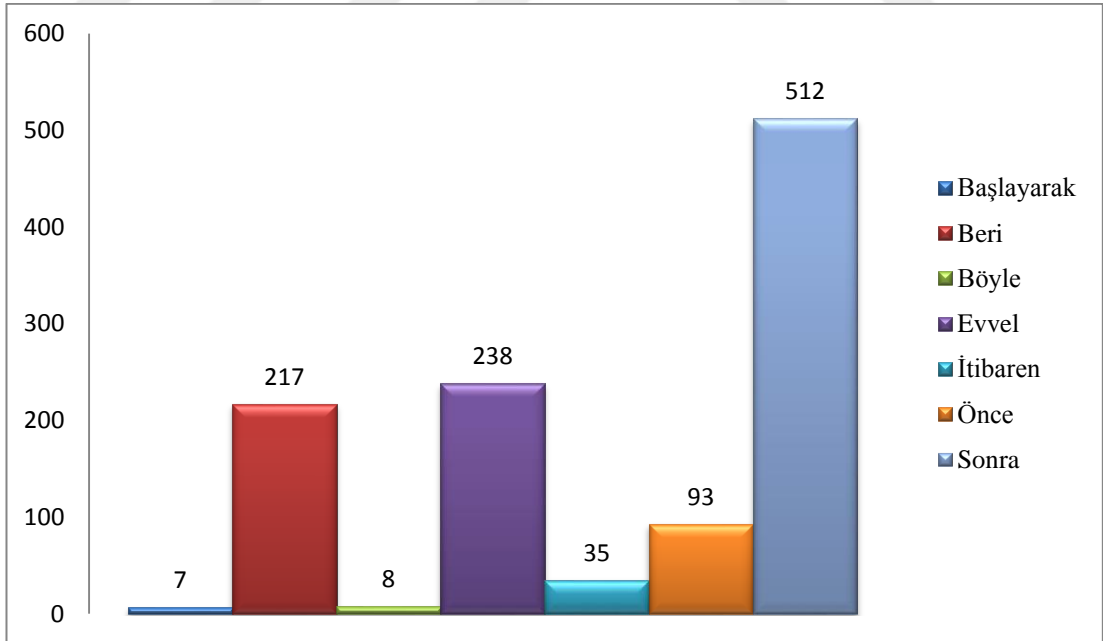
Grafik 15. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Oranları

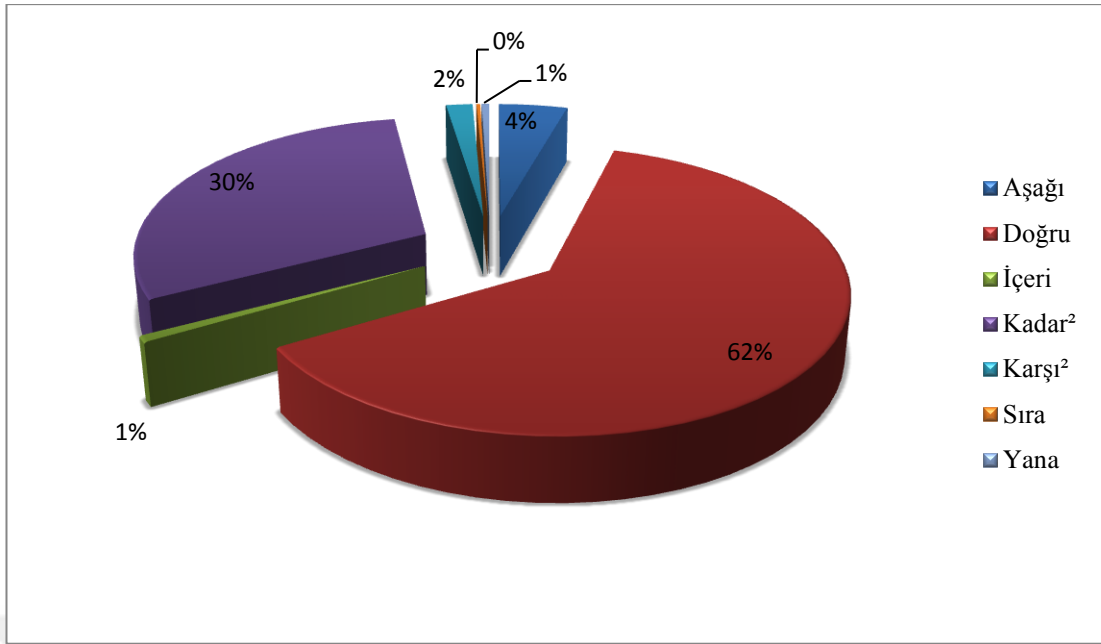
Grafik 16. MB, H ve SD Romanlarındaki Miktar Edatlarının Sayıları

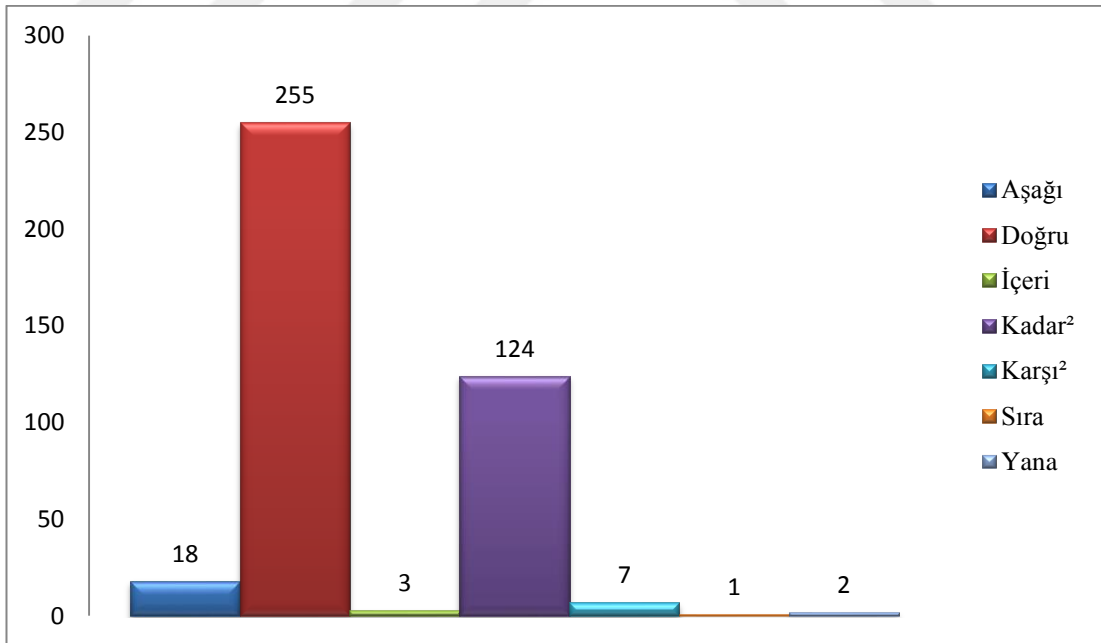
Grafik 17. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Oranları

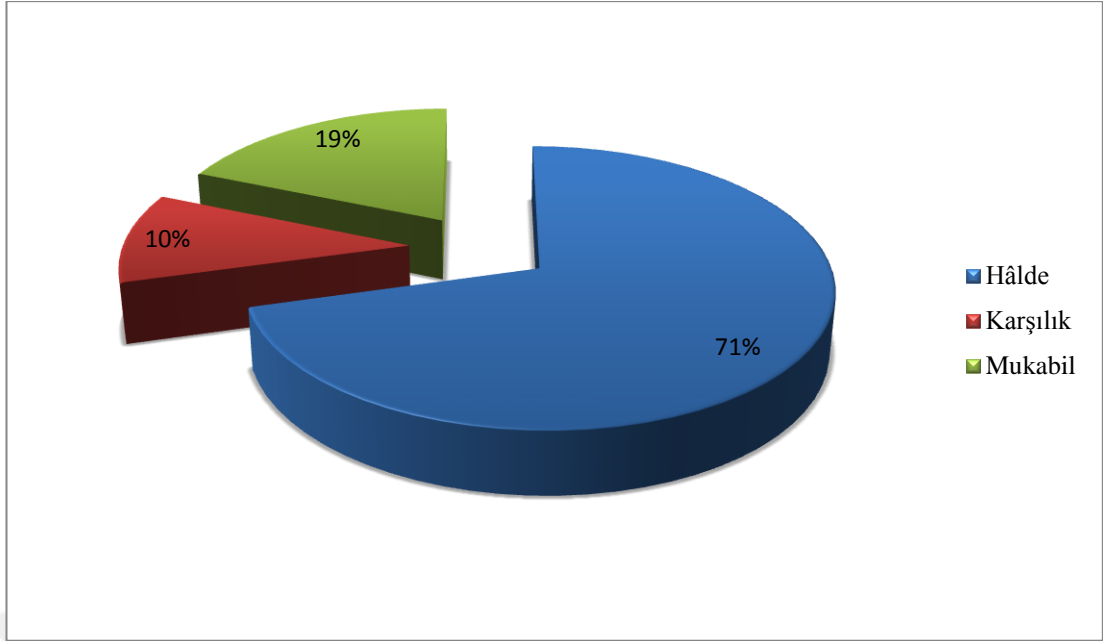
Grafik 18. MB, H ve SD Romanlarındaki Zaman Edatlarının Sayıları

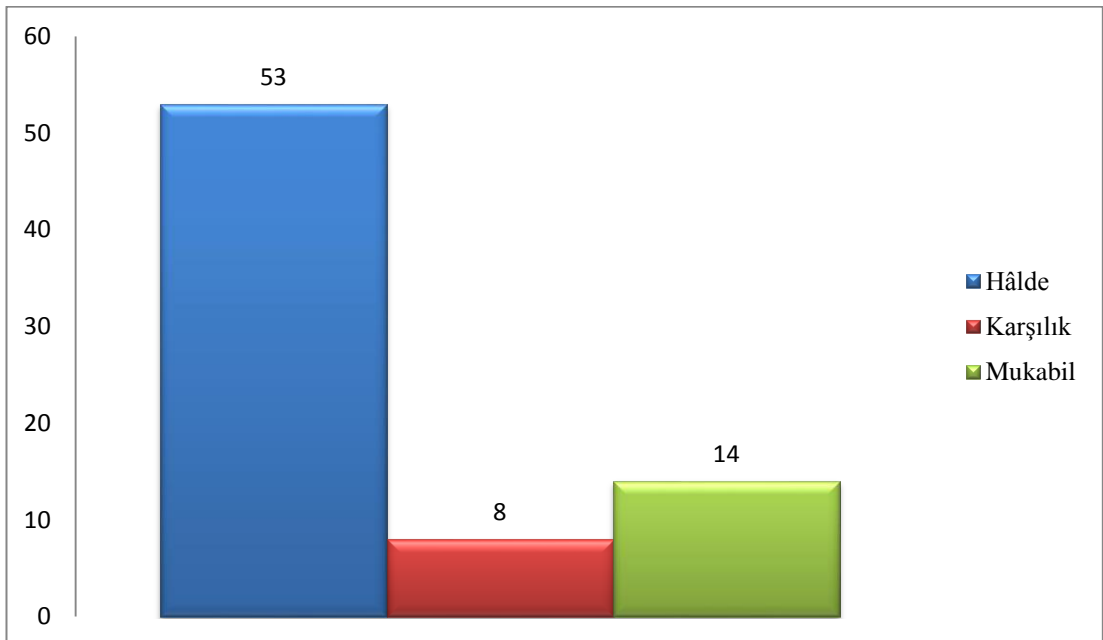
Grafik 19. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları

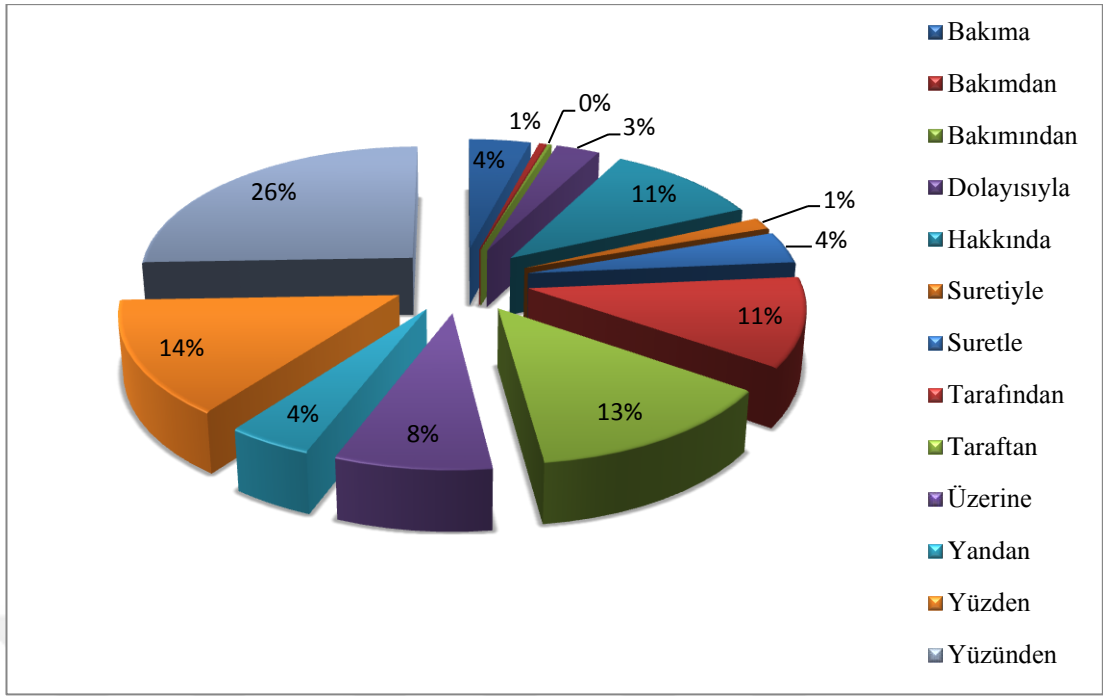
Grafik 20. MB, H ve SD Romanlarındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları

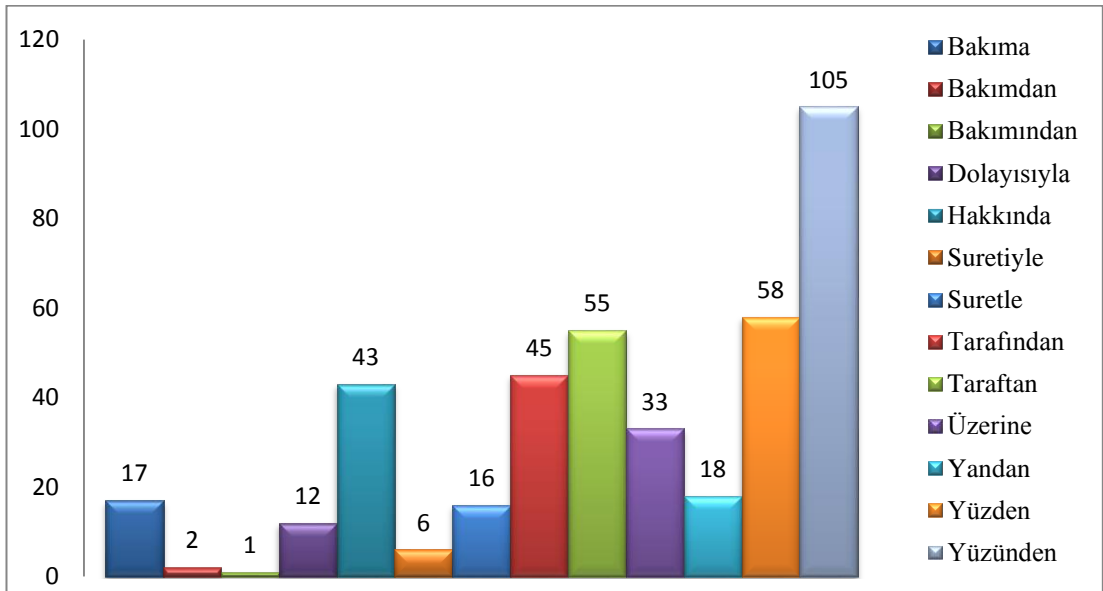
Grafik 21. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları

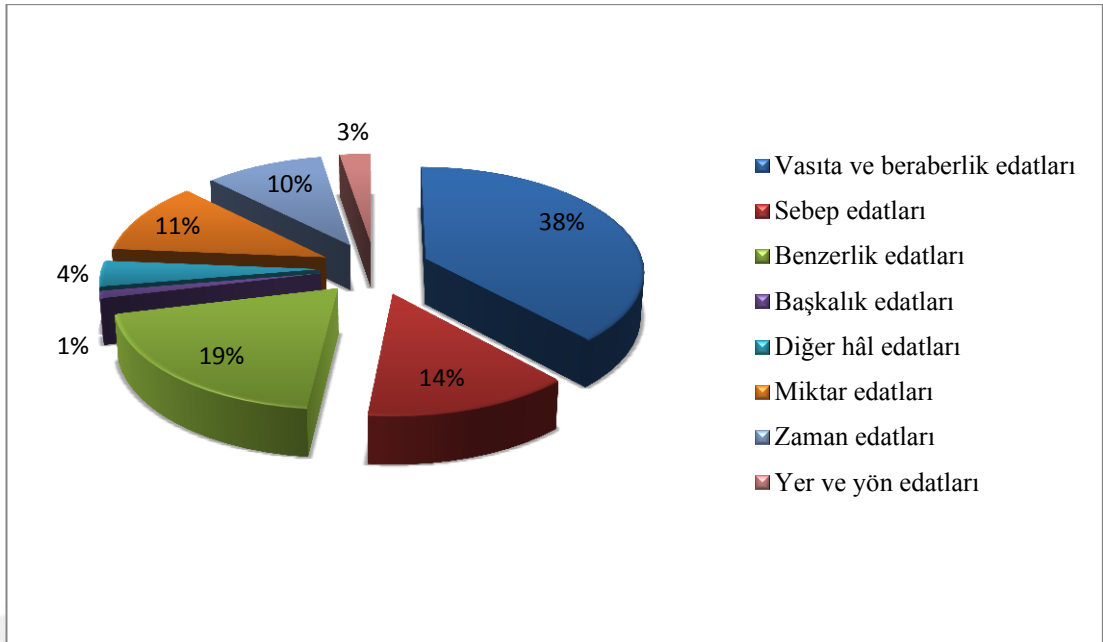
Grafik 22. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları

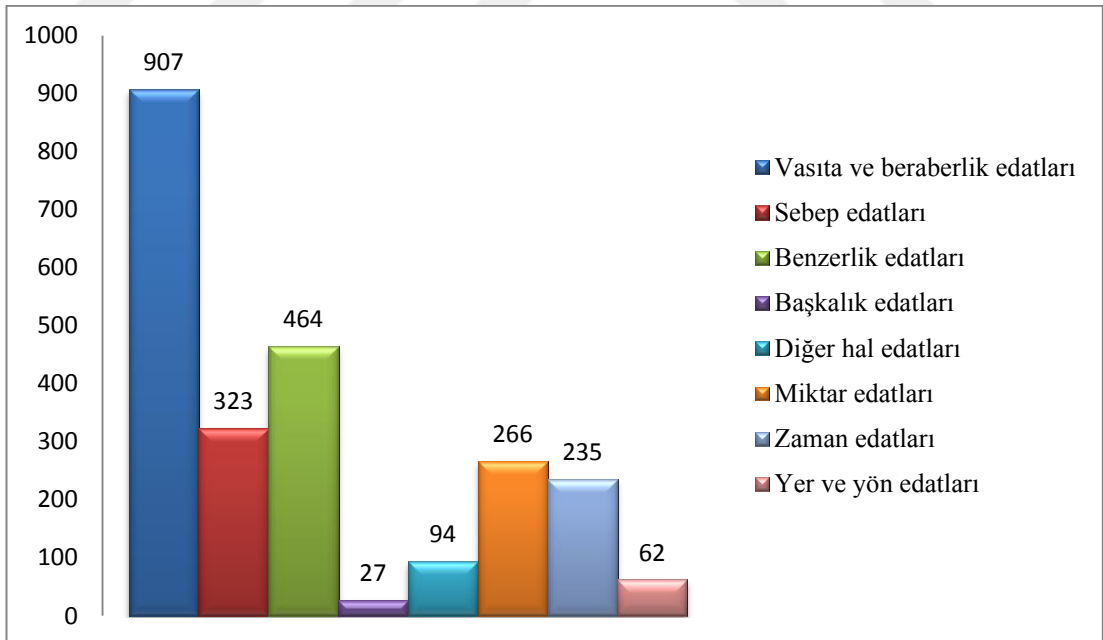
Grafik 23. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları

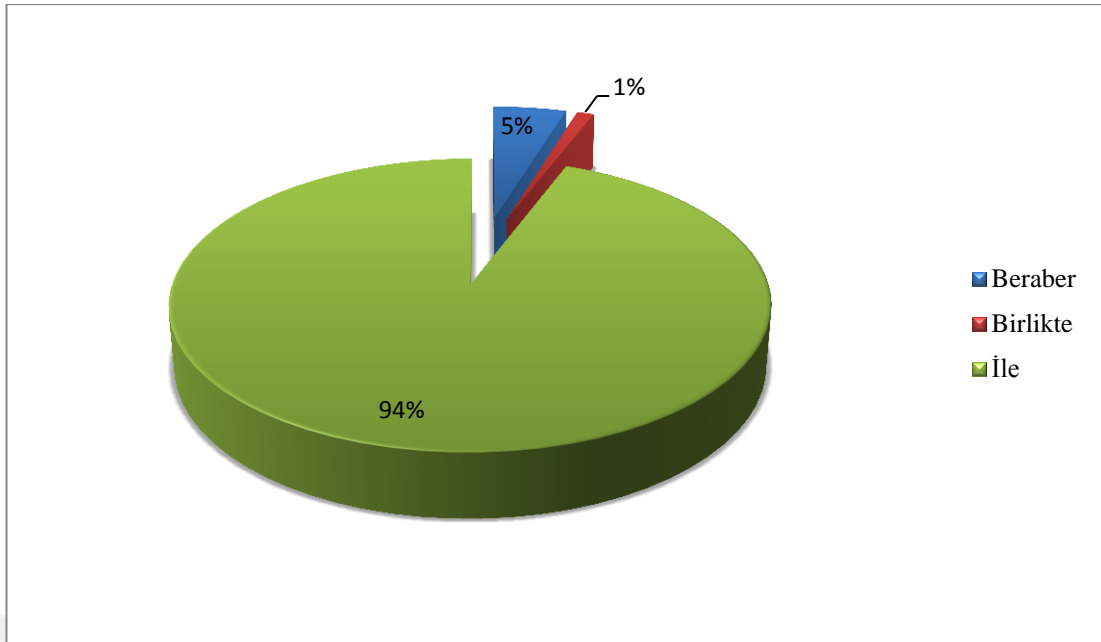
Grafik 24. MB, H ve SD Romanlarındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

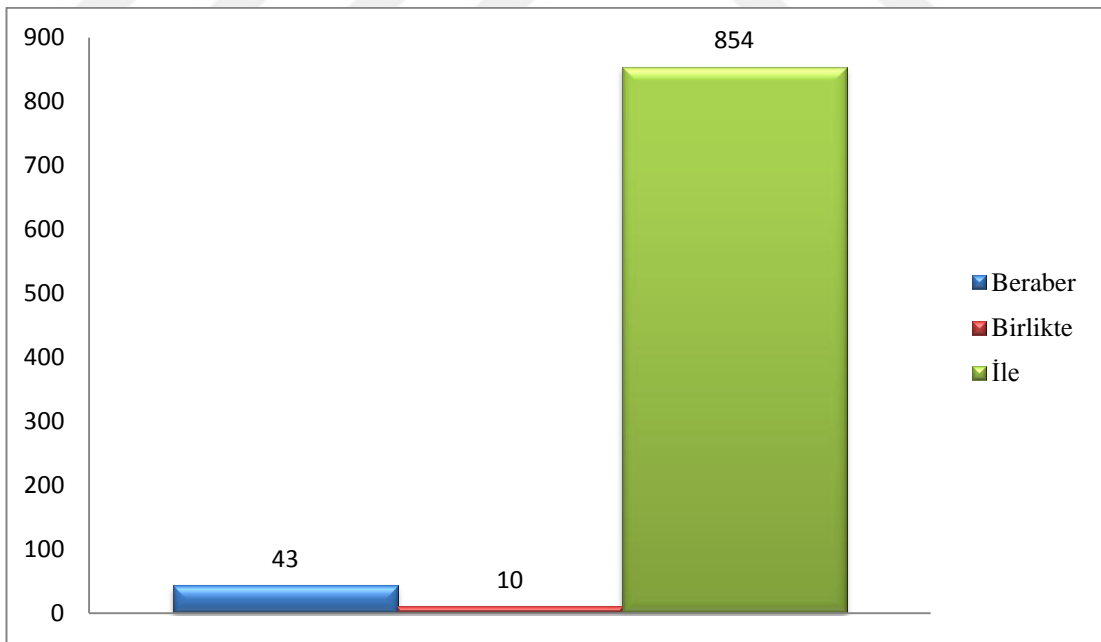
Grafik 25. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarının Oranları

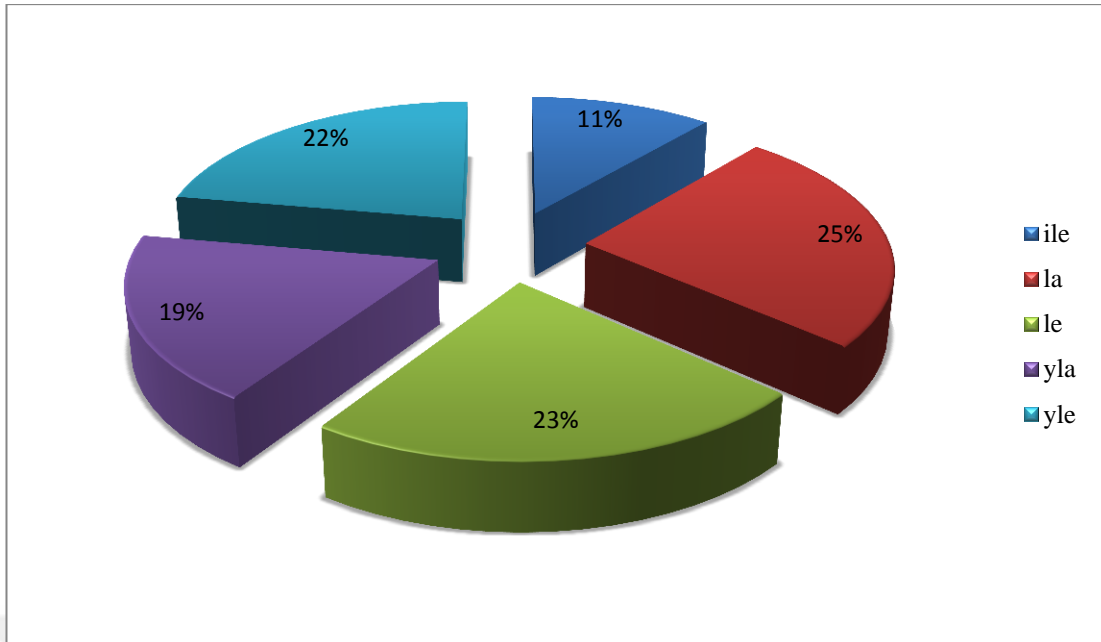
Grafik 26. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları

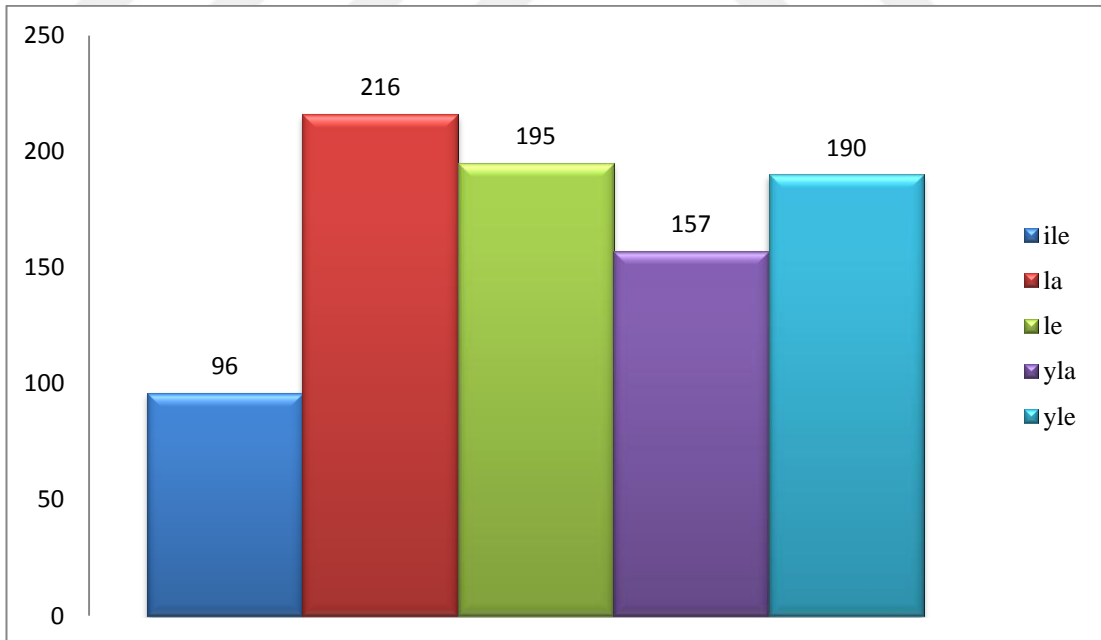
Grafik 27. MB Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları

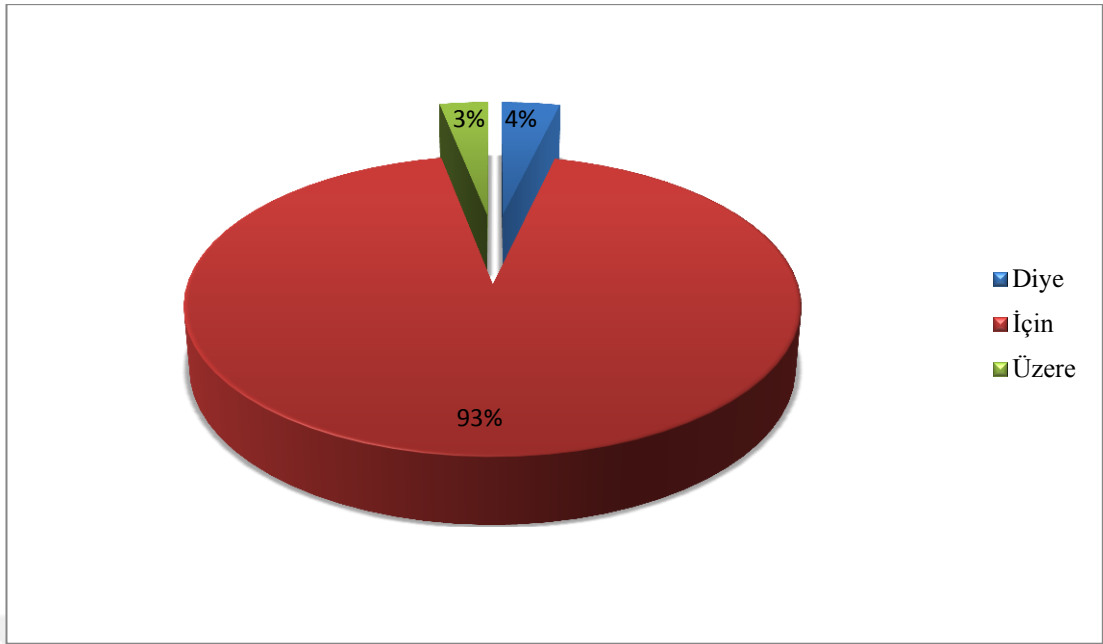
Grafik 28. MB Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları

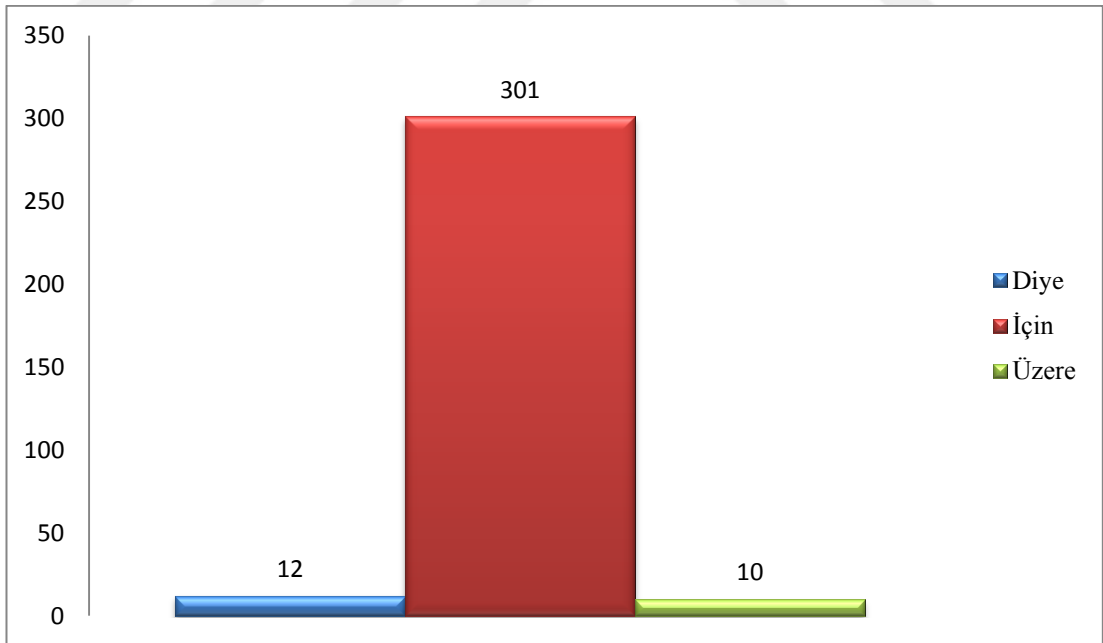
Grafik 29. MB Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları

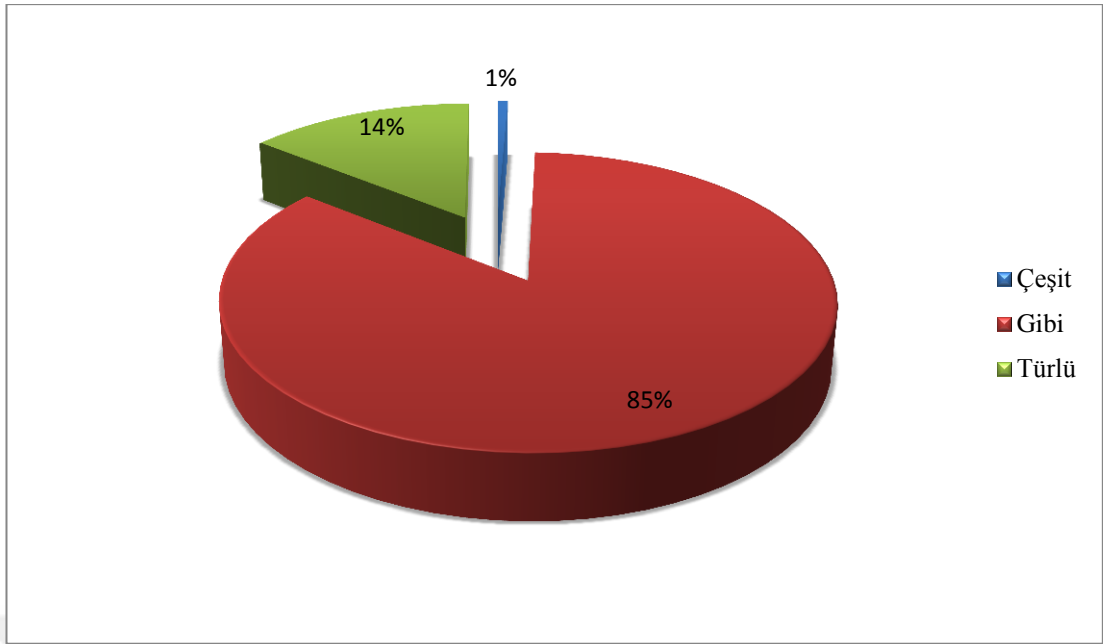
Grafik 30. MB Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları

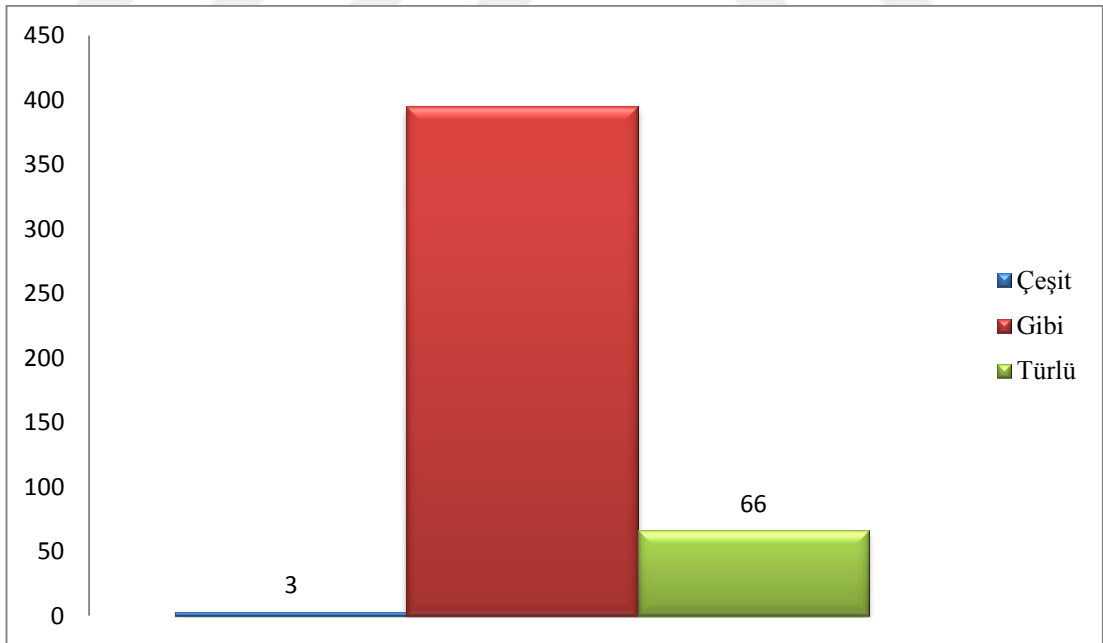
Grafik 31. MB Romanındaki Sebebi Edatlarının Oranları

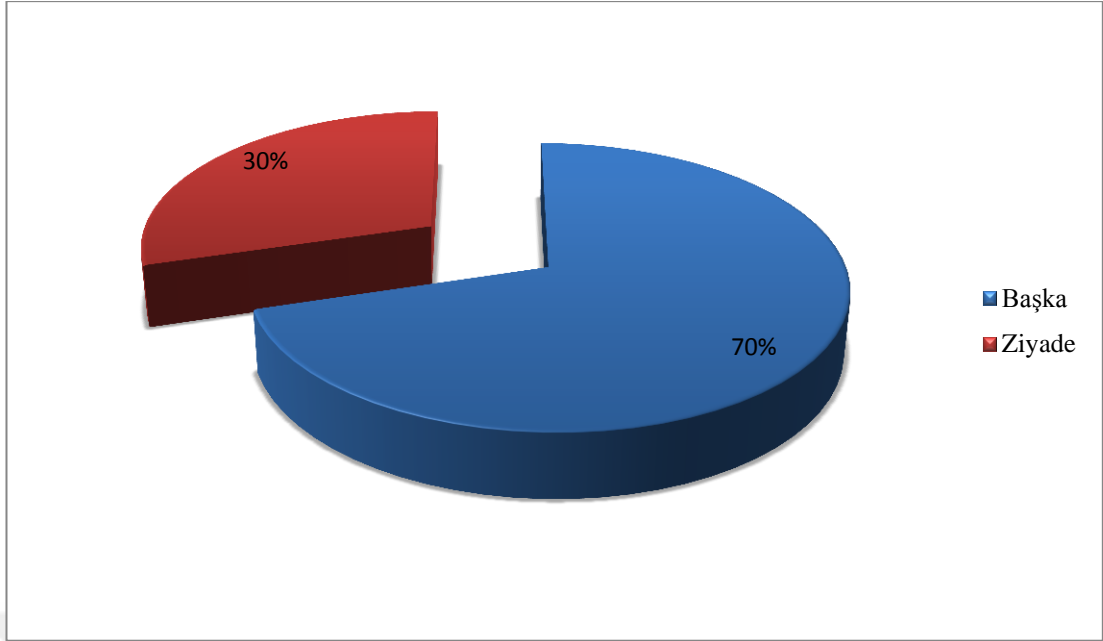
Grafik 32. MB Romanındaki Sebebi Edatlarının Sayıları

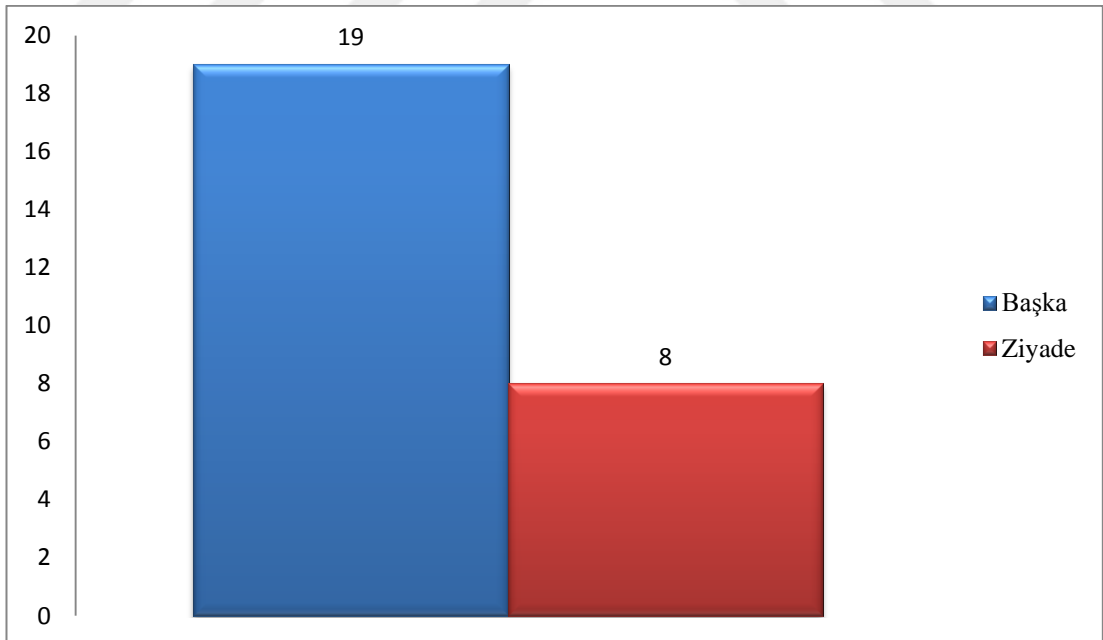
Grafik 33. MB Romanındaki Benzerlik Edatlarının Oranları

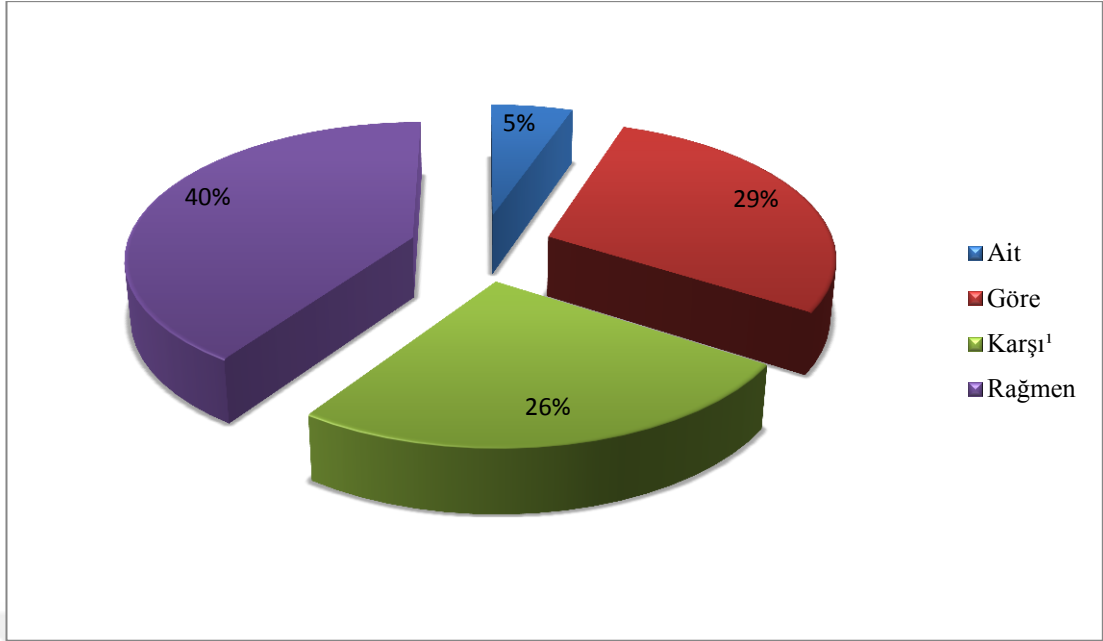
Grafik 34. MB Romanındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları

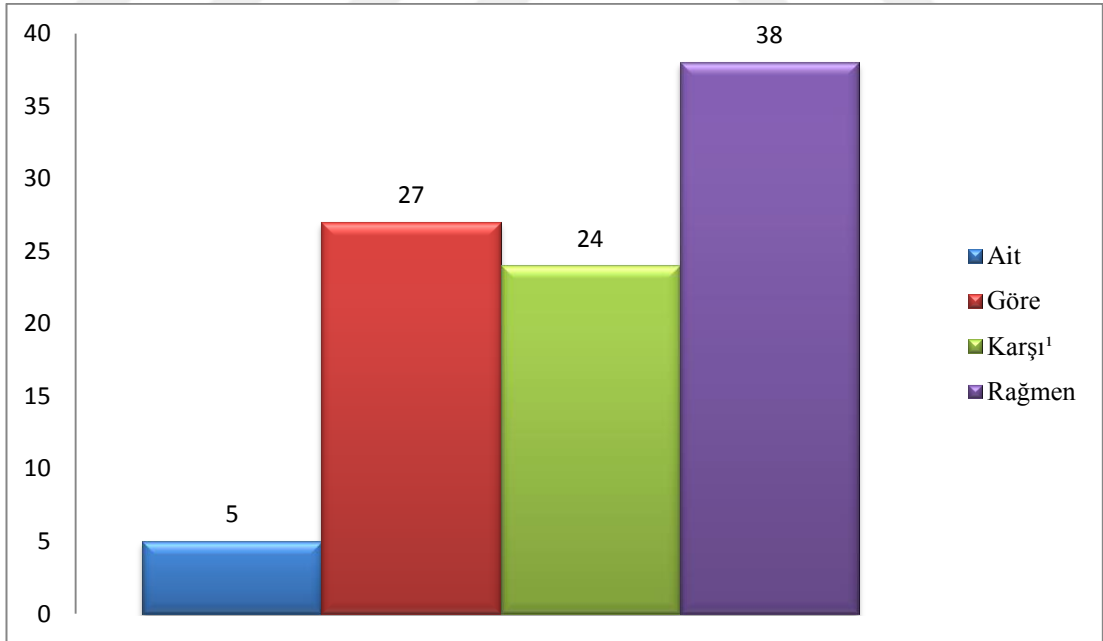
Grafik 35. MB Romanındaki Başkalık Edatlarının Oranları

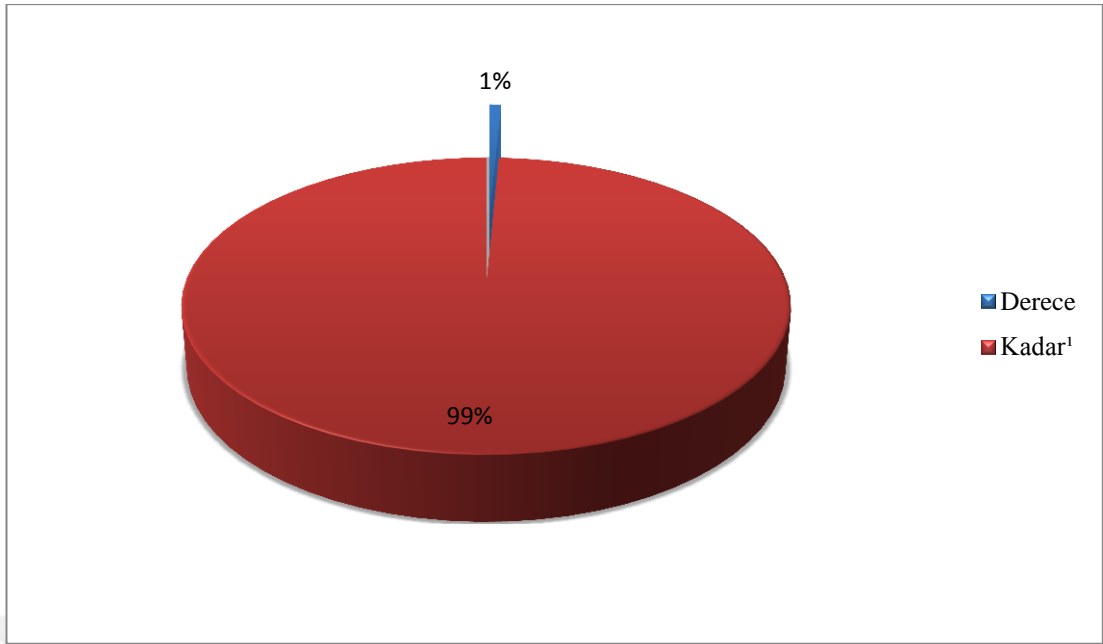
Grafik 36. MB Romanındaki Başkalık Edatlarının Sayıları

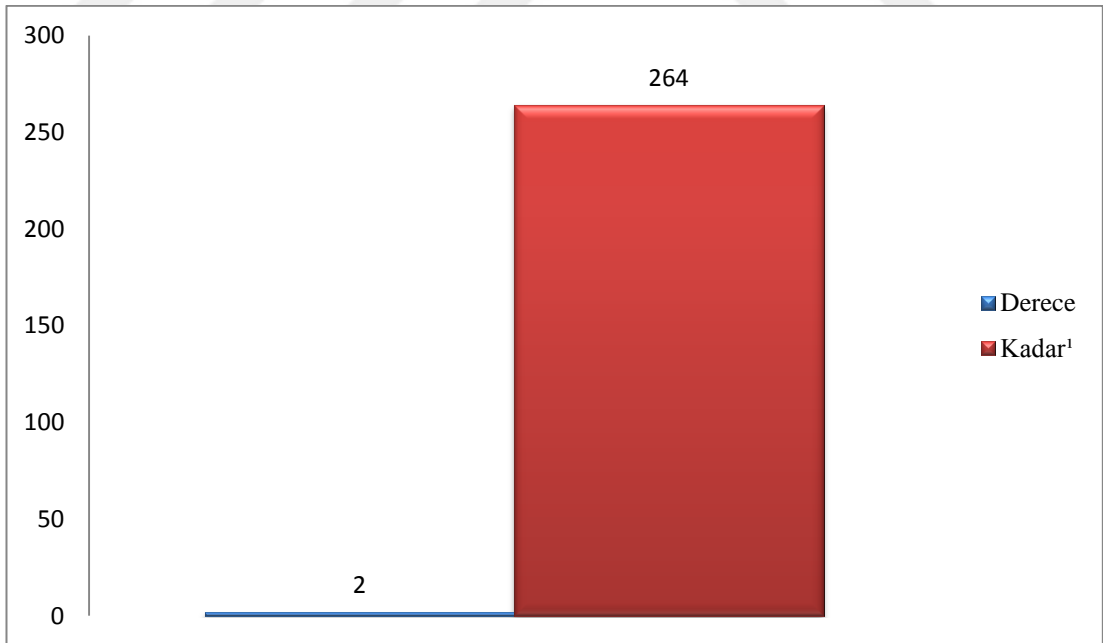
Grafik 37. MB Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları

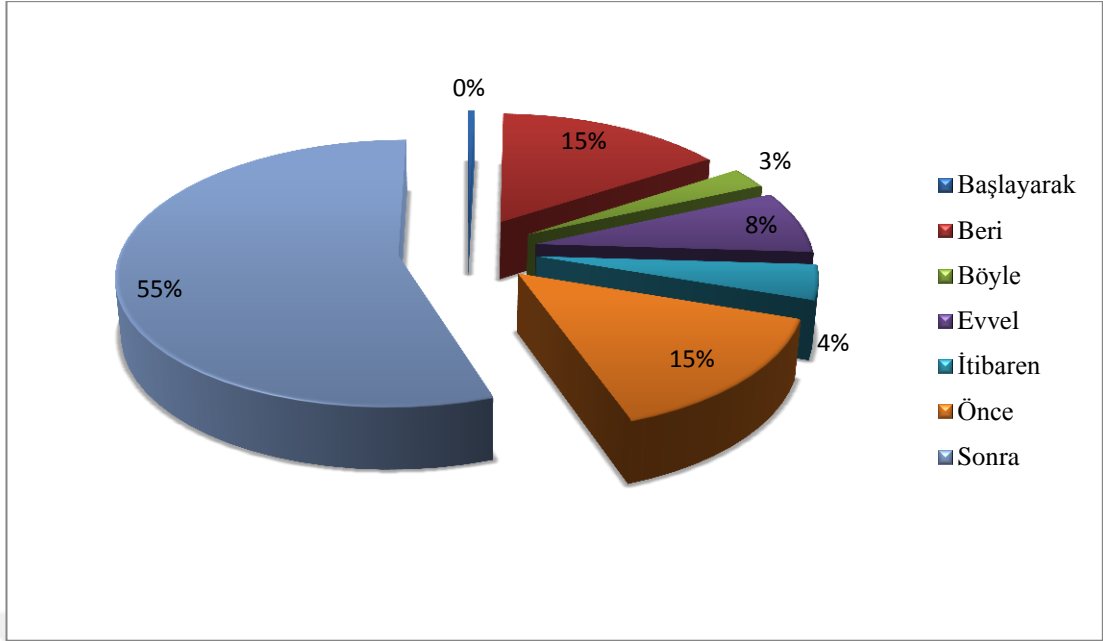
Grafik 38. MB Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları

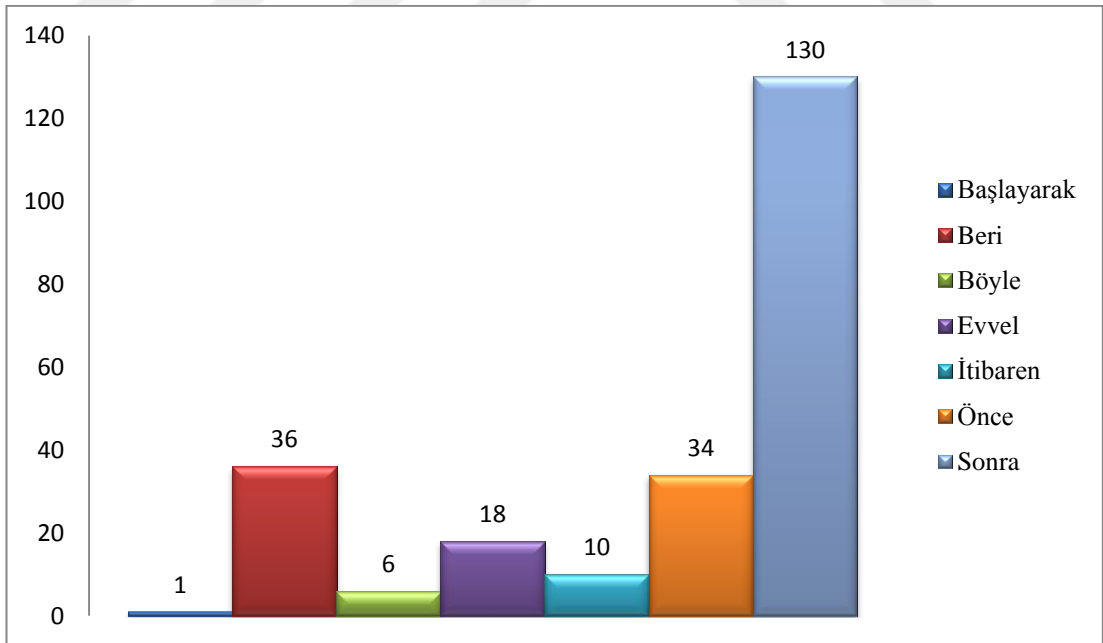
Grafik 39. MB Romanındaki Miktar Edatlarının Oranları

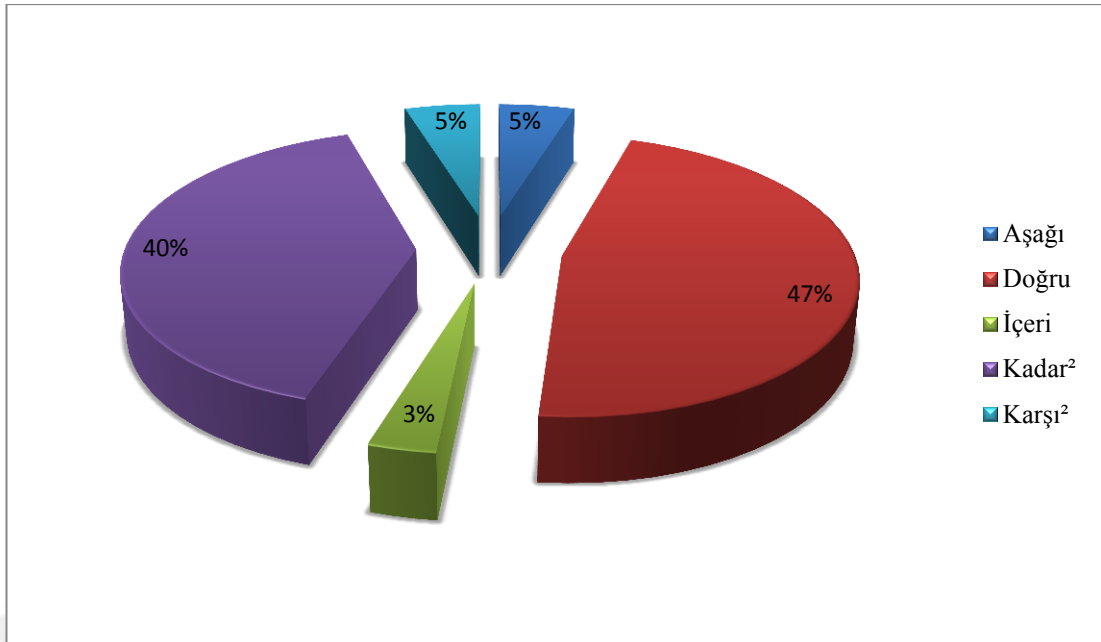
Grafik 40. MB Romanındaki Miktar Edatlarının Sayıları

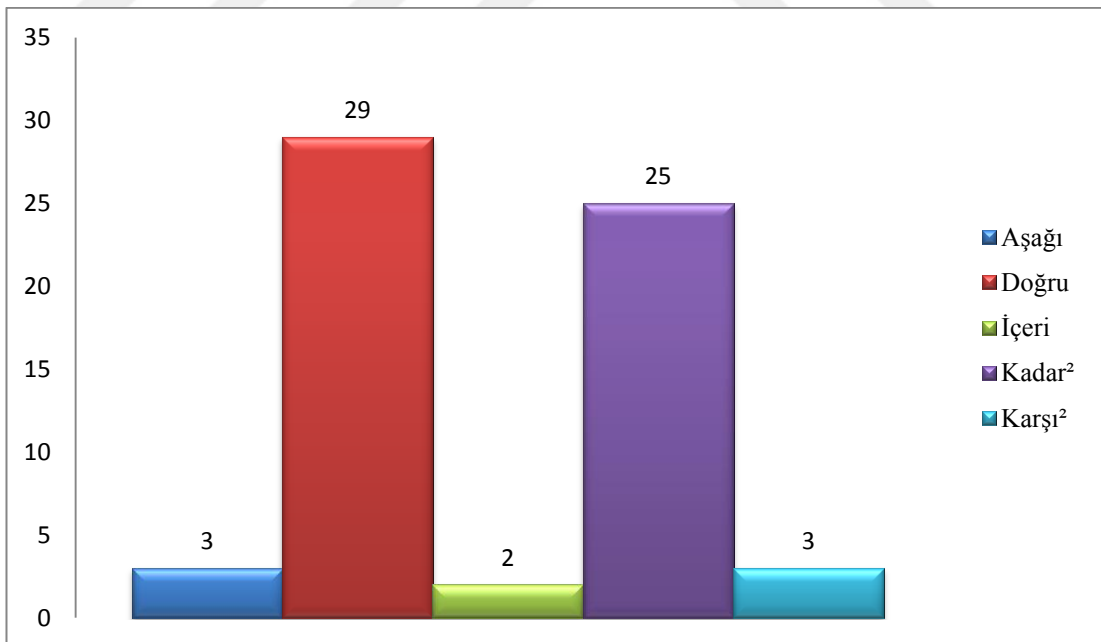
Grafik 41. MB Romanındaki Zaman Edatlarının Oranları

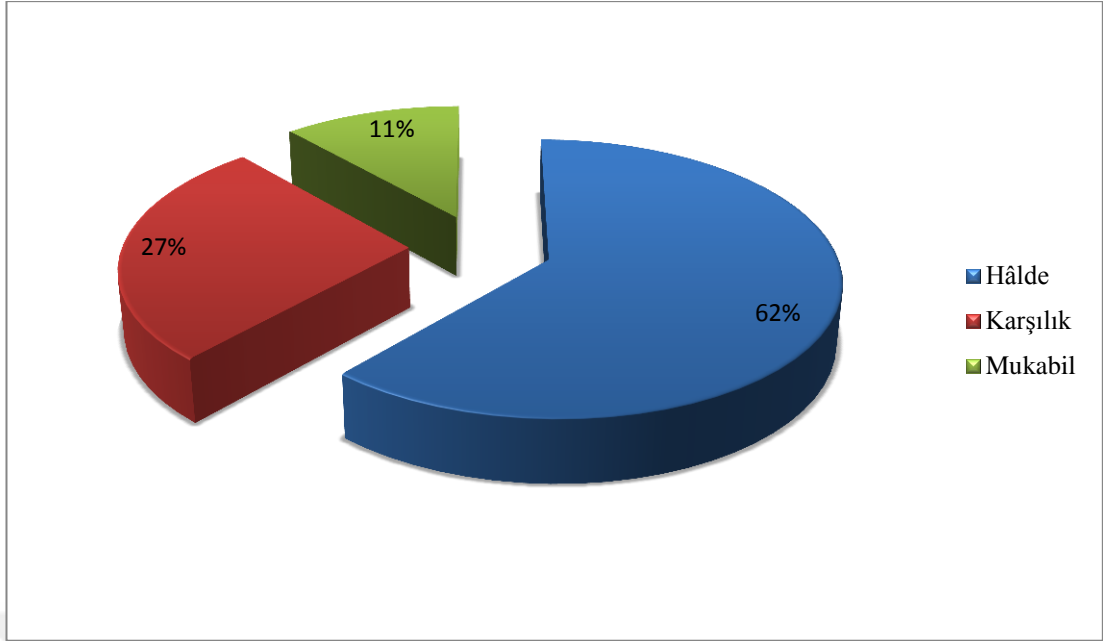
Grafik 42. MB Romanındaki Zaman Edatlarının Sayıları

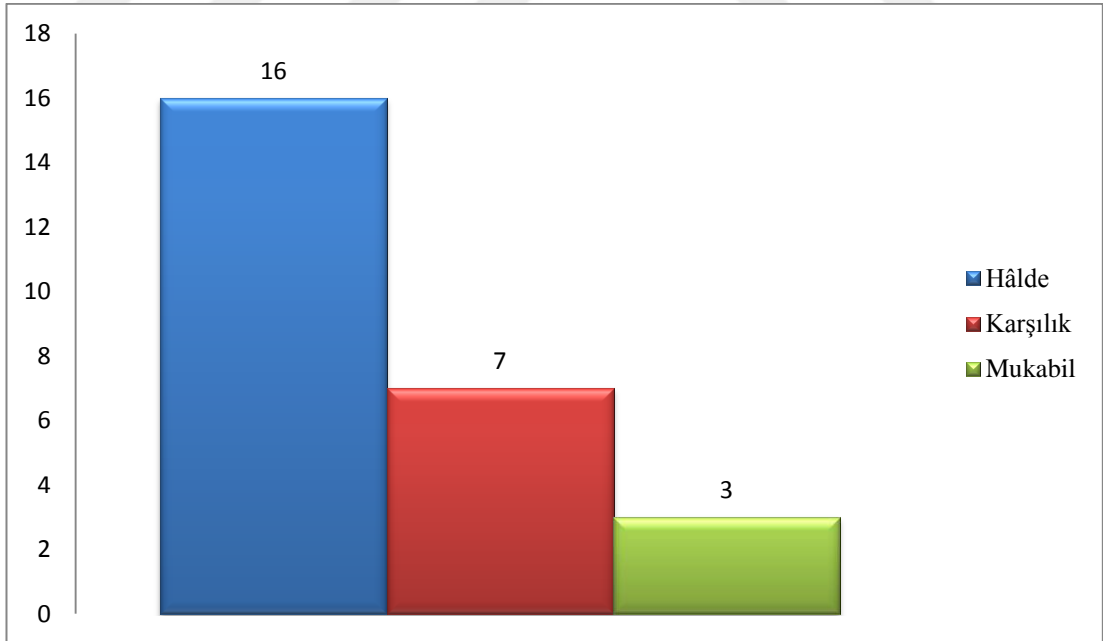
Grafik 43. MB Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları

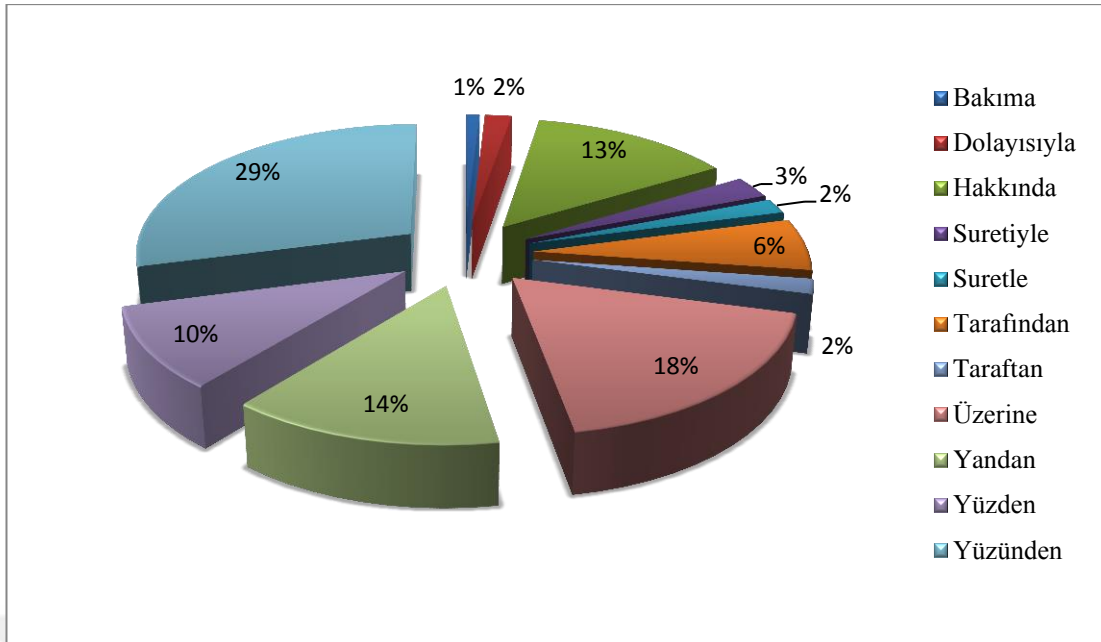
Grafik 44. MB Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları

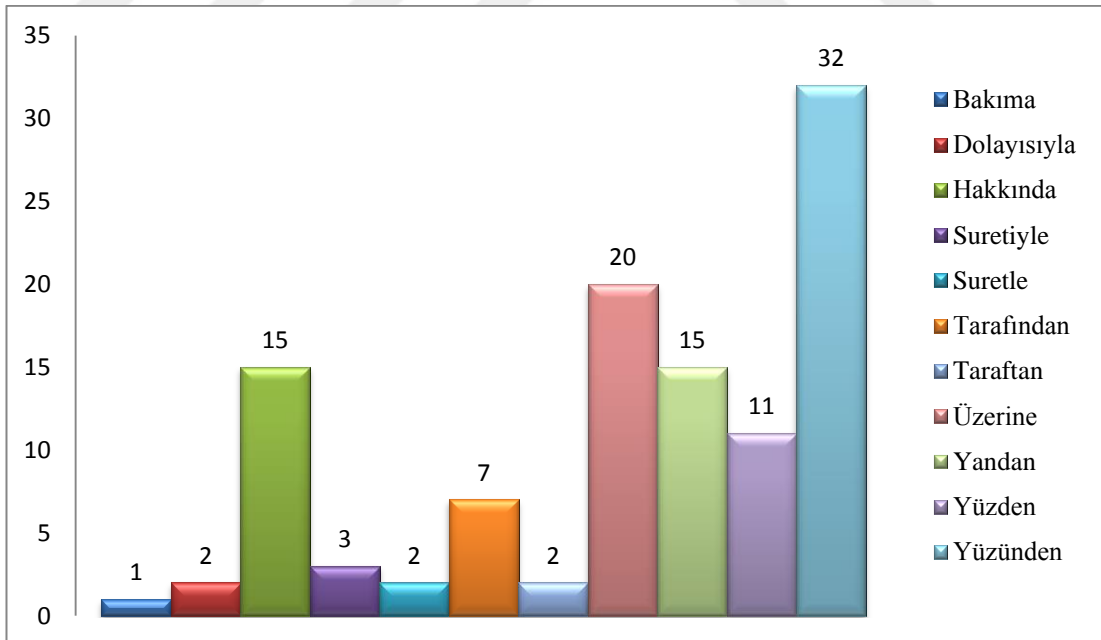
Grafik 45. MB Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları

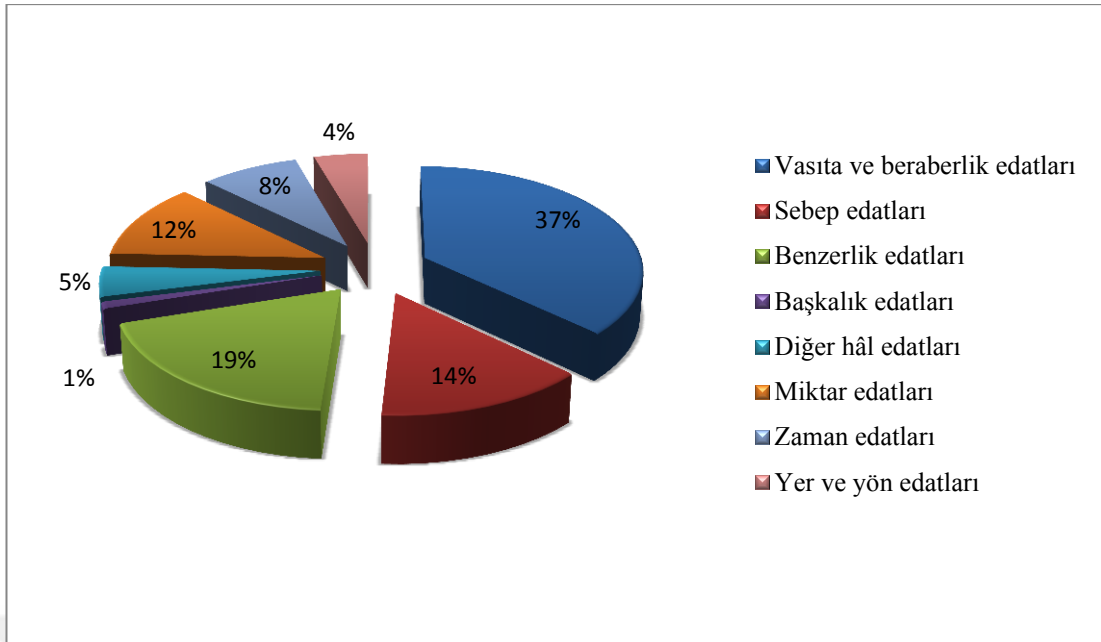
Grafik 46. MB Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları

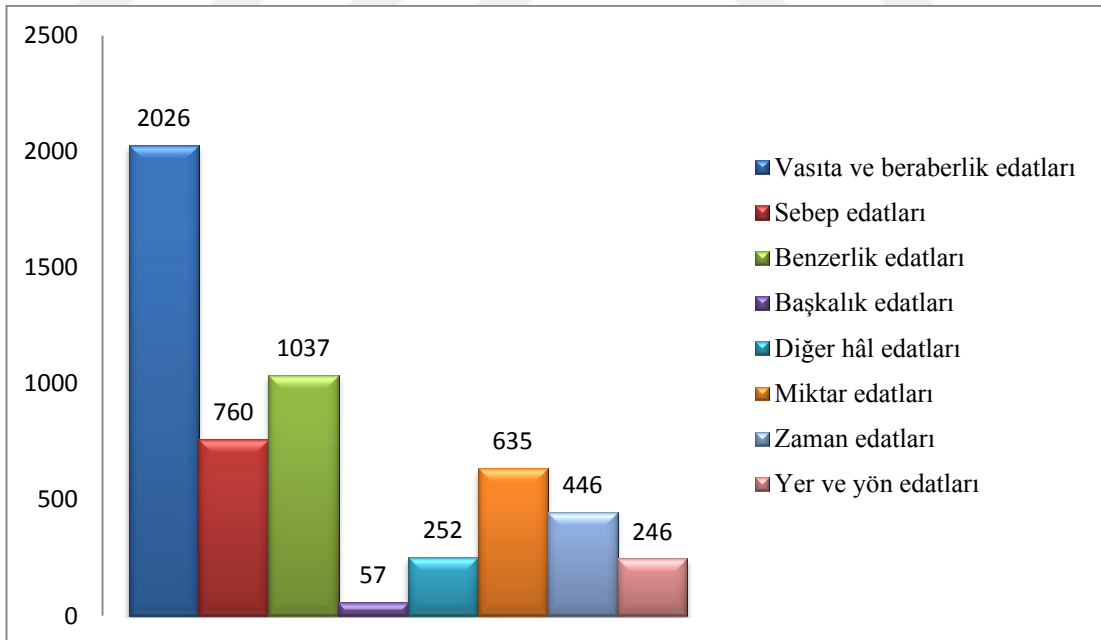
Grafik 47. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları

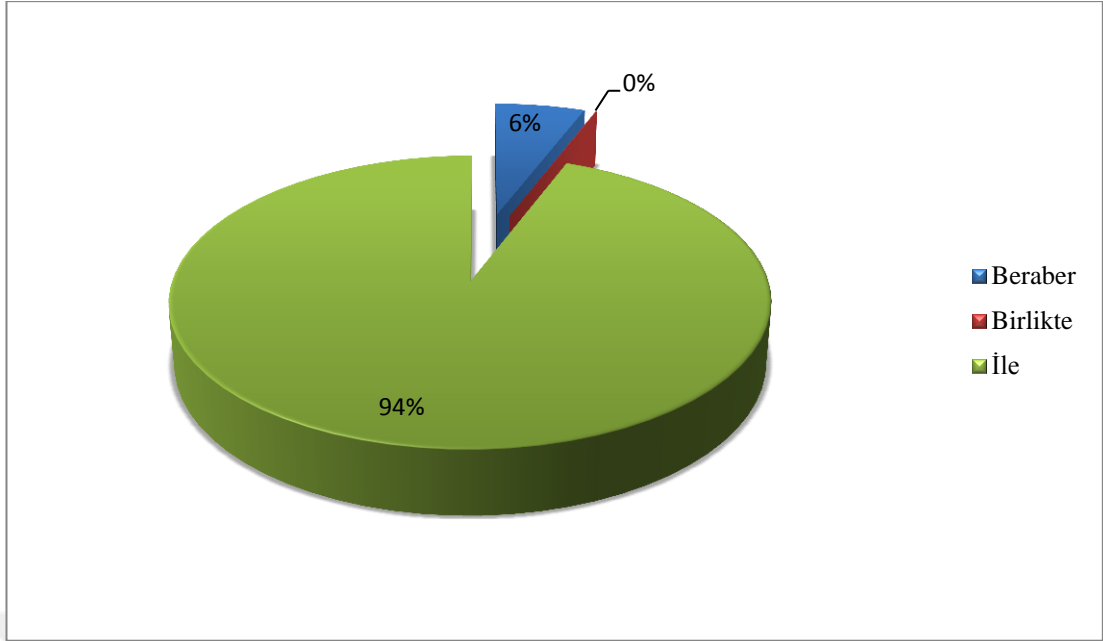
Grafik 48. MB Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

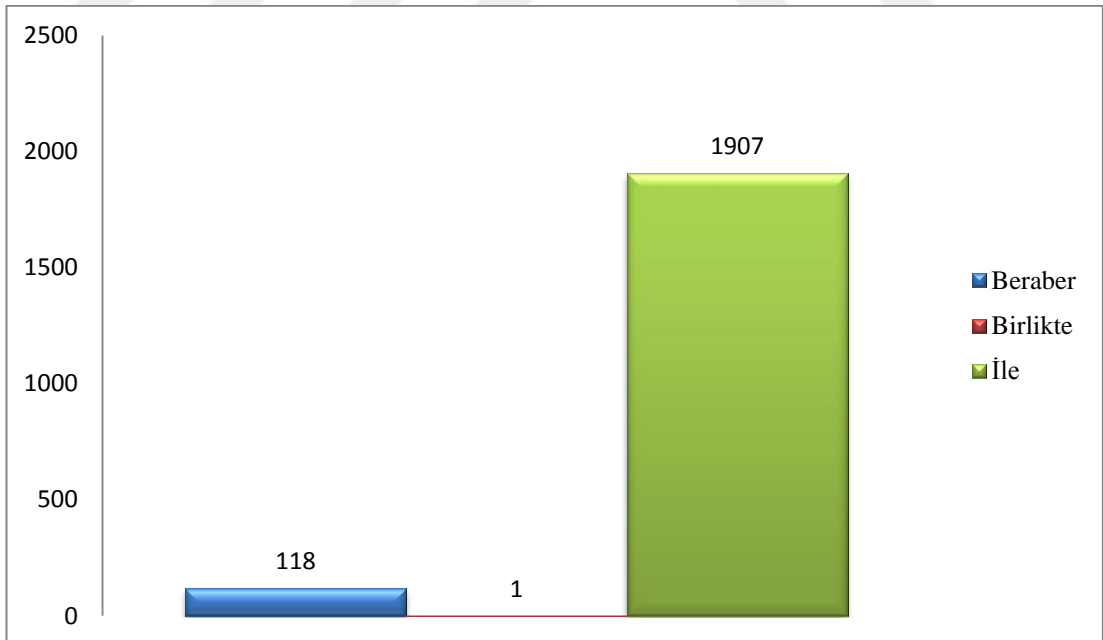
Grafik 49. H Romanındaki Son Çekim Edatlarının Oranları

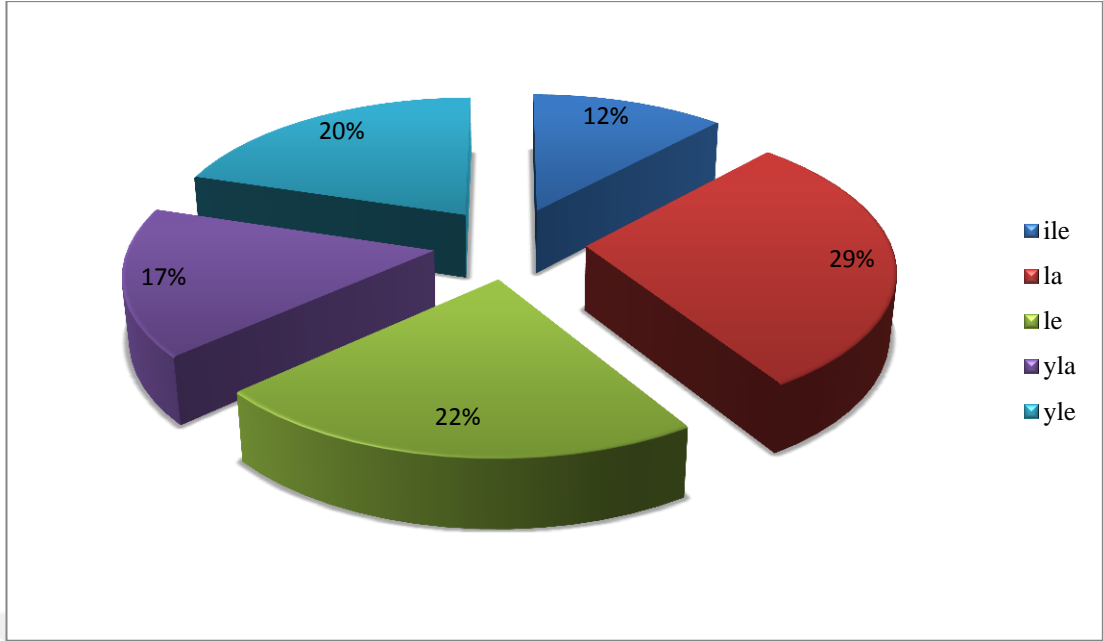
Grafik 50. H Romanındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları

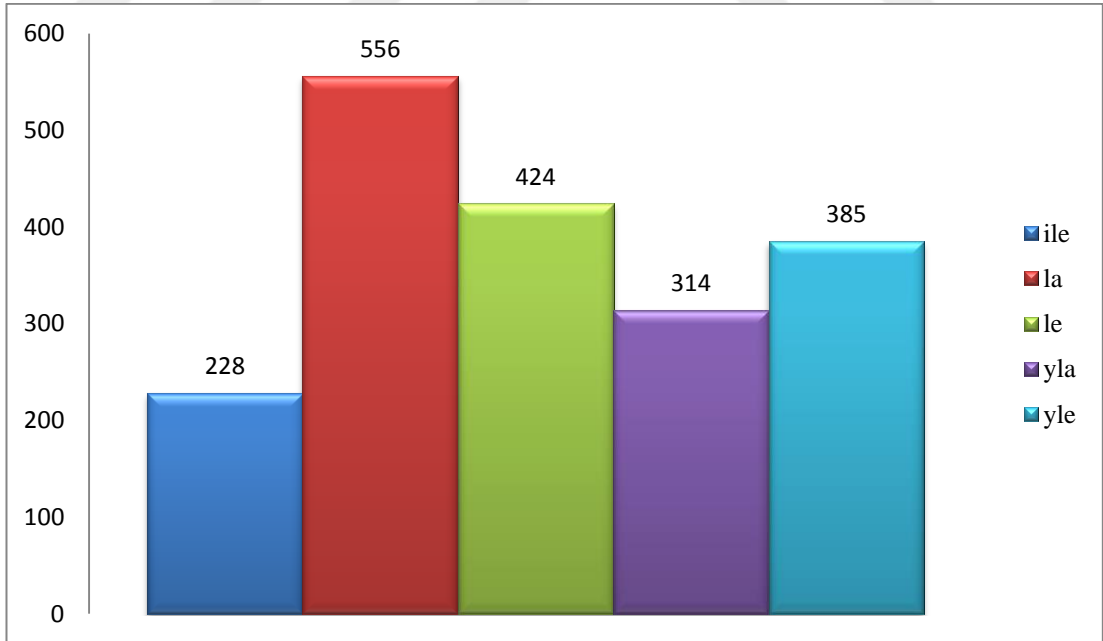
Grafik 51. H Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları

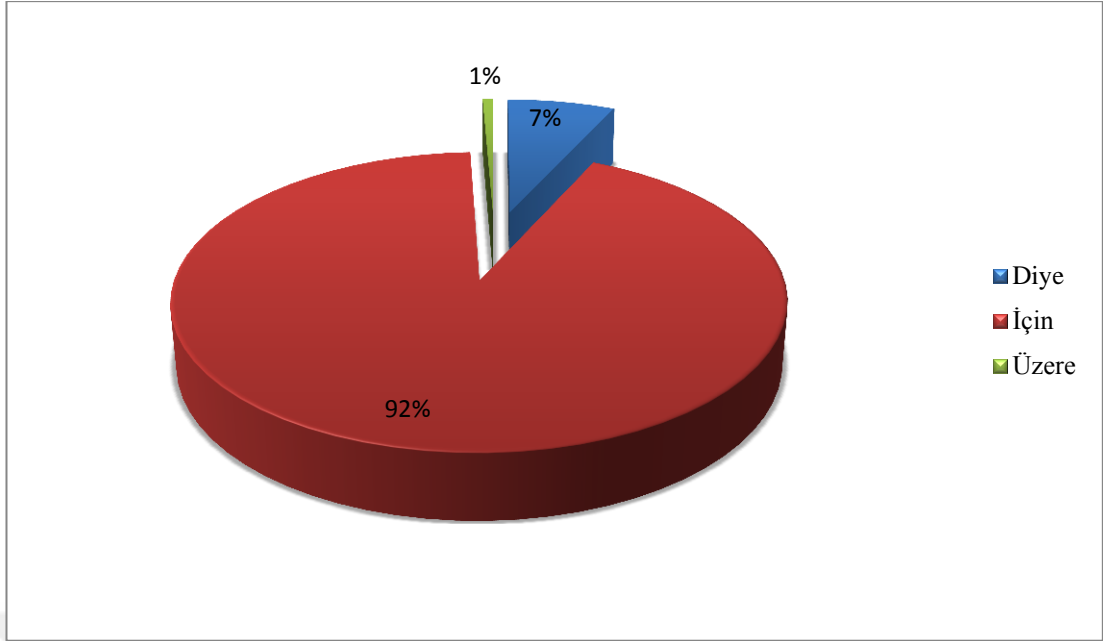
Grafik 52. H Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları

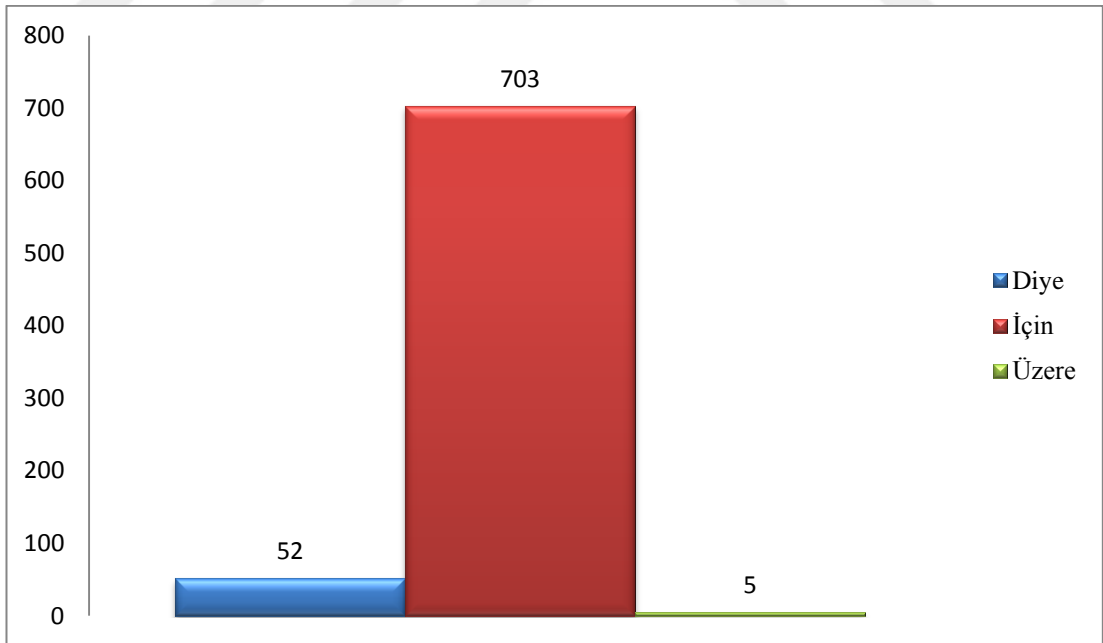
Grafik 53. H Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları

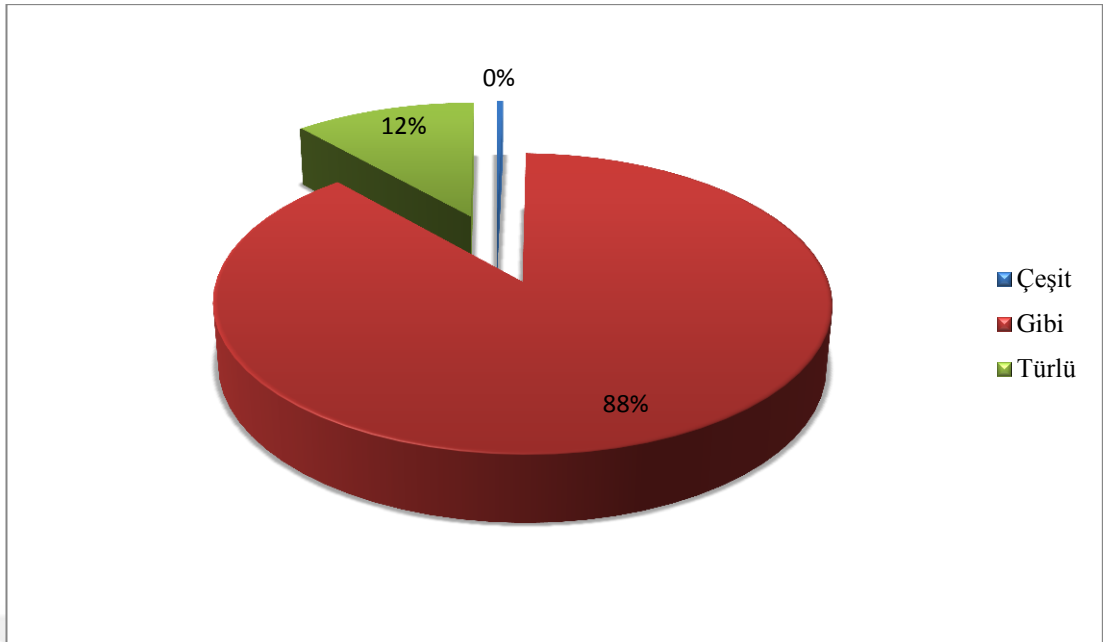
Grafik 54. H Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları

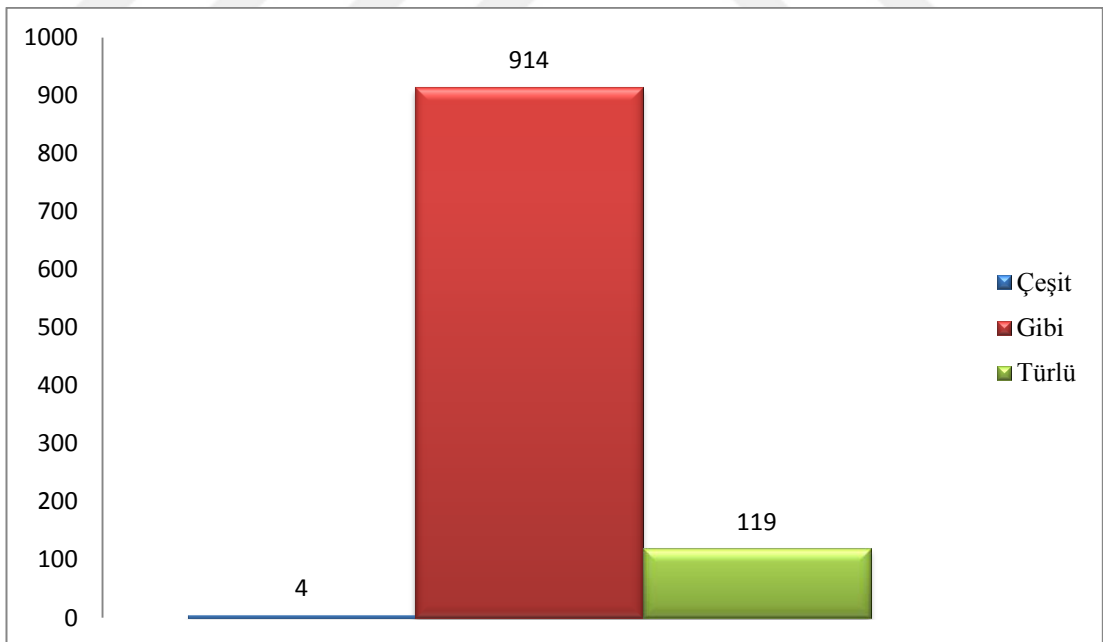
Grafik 55. H Romanındaki Sebeplerin Oranları

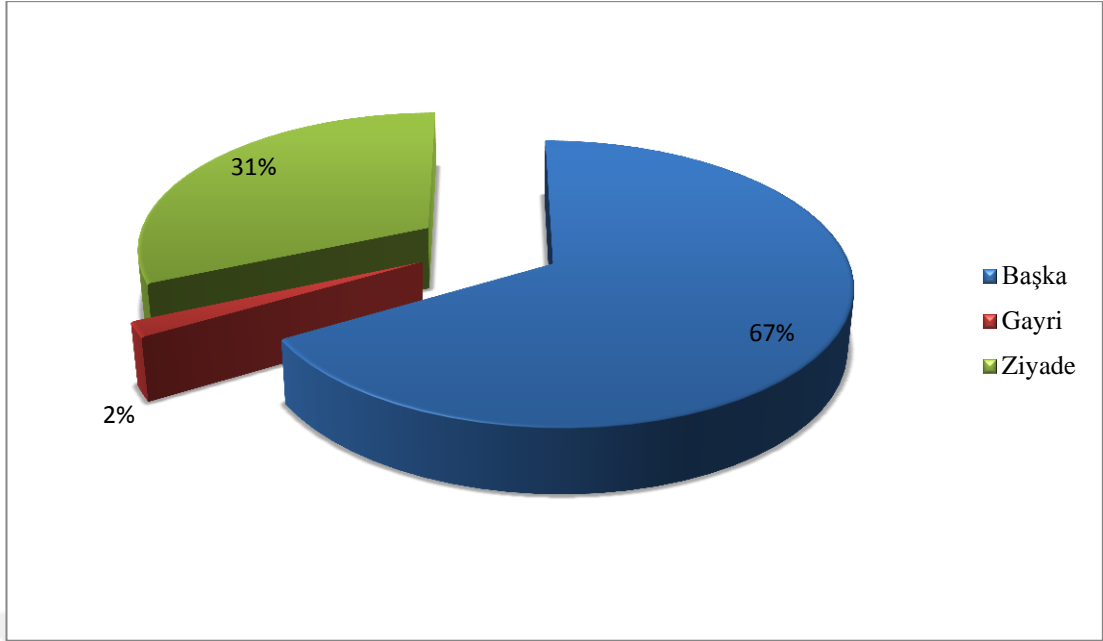
Grafik 56. H Romanındaki Sebeplerin Sayıları

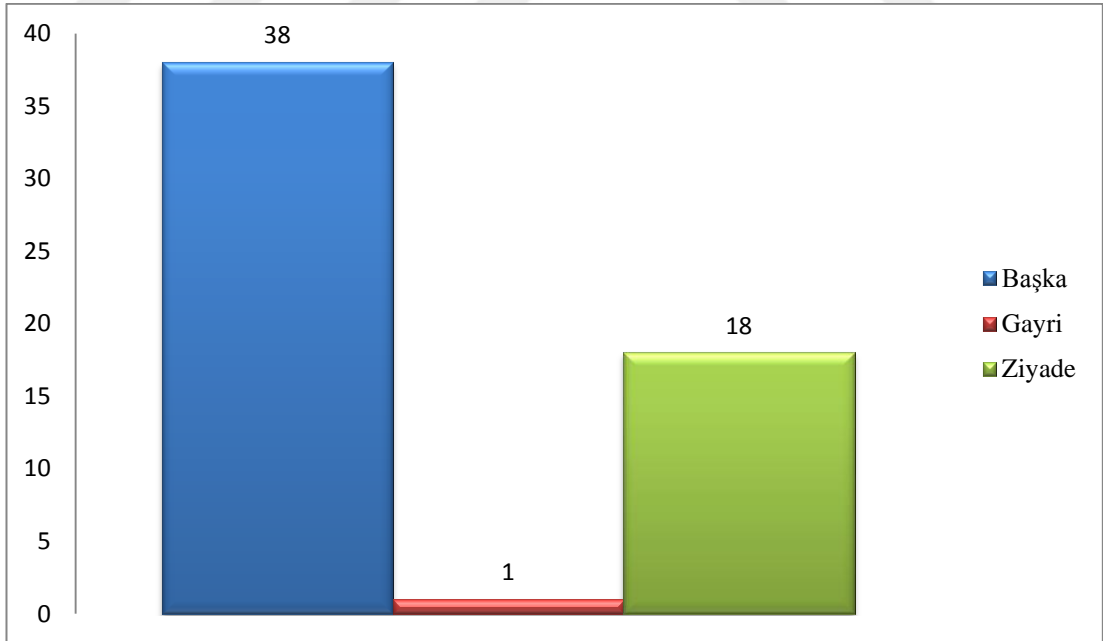
Grafik 57. H Romanındaki Benzerlik Edatlarının Oranları

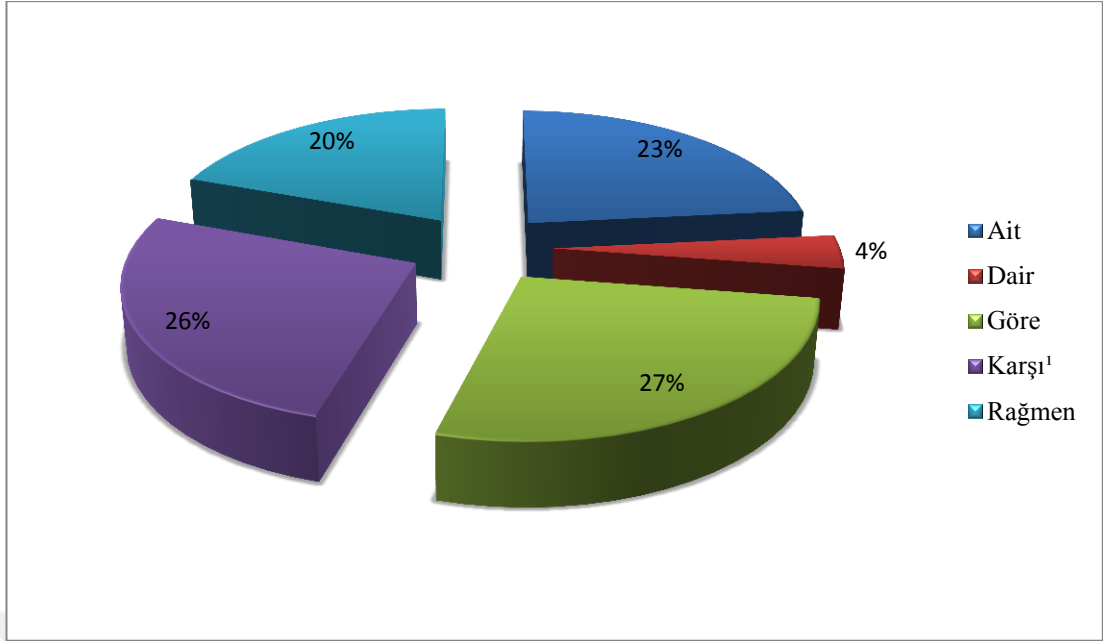
Grafik 58. H Romanındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları

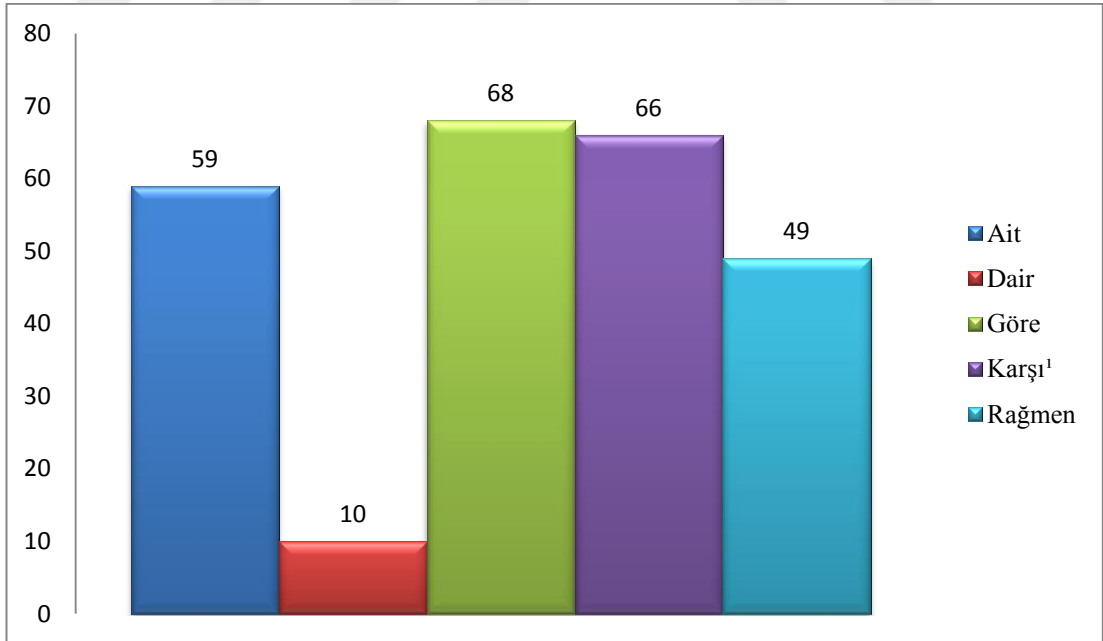
Grafik 59. H Romanındaki Başkalık Edatlarının Oranları

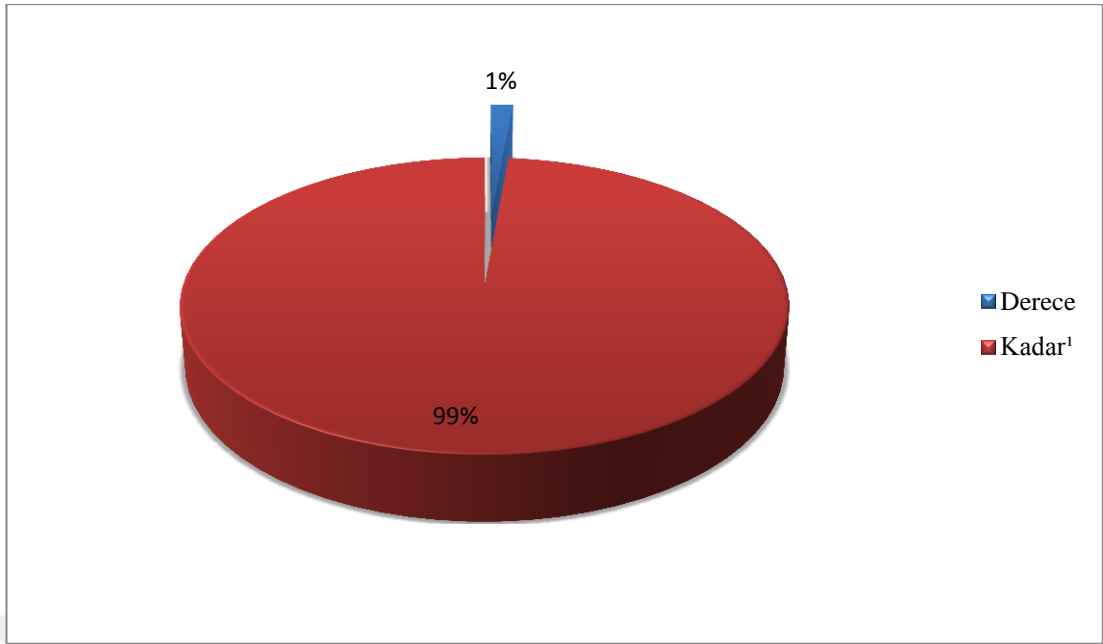
Grafik 60. H Romanındaki Başkalık Edatlarının Sayıları

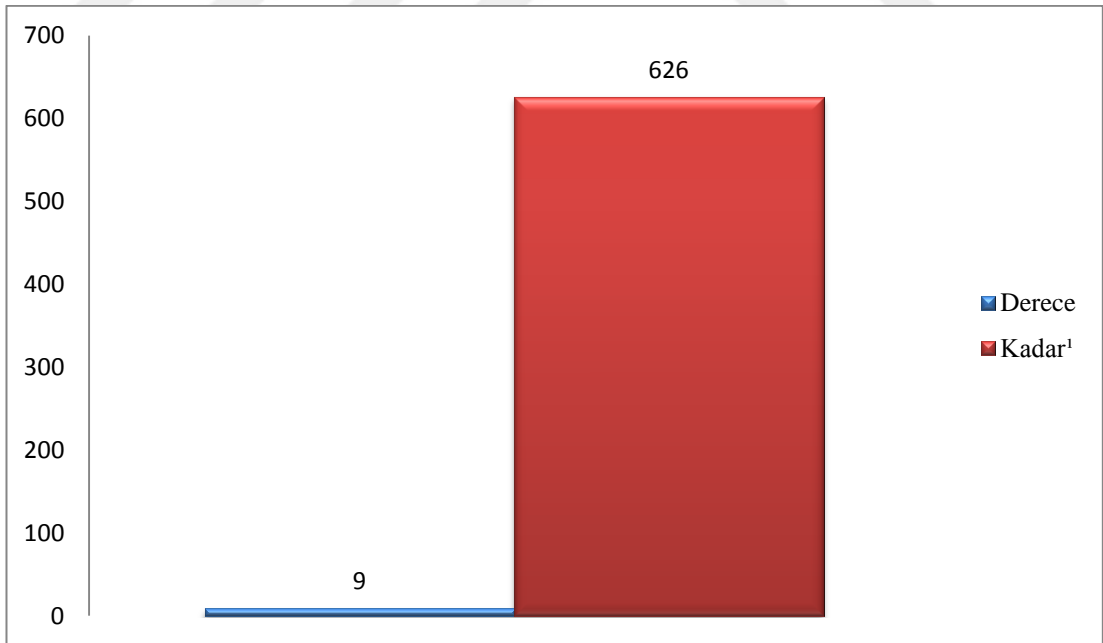
Grafik 61. H Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları

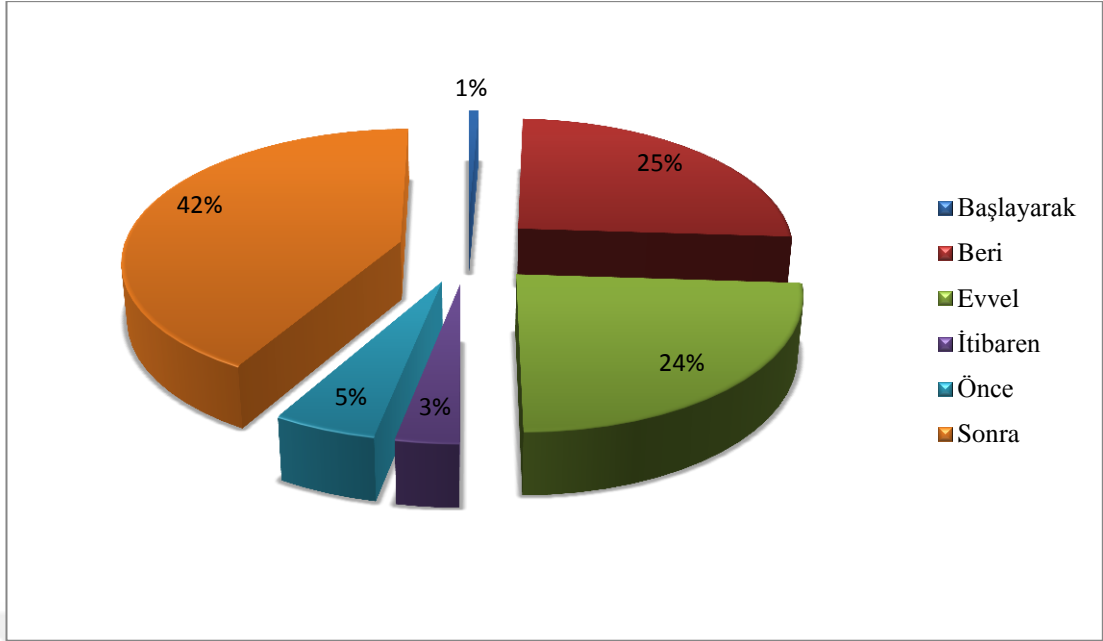
Grafik 62. H Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları

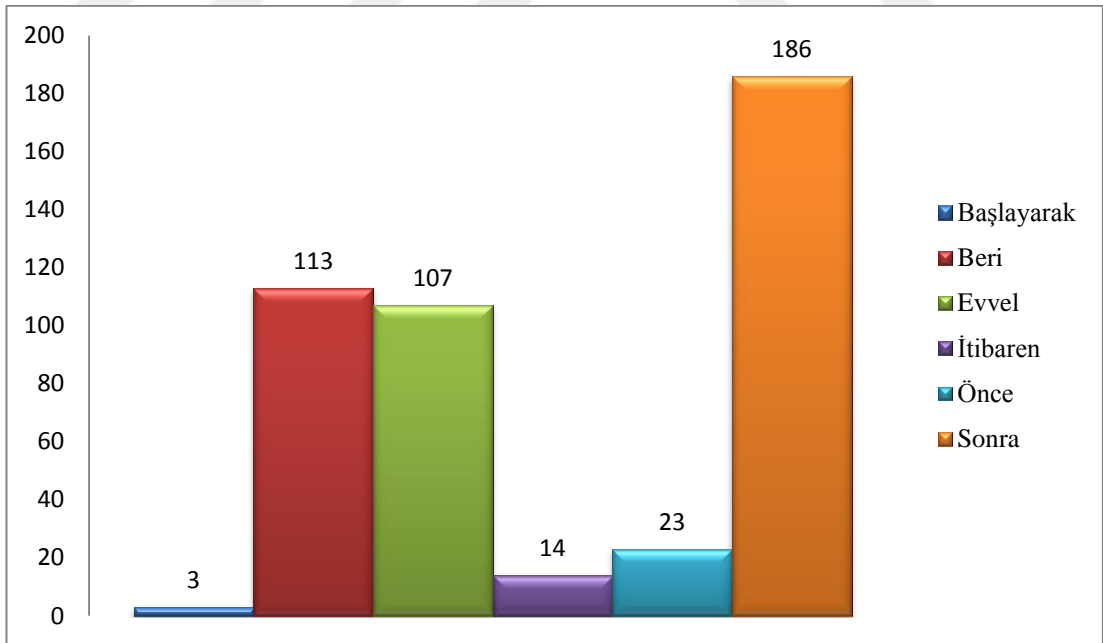
Grafik 63. H Romanındaki Miktar Edatlarının Oranları

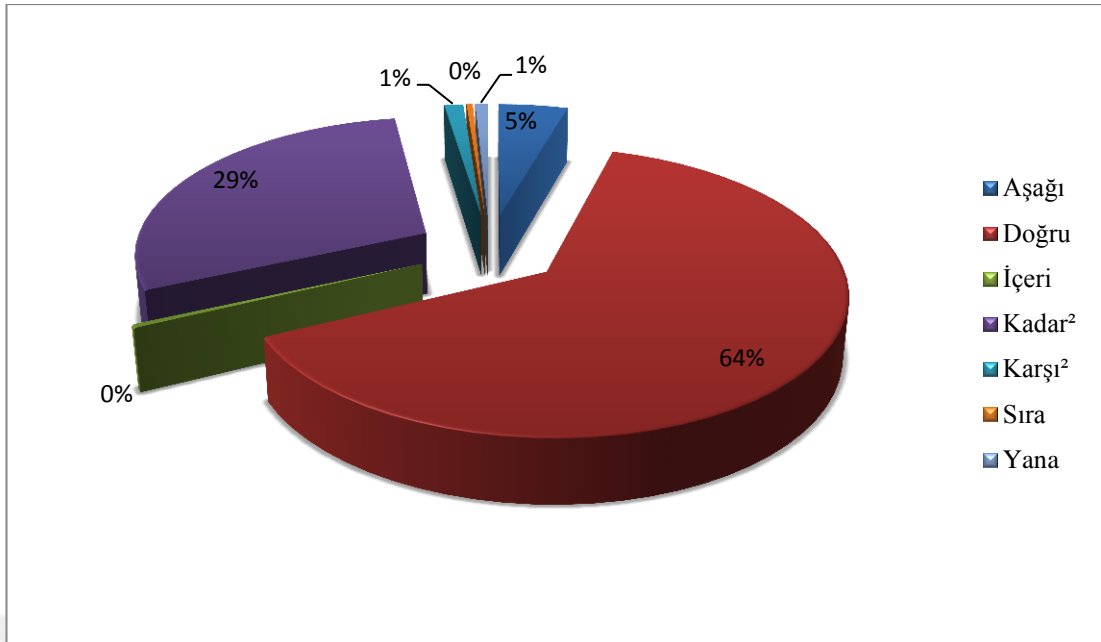
Grafik 64. H Romanındaki Miktar Edatlarının Sayıları

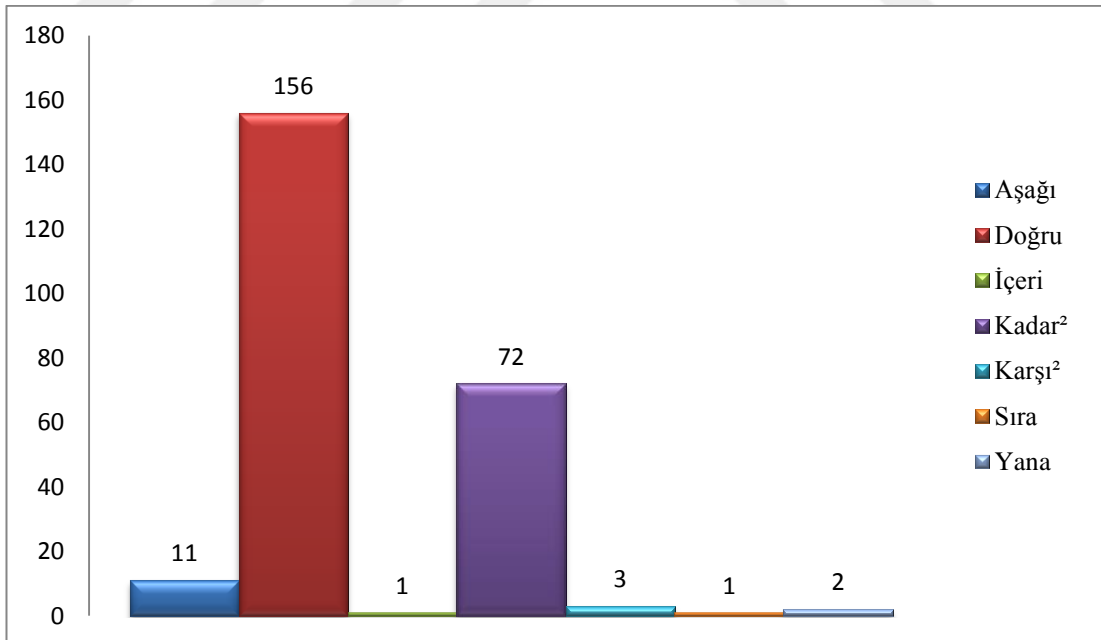
Grafik 65. H Romanındaki Zaman Edatlarının Oranları

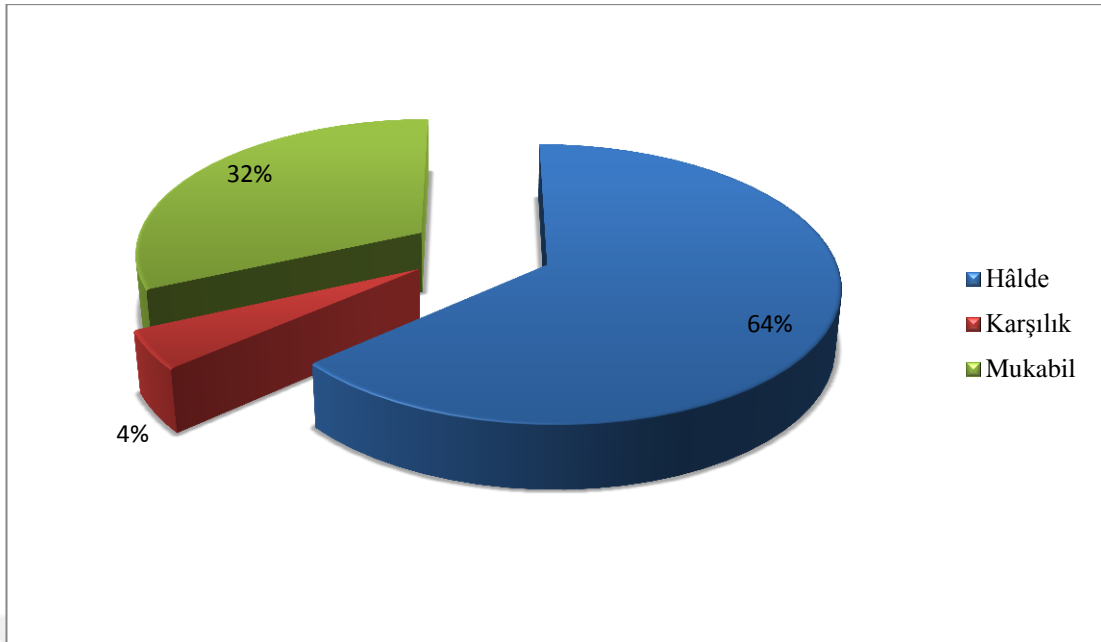
Grafik 66. H Romanındaki Zaman Edatlarının Sayıları

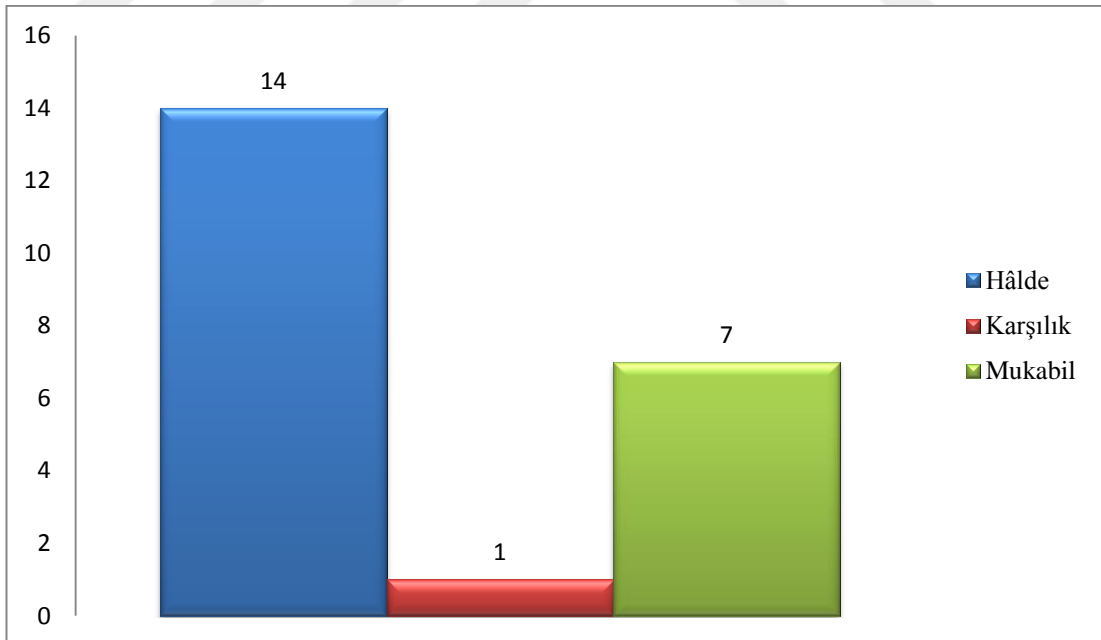
Grafik 67. H Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları

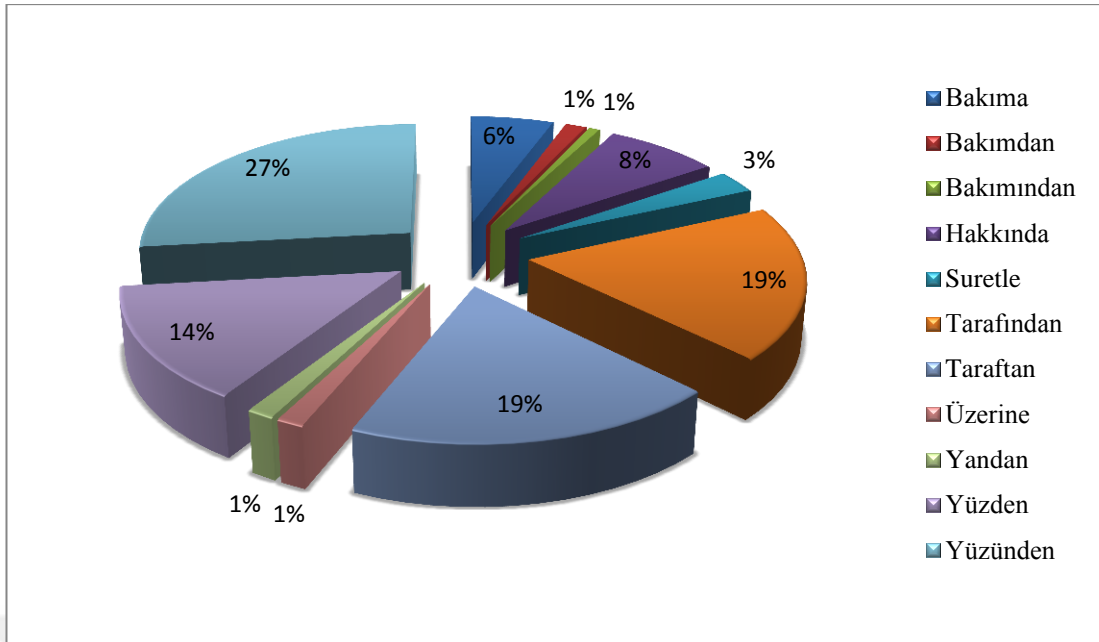
Grafik 68. H Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları

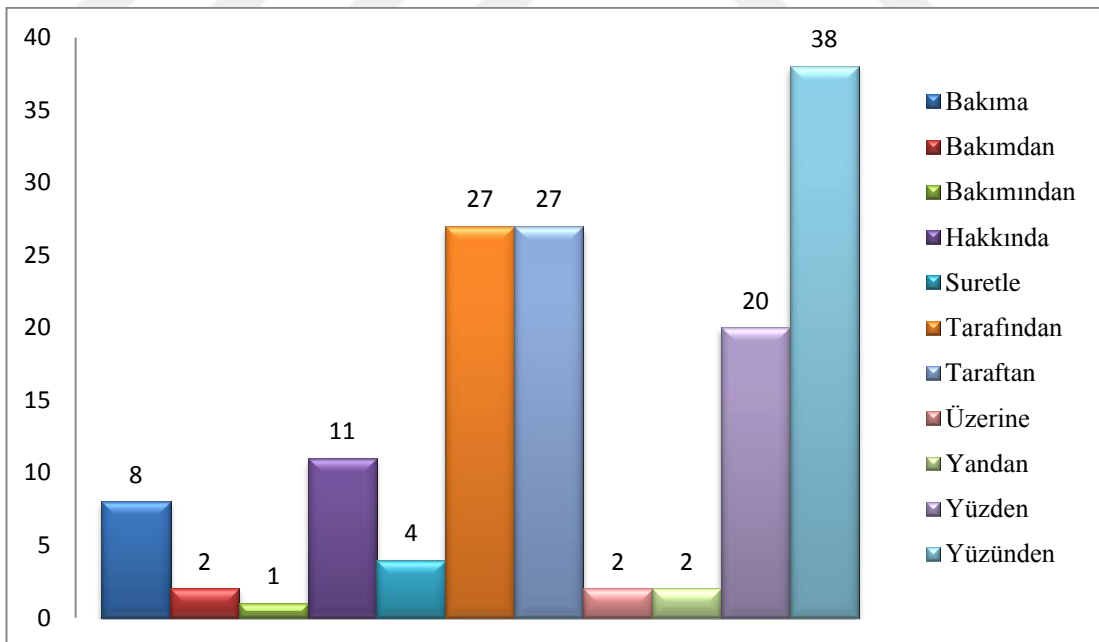
Grafik 69. H Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları

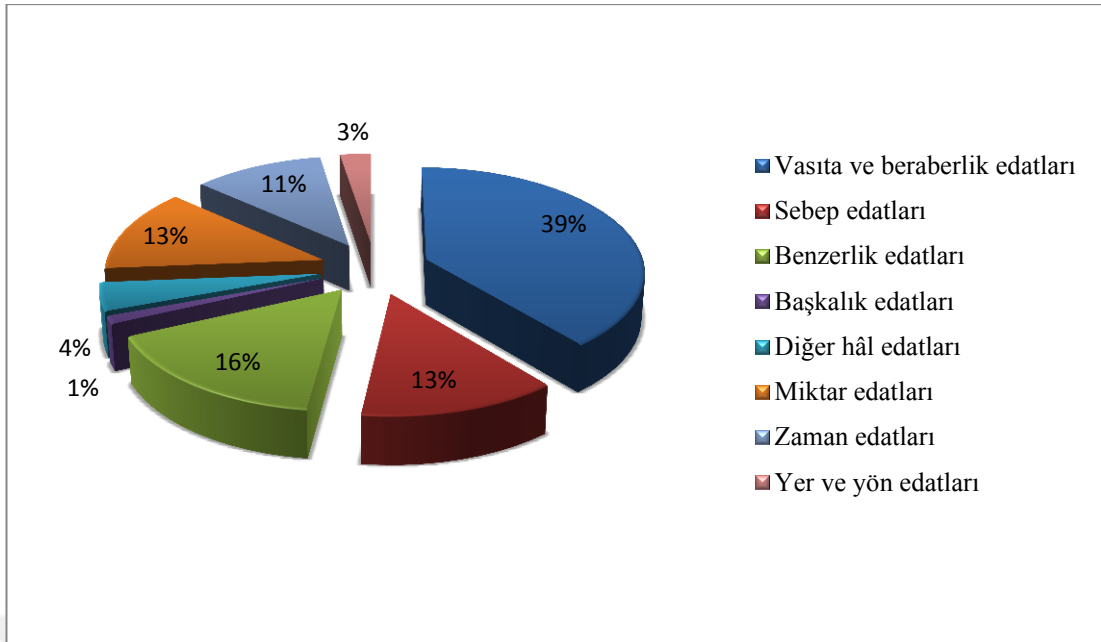
Grafik 70. H Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları

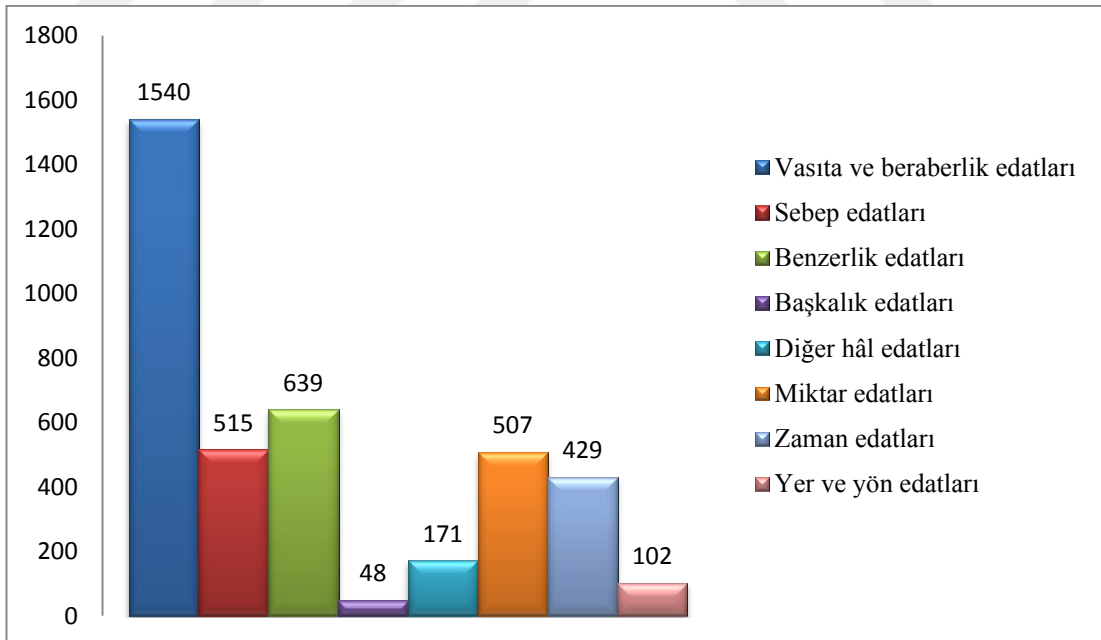
Grafik 71. H Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları

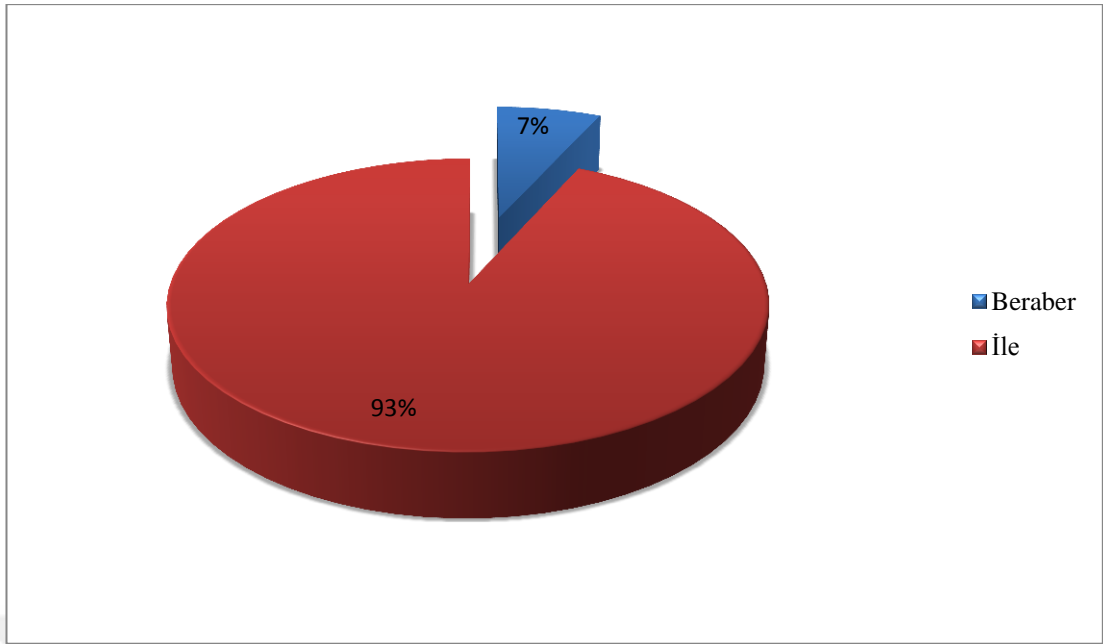
Grafik 72. H Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

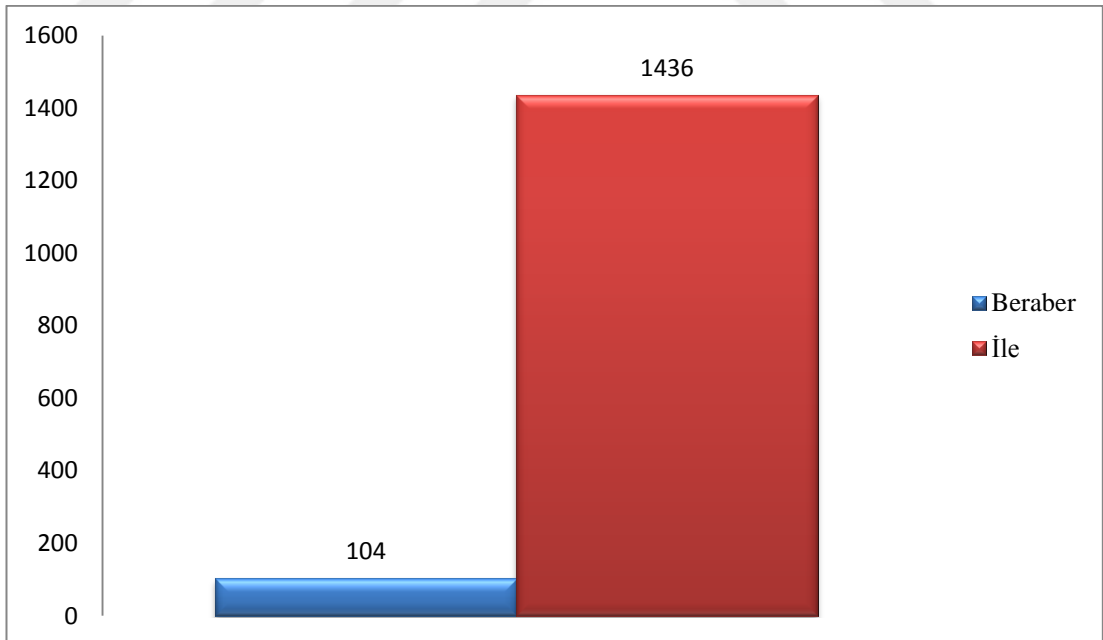
Grafik 73. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarının Oranları

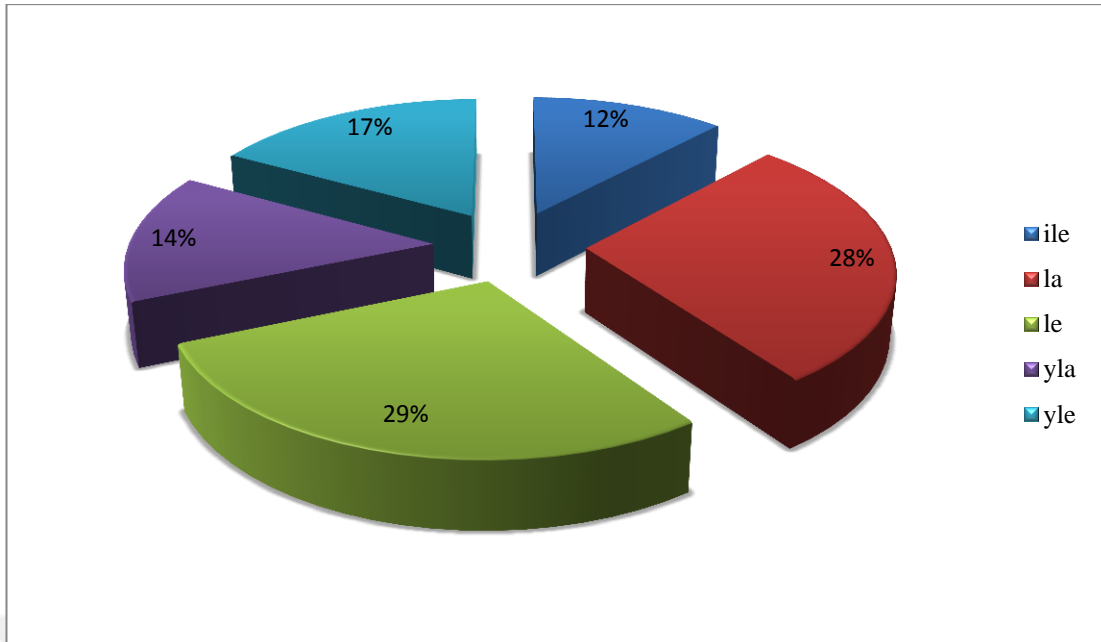
Grafik 74. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarının Sayıları

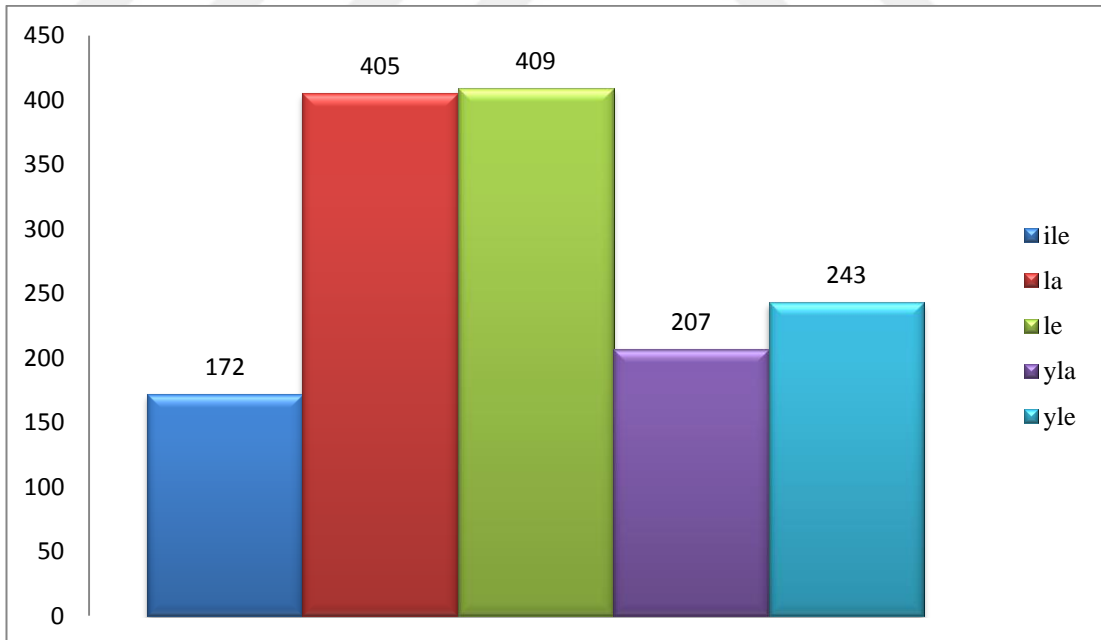
Grafik 75. SD Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Oranları

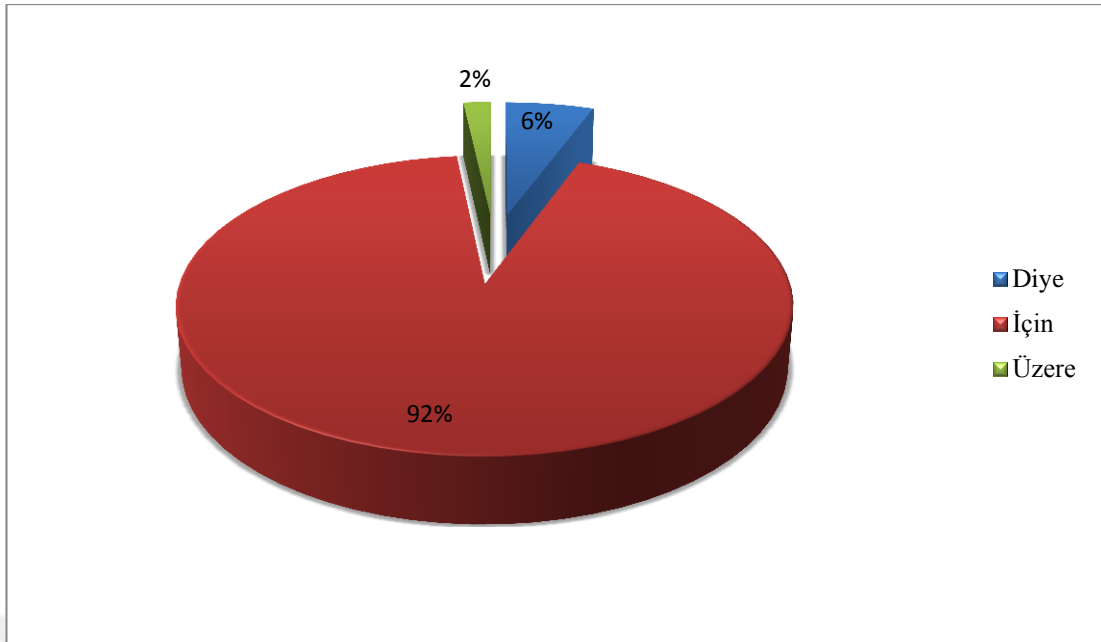
Grafik 76. SD Romanındaki Vasıta ve Beraberlik Edatlarının Sayıları

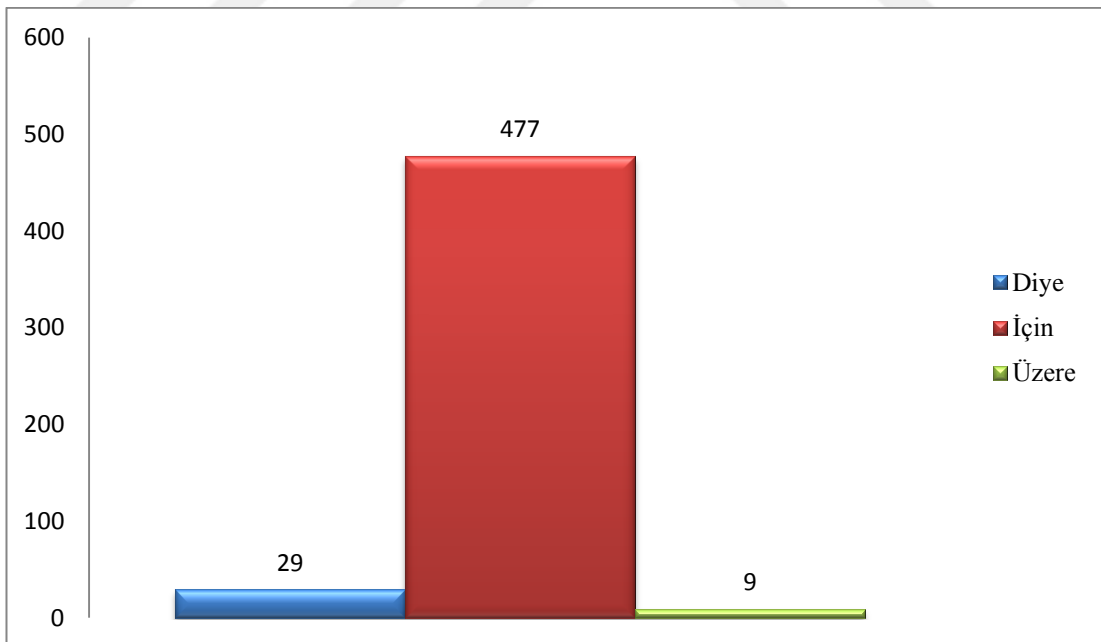
Grafik 77. SD Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Oranları

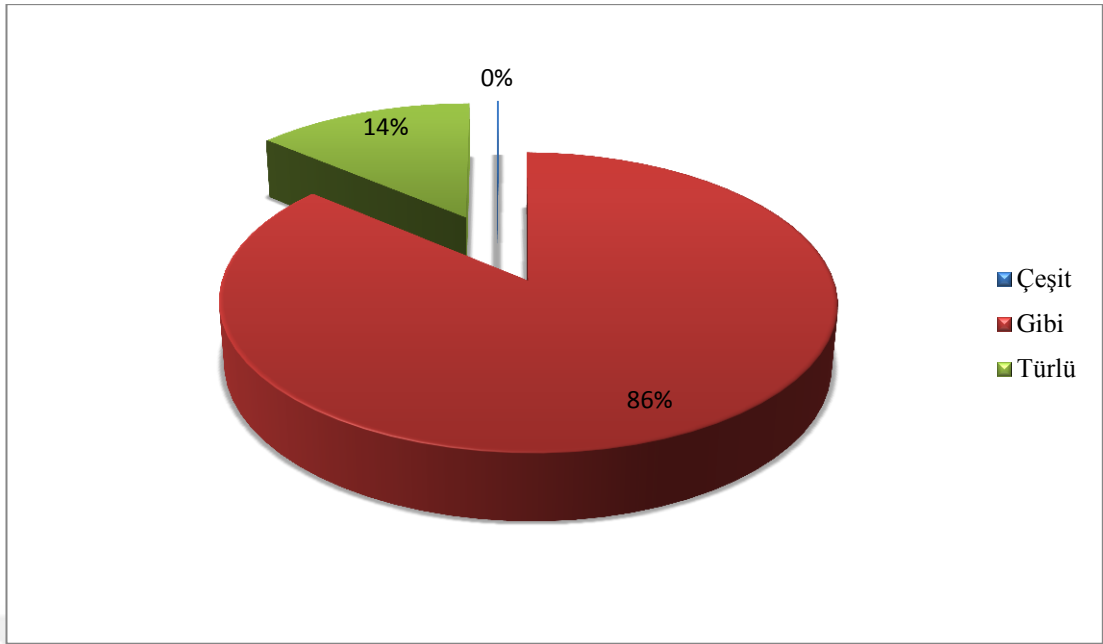
Grafik 78. SD Romanındaki İle Edatının ve Ekleşmiş Hâllerinin Sayıları

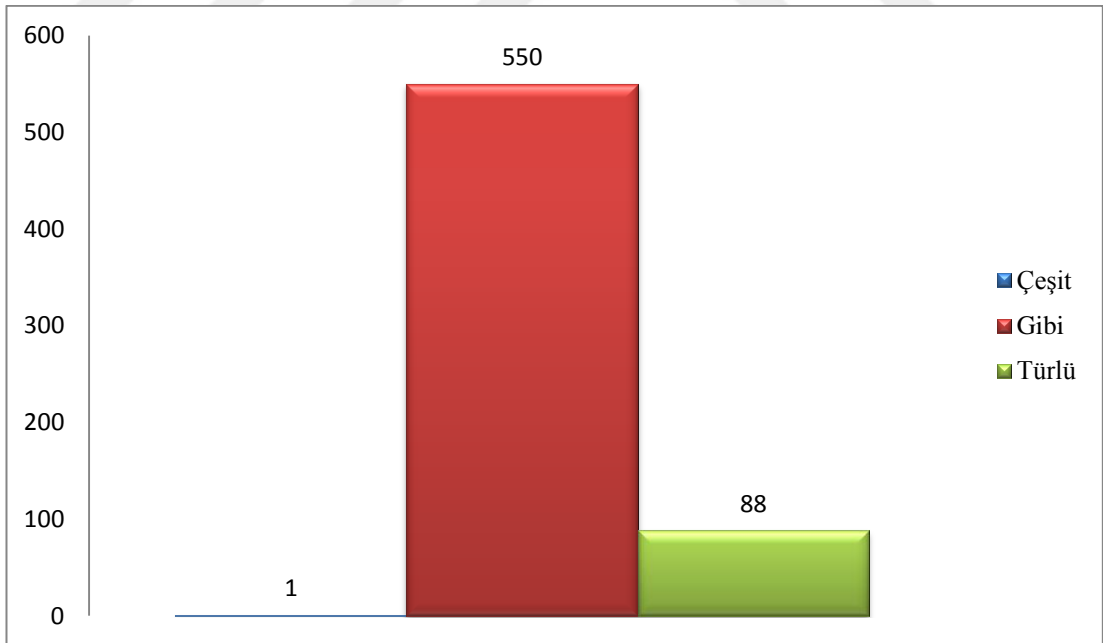
Grafik 79. SD Romanındaki Sebebi Edatlarının Oranları

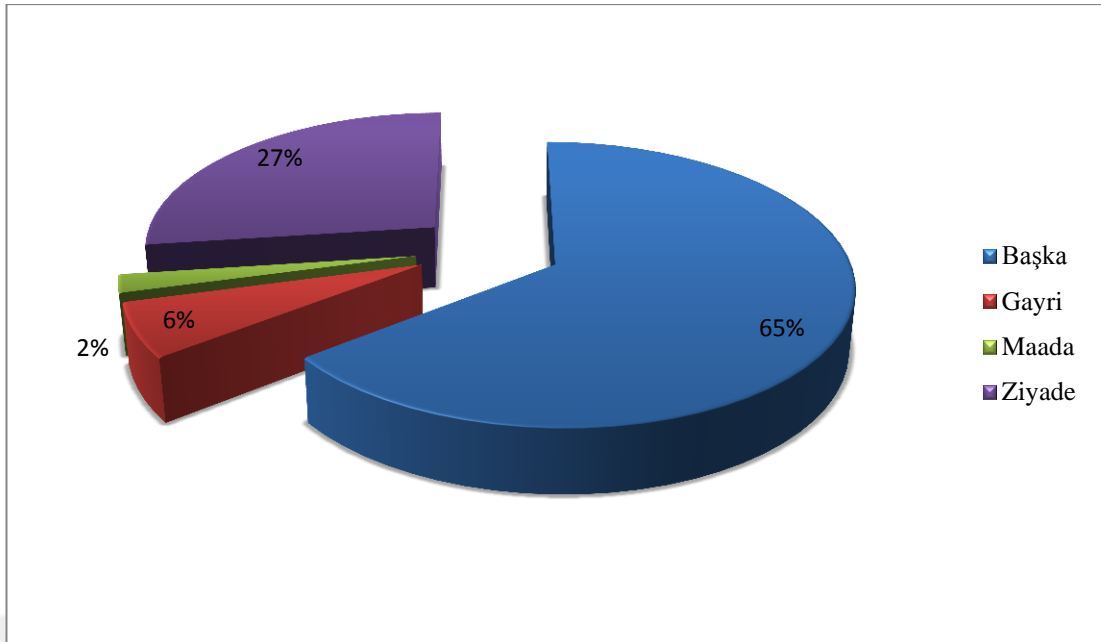
Grafik 80. SD Romanındaki Sebebi Edatlarının Sayıları

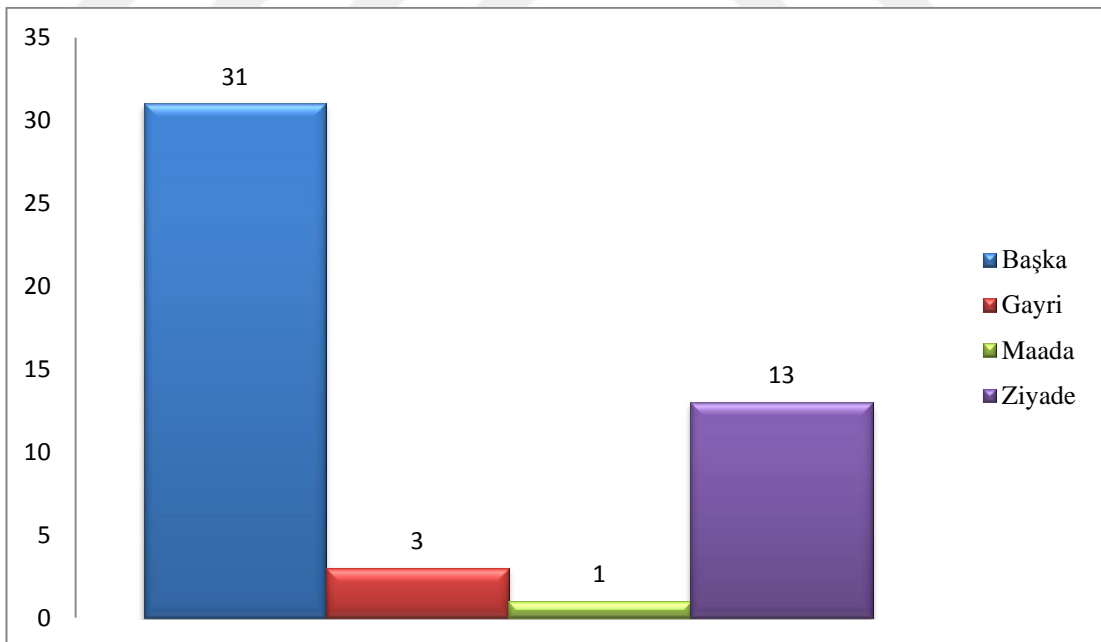
Grafik 81. SD Romanındaki Benzerlik Edatlarının Oranları

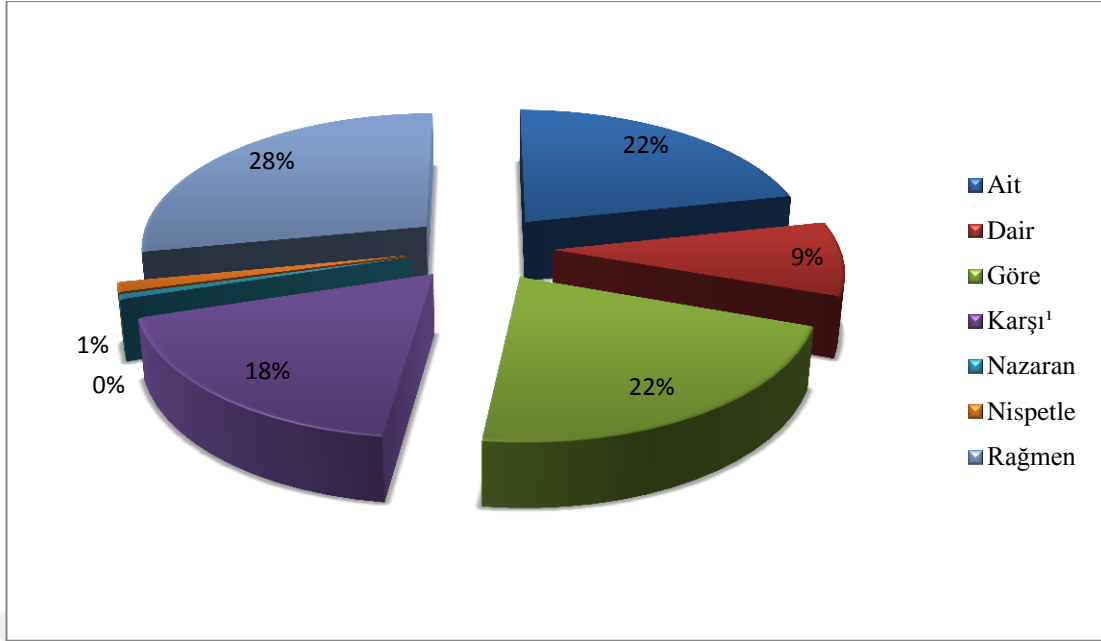
Grafik 82. SD Romanındaki Benzerlik Edatlarının Sayıları

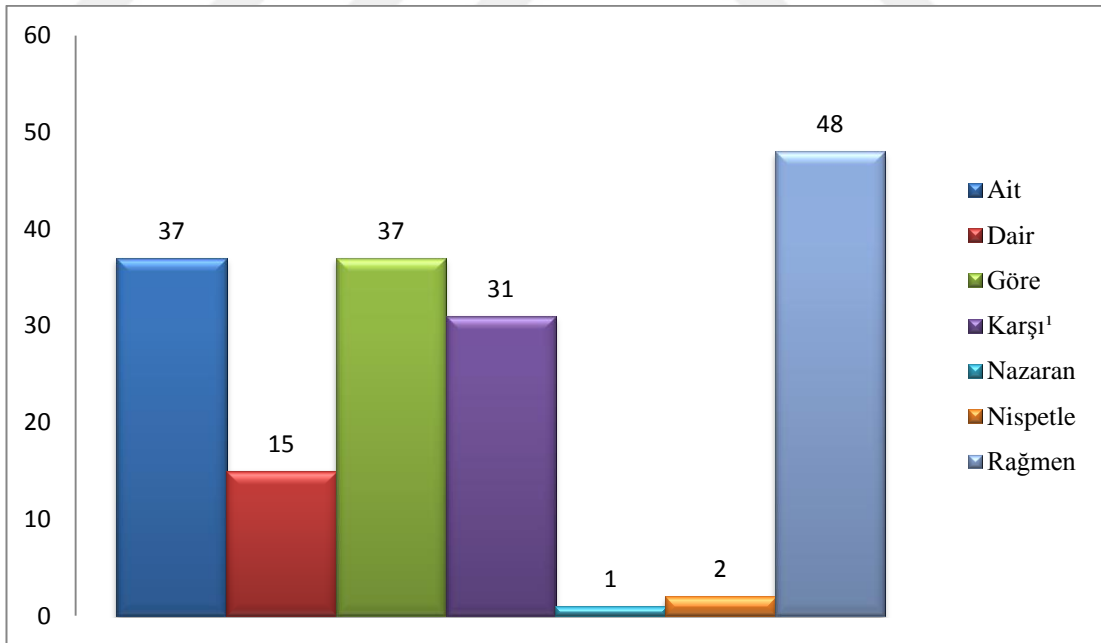
Grafik 83. SD Romanındaki Başkalık Edatlarının Oranları

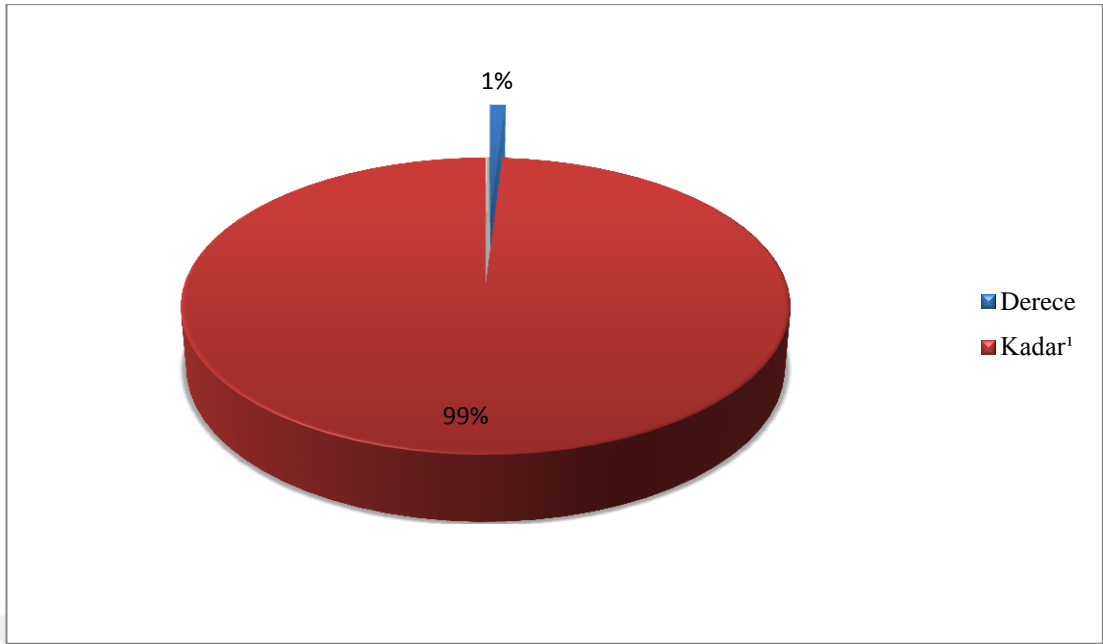
Grafik 84. SD Romanındaki Başkalık Edatlarının Sayıları

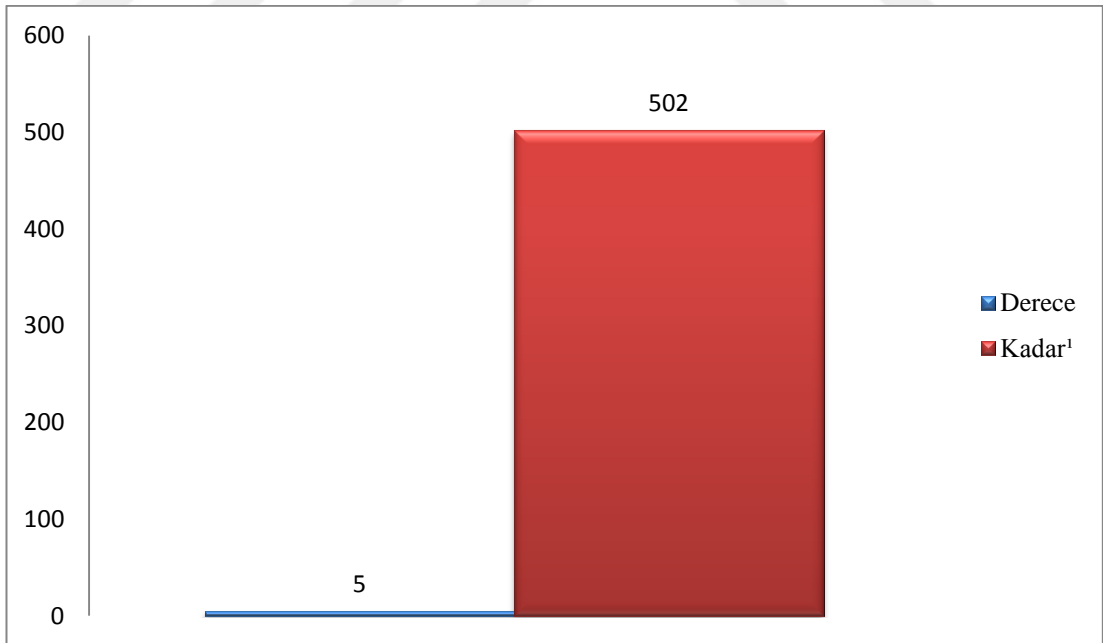
Grafik 85. SD Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Oranları

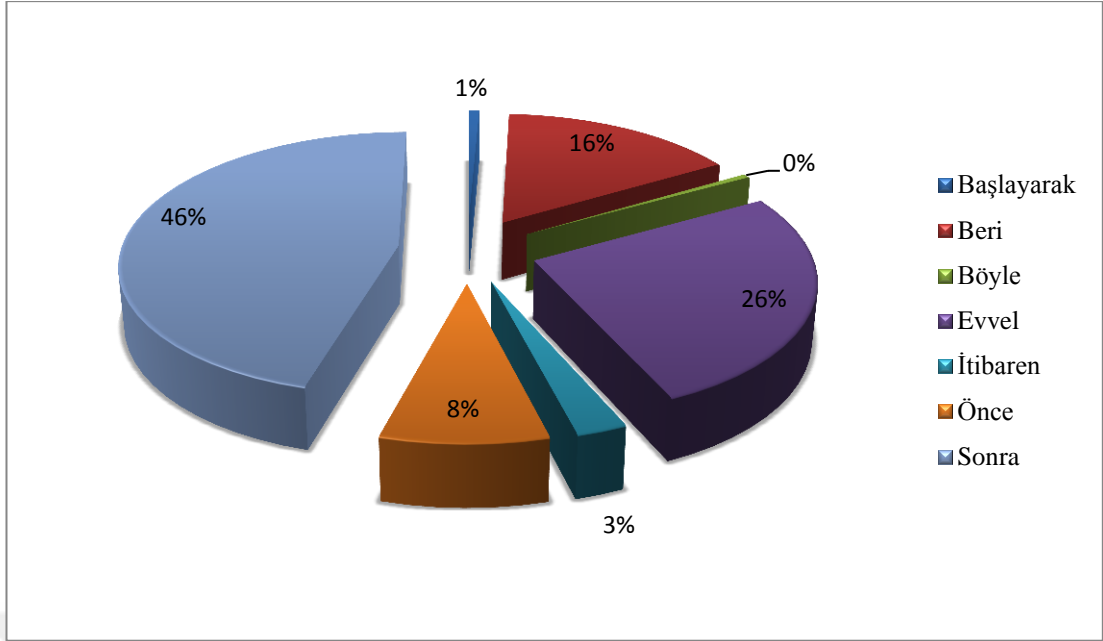
Grafik 86. SD Romanındaki Diğer Hâl Edatlarının Sayıları

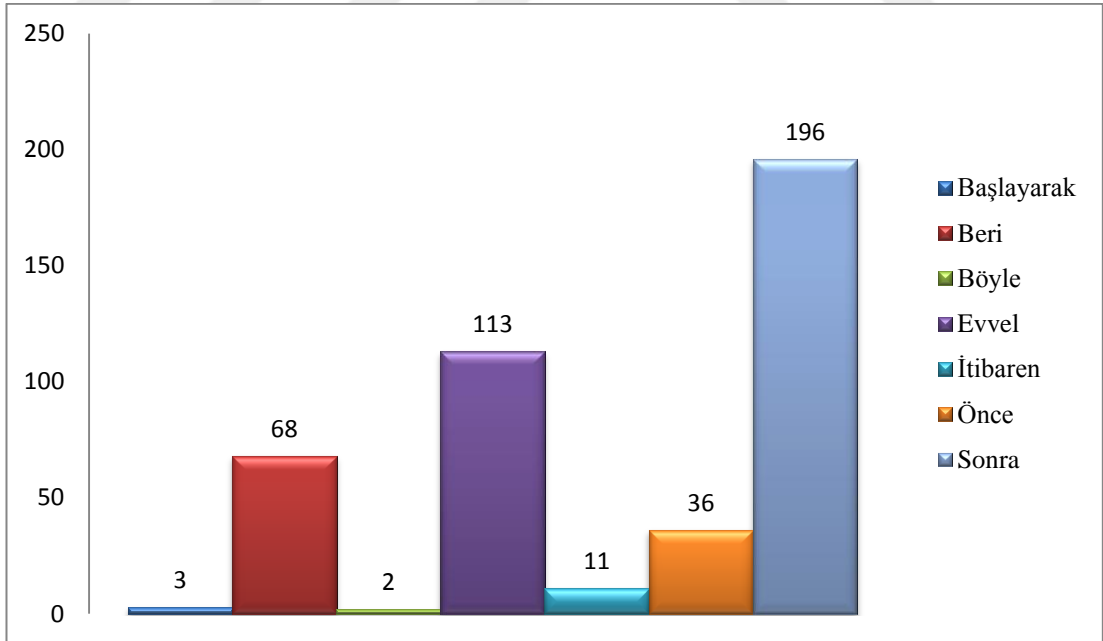
Grafik 87. SD Romanındaki Miktar Edatlarının Oranları

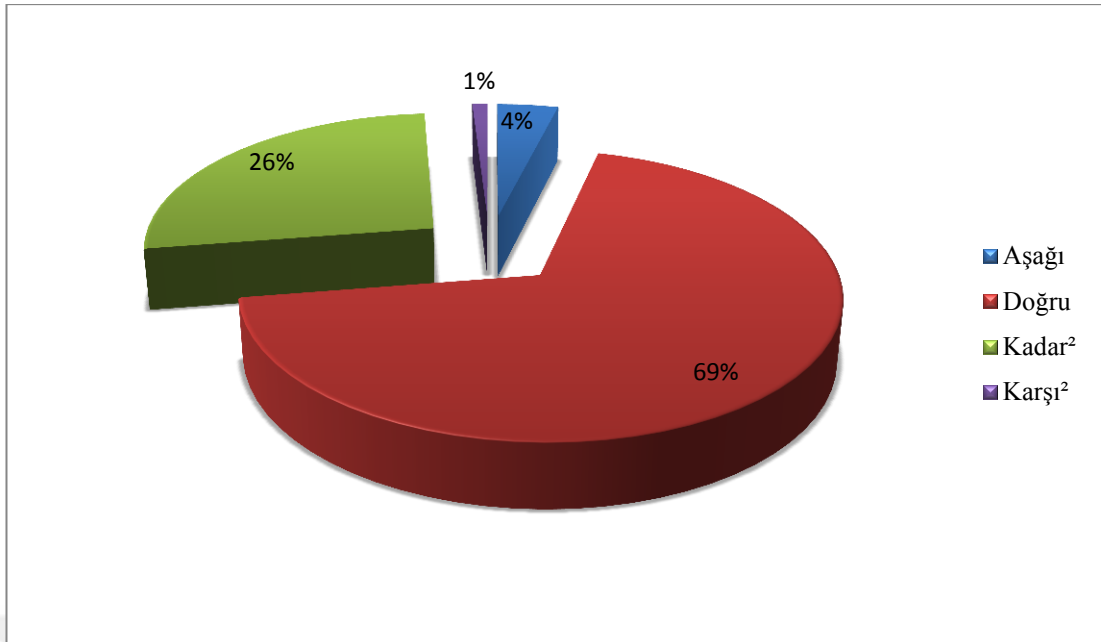
Grafik 88. SD Romanındaki Miktar Edatlarının Sayıları

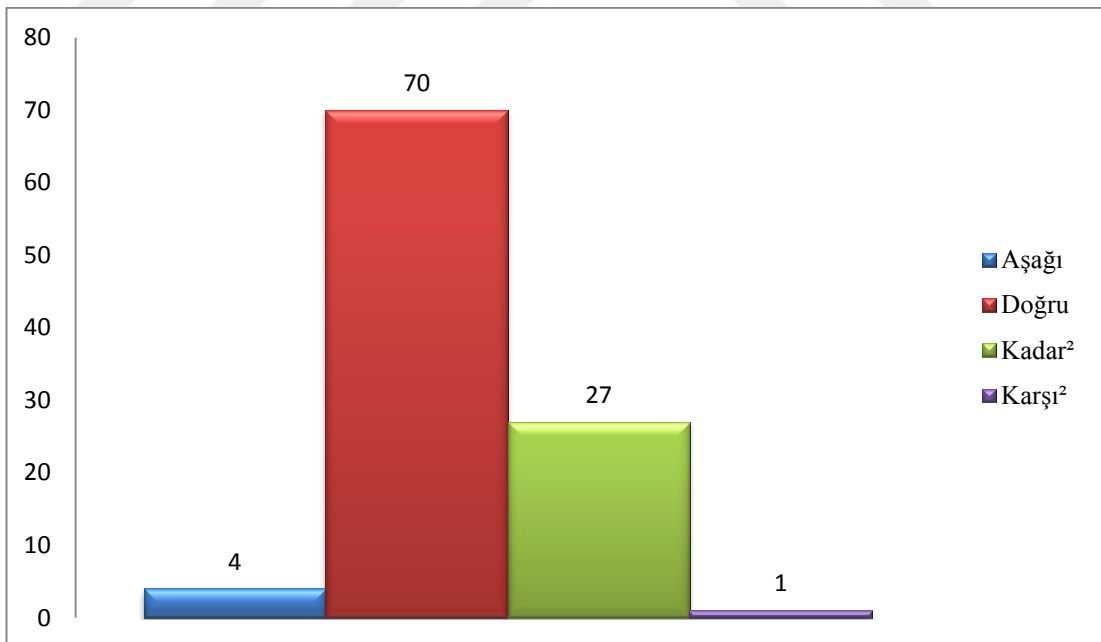
Grafik 89. SD Romanındaki Zaman Edatlarının Oranları

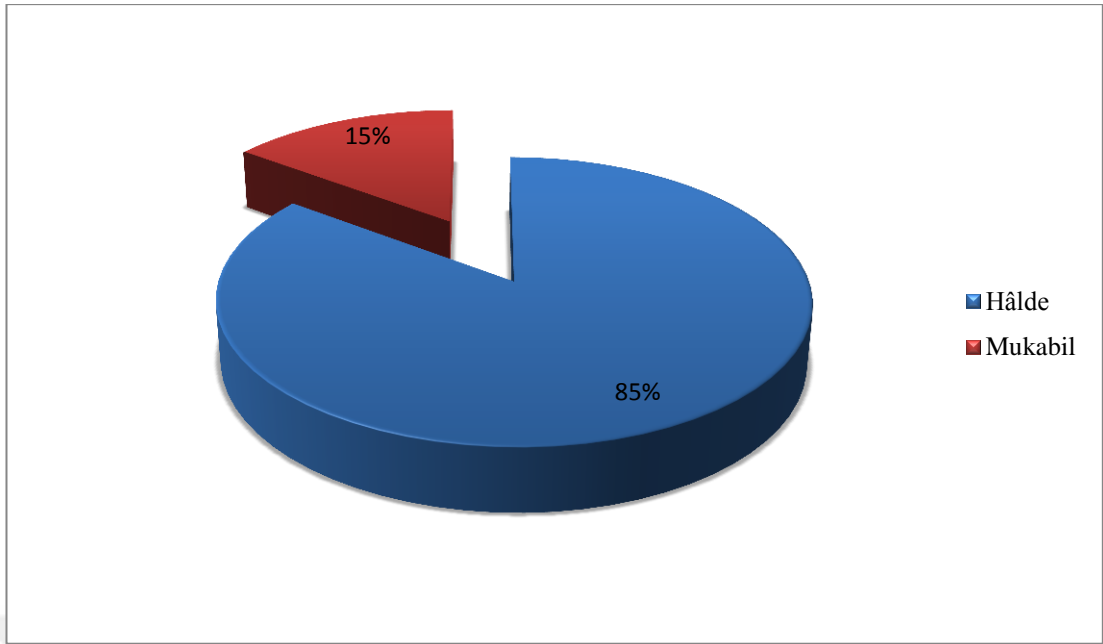
Grafik 90. SD Romanındaki Zaman Edatlarının Sayıları

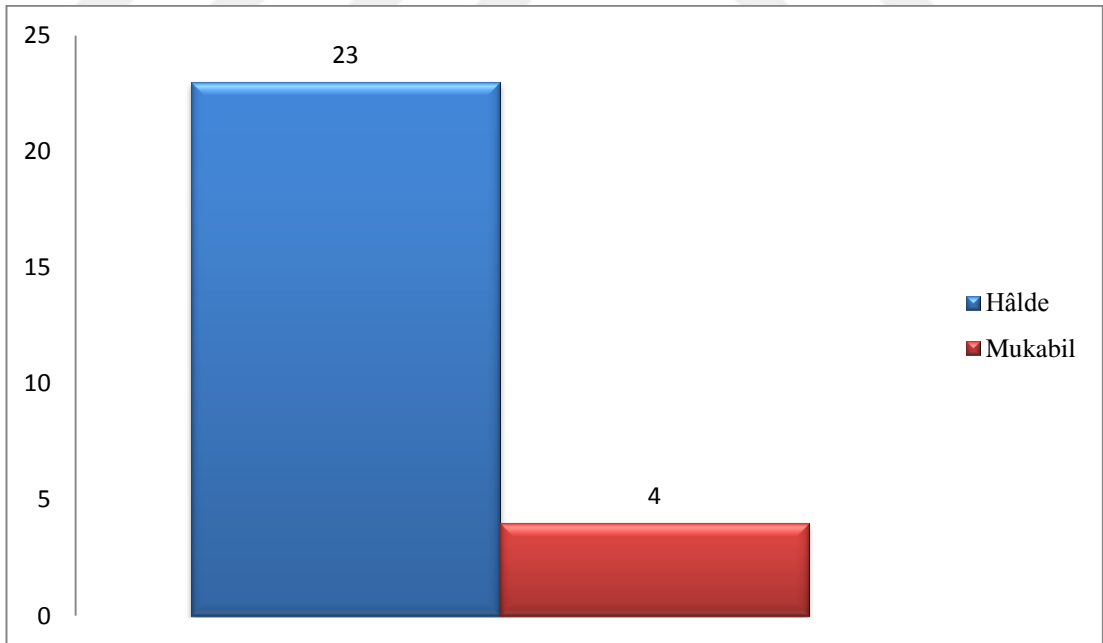
Grafik 91. SD Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Oranları

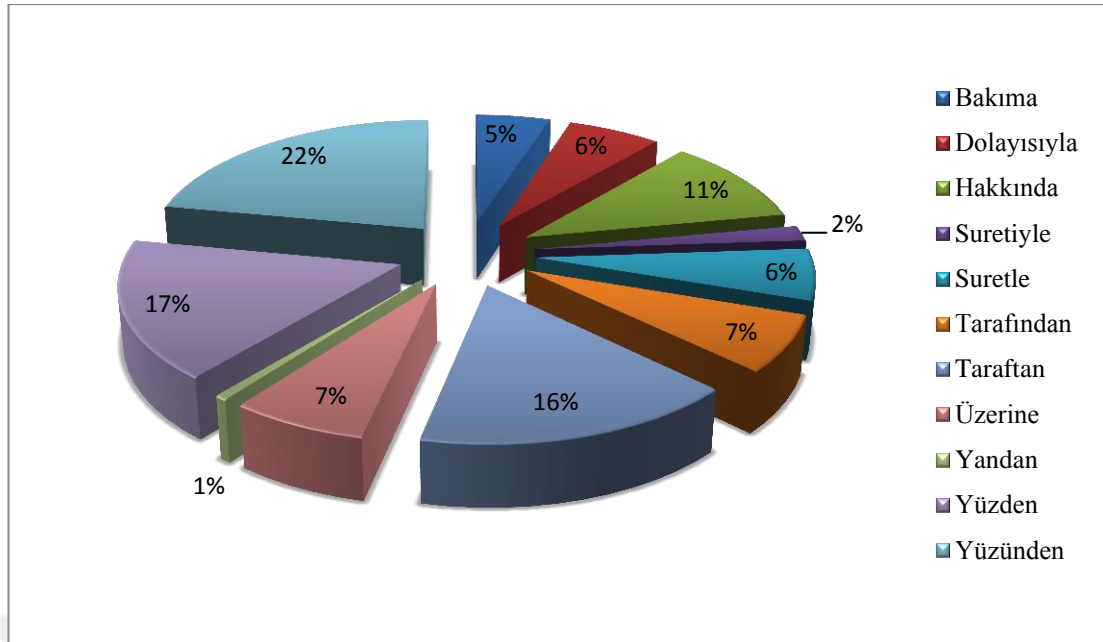
Grafik 92. SD Romanındaki Yer ve Yön Edatlarının Sayıları

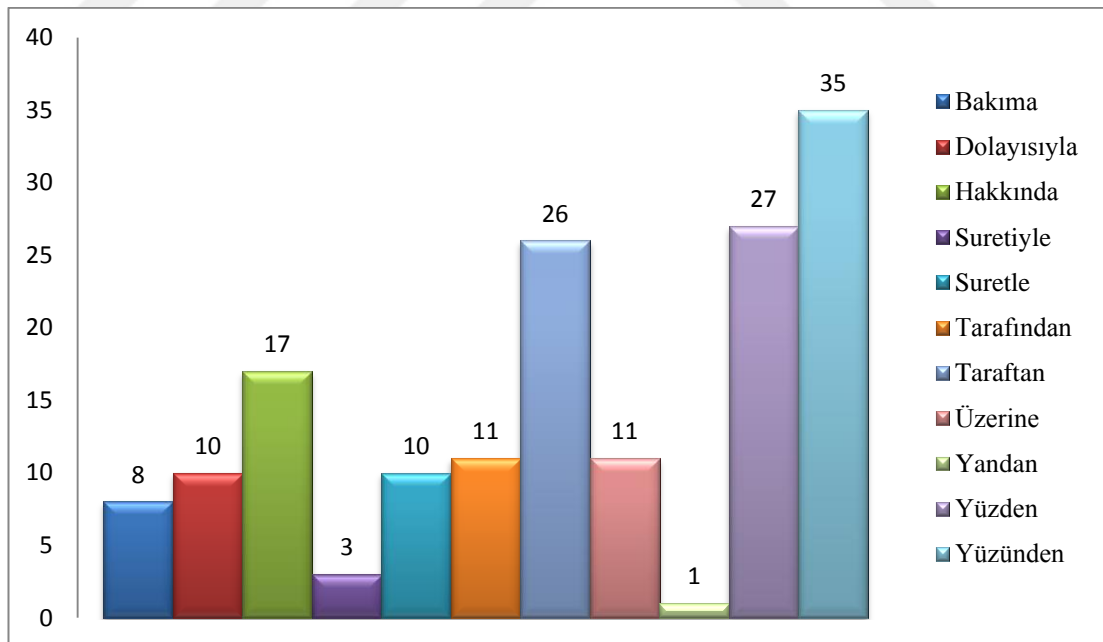
Grafik 93. SD Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Oranları

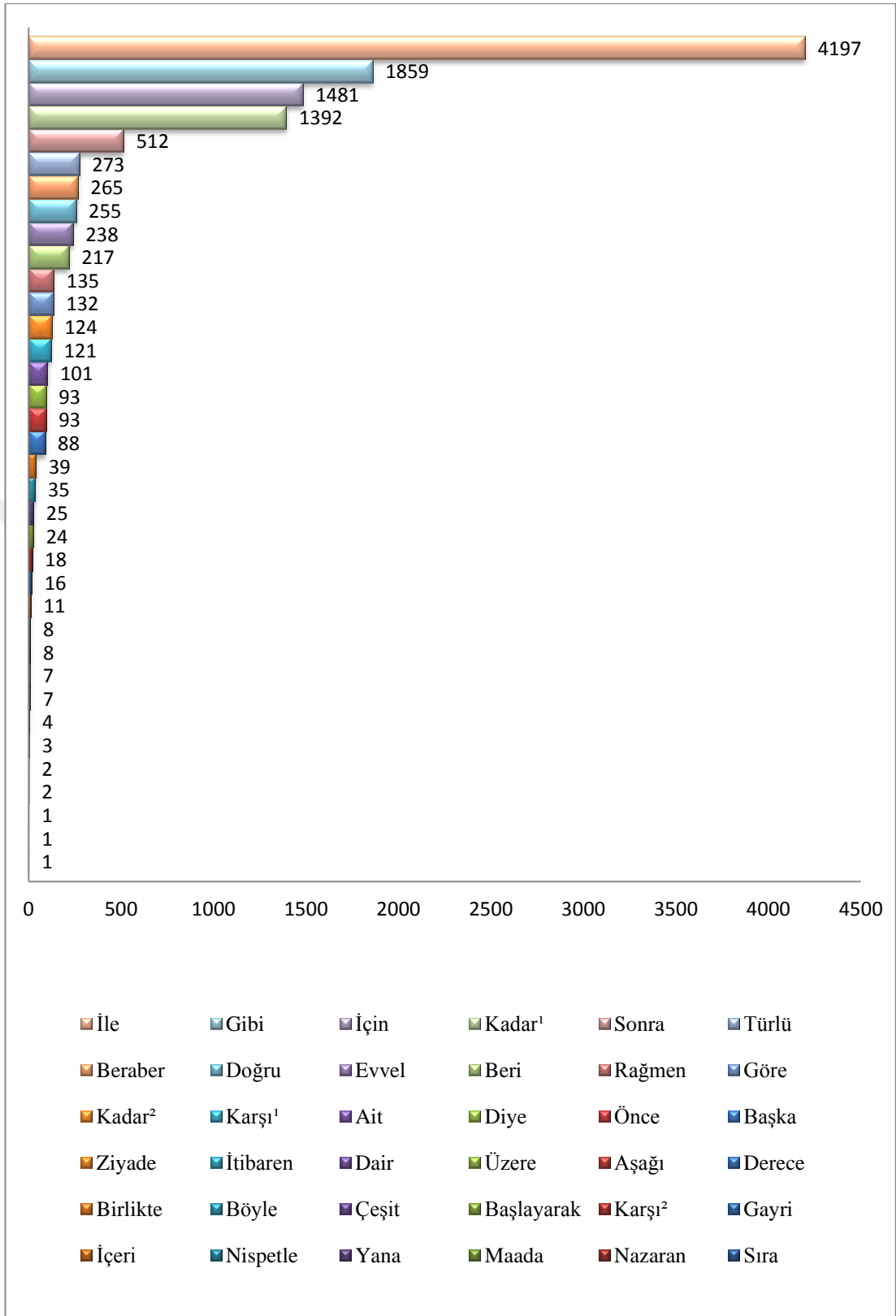
Grafik 94. SD Romanındaki Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları

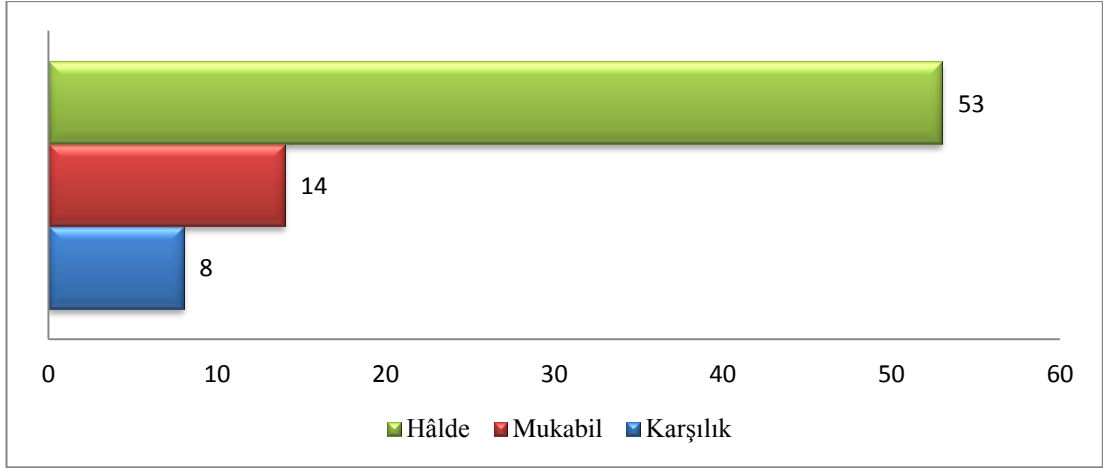
Grafik 95. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Oranları

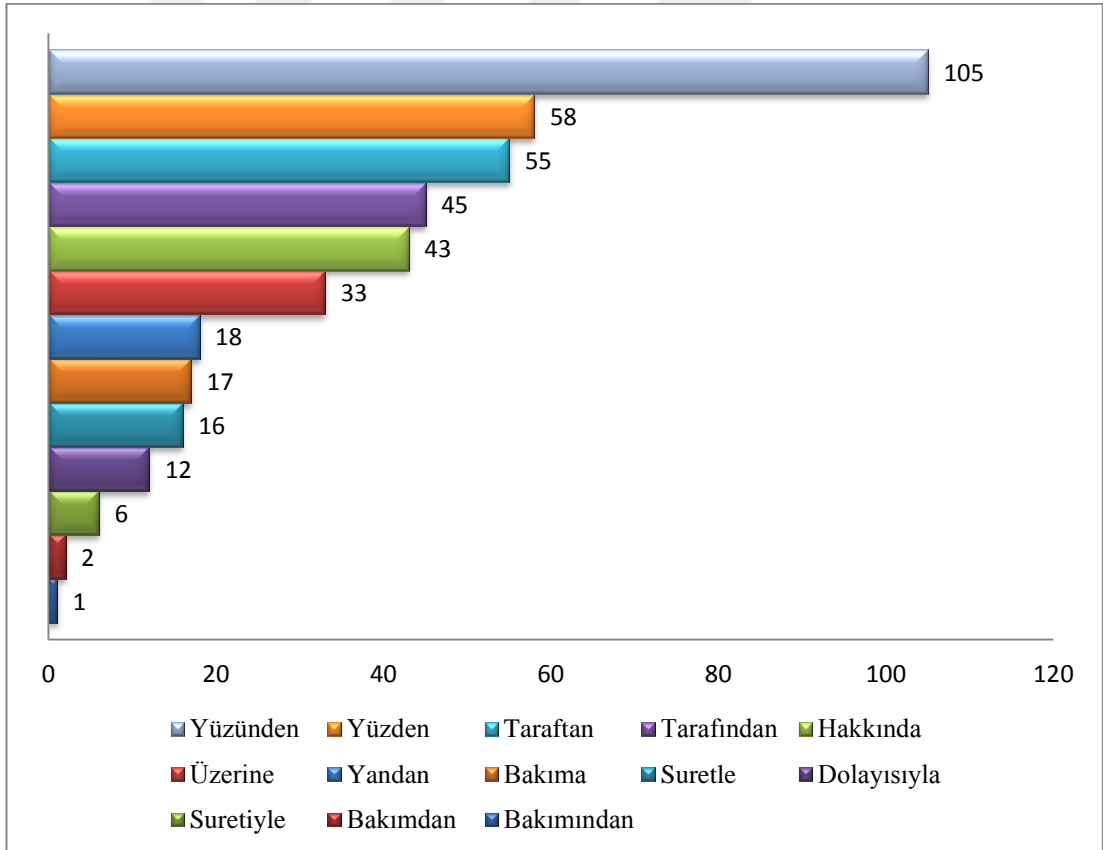
Grafik 96. SD Romanındaki Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

Grafik 97. MB, H ve SD Romanlarındaki Bütün Son Çekim Edatlarının Sayıları

Grafik 98. MB, H ve SD Romanlarındaki Bütün Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimlerin Sayıları

Grafik 99. MB, H ve SD Romanlarındaki Bütün Son Çekim Edatlarına Yardımcı Tâbirlerin Sayıları

3.2. YORUMLAR

Üçüncü bölümün buraya kadar olan kısmında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında geçen son çekim edatlarının sayıları, kullanım sıklıkları ve birbirlerine oranları çeşitli şekil, tablo ve grafiklerle sunulmuştur.

Edatlar önce kümeler yardımıyla gösterilmiştir. Venn şemaları hangi romanda hangi edatların bulunduğunu görsel olarak sunabilmek amacıyla çizilmiştir. Venn şemalarındaki kesişim kümesinin eleman sayısındaki fazlalık dikkat çekicidir. Bu durum da birçok edatın her üç romanda da kullanıldığını göstermektedir. Kesişim kümesi dışında kalan bölümlere toplam 10 farklı edat ismi yazılmıştır. Bu 10 edat romanlarda kullanılan son çekim edatları hakkında yorum yaparken daha belirleyici olabilmektedir. Örneğin “İle, için, diye, gibi, rağmen, önce, sonra, göre, beraber ve başka edatları her üç romanda da kullanılmıştır.” şeklinde bir yorum yapabiliriz ancak “Nazarın, nispetle ve maada edatları sadece *Sahnenin Dışındakiler* romanında kullanılmıştır.”, “Birlikte ve içeri edatları hem *Mahur Beste* hem de *Huzur* romanlarında kullanılmıştır.” ya da “Sıra ve yana edatları sadece *Huzur* romanında kullanılmıştır.” gibi yorumlar yapmak hem daha kolay hem de daha açıklayıcı olacaktır. Bütün kümelerdeki edatlar liste yöntemiyle de verilerek bu kümelerin eleman sayıları belirtilmiştir. Liste yöntemiyle maddeler hâlinde oluşturulan bölüm şemaların bulunduğu bölümü farklı bakış açılarıyla değerlendirebilmemizi de sağlayacaktır. Örneğin sadece şemalara bakarak *böyle* edatının *Mahur Beste* ve *Huzur* romanlarında kullanıldığını söyleyebiliriz ancak liste yöntemiyle *birlikte*, *içeri*, *böyle*, *dair* ve *gayri* edatlarının sadece iki romanda kullanılan edatlar olduğunu görebiliriz.

Kümelerle gösterilen edatlar, hemen sonrasında sayılarını ve kullanım sıklıklarını gösteren tablolarla incelenmiştir. Genelden özele yöntemi izlenerek oluşturulan bu tablolarda önce edat türlerinin hepsi birlikte verilmiştir. Daha sonra sırasıyla bütün edat türleri ayrı ayrı tablolarla gösterilmiştir. Bu tablolar hem hangi romanda hangi tür edatın kaç kez kullanıldığını hem de özel olarak bütün edatların kaçar kez kullanıldıklarını göstermesi amacıyla hazırlanmıştır. Edatların sayılarının gösterildiği tablolardan hemen sonra edatların kullanım sıklıklarını gösteren tablolara yer verilmiştir. Bu tablolar ise edat ya da edat türleri arasında sayısal olarak

karşılaştırma yaparken romanların sayfa sayılarından bağımsız düşünebilmemizi sağlamaktadır.

Hazırlanan tablolardan sonra edatlar, edat türleri, son çekim edatı gibi kullanılan isimler ve son çekim edatlarına yardımcı tâbirler arasında daha detaylı karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla çeşitli grafiklere yer verilmiştir. Bu grafikler, tablolarda olduğu gibi, genelden özele yöntemi esas alınarak ve aynı sıra takip edilerek hazırlanmıştır. Grafik 97 dışında her sayfada iki grafik bulunmaktadır. Grafik 97'ye kadar olan bölümde aynı sayfada yer alan grafikler aynı verilerden oluşmaktadır. Üstteki dairesel grafikte söz konusu edatların birbirlerine oranları, alttaki sütun grafikte ise sayıları gösterilmektedir. Grafik 97, 98 ve 99'da incelenen üç romanda tespit edilen bütün son çekim edatları, son çekim edatları gibi kullanılan isimler ve son çekim edatlarına yardımcı tâbirlerin sayıları çubuk grafiklerle gösterilmiştir.

3.3. ÖNERİLER

Çalışmamızda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarındaki son çekim edatları işlevsel bakımdan incelenmiştir. Çalışmamızın evreni ve örneklemini değiştirilerek veya detaylandırılarak farklı çalışmalar yapmak da mümkündür:

1. Çalışmamızın evrenini oluşturan eserler edebî tür olarak romandır. Benzer çalışmalar farklı edebî türlerdeki eserler üzerinde de yapılabilir.
2. Benzer çalışmalar farklı yazarlarımızın romanları üzerinde yapılabilir.
3. Çalışmamızda son çekim edatları işlevlerine göre incelenmiştir. Son çekim edatları yapılarına göre de incelenebilir. Hatta, son çekim edatlarını aynı çalışmada hem işlevlerine hem de yapılarına göre incelemek bile mümkündür.
4. Son çekim edatları edatların bir türüdür. Çalışmamızda edatların bir türü olan son çekim edatları incelenmiştir. Bu durumda, bağlama edatları ve ünlem edatları gibi, diğer edat türleri üzerinde de çalışılabilir.

SONUÇ

Edatlar tek başlarına anlamları olmayan, birlikte kullanıldığı kelime ya da kelime gruplarıyla birlikte anlam kazanan ve içinde bulunduğu yapıya anlam kazandıran görev ögeleridir. Edatlar bu yönleriyle, kullanıldıkları yere göre kelimeler arasında ilgi kuran, ifadenin tam ve eksiksiz olmasına ve anlaşılmasına yardımcı olan, anlam ve anlatımı güçlendiren ve zenginleştiren yardımcı kelimelerdir. Bu yüzden etkili bir anlatım için edatlar önemli ve gereklidir. Dillerin zenginliği eski yazılı eserlere sahip olmak, geniş bir coğrafyada konuşulmak, çok sayıda kelimeye sahip olmak yanında ifade imkânlarının genişliği ve işlenmişliği ile de ilgilidir. Edatlar dile bu ifade gücünü ve zenginliğini katan kelimelerdir. Bu bakış açısı ve yaklaşımdan yola çıkarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelemiş olduğumuz romanlarındaki son çekim edatları, son çekim edatı gibi kullanılan isimler ve son çekim edatlarına yardımcı tâbirlerin de anlatımı güçlendiren ve zenginleştiren unsurlar olduğunu söyleyebiliriz. İncelemiş olduğumuz romanlarda işlevsellik kendine özgü bir yapının bütünleşmiş parçaları olarak belirir. Edatlar terimsel dizge aracılığıyla belli bir aşamalar düzeni içinde eklemli bütünler oluştururlar. Bu yüzden işlevsel boyutu ön plana çıkmış eserlerde bu tür edatlara sıklıkla rastlanır. İncelenen romanlardaki edat unsurlarının sıklıkla kullanılmasının yanında bu unsurlardaki çeşitlilik de dikkat çekicidir. İncelemiş olduğumuz 3 romanda 36 farklı son çekim edatı, 3 farklı son çekim edatı gibi kullanılan isim ve 13 farklı son çekim edatlarına yardımcı tâbir olmak üzere toplam 52 farklı edatın kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çeşitlilik Ahmet Hamdi Tanpınar'ın cümleler arasında ilgi kuran ve anlam ilişkileri yaratan cümle oluşturma yetisini ve bu yetiyi sanatkâr bir dille ifade etme gücünü kuvvetlendirmektedir.

Edatların bir türü olan son çekim edatları sonuna geldikleri kelime ya da kelime gruplarıyla çeşitli anlam ilişkileri kurarlar. Son çekim edatları kendi aralarında sınıflandırılıp kurmuş oldukları bu anlam ilişkilerine göre isimlendirilirler. Bunlar; *vasıta ve beraberlik edatları*, *sebeup edatları*, *benzerlik edatları*, *başkalık edatları*, *diğer hâl edatları*, *miktar edatları*, *zaman edatları* ile *yer ve yön edatlarıdır*. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelemiş olduğumuz romanlarında bu son çekim

edatlarının hepsinden bulunmaktadır. Bazı son çekim edatları sonuna geldikleri yapıya göre cümlede farklı anlam ilişkileri kurabilmektedir. Bu tür son çekim edatlarının birden çok işlevi vardır ve bu işlevleri aracılığıyla buldukları cümleyi anlam yönünden zenginleştirirler.

Üç ana bölümden oluşan çalışmamızda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarındaki son çekim edatları, son çekim edatı gibi kullanılan isimler ve son çekim edatlarına yardımcı tâbirler taranmış ve bu ögeler işlevlerine göre incelenmiştir. Yapılan incelememizde ulaştığımız sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

- ❖ Edatlar için birbirine yakın tanımlar yapılmasına rağmen edatların isimlendirilmesi ve sınıflandırılmasında bir çeşitlilik vardır.
- ❖ Bir son çekim edatının, içinde bulunduğu cümleye göre, birden çok işlevi olabilmektedir.
- ❖ *Mahur Beste*, *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında tespit edilen toplam 36 farklı son çekim edatından 12 tanesinin birden çok işlevi olduğu görülmüştür. Birden çok işlevi olan bu 12 son çekim edatının toplam 44 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 24 son çekim edatının da birer işlevi olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, 36 farklı son çekim edatının 68 farklı işlevle kullanıldığını söyleyebiliriz.
- ❖ *Berber* edatının birliktelik ve karşıtlık olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Berber* edatı, incelenen üç romanda da hem birliktelik hem de karşıtlık işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Birlikte* edatının birliktelik ve araç olma olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Birlikte* edatı, *Mahur Beste* romanında hem birliktelik hem de araç olma işleviyle kullanılırken, *Huzur* romanında sadece birliktelik işleviyle kullanılmıştır. Bu edat *Sahnenin Dışındakiler* romanında hiç kullanılmamıştır.
- ❖ *İle* edatının ilgili olma, birliktelik, araç olma, tarz belirtme ve sebep olmak üzere 5 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *İle* edatı, incelenen üç romanda da 5 farklı işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Diye* edatının sebep ve amaç olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Diye* edatı, incelenen üç romanda da hem sebep hem de amaç işleviyle kullanılmıştır.

- ❖ *İçin* edatının sebep, amaç, ilgili olma, özgülük ve süre olmak üzere 5 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *İçin* edatı, incelenen üç romanda da 5 farklı işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Üzere* edatının amaç ve tarz belirtme olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Üzere* edatı, incelenen üç romanda da hem amaç hem de tarz belirtme işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Gibi* edatının benzerlik, karşılaştırma, örnek sıralama, aynı olma, tarz belirtme, tahmin ve diğer işlevleri olmak üzere 7 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Gibi* edatı, incelenen üç romanda da 7 farklı işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Ait* edatının aitlik ve ilgili olma olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Ait* edatı, incelenen üç romanda da hem aitlik hem de ilgili olma işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Göre* edatının durum, özgülük, sebep, tahmin, karşılaştırma ve diğer işlevleri olmak üzere 6 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Göre* edatı, incelenen üç romanda durum, özgülük, sebep ve diğer işlevleriyle kullanılmıştır. Bu edat sadece *Sahnenin Dışındakiler* romanında tahmin ve karşılaştırma işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Karşı¹* edatının karşıt olma ve zaman olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Karşı¹* edatı incelenen üç romanda da karşıt olma işleviyle kullanılmıştır. Bu edat sadece *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında zaman işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Kadar¹* edatının miktar, derecelendirme, zaman, karşılaştırma, yaklaşık olma, denk olma ve sıralama olmak üzere 7 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Kadar¹* edatı, incelenen üç romanda da 7 farklı işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ *Doğru* edatının yer-yön ve zaman olmak üzere 2 farklı işlevi olduğu tespit edilmiştir. *Doğru* edatı, incelenen üç romanda da 2 farklı işleviyle kullanılmıştır.
- ❖ İkinci bölümde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Üçleme" romanlarından toplam 1074 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Bu örnek cümlelerden 337 tanesi Mahur Beste, 365 tanesi Huzur ve 372 tanesi Sahnenin Dışındakiler romanlarından seçilmiştir.
- ❖ Vasıta ve beraberlik edatları için 262 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Sebep edatları için 118 örnek cümleye yer verilmiştir.

- ❖ Benzerlik edatları için 110 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Başkalık edatları için 35 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Diğer hâl edatları için 127 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Miktar edatları için 100 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Zaman edatları için 89 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Yer ve yön edatları için 70 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Son çekim edatı gibi kullanılan isimler için 33 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ Son çekim edatlarına yardımcı tâbirler için 130 örnek cümleye yer verilmiştir.
- ❖ En fazla örnek cümle *ile* edatı için verilmiştir. Sadece *ile* edatı için toplam 225 tane örnek cümleye yer verilmiştir. Bu sayının bu kadar fazla olmasına hem *ile* edatının saptayabildiğimiz 5 farklı işlevinin bulunması hem de bu edatın ekleşmiş hâlleri için de ayrı örnekler verilmesi sebep olmuştur.
- ❖ En az örnek cümle ise sadece birer defa kullanılan *maada*, *nazaran* ve *sıra* edatları için verilmiştir.
- ❖ Bu çalışmada 1 şekil, 1 formül, 24 tablo ve 99 grafik bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alkaya, E. (2002). *Kuzey grubu Türk lehçelerinde edatlar*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aslan, M. (2012). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Erzurumlu Tahsin" adlı öyküsünde söz dizimi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aydın, Ş. (2004). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" adlı romanındaki fiil ve sıfat fiil gruplarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydiner, M. (2014). *Başkurt Türkçesinde edatlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, T. (2003). Edat bağlamında sözcük türlerine yeni bir yaklaşım. *Dil Dergisi*, 122, 7-16.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin grameri* (10. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Berkil, Ö. S. (2003). *Türkmen Türkçesindeki edatlarla Türkiye Türkçesindeki edatların karşılaştırmalı analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Bilgegil, M. K. (2009). *Türkçe dilbilgisi* (3. baskı). Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Bozkurt, F. (1995). *Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Can, S. (2012). *Uriye Edemova'nın Aydın Gecede romanı esasında Kırım Tatar Türkçesinde edatlar*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çolak, D. (2013). *Çağdaş Saha (Yakut) edebiyatı eserleri üzerine bir gramer incelemesi (sıfat, zamir, zarf, edat)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demen Coşkun, S. (2014). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur romanında söz dizimi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Demir, A. (2005). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" romanında sözdizimi incelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Demir, M. (2014). *Abdullah Tukay'ın şiirlerinde çekim edatları ile bağlama edatları*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demiray, K. (1968). Edatlar üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, XVIII (199), 13-15.

Demirci, S. ve Kabahasanoğlu, V. (2009). *Üniversitelerde Türk dili*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Deny, J. (2012). *Türk dil bilgisi*. (Çev. A. U. Elöve). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Develi, H. (2015). *Dil doktoru dile ve Türkçeye dair yazılar*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Dizdaroğlu, H. (1968). Edat tümleçleri üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, XVII (197), 579-582.

Ediskun, H. (2010). *Türk dilbilgisi* (12. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Efendioğlu, S. (2006). Cümle menşeli edatlar. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 31, 193-207.

Emre, N. (2009). *Yapı ve işlev bakımından Oğuz Atay'ın "Tehlikeli Oyunlar" romanında çekim edatları*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi* (4. baskı). İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Ferah, A. (2004). Düşünce ve bilgi yapılarının oluşumu açısından zarf ve edatlar. *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gaddar, Z. (2008). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" romanında ad ve eylem öbeklerinde niteleyiciler*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gencan, T. N. (1967). Edat tümleçleri. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, XVI (192), 907-911.

_____. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Gezer, G. (2012). *Türkçeden İngilizceye edat çevirileri esnasında alınan çeviri kararları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülensoy, T. (2000). *Türkçe el kitabı* (1. baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

_____. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü* (2. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk dilinde edatlar* (1. baskı). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Hengirmen, M. (2006). *Türkçe temel dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayın Evi.

İslioğlu, S. (2008). *Şiirde "gibi" edatının işlevi ve ilköğretim II. Kademe Türkçe öğretiminde kullanılma boyutu*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Isparta, A. (2010). *Metin oluşturmada edatların yeri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İlker, A. (2008). Manisa merkez köylerinde davrı/davırı edatı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/3 Spring*, 471-479.

İpek, B. (2009a). Divânü Lugâti't-Türk'te geçen enklitik edatları. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/3 Spring*, 1199-1212.

_____. (2009b). *Türkçede pekiştirme edatları*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

_____. (2012). Türkiye Türkçesinde edatlar üzerine bir bibliyografya denemesi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 7/4 Fall*, 2019-2028.

Kaplan, M. (2014). *Kültür ve dil* (32. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.

_____. (2015). *Yavaş yavaş aydınlanan Tanpınar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kara, F. (2009). Edat ve zarf üzerine bazı düşünceler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/3 Spring*, 1281-1300.

Karaağaç, G. (2009). Edat üzerine düşünceler. *Gazi Türkiyat*, 5, 157-169.

_____. (2012). *Türkçenin dil bilgisi* (1. baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Koç, N. (1996). *Yeni dilbilgisi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi* (4. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köse, F. (2007). *Anadolu ve Rumeli ağızlarında edatlar*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Mutlu, G. (2014). *Ebüzziyâ Tevfik'in 'ne edatı' isimli eseri ve ne edatı üzerine tartışmalar*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Nalbant, M. V. (2012). Üçün ve için edatları üzerine yeni bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 19, 2, 87-94.

Onaran, Z. (2011). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarının söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ölker, P. (2014). İçin edatının standart dışı kullanımı. *Türkiyat Mecmuası*, 24/Güz, 171-193.

Pak, M. (2010). *İngilizce ve Türkçede yer ve zaman edatlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Sancı Uzun, D. (2010). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" adlı eserinin sözvarlığı ve eserin sözcükbilim açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Sev, İ. G. (2012). Türkiye Türkçesinde gibi edatıyla kurulan benzetmeli anlatımlar. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4 Fall, 499-512.

Süzer, H. (2016). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" romanının söz dizimi bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Şeker, İ. (2014). *Aalı Tokombayev'in Kanduu Cıdar adlı manzumusunda edatlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tanpınar, A. H. (2012). *Sahnenin Dışındakiler* (11. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.

_____. (2014). *Huzur* (23. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.

_____. (2015). *Mahur Beste* (14. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Temiraliyeva, G. (2001). *Kırgız Türkçesinde bağlama edatları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türk Dil Kurumu, (2011). *Türkçe Sözlük* (11. baskı). Ankara.

Uysal, A. (2007). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Edebiyat Üzerine Makaleler"inde kelime grupları ve söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vatan, M. (2009). *Türkçe konuşan 2.5-9 yaş aralığındaki kekeme çocukların kullandıkları isimler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve zamirlerdeki takılmalarının biçim ve cümledeki konum açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yeloğlu, A. (2011). *Abdullah Kadiriyy'in 'Ötken Künler' romanı örneğinde Özbek Türkçesinde edatlar*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, H. H. (2004). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Mahur Beste" adlı romanındaki filler*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Younes, B. (2008). *Arapçada ve Türkçede soru edatları –karşıtsal çözümleme-*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zal, Ü. (1999). *Kırgız Türkçesinde edatlar –Cengiz Aytmatov’un “Cemile” romanındaki edatlar üzerine karşılaştırmalı bir çalışma-*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnternette Alınan Kaynaklar:

http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDA/1961/1961_3_Korkmaz.pdf kaynağından 20.01.2018 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/1958s83/1958s83_15_T_TEKIN.pdf kaynağından 20.01.2018 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/1987s426/1987_426_11_S_KUCUK.pdf kaynağından 20.01.2018 tarihinde alınmıştır.

http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/suleyman_efendioglu_edatlarin_siniflandirilmesi.pdf kaynağından 20.01.2018 tarihinde alınmıştır.

